

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:15 SAYI:90 ARALIK 2018 - OCAK 2019 ISSN 1304-7604

Rasim Özdenören • **Selçuk Azmanoğlu** • İsmail Kılıoğlu • **Necati Mert**
Mihriban İnan Karatepe • **Handan Acar Yıldız** • Abdullah Harmancı
Emin Gürdamur • Müzeyyen Çelik • **Yunus Nadir Eraslan** • Esra Özdemir Demirci
Soner Oğuz • Mesut Doğan • **Nagihan Şahin** • Hatice Bildirici
Ali Necip Erdoğan • Mehmet Narlı • **Ertan Örgen** • Fatma Aydar
Mehmet Aycı • Varlam Şalamov • **Merve Ay Karakuş** • Sema Bayar • **Sercan Ceylan**
Mustafa Uçurum • **Tuba Dere** • Gülay Ünsal Bulduk • **Cahid Efgan Akgül**
İbrahim Halil Çelik • Zekiye Yıldız • **Vildan Gürsoy** • İzzet Eşen • **Veli Dönmez**
Sadık Yalsızuçanlar • **Ayşe Sena Er** • Ayşegül Özdoğan

Ayın Söyleşisi:

Mustafa Çiftci ile Öykü Üzerine

İlk Kitap Söyleşisi

Yunus Nadir Eraslan ile *Çıracık* Üzerine

Toplantı: *Eksik Bir Seremoni* Üzerine

İsmail Kılıoğlu'ndan bir uzun öykü: Düny'oyun

90

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ YIL:15 SAYI:90 ARALIK 2018-OCAK 2019 ISSN 1304-7604

HECEÖYKÜ

ARALIK
OCAK
90

HECEÖYKÜ

İKİ AYLIK ÖYKÜ DERGİSİ

ISSN 1304-7604

YIL: 15 SAYI: 90

Aralık 2018- Ocak 2019

Yayın Türü: Yerel Süreli

Hece Yayıncılık Ltd. Şti. Adına

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Ö. Faruk Ergezen

Genel Yayın Yönetmeni Rasim Özdenören

Yayın Kurulu Ali Karaçalı, Ali Ulvi Temel, Dinçer Eşitgin, Emin Gürdamur, Hatice Bildirici

Yönetim Yeri Konur Sk. No: 39/1 Kızılay/Ankara

İletişim Tel: (312) 419 69 13

Fax: (312) 419 69 14 P.K. 79 Yenışehir/Ankara

İnternet Adresi: www.hece.com.tr

e-mail: hece@hece.com.tr

twitter.com/hecedergi

facebook.com/hecedergisi

Son Okuma : Beyza Nur Demirci

Teknik Hazırlık: Hece

Kapak: Hece www.hece.com.tr

Baskı: Dumat Ofset www.dumat.com.tr

2019 Yılı Abone Bedeli:

Yıllık: 120 TL.

Kurumlar İçin: 405 TL.

Hece ve Heceöykü Dergisi İçin: 320 TL.

Yurt Dışı: 100 Euro

Posta Çeki: 149582

Hece Basın Yayın Ltd. Şti.

Gelen yazılar yayımlansa da yayımlanmasa da geri verilmez.

İlkelerimize uymayan ilanlar alınmaz.

Baskı Tarihi: 30.11.2018

İÇİNDEKİLER

ÖNYAZI

Rasim Özdenören/*Kafka'nın Bir Küçürek Öyküsü* / 5

FOTOĞRAF ÖYKÜ

Selçuk Azmanoğlu / 7

ÖYKÜ

İsmail Killoğlu/*Düny'oyun* / 8

Necati Mert/*Gelen Yoktu* / 18

Mihriban İnan Karatepe/*Çakıllar Elmas Olur* / 21

Handan Acar Yıldız/*Kanyon Halkı* / 27

Abdullah Harmancı/*Güvercin Kanadı* / 31

Emin Gürdamur/*Burhan* / 35

Müzeyyen Çelik/*Üzgünlük* / 39

Yunus Nadir Eraslan /*Ameri-Kan* / 43

Esra Özdemir Demirci/*Muhatap* / 45

Soner Oğuz/*Bir Evin Makûs Talihi* / 47

Mesut Doğan/*Tevil* / 50

ÖYKÜ ÜZERİNE

Emin Gürdamur/*Öykü ve Vicdan* / 53

Nagihan Şahin/*Modern Kısa Öyküde Dil* / 57

AYIN SÖYLEŞİSİ

Hatice Bildirici /*Mustafa Çiftci ile Öykü Üzerine* / 60

İLK KİTAP SÖYLEŞİSİ

Esra Özdemir Demirci /*Yunus Nadir Eraslan ile Çıracık Üzerine* / 66

TOPLANTI

Eksik Bir Seremoni Üzerine /Yöneten: **Ali Necip Erdoğan** / 70

Katılanlar: **Mehmet Narlı, Ertan Örgen,**

Emin Gürdamur, Tuba Dere, Yunus Nadir Eraslan,

Sema Bayar, Fatma Aydar

ANIT ÖYKÜLER

Handan Acar Yıldız/*Sadık Hidayet'in "Af Talebi" Öyküsü Üzerine* / 77

FİLM ÖYKÜ

Hatice Bildirici/*Beyaz Geceler* / 81

YAŞADIĞIM GİBİ

Mehmet Ayıcı/*Cengâver* / 87

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Varlam Şalamov /*Türkçesi: Merve Ay Karakuş/Marangozlar* / 89

ÖYKÜ

Sema Bayar/*Tahta Kaşıklar* / 95

Ali Necip Erdoğan/*Zaman Taciri* / 99

Sercan Ceylan/*Kamanlı Bir Editörün Kayıp Gazeteci Kitabından* / 104

Mustafa Uçurum/*Yarım Kalan Hüzzam Faslı* / 111

Tuba Dere/*Sır Çekilmiş Pencereler* / 114

Gülay Ünsal Bulduk/*Adem'in Hikâyesi* / 117

Cahid Efgan Akgül/*Çalıntı Şiirler* / 120

İbrahim Halil Çelik/*Dirgen Ali* / 125

HECE ÖYKÜDE İLKLER

Zekiye Yıldız/*Ölüm Döşegi* / 129

Vildan Gürsoy/*Dağılan Sırrı Aynanın* / 134

İzzet Eşen/*Değişen Bakış* / 139

Veli Dönmez/*Karate* / 142

KİTAPLIK

Sadık Yalsızuçanlar/*Yunus Nâdir'in "Çırac"ı* / 146

Fatma Aydar/*Nohut Oda* / 149

Ayşe Sena Er/*Allah Her Yüreğe Dokunur* / 150

Ayşegül Özdoğan/*Kristal Sapan* / 151

RASİM ÖZDENÖREN

KAFKA’NIN BİR KÜÇÜREK ÖYKÜSÜ

Kafka’nın “Bir Hayvan Masalı” başlıklı kısacık öyküsü şöyle: “ ‘Öf’ dedi fare, ‘dünya da günden güne daralıyor. İlk bir genişti ki, korktum, koştum ileri, uzakta sağlam soltu duvarlar görür görmez dünyalar benim oldu. Ama bu uzun duvarlar da bir çabuk birbirlerine doğru ilerliyor ki, en son odadayım işte; orada, köşede de kapan duruyor, gide gide kısılacağım kapana.’ Kedi: ‘Sen de öyleyse yönünü değiştir’ dedi ve fareyi yedi.” (Kamuran Şipal çevirisi).

Şikâyetçi, çaresiz fare, kaçınılmaz akıbetinin yalnızca kapana yakalanmak olduğunu düşünürken, kedi, ona *yepyeni* bir almaşık sunar. Kedi, farenin kaçınılmaz ölümünün, önüne geçilmez mukadderatının biricik yolunun kapana kısırılmak olmadığını ona göstermek ister ve onu yakalayıp yer.

Fare, kedinin getirdiği almaşığın akıbetini değiştirmeyeceğini bilmiyor değil ama önünde tuzak olarak kurulmuş olduğunu gördüğü kapana yakalanmanın aptallıkla niteleneceğinin de farkında. Oysa kedinin kendisini yemesine izin vermesi, onu, belki aptal görünmekten kurtarabilir...

Denebilir ki, ölümü göze aldıktan sonra kapana kısılmakla kediye yem olma arasında ne fark var? Kapana kısılmak, onun kapan olduğunu bile bile kapana yakalanmak bir tür intihar olacakken, kediye yem olmak, sonucu koşullara atfedilebilecek bir gerekçe vermektedir elimize. Ama son çözümlemede, kendini ölüme terk etmek abes değil mi? Ancak öykü zaten bu umarsız mantığın abesliği üzerine kurulmuştur. Fare, kediye yem olmak suretiyle arkasında şu bildiriye bırakıyor sanımca: “Ben kendimi kediye yem etmezdim ama açık bir tuzağa düşmek de fazla aptalca olurdu!”

Ancak burada bir noktayı unutmuş görünüyoruz, o da, farenin kendini kediye kendi iradesiyle terk etmediği hususu... Öyküde, kedi fareyi ona rağmen yer. Ancak, farenin, ölümünden kendini sorumlu tutmaktan kaçınabilmesi mümkün görünmemektedir: kedinin kendisini yemek üzere orada hazır bulunmasından fare sorumlu değildir, tamam. Ama kendisini yemek üzere orada bir kedinin hazır bulunabileceğini akıl etmesi gerekirdi: böyle bir ortamda bu-

lunmanın sorumluluğu, o ortama girmiş olana aittir.

Bu noktada şu çıkarıma ulaşmak mümkün görünüyor: kendi düzencesi karşısında fare durumuna düşen biri için, orta yerde daima bir kedi bulunacaktır. Fare rolünü benimsemiş olanın karşısında, birilerine de kedi rolünü oynamak kalır. Böylece kedi, her seferinde, yeni bir almaşık olarak fare karşısında avcılığını sunar.

Bu roller değişebilir mi?

Kafka'nın öyküsünde bu mümkün görünmüyor. Çünkü onun öyküsü, fare, kapan, kedi üçgeninin mantığı üzerine kurulu... Bunların her biri, kendine düşen işlevi yerine getirmeye mecbur ve mahkûm görünüyor. Ama kendine bir düzence kuran insan, o düzenceye mahkûm olmak zorunda değil... Kurduğu düzence karşısında fare rolünü benimsemeye kimse zorlamıyor onu. Fakat düzence karşısında acz gösterenler, kendiliğinden fare konumuna düşmüş oluyor. Her fare rolünü benimseyen biri de, yuvasının kapısında avını bekleyen bir kedinin beklediğini hesap etmek zorunda...

Selçuk Azmanoğlu

İSMAİL KILLIOĞLU

DÜNYA OYUN

*“Biliniz ki, (Allah’a itaate ve ahiret kazancına sarf edilmeyen)
dünya hayatı; bir oyun, bir eğlence, bir süs, aranızda bir öğünme,
mal ve evladda bir çoğalıştır, (nihayet hepsi yok olur gider).*

Hadid-57, 20

I.

Hurşit

-Yürü, diyor, bizi daha fazla uğraştırıyım demeden arabayı ve adamlarını alıp uzaklaş.

Başındaki berenin tepesindeki püskülden tutarak birkaç kez kaldırıp indiriyor, âdeta kafasında toplanmış öfkesini böylece havayla dağıtmış oluyor. Arka cebine şöyle bir sokuşturup vücudunun belden yukarısına destek sağladığı elini yavaşça çıkarıyor, hızlı hızlı kabağını şaplaklıyor bu arada. Bir bakıma “yürü” diye seslendiklerine alaycı ama biraz öfkeli, gizliden sevecen bir edayla meydan okuyor bir yönüyle de. Fakat çok geçmeden sakinleşir gibi oluyor, bileğiyle burnunu siliyor, açık ve yavaş bir sesle:

-Yürü be koçum, diyor Hurşit, ne de çarçabuk pısıverdiniz. Ne de olsa, altı üstü bir çöplüktür ama insan yine de hemen bırakamıyor, zaten hemencecik bırakmamalı üstelik.

Kir pas içinde olup olmadığını asla düşünmeksizin, baş ve işaret parmaklarını bir halka şeklinde ağzına sokuyor, dilinin ucunu bu halkayla sarmalıyor ve tiz bir ısıklamaya koyuluyor. Sabahın ürpertisi temiz olduğu kadar, kentin gizliden gizliye âdeta öldürücü ufunetine bulanmış havası, tiril tiril ılık dalgalarını caddelerden sokaklara alabora ediyor, sokaklardan duvarlara çarpıtıyor, duvarlardan pencerelere sarsıntıyla abanıyor ve orada bir arioğulu yumağı misali asılıp kalıyor. Varılan uykular ölümün birer alıştırması olmanın ötesinde, uğursuz bir varlığın üzerlerinde bir ağ gibi gerdiği aymazlık çadırı oluveriyor âdeta.

Biri koşarak, biri evmeden ve dalgınlığını âdeta arşınlayarak, bir diğeri

sessizliğiyle toplanarak, belli aralıklarla caddenin karşı kaldırımında bitiveriyorlar. Gri boyalı büyükçe bir bidona âdeta girmiş ama kalçalarının hemen üstünde rastgele asılmış bir iğreti çamaşır gibi bacakları iki tarafa açılmış, arada bir trı-tık, bir öne bir yana sallanan bacaklarıyla varlığını gösteren Hurşit, öylece, bidonun içinde yankılanan sesiyle:

-Hey, dünya-ahret kardeşler, ey usta, diyor, davranın. Kovaladım hasımlarımızı, güç-kuvvet toplayıp üzerimize gelmeden, derleyip toparlayalım buraları. Sahibi sayılsak bile, gelip geçici, konup göçücü, durup seğırtici, dinlenmeden aşıcısıyız buraların. Aman davranın hele bir yol!

-Yettim öyleyse, diyor koşarak caddeye çıkan Hac'Ali aman bize de bir yer aç gölgende.

Acele etme gereği duymayan Adil, dalgınlığından da ayılmaksızın, tane tane bir konuşma edasıyla katılıyor konuşmalara:

-Seversem ya bu işi, diyor, işkilli bir ses tonuyla, belki de vurgunum baştan beri buna, bilsem ki ne olduğunu da bir iyice fikretsem!

Ama durmaksızın yürüyor, bir uyurgezerin tekdüze adımlamasıyla kaldırımdan iniyor, caddenin ortasına geldiğinde, beklenilmeyen bir anda, karşı sokakta bir motorlu araç caddeye girerken, yeri göğü uğuldatarak saldırıyor caddeye. Adil'i rüzgârıyla âdeta savuruyor ama geriletemiyor, içgüdüleriyle karşı koyuyor sanki Adil, böyleyken dalgınlığından ayılır gibi oluyor ve bağıyor:

-Bütün engeller birer kamçıdır bana ancak, demeye kalmıyor, Hurşit, bidonun içinde yankılanan dalga dalga sesiyle:

-Oh, oh, diyor, ihtirasın nasıl içimi kabartıyor, ah bir bilsen!

-Al, benden de o kadar, diyerek söze giriyor Hac'Ali.

Az ilerde, bahçe kapısının yanına yapılmış beton çöplüğe beline kadar girmiş, kolları betonun yüzeyinde, dirsekleri üzerinde çırpınıyor ve cuppadak bedenini içeri daldırıp kaybettiriyor ama üzüntü mü, sevinç mi, öfke mi, hayret mi, ne olduğu kestirilemeyen bir ses uğultusuyla işte orada yankılanıyor.

Zahit

Sessizliğiyle toplanarak gelen Zahit, varlığı belli belirsiz hissedilmemekle birlikte âdeta gizemli bir etkinlik sağlıyor ama olanca gücüyle bu etkinliği geri çekerek gizlemek isteği açıkça seziliyor. Kendisinden ayrılarak caddeye taşan, yer yer karşı kaldırıma ulaşan arkadaşlarını izlemiyor, biraz yürüyor. Bağlık-bahçelikten bozma, koru duvarları çoğu yerde yıkılmış, bazı yerlerde yağma toprak altında yok olmuş, kimi yerlerde yabani otlarla kaplanmış, orasına burasına çukurlar açılmış, hendekler kazılmış, iskeleleri bozulmuş ama hatılları hiç dökülmemiş birkaç yapı kalıntısının bulunduğu, hem dolu hem de boş izlenimi uyandıran arsaya geçiyor.

Gövdesindeki dalları budana budana kütüğe dönmüş, buna rağmen her nasılsa arta kalmış birkaç dalında gümrak ve koyu yeşil yapraklarıyla ırgalanan bir zeytin ağacının dibine çöküyor. Ağacın, dirseği hizasında kalan kütüğüne yaslanıyor, bir omuzuyla gövdesine abanıyor.

Belli belirsiz duyulan bir hışırtı, kökten dallara ve dalların uçlarına varınca dalga dalga yayılıyor, dallar yavaştan ırgalanıyor. Ağaç sanki ürpererek deviniyor, inleyerek coşuyor. Nereden çıktığı kestirilemeyen, pır pır uçan bir kuş belirliyor, birkaç ürkek uçuştan sonra, ince, bir başına koptu kopacak bir dalın ucuna zar zor tutunup konuyor. Bir sır vermenin gizemli hâliyle birkaç kez şakıyarak ötüyor.

Zahit, kuşa bakmaksızın ama sırf onun için olduğu daha ilk bakışta anlaşılır bir şekilde, oturduğu yerden deviniyor ve göneniyor. Sonra kalkıyor, birkaç adım ilerliyor, ceketinin yan ceplerinden birini, içini dışına çevirerek silkeliyor. Toprağa birkaç parça ekmek kırıntısıyla susam taneleri dökülüyor. O zaman farkına varıyor: Burası sanki yıllarca, her çeşit kuşun yemlenmek için, barınmak için, suvarmak için uğradığı bir tünek, kendiliğinden oluşturulmuş bir kümesimsi kuş yeridir. Daldaki kuş, ötüşünü yarıda kesiyor. Bir kanat vuruşuyla kırıntıların düştüğü yere süzülüyor. Zahit gerisin geri yerine oturmak için dönerken, kuş âdeta omzunu yalayıp uçuyor, alışılmadık bir doğallıkla gülümsüyor bu duruma. Nereden peydahlandıkları anlaşılamayan birkaç kuş daha hücum ediyor kırıntıların düştüğü yere.

Hurşit

Hurşit, çek çek arabasının caddenin sert zemininde uğuldayan ve süregelen gürültüsüyle daha gözükmeden varlığının etkinliğini duyuruveriyor: Sevecen sayılmayan bir oburlukla hâlâ topraktaki kırıntılarla yemlenen kuşlar, kesik kesik cıvıltılı sesleriyle oradan buraya, buradan şuraya kaçıyorlar. Bir ara zeytin ağacına tüneyecek gibi oluyorlarsa da daha bir telaşla bir yerlere uçup gidiyorlar. Zahit çabuk ama acıyla yoğrulmuş kaygılı bir bakışta bulunuyor kuşların arkasından. Varlığı âdeta bir hüznü sadmesiyle titreyerek içine kapamıyor.

Çok yavaş dağılan bir toz bulutu içinde süzülerek çıkıyor Hurşit. İki eliyle çaprazlama vücudunun orasına burasına telaşlı telaşlı pat pat vuruyor, üstündeki tozlar etrafına savruluyor. Arabayı son bir kez iteliyor, sol ayağıyla son bir kez tekmeliyor. Araba önce hızlı, sonra yalpalayarak gidiyor. Zahit'e belli bir mesafede duruyor.

-İyi, diyor Hurşit, işimiz tıklarında. Olanca gücümüzle çalışa çalışa varlığımızı görkemli kılmak zorundayız. Çünkü gelecekler önünde sonunda onlar. Onlar ki, gelecekleriyle içimizdeki afacan ve başsız ve yerlerinde asla durama-

yan ihtirasımızın hem yönlendiricileri, hem yönleri ayrıca da güçsüzlükleri oluyorlar. İhtiraslarımızla sanki rakiplerimizin varlıklarını meşrulaştırıp, sonra ona biz uymaya zorluyoruz kendi kendimizi.

Konuşmasını birden kesiyor, arabaya doğru aceleyle yürüyor. Kulpsuz bir sepeti zorlukla dışarı alıyor, gergin ve iki yana açık ayaklar, kasılarak kamburlaşmış gövdeyle sepeti taşıyor, Zahit'in ayakları ucuna gürültüyle bırakıyor. O zamana kadar gözükmeyen bir kedi, yaydan fırlamış top gibi zıplayarak sepetin dışına düşüyor. Ama uzun kollarıyla Hurşit kolayca boynundan kavırıyor, çırpınıp kurtulmak isteğiyle toplanıp kendini kavrayan ele itaat edip etmeme kararsızlığı içinde debelenen kediyi âdeta Zahit'in kucığına atıyor ve:

-Seversin baba, diyor, yalnızlığını da paylaşır üstelik.

Hurşit, Zahit'e "baba" derken, bir yandan ona takazada bulunuyor, bir yandan da kendisini onunla aynı seviyede gördüğünü ya da görmek istediğini ortaya koyuyor.

Zahit'e karşı bütününüle dostane ilişkiler kurucu ve de güçlendirici niyeti taşıdığı söylenemez ama faydasının gereğini de biliyor: O Zahit ki, asla yönelmemiştir hiç kimseye en küçük bir yarar duygusuyla. Bunu bilir Hurşit. Zahit'in kendisine nasıl bir duyguyla ve niyetle yöneldiğini çok açık olarak bildiği hâlde, yine de bunu ifşa etmeyeceğini süregelen hoşgörüsünün daima kendisine destek olacağını da bilir. Ama kendini alamaz, hep bir şeyler getirir, hediyeler, armağanlar sunmaya ayrıca çaba gösterir. Zahit'in bunlara muhatap olduğunda nasıl bir iç burkuntusuyla tedirginlik yaşadığını ve şimdiye kadar getirdiklerini hiç kullanmadığını da bilir. Varsın öyle olsun, önemli olan, bir şeyler getirmiş olarak, görünüşte Zahit'in, gerçekteyse kendi ihtirasının böylece doyunluğa ulaştırılmış olmasıdır.

Kediyi ayak ucuna atarken, benliğini saran o anlaşılmaz ama etkisiyle alabildiğine güç veren doyunluk duygusunu yeniden yaşıyor Hurşit: Benliği köpek görmemiş bir erkek hindi gibi kabarıp kubarıyor, zaptedilmez o gizil ihtirası dalga dalga güçleniyor, deviniyor, ırgalanıyor, kendi ekseninde dönenip duruyor ve bir kat daha doruğuna eriştiğini sanıyor. Şimdi Zahit, hükmü altında sürekli kendi buyruğuna boyun eğip bendolmuş, sürekli üzerinde hâkimiyetini değişik görünüşlerde kullanabileceği bir nesne-varlıktır sanki.

Usulca kediyi başı üstünde, dokundu dokunmadı bir avuç hareketiyle okşayıveriyor Zahit ve kedi, hemen kendisine uzanan herhangi bir ele saldırmaya hazır görünümünden birden uzaklaşıyor. Ön ayakları üzerine abanıyor, belini kamburlaştırarak öne doğru geriyor, kuyruğu bir eleğimsağma gibi karnına doğru yaylanıyor ve arka ayaklarını karnın yumuşaklığına doğru bastırıyor. Sonra başı, kuyruğunun ucuyla birleşiyor. Bekliyor. Hu-Hak, Hu-Hak mırıltıları, âdeta toprağı bir anafor gibi kaynatıyor ve duyuyor bunu Zahit.

Hurşit, benliğini alüvyon alüvyon bir yarıdağ misali kabartmakta olan ihtira-

siyla döneniyor: sanki ateşler ve kıvılcımlar saçıyor, sanki fırtınalar tayfunlayın uğulduyor, sarsıyor, sarmalıyor, altını üstüne getiriyor her şeyin; sanki her soluyuşu bir uçuşuma doğru hızla saldıran bir girdap oluyor; sanki bir dağ bir dağa vararak, ikisi birbirlerinin içinde yok olarak hiçliğe gidiyorlar.

Hurşit, kornet arabasını hızla, evcenlikle, biraz da hırsla geriye doğru çekiyor, bacaklarını pergel gibi açarak ayakları üzerinde yaylanıyor, iki elini arka ceplerine sokuyor, dudaklarına taaccüplü bir gülümseme oturtuyor:

-Sahi baba, diyor, hep yalnızsın. Karışmıyorsun bize ne yaşayışınla, ne davranışınla, ne sözlerinle, ne, belki de, düşüncelerinle. Ama bırakmıyorsun da bizleri, âdeta yediyorsun bizleri, sanki bir şeylerimizi kolluyorsun, ne bileyim, bir fırsat düşmesini bekliyorsun belki de. Böyleyken sıkıyorsun bizi, usandırmıyorsun, üstelik anlaşılmaz şekilde çekip çevirdiğin oluyor ama bilmiyorum çekilip çevrilmek nedir? İç dinginliğini tadıyorum yanında ama etmek de istiyorum seni, düşmanlık beslemeksizin.

“ezmek de istiyorum” derken baş ve işaret parmaklarını birbirinin üstünde ustalıkla çöktürüyor, sanki iki parmağı arasında Zahit’i hemen o anda eziyor. Birkaç kez tekrarlıyor bu hareketini, farkında olmaksızın “ezmek de istiyorum seni” cümlecğini âdeta bir şarkı nakaratı kıvamında söylenip duruyor. Ayakları üzerinde tekrar ve birden yaylanıyor, vücudunda belirgin bir titreme dalgası yoğunlukla sürüyor, dişlerini birbirine kenetliyor, öfkeyle kasılıyor, yüzünde ve gözlerinde bir öç alma sadmesi yoğalıyor, ölüm karanlığıyla donuklaşıyor gözleri ve sabit bir şekilde Zahit’e yöneltiyor bakışlarını. Kaskatı kesiliyor sonunda. Bir süre öyle kala kalıyor. Hızla yumruk yaptığı elini öteki elin avucuna olanca gücüyle vuruyor ve hızla topukları üzerinde dönüyor, hızla oradan uzaklaşıyor. Birkaç adımdan sonra koşmaya başlıyor ve:

-Düşmanımızsın bizim, diye bağılıyor, varlığımızı şenlendiren ihtirasımızı zı yok etmek istiyorsun sen, düşmanımızsın bu yüzden sen!

Zahit

Sabahın taze ve serince havasıyla ayrı bir parıltı saçan güneş, henüz ısınmamış, üstünde akıp giden canlıların kalabalığından âdeta yok olacak olan, şimdi belli bir etkinlikle yazıladuran toprak, hoyrat görünümüne rağmen özgüllüğüyle belirginleşen zeytin ağacı, duruma göre değişveren ve bunu ötüşleriyle açıkça ortaya koyan kuşlar, gerginleşen bu havanın ürperti veren etkisiyle başka bir görünüm kazanıyorlar.

Çenesini göğsüne yapıştırıp sol omzuyla da tutuyor izlenimi veren Zahit, vaziyetini değiştirmeksizin gözlerini kaldırıyor yalnızca. Hurşit’in arkasından bakıyor çok kısa bir süre ama hemen indiriyor gözlerini. Belli belirsiz birkaç damla göz yaşının, önüne, çıplak toprağa, duyulur duyulmaz kunt sesler çık-

arak düştüğü seziliyor. Göğüs kafesinin ve omuzlarının kabarmasıyla derin bir soluk alıyor ama soluğu verip vermediği anlaşılmıyor, öyleyken hemen de bırakmıyor soluğunu. Bir ara, güçlükle zaptedilen bir ağlayışın, daha doğrusu sarsılışın, kesik kesik birkaç hıçkırık dalgasıyla dışa vuruluşu duyuluyor.

Ne var ki, neler duyduğunu, neler düşündüğünü asla dışa yansıtmayan yüzünde, yine aynı belirsiz ifade balkıyor. Ancak bu çehrenin gizlemekte yekta ve mahir olduğunu önceki bir tecrübeyle bilen ya da ani bir iç sezgiyle birden algılayan bir kimse anlayabilecektir ki, dipten gelen dalgalarla sarsılan ve patlamaya hazır biçimde devinen deniz gibidir bu çehre şimdi.

Caddeye ulaştığında Hurşit, tan vaktinde böğüren bir deve gibi, caddeyi, âdeta görünmez binlerce ayak sürtünüşünün yankılanışıyla, boğuk bir avazla dolduruyor: Hırslıdır bu ses ama uzaktan ve derinden yankılanan bir ağıt gibidir aynı zamanda, boşlukta eriyip giden bir umutsuzluk ağıtını da ansıtmaktadır.

-Ah, diye, iniltimsi bir sesle kahırlanıyor Zahit. Ahh! Ne güzel bir umutla ve nasıl bir şevkin coşkusuyla gelmişti de, eyvah, nasıl bir elem verici bir ayrılışla kopup gitti!. Vah bana, eyvah ona ki, içinde devineyazan bir sesi başkasında bilip öfkeyle bileniyor. İyi ve yüce olanı, ruhunun dışa akan kötülük bataklığına bağlıyor. Oyalayan bu dünyanın çöplüğünde aranıyor.

Kuşlar, dallarından kopan hazan yaprakları gibi, tekrar tekrar, hâlâ bitiremedikleri yem kırıntılarına üşüşüyorlar. Zeytin ağacı, toprağa kök saldığından beri sanki kurudu kuruyacak denli bir iştahsızlıkla ırgalanıyor. Toprak olabil-diğince enezleşiyor. Kedi,

bütün geceler ayazlamıştır ya da çöl sıcaklarının getirdiği onulmaz bir uyuz illetine tutulmuştur, bu yüzden yolunmuştur tüyleri, tiftiklene tiftiklene dökülmüştür, bulaşık, kirli sularla ıslatılıp ıslatılıp kurutulmuştur, yapış yapıştır, dik diktir tüyleri ve tüyleri yolunmuş deri kazınıp tuzlanmıştır, ölü pullar kat kat katmerlenmiştir, kıpkırmızı çiğ bir deri tüylerin ortasından açılıvermiştir, kuyruk kısalıp güdükleşerek kurutulmuş bir sırim gibidir, düzgündür, incedir, gevşektir, yoksulluk timsalidir sanki

dışarıdan, avlanmaktan yeni dönmüş gibi usulca kıvrılıp yatacakken birden titremeye başlıyor.

Zahit, hızlı, derin, pişman, ağıtla yüklü, acizliğin, yoksunluğun devinen heyecanıyla, ancak “huh, huh” sesinin anlaşıldığı bir soluk alma verme ritmine dönüşüyor. Ortam usul usul yoğunlaşıyor

sanki cemre düşüyor toprağa su yürüyor toprak sıkışıyor su duruyor genleşiyor toprak yoğunlaşıyor hava deviniyor ağaç silkeleniyor kedi seki sekiveriyor kuş “huh, huh” diye ağıyor akıyor duruyor kabarıyor yayılıyor hızlanıyor çavlanlanıyor dönüyor ansızın hışırıyor sonra çarpıyor arkasından çağılıyor arkasından coşuyor arkasından Zahit arkasından koşuyor” huh huh” seslerinin yetişemiyor

sanki.

II

Cadde, kuşluk güneşi altında, yükünden dolayı abanmış bir deve gibi, baharın dalga dalga yeşilliği de örtüleyivermiş olarak ırgalanıyor.

Geç kalmış bir bakkal, habire kemerini düzeltmeye, ön düğmesi ilikli olduğu hâlde iliklemeye uğraşarak soluk soluğa koşuşturuyor. Derinliği seçilemeyen bir sokakta çöpçüler, çöp bidonlarını, gergedan gibi, dolmasını beklediği ve bir türlü doldurulamayan ağzını açmış çöp kamyonuna, kendilerinden geçmiş olarak boca ediyorlar. Sürekli ekmek kırıntıları saçılıyor kamyonun etrafına ve çöp bidonlarının getirilişinde sokağa ama kimse tınmıyor. Çünkü çöplüğe atılınca bir şeyi eksilmiştir ekmeğin belki. Belki de, gerçekten insanın içinden bir şey kayıp gitmiştir de, ondan nan-ı azizliği düşünülmez olmuştur ekmeğin.

Yaşlı bir çöpçü, kendini zorlayarak, birkaç parça ekmeği topladı, kucağına yığdı. Ama birden gördü ki, topladıkça ekmek kırıntıları âdeti sürgit artıveriyordu. Durakladı bir ara, toplayıp toplamamak arasında gidip geldi aklı.

-Bırak onları, dediler, öteki çöpçüler koro hâlinde. Çöp kamyonu musun sen ki toplayıp duruyorsun kucağına! Atıver gitsin kamyonu bakalım. Daha kimsecikler de uyanmamış, bari tezelden çöplerini toplayalım bu sokakların. Yoksa, uyandıklarında, kocalarına emir verme illetine yakalanmış allıklı, düzgünlüklü o çıtkırlı kibar karıların sataşmalarından baş edemeyiz. Haydi bırak da koşul, ekmek toplama illetinden.

Koşarak geldi o çöpçü, kucağındaki ekmek parçalarını, zıplayarak kamyonun karnına atıverdi. İleride duran, etrafına sebze, meyve atıkları, çeşitli tip ve renkte şişeler saçılmış bir çöp bidonuna koşarak gitti.

Sebze, meyve atıklarının altında, sapı seçilen bir gezi çantasını çekip aldı. Ağırlığını tartıp dengeledi, birden fermuarının açık olduğunu, içinde kana bulanmış bez parçalarını gördü. Gördüğünün ne olduğunu anlamadan, ne olabileceğini düşünme gereği de duymadan içi, içinin sezinlenebilen belli belirsiz bir yeri inceden, derinden şöyle bir sızladı. Gerip gerip bırakılan ama asla koparılmayan pamuk ipliği gibi, çekildikçe uzayan bir sızı sürüp gitti. Keşke kopsaydı, diye düşündü ve istedi çöpçü

istedi ki durup durup acımasın her bir şey her bir olay apansız sızlatmasın içindeki o yer ne de tükenmez bir sızı kaynağıymış meğer deşildikçe çoğalan bir su damarı sanki. nasıl oldu, anlayıverdi.

avucunun içinde kayı kayıverip düşecek gibi olan sapıyla ağırlığını git git duyurmaya başlayan daha doğrusu ağırlığı bir ölçü olarak insanı yüksündürmemekle birlikte bungunluk verir şekilde çökerten bir ağırlıkla etkinlikle sağlayan şeyi çantanın içindekini.

Sanki toprağa kakılıverip kaldı ayakları, birer teneke içine çimento dökülerek betonlaşmış gibi. Sanki olanca hızlarıyla damarlarını terkedit bir bilin-

mezlişe karışmış gibi oldu kanı. Zihni boşalır bir hâlde uzunca bir süre düşünmeme sürecini düşünerek, olanca yoğunluğuyla yaşadı sanki. Varlıklarını şimdiye kadar duyumsayamadığı tüyleri, birer kirpi okları gibi oldukları yerlere saplanıp kalmışlardı âdeta. Uğultusuyla çınlamasının atbaşı doludizgin gittiği kulak uğultu ve çınlaması, sanki, dibini gördüğü hâlde, olanca hızıyla düşmesine rağmen, bir türlü ulaşamadığı bir kuyuya yuvarlanışı çağırıyordu. Kayıp gitti aklı.

Tazecik

çiçeği burnunda bir salatalık dokunsan eziliverecek örseleniverecek bir sümbül tazeliğiyle bu hoyrat gezi çantasına kanlı bezlerle sarıp sarmalanarak tıkıştırılmış yerden getirip bu izbe bu döküntü bu sefil atıkların içinde bırakılıvermiş sabiyi korkusuzca taşıyarak.

Kaldı öylece bir süre ama içinden kopup gelen acıma gibi, öfke ve öç alma gibi, nefret ve kıskançlık gibi duygularla. Sonra, kendisinin üstüne üstüne gelen çöp kamyonunun yaklaştıkça korkunçlaşan gürültüsü ve görünüşüyle apansız karşı karşıya kalması, içinde bulunduğu haleti bir kat daha yoğunlaştırdı. İçinden bir sayha koptu sanki, bu sayha, sokağın apartmanlarını bir iyice sarsıp sarmalayıp birbiri içine girdirip ve birbiri üstüne bindirip abandırdı.

Hareket eden çöp kamyonu değildi yalnızca, her şey, kendilerinden bekle-nilmeyecek kadar çatır çatır hareket içindeydiler ama bu hareketi algılamakta güçlük de çekiyordu. İçi artan bir yoğun hasretle sıkılıyordu ve de kıymık kıymık doğranıyordu, yüreğini bir burgaç gibi oya oya kana bulayan bir ezilme vardı. Üstelik, gittikçe şiddetlenen ve dayanılmaz derecede kazınmaya başlayan midesinde tarifsiz bir açlık duygusu giderek büyüyordu ama canı hiçbir şey çekmiyordu. Vücudu, debisi giderek yükselen bir ırmağın en cangılı yerinde bitmiş bir kamış gibi, handiyse ılık çalarak inleyecek denli titriyordu. Fakat oturma isteği de yoktu. Dayanamadığını farzederek, gezi çantasından kurtulması gerektiğini, benliğine, giderek ağırlaştırıcı baskısıyla dayanılmaz bir işkence aygıtına dönüşen bu çantadan, daha doğrusu onun içindekinden, bu kanlı bezlere sarıp sarmalanmış et topağından kurtulması gerektiğini en sonunda düşünüyordu.

Çöp kamyonu sanki birden hızlanmıştı, ön çamurluğu böğrünü sıyrıp geçiyordu ki, yana kayabildi az biraz, sonra içgüdüünün doğal tepkimesiyle kendisini koruma alışkanlığı hâlinde geriye bir adım zıplayıverdi. Az kalsın kamyonun ön kasası omuzundan yukarısına çarpıyordu ki, o anda gezi çantasını hemen olduğu yere bırakıverdi. Bilincinde olmadan, gözlerinin çöp kamyonunun tekerleğinde âdeta saplanıp kaldığını sezinledi.

Şimdi çok açık görüyordu: Tekerin hızla dönen tırtılları, çantayı altına alırken nasıl da iştahlıydılar. Önce, bir tarafından zar zor kavradı tırtıllar çan-

tayı, sonra hem sürükleyerek itekliyordu, hem altına doğru insafsızca çekiyordu ve çanta, bir o yana, bir bu yana sürüklenip çekilmekten, o anda biçimini yitiriverdi, bir acayip topaca dönüştü: Asıl korkunç, ürkütücü ve tiksindirici görünüm de o zaman ortaya çıktı. Nasıl olduğu anlaşılmayan basınçlı bir kan, çizgi çizgi, ön ve yan taraflara doğru fışkırdı. Tırtılların ezdiği çantanın sap kısmı, bir balık ağzı gibi baygın bir şekilde açık kaliverince, bir an, minnacık bir kolun, henüz şekillenmeye yüz tutmakla birlikte, boğum boğum oluşu hemen anlaşılan mini minnacık bir elin sessizce toprağı yalazladığını gördü.

Nasıl olduğunu anlayamadığı, aslında o ana kadar hiç farkında olmadığı, dahası ihtimal bile veremediği, hemen karşısına düşen apartmanın balkon penceresinin açık olduğunu, oradan geldiğini işittiği ince, az biraz acılı ama ne de olsa kaygısızlığını yenememiş bir ses aracılığıyla, gördü. Kızıl saçlı, uzun ve duru yüzlü, narin yapılı, hüznünlü sayılacak edasıyla artık yetişkin bir genç kızlığı geride bırakmakta olduğunu ifşa ediveren o kadın, çöpçünün bütün hareketini baştan beri izlediğini o ince çılgımsı sesiyle ele veriyordu.

Çöpçünün kendisine baktığını gören kadın hızla içeri kaçtı, balkon kapısında durup acıdan çarpılmış bir yüzle son kez baktı. Çöpçü, birden kadının gözlerinden yaşlar boşandığını, boğazında düğümlenen hıçkırıklardan dolayı konuşamadığını, ancak:

-Ah canım, diyebildiğini duydu.

O zaman kendine geldi, hâlâ donup kalmışlığından zorlukla kurtulabilirdi. Çabuk çabuk, kamyonun gidişini beklemeksizin, arkasından dolandı, nereye gittiğini bilmeksizin, apartmanın kapısına doğru yürüdü.

Ne ki, oraya gitmeyi düşünmemişti, fakat bir şey vardı kendini oraya çeken. Günah gibi, günaha bulanmış bir sırta muttali olmuşluğun verdiği bir çekimdi belki de, onun için çekilip götürülüyordu.

Merdiven önüne kadar aynı hızla geldi ama merdiven aydınlığında bir erkek silüetini görüverince durakladı. Nereye gidiyordu, niçin gidiyordu? Çöplüğe atılmış bir et parçasının, zihninde ve günahı çağrıştıran nefsinin isteğinde bu denli kışkırtıcı olabilmesi nedendi? Ne oluyordu, bir an gördüğü ağlayan bir kadına karşı çılgınlık sayılacak bir duyguyla ağmak istemesi? Ne oluyordu, neydi tam çekip götüren şey?

Birden ayıktı. İçinde acıyla kıvranan bir aygır atın ne denli korkunç şeylere kalkışabilmeyi tasarlayabileceğini düşündü bir an. Ve düşündü ki, günah, sürekli bir günaha da gebe olarak ürüyor gibiydi.

Adil

Adil, olağan dalgınlığından ayıkmış sayılamazdı ama belli oranda etkisini kaldırmıştı. Apartmanın kapısından çıkarken gizli ve ürkek sevinçli ve

hileci bakışlarla yanını yöresini çabucak taradı. Ne ki, hiç aldırmadı çöpçüye, neredeyse onu görmediği sanılacaktı ve fakat çok belli bir dikkatle de baktı ona. Hatta hafif bir baş hareketiyle çöpçüye selam bile verdi. Avı üzerinden yeni kalkmış ve sindirmek için yalanarak uzun uzun gerinen bir hayvan gibi, keyfinden iki ayağı üzerinde güçlü ve sert bir biçimde yaylandı. Birden çok çevik bir hareketle zıpladı, merdivenin iki basamağını indi, sonra bir hamle daha yaparak bir kez daha zıpladı, sonra bir başkasını... zıpladı birini daha.

Çöpçü kendini hızla geriye attı, kapı önünde duran bir çöp tenekesini kucakladığıyla kamyonun arkasına koşturdu. Adil, ondan daha bir hızlı uzaklaştı, ilk rastladığı sokağa saptı, kasığını avuçlarcasına kaşıyarak arkasına baktı, biraz önceki kadın, belli belirsiz aralanmış tülün ardından bir veda işaretinde bulundu ve tülü çekti. Adil de sokağa girip kayboldu. Ama etekleri sürgit zil çalıyormuş gibi bir izlenim de uyandırırıveriyordu yürüyüşüyle.

-Böyle, dedi, çöpçü, pususunu kurmuş bir kez içimize günah.

Kucağındaki tenekeyi verdi yukarıya, aldılar, boşalttılar, kamyonun çelik kasasına gürültüyle vurdular, sonra yere attılar, yerdeki çöpçünün önüne.

(Sürecek)

NECATİ MERT

GELEN YOKTU

Kimyasal yük taşıyan bütün araçlar köprüye girmeden önce kontrol noktasına uğramak, tehlikelileri köprüden belirli saatlerde konvoy hâlinde ve görevlilerin eşliğinde geçmek zorunda. Bekletilen tankerler, kamyonlar... Anadolu tarafından gelen otobüsler de orada durur, yolcu indirir. Taşranın hallicelileri. Bir kalabalık, bir kalabalık! Mahşer!

Karşısı öyle değil. Otobanın bu yönünde, köprüden çıkacak belediye otobüslerini bekleyen edepli kent insanları için aydınlık ve korunaklı, camdan bir durak, onun az ötesinde de duraktan ayrı, kendiliğinden oluşmuş bir bekleme yeri var. On iki milyonluk ülkekente yakın il ve ilçelerden gününbirlik gelenler, dönüş için ta uzaktaki otogara gitmektense kestirme yollardan buraya çıkar otobüs bekler. Esnaf, ayakçı, çarşı insanıdır çoğu, yani gecelerinden, kahvaltılarından habersiz olduğumuz cam kırıkları. Sınıf cahilleri.

Memlekete dönerken bu kestirmeyi kullananlar, bilir otobüslerinin saat kaçta terminalden çıkacağını, kaçta burada olacağını, işlerini ona göre yapar, otobüsten önce de yolcu noktasında olurlar. Beklemezler, bekletmezler. Hep yorgundurlar. Yorulmadıkları gün de otobüsle alacakları yolu düşünmekten yorgun düşüp koltukta ossaat kaykılıverirler.

Beyaz bir 403 köprüden bir martı uçuşuyla çıktı, camdan durağı alçaktan geçti, cam kırıklarının önüne gayet yumuşak indi. Üzerinde şirketinin adı yazılıydı maviyle ve üç kemerli köprü vardı grafik olarak. “Adabazar! Adabazar!” Ses olarak da bu Adabazar’lar. Gayriresmi durakta beş kişiydiler. Sanki hiç yoktular. Öylesine hareketsiz ve sessizdiler. Muavin, duraktakilerden biri Adapazarlı imiş ve ayakta uyuyakalmış gibi, uyandırmak istercesine sürekli: “Adabazar! Adabazar!” Gelen yoktu. Otobüsün arkasına geçiyor, avazı çıktı-ğı kadar camlı duraktakilere: “Adabazar! Adabazar!” Oradan da gelen yoktu. Şoför bunu beklemiş meğer, indi, sigara yaktı. Durum gerçekten tuhaf! Her zaman otobüslerini daha uzaktan, daha muavin Adabazar! demeden tanıyıp otobüsün önüne çıkan, kendilerini gösteren, dahası koltuk kapmak için bir-

birlerinin önüne geçen Adapazarı yolcuları neredeydi? “Adabazar! Adabazar!” Beş kişiye bakıyor, vitrindekilere bakıyor, sesini eğip büküyor yine olmuyordu: “Haydi Adabazar! Adabazar!” İzmit otobüsleri de bu sivil duraktan yolcu alırdı, bu akşam yolcu da yoktu, onlar da yoktu. Şoför bindi. Gaz verdi, aracı seslendirdi. Yürütmedi. İçerdekilerden uyananlar oldu. Homurdananlar. Muavin kapıya çıktı, sözünü kısalttı: “Haydi Ada’ya! Ada’ya!” Kışkırtıcı oldu: “Adabazar yolcusu kalmasın! Kalkıyor! Kalkıyor!” Bir yandan da içeriye bakıyordu ne var ne yok!

Asayiş berkemal değildi. Kıpırdayanlar, söylenenler vardı. Hele iki yolcu, ikisinin de gözleri velfecri okumakta... Otogardan beri göz kırpmadan gelmişlerdi. Orta kapıya yakın oturan, esmerdi. Bıyıklarını çekeliyor, ucundan ucundan ısıırıyordu. Dünyanın bütün dertlilerinden dertlerini almış, hepsine derman olmaya çalışmış fakat yorulmamış bir hâli vardı: Mert. Sağlam. Yalansız. Dobra. Haylice de külhani! Ezmemiş, ezdirmemiş, yani hak hukuk gözetan bir yol insanı, bir yoldaş. Bu güveni nerden alıyordu? Gördüğü acılar, çektiği yokluklar olmuştur muhakkak, bunlardır onu böyle güvenli ve güvenilir kılan mı diyorsunuz? gülerim.

Kapıdaki muavine seslendi, döndüğünde:

“Fazla oyalanmadık mı?”

Sokakta âdettir, didişen iki kişiden zayıf düşen arkalanır. Otogardan beri gözlerini kırpmadan gelen iki yolcudan diğeri, kapı tarafında, iki üç sıra önde oturmaktaydı, bu âdete uydu, döndü. Muavin de, muavini uyaran da gördü döndüğünü. Muavin öndekinin merhametine yılıştı, yolcu yolcuya efe oldu, kapışacaklar herhâl.

“Yolcu bekliyoruz ağbi.”

Muavini arkalayan yolcu, cevaptan memnun, kibri kabarmış.

“Nerde o yolcu? Haceti mi varmış? Sosyal tesislere mi gitti?”

Fırça yemişçesine pusuyor şimdi. Kibirsiz sanki.

“Ne yani, boş mu gidelim?”

Muavin, aldığı gazla hâlâ!

“Dik konuşma! Edepsizlik etme! Ekmeğinde gözüm var sanırlar, yok! Ama neresi boş bu otobüsün? Şu bir, iki, dört, altı koltuk mu?”

Lafın kendisine çarptırıldığının farkında. Burun soktuğuna pişman.

“Dolu olsalar fena mı?”

Muavin de efe. Arkalayan yolcudan da efe.

“Fena! Evet, fena! Kırk yolcu varken bu kadar oyalanıyorsunuz, kırk altı koltuk da dolu olaydı kontağı da kapatacaktınız demek!”

Ağır soru. Sert. Hem de alaylı.

“Haydaa, ne alaka!”

Sahi, ne alaka!

“Yok mu! Görüyorsun Adapazarı yolcusu kalmamış, gitmiş! Neden bağı-
rıyorsun hâlâ, neden gitmiyoruz? Çok bağırlır, çok beklenilirse şu beş adam
Adapazarı yolcusu mu olur sanıyorsun?”

Nihayet muavin de uyandı.

“Hiç öyle şey olur mu ağbicum! Nerde görülmüş!”

Aşağıdan alıyordu. Durumdan vazife çıkaran adamdan umduğu desteği
alamadığı gibi, galiba koltuklarında mır mır eden cam kırıklarının şimdi güya
uyan(a)mayacak kadar daluykulara olmaları da cesaretini iyice kırmıştı.

“Olur zannedersin, sen zannetmesen ben öyle düşündüğünü zannede-
rim!”

Muavin kem küm edecek oldu, edemedi, bu yolcuyla söz yarıştıramayaca-
ğını gördü, döndü. Öndeki yolcu da önüne döndü.

“Uzatma! Lafa harcayacak vaktim yok. Şoför de makamında. Gidelim.”

Her zaman dar gelen kapı boşluğunda şimdi minnacıktı, cılız cılız seslen-
di: “Ada’ya!”

Sözünün ortasında bir telefon... Öndekininmiş. Eline alır almaz, heyecan
içinde, gayet de cessur:

“Amirim! Emriniz amirim? Tabii! Elbette! Dediğiniz gibi!”

MİHRİBAN İNAN KARATEPE

ÇAKILLAR ELMAS OLUR

İki kat arasında takılıp kalmak gibi pis bir huyu var asansörlerin... Kendisi yabancı kökenli olmalı. Bu sörerler, mösyöler filan... Bunca kibar bir telaffuzdan hiç beklenmeyecek hareketler bunlar. Takılıp kalmak yerine “çakılmak” diyecektim fakat bir inip bir çıkan bu hareketli arkadaşına, hareketli bir nitelik vermek istedim. Ayağın takılır ama yürüyorsundur, düşeyazarsın belki düşersin fakat durmazsın, kalkar, yürür gidersin. Zaten utanırsın düşünce... Ben utanmam. Çünkü hep yere yakın yürürüm. Sağ bacağımı boydan boya ortezlidir. Annemin karnından bu şekilde doğduğumu sanırım. Hiç yadırgamam. Babam benden utanır. Karlı bir kış günü ayağı kayıp çocuğunun üstüne oturan odur. Ayakları düşmenin fiziğiyle yukarı kalkar. Sırtının bütün ağırlığı incecik kemiklerimi ezer. Tam da o esnada askeri bir kamyon yanımızdan geçiyordu, bir kamyonet dolusu er kahkahayla güler bize. Babam da kendine güler. Yoksa ölür. Oysa benim kalçam çıkar. Bir daha yerine oturmaz. Kaval kemiğim paramparça olur. Çılgılığım kara gömülür. Ameliyat üstüne ameliyat geçiririm. Kemiklerim gittikçe güçsüzleşir. Babam bana baktıkça bin defa ölür. Dedem bir kere ölmeden önce bin defa babama; “Olanla ölene çare yok be oğlum...”, der. Bu söz kafama takılır. Ben olan biteni nasıl olsa hatırlamam sadece küçük parçaları bir yapboz gibi birleştiririm. Yapbozun son parçasını bir türlü bulamam: *Olan niye olur, ölen niye ölür?* Babam sokağa çıkmamı istemez. Yine de çıkarım. Akşam oldu mu arkadaşlarım sokağın başında babamı görür görmez bana haber uçururlar. Oyunu bırakır bacağımı sürüklüye sürüklüye eve koşarım. Bazen babama yakalanırım. Uzaktan uzağa dış bilir bana. Çantasını kavrayan elini, sıkı bir yumruk yaptığını sanırım. Ben önde, o arkada eve gireriz. Perde gerisinden arkadaşlarımızı izlerim. Arkadaşlarımızın oyunları tükenir, çehreleri değişir, sokaklar başka çocuklarla değişir, mevsimler değişir, çocukluğum gençliğimle değişir, ben izlerim. Gözüm takılır bir de çünkü sürekli etrafa bakarım ve bakmaya devam ederim, daha çok bakarım hatta takıldığım şeye... Bir kıza, bir çiçeğe... Neyi neyle yan yana koyduğuma dikkat ederim.

Çiçek dedim. “Bir kıza, bir kuşa...” demedim. İnsanın aklına kuş deyince pırr diye uçmak gelir yani ki elinden kaçırmak, hatta ele avuca alamamak gelir, bir de kuş beyinlilik gelir ki bir kızla bunu asla yan yana düşünemezsin.

Baştan söyleyeyim ki ben asansörün dışındayım. Ortalıkta kız-mız yok. Daracak bir yerde ve üstelik havada asılı kalmış bir hâlde olsaydım yine de panik yapmaz, yere oturur, “Ohh bee...” der, arkama yaslanırdım. “Gelip kurtarsınlar beni şimdi bakalım, kolaysa... İşte yalnızım. Yalnızlığım diken gibi batacak size. Mecburen kurtaracaksınız beni. Kendi huzurunuz için...” Daha bir sürü laf; yalnız, mutsuz, depresif... Psikanalitik çözümlemeleri size bırakıyorum. Bilinçaltıma kadar inin. Dükkân sizin... Ama ne yazık ki ben dışardayım ve bana bu hikâyede kurtarıcı rolü biçildi ki şimdi onu anlatıyorum:

Omzumu delen bir dürtüklemeye uyandırıldım. Tam da rüyamda yap-bozun son parçasını bulmuş, şeytanın bacağını sonunda kırmış ve haftalardır süren sessizliğimi bozmuştum. Yazabiliyordum. Fakat benden başkası okuyamazdı yazdıklarımı. Yepyeni bir dil! Bu dili keşfetmemiştim. Sadece bu dilin içine doğmuş ve hiç yadırgamadan, *anne sütü gibi temiz*, oradan yudum yudum beslenmiş olarak yazıyordum. Uyanmamla yazıp durduğum dile yabancılaşmam bir oldu. Kalemim ucunda kalan son bir damla mürekkep, hayat vereceği kelimelere dönüşmemişti. Mürekkebin içinde devinip duran ne varsa kuyruğunu yakalamaya çalışan simsiyah bir yılandan başka bir şey değildi. Çok *hoş bir betimleme oldu yalnız... Fazla havaya girmeden araya gireyim. Bilgisayarın toneri diyelim biz ona... Mürekkepli kalemle yazan mı kaldı yahu? Devam edersek... O ana kadar yazdığım her şey, Çince gibi kargacık burgacık, anlaşılmaz, zihnimin duvarında bir yazı resim gibi asılı kaldı. Öyle merak ediyordum ki yazdıklarımı... Ve öyle yerli yerine oturmuştu ki düşündüklerimle yazdıklarım... Duygularımı ilk kez bu kadar birebir karşılayan sözcükleri sonunda bulmuştum. Fakat ne düşünmüş ve ne duymuştum ki... Onu bile hatırlamıyordum. Duvardaki resimler hayatımdaki herhangi bir şeye ne benziyordu, ne onu hatırlatıyordu. Somut ya da soyut bir karşılığı olmadığı için onları tanıyamıyordum. Sanki başka bir dünyada, başka bir bedendeydim. Uyandırılmanın makası, sözcüklerle işaret ettikleri arasındaki bağı hunharca kesip koparmıştı.*

_Oğlum uyan baban asansörde kapalı kalmış!

Kızgınlıkla anneme üfledim. Tam da zamanıydı! Kırık dökük yataktan kalktım. Yüzümü bile yıkamadım, alt eşofmanımın lastiği gevşemişti, belimden kayıyordu, kapıya doğru ağır aksak –betimleme olsun diye değil gerçekten aksak- yürürken bir elimle çektim fakat yine düştü, koyu mavi baksırım aradan görünüyordu. Aman görünsün dedim, yiğidin malı meydanda...

Babam, kapalı kaldığı yerden telefonla sürekli anneme talimat veriyordu: Önce ana sigortayı kapatsın sonra anahtarı alsın, anahtar doğalgaz kutusunun

üstünde. Aman sigortayı kapatmadan kapıyı açmaya kalkışmasın. Tam ben çıkarken elektrik gelir de... Gerçi çıkmam ben o hâlde zaten ama aniden asansör çalışır da diye biçersiniz beni... *Allah korusun, Allah korusun...* Annem.

Karlı bir kış günü ayağı kayıp çocuğunun üstüne oturan bir babadan, Allah beni niye korumamıştır, bilemem. Kim bilir o esnada yanımızda “Allah korusun, Allah korusun...” diyen bir annemiz olmadığı içindir. Annemizin bundan haberi olmadığı için de olabilir. Haberi olsa bunu diyecek bir vakti olmadığı için de... Belki herkesin sırasıyla karlı bir kış günü ayağı kayıp düşecektir. Başka zamanlarda başka bedenlerde herkes bir gün çok fena üzülecektir. Kendi elleriyle –tabii burda poposuyla demek zorundayım- sebep olduklarının utancıyla bir ömür geçirecektir. Fakat bir ömür yeterince üzülmeye yeter mi? Sevmekten, sevinmekten söz etmiyorum bile... Bense kimi üzümüş ve ne yapmış olabilirim de başıma bunlar gelmiştir, bilemiyorum. Hiçbir şey hatırlamıyorum.

Her şeyi çarçabuk yaptım uykum kaçmasın diye. Rüyama dönmek istiyordum. Bazen başarırım bunu. Gecenin bir yarısı kalkar bir bardak su içer ya da wc’ye gider tekrar yatarım sonra kaldığım yerden rüyaya devam... Asansör de ikinci ve üçüncü katın arasında kalmıştı. Arafta kalanlar gibi ne aşağıya ne yukarıya aitti, tam ortada çakılıydı. Üçüncü katın asansör kapısını açtım. Babam aşağıda... Onu yukarı çekmek daha kolay olur diye düşündüm. Bir kahkaha koyverdim onu görünce. Uykum kaçtı. “Çıkar mıyım mı seni?” Tamam, şaka baba, dedim, Freud ordan bir yerden başını uzattı, sözü daha fazla uzatmadan elimi uzattım. Ama tamam değilmiş. Babam elimi tutmak üzereydi ki üçüncü kattaki dairenin kapısı açıldı. Onu gördüm. Merhaba dedi. Günaydın, dedim. Zaman tatlı bir yumuşaklığa gömüldü. Elimi çektim. Babamın bana uzanan eli havada kalmış olabilir. Bilmiyorum. Tatlı bir ses, sanki çenemden nazikçe tutmuş beni kendine döndürmüştü. Bu melodik konuşmadan duyduklarım: Uğraştığımızı anlayıp kapıyı açmış... ki antre ışık olsun... karıncalar gibi karanlıkta yol bulamayız nasıl olsa... tam çıkıyormuş o da... ışık ne muazzam bir şey... telefonun fenerini açarmış artık o da... bize kolay gelsinmiş...

Sağolun, dedim. Ya da demişimdir. Elim gayr-i ihtiyari saçlarıma uzandı. Yataktan kalktığım gibiydim. Gözlerim çapaklı. Kız hepsini gördü en çok da koyu mavi baksırımı. Bir buçuk metre kadar gerisindeydim. Elim belime gitti tekrar. Kayıyordu ne kadar çeksem. Saç diplerim karıncalanmaya başladı, terlemiştim. *Işık ne muaazzam bir şey... Karıncalar gibi karanlıkta yol bulamayız nasıl olsa...* Telefonun ışığında adım adım basamakları iniyordu.

Kim ki bu kız, dedim anneme eve girince, terim soğumuştü.

Annem bir iki saniye sessiz kaldı. Elindeki işi bırakmadan, öylece durdu. Zeki Müren’in sesi aramızda melul melul uzadı: *Çakıllar elmass ooluuur yıldız-*

ların aaltındaa... Müziği kısıtı. Gözlerime baktı. Anne ve bıçak... Ancak soğan doğrarken yan yana gelebilirdi. Görünmez bir el, perdenin bir ucunu kaldırdı da içeri gün ışığı mı doldu, elindeki bıçak mı ışıldadı? Gözlerimde hiç görmediği bir parıltı görmüş de söndürmek istemez gibi tedirgin;

Adı Özge, dedi.

Yutkundu.

Bir şey söyleyecekti. Vazgeçti.

Aramızda anlamsız bir boşluk ...

Okuyor mu, dedim.

Lise mezunu, çalışıyor, dedi.

Ama güzel kız, dedim. Çok güzel.

Aşkın yüreğine bir bıçak atmak ona yakışmazdı.

Bu sefer beklemeden

Çok da tatlı huylu, dedi.

Sonrası sessizlik...

Odama gömüldüm. Bilgisayarımda boş bir Word sayfası açtım. İlk cümle... Her zaman zor değildir. Bütün gün yazdım. Oburca, iştahla, bıkmadan, usanmadan... Onu yazdım.

Bütün cümlelerde karınca geziyordu. Karıncalar gelip geçiyordu harflerin altından, üstünden... Kendilerince bir heceleme sistemleri var. Üç heceli bir sözcüğün ilk ve son hecesini alt satırdaki sözcüğün ilk hecesinin başına ve sonuna koyuyorlardı örneğin. İnip çıkıyorlar, inip çıkıyorlardı... Bir mekik gibi boşluğu doluyorlardı. Yeni çıkan çocuk dişleri gibi parlıyordu sonra kelimeler. Hepsi ne kadar güzeldi!

Ekrana biraz yaklaşıncı karıncalar birden yok oluyorlardı. Kelimeleri yapan onlardı. Hepsi onların el emeği, göz nuruydu. Zihnimde ne varsa yüklenip gidiyorlardı. Toprağımı eliyorlardı tane tane... Nasıl da mütevazıydılar. Görünmez olabiliyorlardı işleri bitince.

Güldüm.

Yepyeni bir dil! Bu dili keşfetmemiştim. Sadece bu dilin içine doğmuş ve hiç yadırgamadan, *anne sütü gibi temiz*, oradan yudum yudum beslenmiş olarak yazıyordum.

Yapbozun son parçasını çoktan unutmuştum. Rüyamı unutmuştum. Olanla, ölene çare yoktu. Olan olmuş, âşık olmuştum!

Babam henüz işten dönmemiş çantayı kavrayan elini, sıkı bir yumruk yapıp yüzüme gömer gibi; “Kız görme engelli... Sarı nokta denilen bir rahatsızlığı var. Bir metre ilerisini göremiyor” dememişti.

Ben topal, o kör... Henüz bilmiyordum. Tencere yuvarlanmış kapağını bulmamıştı. Kurtlu baklanın kör alıcısı olmamıştı. Kırılmamıştım. Bugüne ka-

dar yadırgamadığım ortezi bacağımdan birden ağırlaşmamıştı. Yürürken çıkardığı metal parçaların sürtünme sesi... Bütün benliğimle bu sestən nefret ettiğimi anlamamıştım. Bacağıma sağa sola vurmamıştım. Sandalyeyi devirmemişim. Ardından kendim de düşmemişim. Babam odama koşmamıştı. Babamla göz göze gelmemişim. Babamı ilk kez omuzları sarsıla sarsıla ağlarken görmemişim. Ona, bağırmamışım: *Hepsi senin yüzünden, senin yüzünden!!..*

Mutluydum, içime sığmayan bir sevinçle doluydum... Sebepsiz gülümsüyordum.

Gün boyu perdeyi aralamadığımı akşam olunca anladım. Odam iyiden iyiye kararmıştı. Yerimden kalkıp perdeye uzandım.

Perdeyi sıyrıp pencereyi açtım. Derin derin nefesler aldım. Cığerlerim havayla doldu. Tam geri veriyordum ki yarı karanlıkta kol kola yürüyen iki kadın dikkatimi çekti. Biri oydu. Yüzüme kan hücum etti birden. Derhal geri çekildim. Beni görmüş müydü? Hızlıca pencereyi kapatıp perdeyi çektim. Fakat pencerenin önünden ayrılamadım. İçim içimi yiyordu. Perdeyi aralayıp bakmaktan da kendimi alamadım. Loş ışıktaki cam engelini ardında gözlerim onu çarçabuk buldu. Eve iyice yaklaşmışlardı. Bir adım kadar önde yürüyordu. Nefesimi tuttum. Bir çakıl taşı gibi parlıyordu yüzü...

*

Yıldızlar erken çıkmıştı bu akşam. Yarın havanın günlük güneşlik olacağını söyledi kızına. Annesinden kalma bir bilgi... Yıldızlar kaç bin metre uzağındaydı ? Hiçbirini göremiyordu. Aşağıdan, yukarıdan, yanlarından bir metre ilerisi karanlıktı, merkezde duruyordu: Gökyüzüsüz, yıldızsız, güneşsiz, aysız... Onun için sessizce üzüldü.

Hangi kız, evden çıkıp Gebze-Harem dolmuşlarına binmek için durağa kadar adımlarını sayardı? Kaldırım taşlarının kırılıp dökülen yerlerini bir iz bellerdi kendine... Asfaltın kasislerine eğilir bakardı. Önünden geçtiği dut ağacının yeri şerbetleyen yemişlerini ezmeden üzerinden atlayarak geçer, seyyar köftecinin baharat kokusuna doğru yürür karşı kaldırıma öyle geçerdi. Çöp konteynırını eşeleleyen kediler korosunu önce dinler, yaklaşıncaya ancak görürdü renklerini... Çakıllı alandan yirmi adım yürür sağa sola sapmadan devam eder kaldırıma bulur, sonra sağa döner on beş adım sonra durağa ulaşırdı... Dolmuşlara el edemezdi. Dibine kadar gelmeden yazılarını okuyamazdı. Hangi kız yapardı bunu?

Karanlığa kalınca iş çıkışı durağa kadar gelip alıyordu onu.

Umarım asansör tamir olmuştur, dedi annesine.

Oldu kızım, dedi.

Babası asansörde kapalı kalan genç de kim ki, dedi.

Annesi bir iki saniye sessiz kaldı.

Kol kola yürüyörlardı eve kadar. Kalp atışlarının hızlandığını, hızlı hızlı nefes aldığıını duyuyordu sorarken bunu.

Yeni komşularımız, dedi.

Yüzünü seçemedim de, dedi.

Yüzünü gören cennetlik zaten kızım, evden pek çıkmıyor.

Niye?

Yazıyormuş.

Bacağı sakat, boydan boya destekli, diyemedi. Perdenin hafifçe aralandığını görür gibi oldu yukarı bakınca... İki gizli bakış sanki ikisinin saçlarında, yüzünde geziniyordu.

Aşkın yüreğine bıçak atmak ona yakışmazdı.

Biraz geri çekildi.

HANDAN ACAR YILDIZ

KANYON HALKI

Bir felaket türü olan depremi, bir felaket türüne dönüşebilen insandan ayıran; depremin üzerinden zaman geçtikçe geri dönme ihtimalinin artması, insanın üzerinden zaman geçtikçe geri dönme ihtimalinin azalmasıdır. Bizim yürüdüğümüz yol her iki ihtimali de birleştiriyordu. Kocaman dağı ortadan ikiye ayıran deprem biz yürümeyi yurt edinmeden çok önce gerçekleşmişti. Adımlarımızı yurt edinme nedenimiz, kıyamet korkumuzdu. Biz Kanyon Halkı'ydık. Yüzlerini hiç görmediğim, hep enselerini ve başlarını görebildiğim kavimimden bahsediyorum. İki parçası arasındaki çekimin artmasıyla dağın üzerimize kapanmasından korkuyorduk. İşte o zaman bir taştan, dünyaya hiç gelmemiş olmaktan farkımız kalmazdı. Kıyamet gününü andıran bir telaşla yürüyorduk. Ne kadar zamandır yürüdüğümüz ve daha ne kadar yol almamız gerektiğini bilmeden... Yaş almadan ama yorularak... İnsanı yoran ihtiyarlık değil gençlikmiş, yürürken öğreniyorduk. Bakılan her taşı, kaya parçasını, kayadan fışkıran bitkiyi genç bir zihinle görmek yoruyordu bizi. Ayaklarımızın takati kesildiğinde göğe bakıyorduk. Böylece dağın derinliğini ve birleşme noktalarını hatırlıyorduk. Ne derin insanlardık! Bütün birleşme noktaları bulutlar ve ışıkla birbirinden ayrılıyordu. Dağın hangi noktalardan kapanacağını görmek tekrar ilerleme gücümüzü artırıyordu. Karanlıkta değildik. Çünkü dağın iki parçası birbirinden uzaktı. Başımızı her kaldırdığımızda derinlikten haberdar olsak da genişlikle ilgili tahminimiz yoktu. Ne kadar yürürsek dağın içinden çıkabileceğimizi kestiremiyorduk. Karşı yönden gelenlere ne kadar süredir yürüdüklerini sorarak kalan yolu tahmin edemezdik. Birbirine doğru yürüyen iki insan çarpıştığı anda ölüyordu. Bu ölüm şekli korkunçtu. Çünkü hızlı olmasına rağmen çok acı vericiydi. İki kişinin birbiriyle konuşmak için yavaşlaması ortamda elektriğin oluşmasına, birden fazla kişinin ölümüne neden oluyordu. Geliş gidiş yönünde kimse birbiriyle konuşmuyordu. Gelenlerle gidenlerin birbirleriyle yola dair tecrübelerini paylaşmaları imkânsızdı. Aynı yönde yürüdüğümüz kişilerle de pek konuştuğumuz söylenemezdi. Yolun

uzunluğuyla ilgili merakını gideremeyen tek bir kişi dahi olsa zincirleme kaza-ya sebebiyet verebildiğinden temkinliydik. Bu nedenle karşı yönden gelenlerle konuşmak için yavaşlayanlar çok büyük toplumsal cezalara çarptırılıyordu. Gideceğin yolu dönenlerle iletişime geçmenin bedeli büyüktü. Aynı bedel, karşıdan gelenler için de geçerliydi. Bu ceza yavaşlayan kişiyi geri çevirip karşının yürüncesine, geldiği yolu gerisin geri yürümek üzere sokmaktı.

Hepimizi annelerimiz yürürken doğurmuştu. Onları da anneleri yürürken. Ama biz son nesildik. Dağın yarığında iyice kalabalıklaştığımızdan ve çarpışmamak için yavaşlayamadığımızdan çoğalamıyorduk. Bundan sonra tarihimiz azalmak üzerine olacaktı. Kenara çekilmiş, bir kayanın üzerinde ya da kuytuda bekleyen insanlara rastlıyorduk zaman zaman. Kayalarda konuşlananlar biraz durup devam etmek niyetiyle oradaydılar. Ama yolcu olduklarını unutup yolun sonunu tahmin etmekle ilgili içlerine aşılmaz bir üşengeçlik çöküyordu. Bu insanlar hiçbir zaman kaldıkları yerden devam edemiyorlardı. Bulundukları yerde bekledikçe gökyüzüne bakmayı unutup, dağın kapanma korkusundan arınıyorlardı. Bizim telaşımıza öyle zıttı ki taşıdıkları sükûnet. Onlara hem acır hem de kendi telaşımızdan utanırdık. Birer ölü kadar sakinlerdi. Giysileri ve bedenleri kirlenmiş olurdu. Her biri yosun tutardı sanki. Biz ise ya rüzgâr tarafından temizleniyor ya da aynı yöne yürüdüğümüz için birbirimizin kirine aşinalık kazanıyor, bundan rahatsız olmuyorduk. Yosun tutmuş insanlar sayesinde insanın kirlenebilen bir varlık olduğunu hatırlıyorduk.

Yürürken kayaların üzerine oturmuş bir kız çocuğu gördüm. Doğal bir cenderenin içindeydik. Bu cendereden çıkmayı hiç önemsemeyen küçük kız çocuğu “İnsanı yarattı” diye bağıırıyordu. Günlerdir belki de aylardır yıkanmamıştı. Her an kapanmasından korktuğumuz o dağdan kendimizi dışarı atarcasına ilerlerken biz, o telaşsızca “İnsanı yarattı” diye bağıırıyor bir yandan da dileniyordu. İnsanı yaratan dağı da yaratmıştı. Bu telaş gereksizdi. Önünde sarı renkli yepyeni bir kutu vardı. Kız çocuğundan daha temizdi kutu. Kutunun üzerindeki yazılar okunabiliyordu. Kız çocuğuna ne kadar dikkatli bakılırsa bakılsın gözlerinin akı dışında hiçbir şey okunamıyordu. Bir kız çocuğu silinip okunaksız hâle geldiğinde okunabilecek son şey gözlerinin akında gizlidir. Kayanın üzerinde yosun tutmuş o küçük kız çocuğu insanı ve dağı yaratan gücün aynı olduğunu hatırlatınca aklımdan kenara çekilmek geçti. Hiç kurumayan o yosunların bedenime sonsuz bir serinlik sağlayacağını düşündüm. Çekilse miydim bir kayanın üzerine? Ama sonra ya yola devam etmeyi unutursam, bana en büyük korkumu, kıyametimi hatırlattığı hâlde ya unutursam gökyüzüne bakmayı diye vazgeçtim bu fikrimden. Yürüdüm. Günlerce. Aylarca belki.

Sonra her şeyi ütöleyen bir adam gördüm. Elinde fişe takılmamış bir ütü vardı. Gördüğümüz her şeye önceden aşına gibiydik. İlk kez ütü görsem de adı-

nı ve ne işe yaradığını biliyordum. Şaşırmıştım buna. Ütüyle ilgili doğuştan ve evrensel bir bilgi taşımama hayret etmiştim. Adam her şeyi ütölüyordu. Taşları, toprakları, kumları, yakaladığı böcekleri hatta kelekleri. Ona göre dünya çok kırışık bir yer olmalıydı. Kayalardan fışkırmayı başarmış bitkilerdeki pürüzleri ütüyle gidermeye çalışıyordu. Onları boş bir gayretle düzleştirmeye çalışıyordu. Yürüdüm. Günlerce. Aylarca belki.

Yola devam etmeyi unutan bir kadın gördüm sonra. Kayanın üzerindeydi. Beş parmağını açmış, elini insanlarla yüzü arasında perde gibi tutuyordu. Gelip geçeni görmemek için çok büyük çaba sarf ettiği her hâlden belliydi. O zaman neden ellerini gözlerinin üzerine koymuyor diye düşündüm. Sadece görmekten değil görünmekten de kaçındığını anladım. Yürüdüm. Günlerce. Aylarca belki.

Yola devam etmeyi unutanlar arasında bir adama rastladım. Takım elbiseydi. Belden yukarısına boş bir çerçeve tutuyordu. Bakan herkes boş bir çerçevenin ardında görüyordu onu. O pencerenin ardından dünyaya bakarken çok huzurlu görünüyordu. Hayatının sonuna kadar portre olmaya kendini mahkûm etmişti. Dünyaya aynı pencereden bakmaya hüküm giymişti. Takım elbisesinin rengi solmuş ama ütüsü bozulmamıştı. Pozisyonu öylesine sabitti. Bu adamdan farkım olmadığını düşündüm bir an. Dikkatli bakınca adamın kalbinin üzerinde bir barkot gördüm. Kalbinin üretim koduydu bu. Endişeyle kalp arasındaki ilişki bir şimşek gibi çakıverdi zihnimde. Günün birinde endişelenmeyi unutmayayım diye devam ettim yola. Yürüdüm. Günlerce. Aylarca belki.

Yola devam etmeyi unutanlar arasında bir kadına rastladım sonra. Oyarcasına gözlerini kaşıyordu. Gözlerini kaşırmaktan büyük haz aldığını belirten hırıltıya benzer sesler çıkarıyordu. Yumruk yaptığı ellerini gözlerinden çekiyor, birkaç saniye etrafa bakıyor, muhtemelen bu birkaç saniye içinde de etrafı bulanık görüyor, sonra gözlerini kaşımaya devam ediyordu. Tüylerim diken diken olmuştu. Bu kaşıntı görmekten daha tatlı olmalıydı. Yürüdüm. Günlerce. Aylarca belki.

Yola devam etmeyi unutanlar arasında bir çiftte rastladım. İlk kez kenara aynı anda çekilmiş bir kadın ve erkek görüyordum. Adamın yüzlerce sivilcesi vardı. Kadın tek tek sivilcelerin iltihabını akıtıyordu. Adama, hepsini sıkınca yola devam ederiz hayatım, diyordu. Adamın öyle çok sivilcesi vardı ki kadının kafileye katılması yıllar alırdı. Yürümeye devam ettim. Önümdeki kişinin tekerlekli sandalyeyle yola devam ettiğini, oturduğu için bunca zaman onu göremediğimi fark ettim. Bugüne kadar önümdeki kişinin önündeki kişiyi takip ediyormuşum. Hemen önümdeki kişinin tekerlekli sandalyeyle ilerlediğini görünce takip mesafemizin ne denli kısa olduğunu da idrak etmiş oldum. Şimdi gözlerimi önümdeki sakat adamın kafasından başka yere çekemiyordum. Yü-

rüdüm. Günlerce. Aylarca belki. Adamın kel kafasındaki girinti çıkıntıları bir harita gibi ezberlemiştim. Kafası sivilce doluydu. Ve ben daha önce rastladığım kadının adama yaptığı gibi tek tek o sivilceleri sıkmak, irinden arındırmak istiyordum. Hiç tanımadığım ama ölünceye kadar izlemeye mahkum olduğum bu kafanın iltihaplarının artık midemi daha fazla bulandırmasından kurtulmalıydım. Adamı ne kadar geçmeye çalışırsam çalışayım bunu başaramıyordum. Eski gibi onun önündeki kişiye dikkat kesilmeye çalışıyor ama yapamıyordum. Gözüm hep sakat adamın kafasında, daha da kötüsü kafasındaki sivilcelerdeydi. Bu işkenceye artık dayanamadım. İltihaplı bir kafayı daha kaç yıl izlemek zorunda kalacaktım? Sonunda cezamı göze aldım. Geldiğin yolu dönmek dahi, irinli bir kafatasını izlemekten iyiydi. Karşı yönden gelen kişiye ne kadar zamandır yürüdüğünü sordum. Sağır ve dilsizmiş sorduğum kişi. Öylece yüzüme baktı.

Ölen olmadı ama birlikte yürüdüğüm halkım bana geldiğim yolu gerisin geri yürüme cezası verdi. Artık kavmimin ensesini değil, ters yöne yürüdüğüm için yüzlerini görecektim. Kavmimle yüzleşecektim bir nevi. Ait olmadığım topluluğun ise ensesini görecektim. Yürüdüm. Günlerce. Aylarca belki. Ceza çok ağırıma gidiyordu. Karşılaştığım her yüzle birlikte, benim gerimde olanlar beni geçtikçe bu cezayı hak etmediğimi, büyük haksızlığa uğradığımı düşünmeye başladım. Çok öfkeliydim. Öfkem yatışmak yerine zaman geçtikçe artıyordu. Sonunda kararımı verdim. Kanyonun en dar yerinde birden geri döndüm, insanlara çarpa çarpa koşmaya başladım. Çarptıkça bir şimşeğe dönüştüm. Çarptığım insanlarla birlikte uzun uzun yandık. Yandım ve yaktım. Her şey aklıma gelirdi de bir intihar şimşeğine dönüşeceğim aklımın ucundan geçmezdi.

ABDULLAH HARMANCI

GÜVERCİN KANADI

Hep bu İrfan yüzünden! İblisti bu İrfan. Aklını tanınmış olmakla, “takipçi sayısı”yla, romanlarının tirajıyla, hakkında çıkan yazılarla, gazetelerde kendisiyle söyleşi yapılmasıyla, ödül jürileriyle, imza günleriyle bozmuştu. Hayatını buna göre kurgulamıştı. İnsanlara buna göre davranıyor, insanları daima bir şöhret aracı olarak görüyordu. Menfaat menfaat menfaat. Bütün hesaplarını romancılığına faydası olacak neticelere, eylemlere göre belirliyordu.

Gece nasıl uyku uyuyordu kim bilir! Bakalım uyuyabiliyor muydu! Öyle bir ruha uyku nasıl girecek? Nereden girecek? Girse bile içerde boş yer bulabilecek mi? Bulsa bile orda kalabilecek mi? Kalsa bile orda hoşnut olacak mı? Daha geçen sene birçok yazarla birlikte yaptıkları uzun yurt gezisine katılmadığında, çat çat çatlamış, sosyal medyadan, mesajlardan, -hatta dostlarını arayarak- bir ton çirkeflik yapmıştı. Niyeti kötüydü. Gözünü hırs bürümüştü. Kaynanasını kesmek isteyen bir gelinin öfkelerini, gelinini öldürmek isteyen bir kaynananın hiddetini, hasetini, kinini işte şimdi anlıyordu.

Pislikti bu İrfan. Karşı taraftan bir yayınevinden bir antolojide kendisinin isminin çıkmış olmasını hazmedemiyordu! Birçok yazarın katıldığı yurt gezisinde İrfan’a yer verilmemiş olmasını anlayamıyor, şiir kitabının üç ayda ikinci baskıyı yapmasına inanamıyor, ben bir romancıyken... diye başlayan aşşşağılık cümleler kuruyordu gözlerinin içine bakarak. Ulan sattı işte! Eşşoğlu eşşek! Satmadı mı? Uyduruyor muyum? Benim şiir kitabım senin romanından çabuk tükendi! Salak herif!

Köşedeki büfeye girip bir Parliament aldı. Büfeciyle arada selamlaşır, sohbet ederlerdi. Göz göze gelse eminim hâl hatır soracaktı. Ama tahammülü yoktu. Eyvallah deyip ayrıldı büfeden. Muhabbetin sırası değildi. Dünyada haddini bildirmesi gereken namert herifler yaşıyordu. Önce bu namert herifleri susturmalıydı. Sonra iyi niyetli, yufka yürekli büfecileri gönüllerdi. Ne yapsa? Ne etse? Bu hırs ve kibir yüklü pezevenkleri nasıl sustursa!

Herifçioglu gözlerinin içine baka baka “Senin şiir kitabın nasıl iki ayda

bitir ki...” demiş, kendisini yalancı yerine koymuştu. Bunun gibilere ana avrat sövmek ve ağzının üstüne bir kürek yapıştırmak lazımdı. Şöyle etlemek küreğiyle! Bir sağdan, bir soldan! İt oğlu it! Geçen sene şiir ödülünün jürisinde kendine verilecek ödüle son anda engel olmuştu. Sadık tanıktı bu olaya. Yeminler ederek anlatmıştı. Daha yaşı genç, demiş. Niceleri bekliyor, demiş. Sırası var, demiş. Vay namussuz vay! Sırayla mı lan bu! Parayla mı! Sen kimsin! Şiirden anlar mısın sen! Senin yaşın kaç hem üstelik?

Şimdi dergiye gidiyordu. O İrfan denen hırs ve kibir küpünü görecektir olursa haddini bildirecekti. Her şeyi biliyorum lan İrfan diyecekti! Her şeyden habirim var benim! Sen dur sen! Elaleme rezil edeceğim seni!

Caddeyi bitirince nargileci başlıyor, sonra dergi binasının olduğu bahçeli otopark. Tam cadde bitmişti ki aniden beyaz bir minibüs önünde fren yaptı! Adamın bakışlarından dalgınlığına kızdığını anladı. Dalgınım evet. Senin de İrfan diye bir pezevenk dostun olsa sen de dalgın olursun minibüşçü kardeş!

Minibüsün camındaki krem rengi güvercin çıkartması dikkatini çekti. Rüyasındaki güvercinin rengindeydi. Güvercin ansızın balkonlarına konuyor, sonra beyaz bir haliya dönüşüyordu. Kanatlarının telleri tek tek açılıyor, bir beyaz halı görünümünü alıyordu. Sonra bu halı bir insan kümesini sarıyor sonra her şey bir deniz siyahlığında, gece gece yanan bir deniz siyahlığında kayboluyordu.

“Hayırlara gelsin inşallah!” derken baya baya yüksek perdeden rahatça söylemişti. Nargilecinin kaldırımında oturan müşterilere şöyle bir dönüp baktı. Kimse duymamıştı. Sevindi. Caddenin trafiğinin sesinden kim duyacak ki! Nerde kalmıştı? A evet alçak İrfan! Kalles İrfan! Bunları şimdi Hüdaver’e anlatsa, dert yansa, Hüdaver gene dervişçe gülümseyip ama kitabını da o bastı, diyecekti. Ama sana kitabın için galayı da o yaptı. O kadar işleri o organize etti. Yavaş gel diyecekti. Ulan ben onun bunları neden yaptığını bilmiyorum muyum hergele! Hergele Hüdaver! İşşallah bu akşam o hergele de dergiye gelir de... Onun daa...

Otoparkın olduğu bahçeye girince bir sigara yaktı. Şu âna kadar neden beklemişti ki! Başını kaldırıp geceye baktı. Hava ne kadar yumuşak! Belki birazdan kar başlayacak! Ama sırası değil! Şimdi bazı ayarsız heriflere ayar vermenin zamanı! Ulan çok satıyorum işte. Şiirimden ödün vermeden çok satıyorum! Bana engel olamayacaksınız! Ben hepinizden çok seviliyorum! Geçen sene imza gününde yüzden fazla okur geldi bir kere! Hadi bakalım! Bunu nasıl açıklayacaksınız? Şerefsizler! Bir bıraksalar neler yapacağım. Bırakmazlar ki. İzin vermezler ki. Cehennem kazanındayız. Kim çıkmaya çalışsa ötekiler içeri çekiyor çıkmaya çalışanı! Bu ülke böyle! Bizim taraf tamamen böyle! Namertler! Oğlum oturun okuyun. Yazın. Çizin. İyi yazın. İyi okuyun. İnsanlar size

de ilgi göstereyim! Arkadaş ayak oyunları ile olmaz bu işler. Nitelik olacak! Yok yok ben bunlarla burada, bu ülkede, bu insanlarla olamam! Yapamam! Ben “ol”sam bile bunlar “ol”durmaz! Arkadaşları tutacak bir insanı! Beni bırakmaz bunlar kazan’ın dışına. Ben yırtsam kefeni bunlar çıkarmaz beni mezardan!

Sahi ya! O krem rengi kanatları olan güvercin bir kefeni mi dönüşüyor- du yoksa! Rüyası biraz karıştı. Sanki öyle. Her şey bir kefen rengini alıyor- du. Tövbe yarabbi. Tövbe yarabbi. Sigarasından derin bir nefes çekti. Göste- receğim ben size ama! Siz durun! Sen dur İrfan! Ben senin o afili tavırlarını yıkacağım. Yok efendim sosyal medyada onun nüfuzu gibi kimsede yokmuş! Yok efendim yirmi bin takipçi az mıymış! Yok efendim iki ayrı jüriliği varmış! Pezevenk! Benim kitap iki ayda tükenince “öğrencilerinden dolayıdır” diyor. Poh!!! Öğrencilerimle açıklıyor 3000 tirajı! Öküz oğlu öküz! Yok yok ben yarın Aragon olsam bunlar beni haber bile yapmaz dergilerinde. Ben yarın Şekspir olsam bunlar tanıtmaz kitaplarımı!

Bahçenin sonuna gelince derginin bütün ışıklarının kapalı olduğunu gör- dü. O zaman sigarasını önündeki çöp bidonuna basket yapıp asansöre yöneldi. Dur İrfan dur! Az kaldı İrfan! İnşallah toplantıya gelmişsindir! Bir aydır yok oğlan piyasada. Neden? Neden olacak yüzü mü var karşıma çıkmaya! Tweet filan da atmıyor. Kesin bir romanın son paragrafı için ıkmaktadır! Roman da roman olsa! Hüzünden bayılıp ölen züppe takımı. Tuzları kuru. Dertleri yok. Pislikler! Pislik İrfan! Burunlu İrfan! İrfan Burunlu! Ulan adamın adı bile “bu- runlu” bee! Dur dur sen! İnşallah gelirsın dergiye de... Ben senin...

Kapıyı açan yok. Dergide kimseler yok. Garip. En iyisi Hüdaver’i arayıp bir güzel dertleşmek. Bu ne ya!! Bana ne lan senin takipçi sayından! Hüdaver tele- fonunu açmıyor. Açmazlar tabii. İçlerine doğdu her şeyi öğrendiğim! Hakkım- da söyledikleri! Köpek İrfan! Sana bir iyi sunturlu küfür savurmadan kendime gelemem! Köpek İrfan!

Yeniden otoparka çıkınca Hüdaver’le burun buruna geldiler. Hüdaver’in selamını almadan, seninle biraz konuşsak Hüdaver, dedi. Bu defa kararlıydı. Bu defa ağızlarının payını verecekti. Sesinin öfkeden titremesine engel olama- dı. Hüdaver bir şeyler söylemek isteyince, yok yok sana bir şeyler söylemem lazım, diye diretti. Hüdaver ikinci defa ona bir şey söylemek üzere niyetlenince, insanların genellikle kendisini dinlemek istemediklerini, sözünü kestiklerini, insanların onu pek adam yerine koymadıklarını düşünüp hiddetlendi, “Ulan oğlum bi dinle beni...” deyip saymaya başladı: “Ulan Hüdaver, ulan bu adı İrfan...” diye içini dökmeye başladı. “Ulan bu pislik İrfan...”

Hüdaver, bu defa, elini göğsüne bastırıp “Abi bi dakika dedi, bi dakika abi... beni bir dinle!” O zaman Hüdaver’in gerçekten ne diyeceğini merak etti. Bu kadar kibrin ve hırsın hesabını nasıl verecekti? Arkadaşını nasıl savunacaktı?

“Abi gel bir çay içelim şurda...” dedi ve nargileciye yürüdüler. Tabii beni çay içmeye çağırarak. Zaman kazanıyor hergele... İş zor... Anladı...

Hüdaver ona konuşma imkânı vermeden, “Abi, İrfan abi biraz rahatsız...” dedi. “Nasıl desem... Sanırım... Mide kanseri imiş... Uzun zamandır da İstanbul’da imiş... Kimsenin telefonuna çıkmamış... Çıkamamış... Eşi aradı... Ağladı... Abi her şey çok hızlı olmuş... Terminal evresindeymiş hastalık... Son evre... Anlayamamışlar... Durum bildiğin gibi değil abi...”

Nargilecinin soğuk salonunda paltolarıyla oturuyorlardı. Önü ilikliydi. Çenesini göğsüne iyice batırdı. Nefesini yakasının açık tarafından paltosunun içine doğru üfledi. Burnunun üstüne kaşkolü geliyordu. Ne diyeceğini bilemeden, ne yapması gerektiğini kestiremeden öylece bakıyordu Hüdaver’in yaşarmış gözlerine. Pencereden karın yağmaya başladığını görüyor, Hüdaver, kar yağıyor, hadi dolaşalım, diyemiyordu... Karın yağmasının, sokaklarda edebiyat dedikoduları yapmanın zamanı, demi, tavı, sırası geçmişti! Bitmişti! Belki de bir daha asla yaşanmamak üzere bitmişti!

O ân’dan artık çok uzaklardaydılar. İki dakika öncesinde değillerdi şimdi. Hepsi bu kadardı işte. Her şey bu kadardı. Buraya kadardı. O şarkının adı gibiydi her şey: “Buraya kadar.”! Hepsi buymuş! Edebiyat da buymuş! Hayat da buymuş! Bitmiş. Sönmüş. Geçmiş. Gitmiş. İrfan’ı arayıp gazetede çıkan yazının haberini veremezmiş! Bitmiş! Hepsi bir güvercinin kanadında beyaza bürünmüş! Onlara verilen süre dolmuş!

Artık başkaları gelecek, sonrakiler, kendilerinin yaşadığını bile düşünmeden, hatırlamadan, umursamadan, önemsemeden, başkaları –sonrakiler- yarın bu dünyayı çiğneyecek, İrfan’lardan ve Abdullah’lardan habersiz, “edebiyat, kültür, sanat” filan diyerek afili cümleler kuracak, dergi çıkartacak, roman yazacak, şiir söyleyecek, imza günleri düzenleyecek, kavga edecek, küfredecek, derginin kapağında benim neden ismim en sonda diyecek, telif ücretim neden yatırılmamış diyecek, diyecek de diyecek ama asla kendilerinden haberleri bile olmadan, kendilerinin aynı topraklar üzerinde aynı ateşler içinde gezindiklerini bilmeden –vadilerde! dalgınca!- yaşayıp gideceklerdi! Bitmişti! Geçmişti! Gitmişti! Ah ki ah... Vah ki vah...

Tarazlanan sesine aldırmadan, “İrfan hangi hastanedeymiş Hüdaver?” dedi neden sonra. “Yarın hızlı trene atlayıp gidelim İstanbul’a...”

EMİN GÜRDAMUR

BURHAN

Yıldızların yerleri değişiyor, vardiya değişiyor ama Burhan değişmiyor. Bugün de işi bırakacağını söyledi. Yıllardır aynı şeyi söylüyor. Tazminatını alıp işten ayrılacak ve sevimli bir orman köyüne yerleşecek. Köy de değil ha, sevimli bir orman köyü. Sanırım bu kelimeleri seviyor Burhan. Sözcükler gönlünde nasıl bir sahneyi uykusundan uyandırıyorsa artık, yüzü esmerliğinden sıyrılıp nizamiyeyi aydınlatan spotlara kesiyor. Nasıl geçineceksin Burhan? Geçinmek, diyor, hayatımıza sonradan girmiş bir ayrıntı. Toprak insanı mahcup etmez. Karın Burhan? Ne olmuş karıma? Oğlunu hafta sonları bir kurstan diğerine koşturan, kendi yoksun hayatını bacak kadar çocuğun üzerinde temize çekmeye çabalayan karını nasıl ikna edeceksin? Bunu sormuyorum tabii. Hayal kuruyor Burhan, kıyamam. Bence kendisi de inanmıyor söylediklerine. Ama hayaller bile yüzgörümlüğü istiyor insandan, yalan yanlış kimi beyanlar. Burhan da bonkörlük ediyor, canım benim. Bir avuntuyu ha babam de babam cilalıyor, pırlanta gibi asıyor solgun günlerin boynuna. Söylemiyor ama bence hayalinde o evi çoktan kurmuş, pencereleri güneye denk getirmiştir. Gerçek evi kuzeye bakar Burhan'ın, hep dert yanar, çürüdük diye. Hayaline kuvvet Burhan. Güney cephede iyileşeceksin. Öksürüklerin azalacak. Ciğerlerin ferahfeza çayırırlara dönüşecek. Duvarlardan sarmaşıklar çıkar bakarsın. Balkondan hanımeli sarkar. Güneş kocaman bir somun ekmek gibi gelir evin orta yerine kurulur. Karının çatık kaşları da gevşer böylece. Kayınvaliden sana da mühendis Cemil'e davrandığı gibi ölçülü davranır. Ah Burhancığım, ne olacak bu hâlimiz? Acaba ne zaman yaşamımızı başkalarının yaşamından söküp alabileceğiz? Gülüyor bıyık altından. Gülmekle kalsa iyi, batan gemiye başka delikler açıyor. Yahu diyor, biz daha altı yıldır neyin önünde nöbet tuttuğumuzu öğrenemedik. Bu hangarlarda ne yaparlar, o tırlar ne getirir ne götürür, bunu bilmiyoruz. Sen yaşamamızı başkalarının yaşamından söküp almaktan bahsediyorsun. Teşekkür ederim Burhan. Beni cesaretlendirdin. Ne diyeyim?

Karından bahsediyordum değil mi? Başka kim olabilir ki? Hayatında ben,

karın ve üç beş filozoftan başkası mı var senin? Karını hayalinde yeni baştan çizdiğini biliyorum. Yontuyorsun. Taşkın davranışlarını, özensiz gülüşlerini, başkalarının yanında neşeliyken sana ayaz kesen yüzünü rendeliyorsun. Bence kaşla göz arasında ailesine düşkünlüğünü de soğan kabuğu gibi söküp atıyorsun üzerinden. Kolunu kanadını kırıyorsun Burhan. O kapıdan geçsin diye azaltıyorsun karını. Başka türlü sığmıyor değil mi? Az çok tahmin edebiliyorum onu neye dönüştürmek istediğini. Bahçede çamaşır ipinin önünde, elleri belinde seni bekliyor. Yerde de bir leğen olsun mu sevgili Burhan? Diyeceksin akşamüzeri çamaşır ipinin önünde niye bekler bir kadın? Avladığın tavşanlarla ormandan çıkıp gelmeni bekliyor. Olamaz mı yani? Onca diziye, konu komşuyu, okul çıkışını beklemesini biliyor, varsın seni de beklesin. Elini siper etsin gözlerine, baksın beklesin. Dursun beklesin. Hem sen dememiş miydin, kadınlarda kadim bir dürtüdür beklemek, mağara önlerinden kalma. Aradan çok zaman geçti be Burhan. Mağara mı kalır bu zamana Allah aşkına? Kim bir karanlığın ağzını bekleyebilir? Olsun, karın beklesin. Karınca basmaz Burhan avdan dönüyor. Kulağa biraz tuhaf geliyor ama zararı yok. Tencerede övünçle pişireceği ete biraz baharat ilave eder, tuhafılık filan kalmaz. Kapağı kaldırır buharların arasından sana bakar. Kahraman kocacığım, der. Demez de içinden geçirir. Ona bir hayalin içinde bile bunu söyletemezsin biliyorum. Boş ver. Sen muzaffer bir general edasıyla cevizden yapma sandalyende gerin Burhan. Yorgunluğundan dem vur, görüp kaçırdığın ceylanları allayıp pullayıp anlat. Meydan senin şan senin. Oğlun açık ağzıyla dizine yapışsın dinlesin seni. Duvar da geyik boynuzu, yerde kırkyama kilim dinlesin. Pencereden dışarı çimenlere dökülsün evin büyüğü ışığı, huzur yaysın geceye. Müthiş değil mi? Bir güzelliğin içindesin Burhan. Kamera yavaş yavaş uzaklaşsın evinden, açı genişlesin. Dağların içinde bacası tüten şirin mi şirin bir ev görüntüsüyle son bulsun yaşam. Bunu da hayaline ekler misin Burhan? Kaç yıllık dostuz şunun şurasında. Yazılar yukarı çıkarken benim adım da geçsin ama. Olur mu?

Kamera nerden mi geldi aklıma? Biz yolu gözetliyoruz, tepemizdeki güvenlik kameraları bizi. Burhan bu aralar onlara taktı. Kameranın yanıp sönen kırmızı noktasına bakarak mırıldanıyor: Bize güvenmiyorlar. İçeride ekranın başındaki adam kim? Ona nasıl güveniyorlar? Belki orada patron oturuyordur Burhan. Her şeyi felsefi olarak bir açmaza dönüştürmekten keyif alıyorsun. Demlenmiştir çay, bir zahmet bakıver. Alıştık diye mi bilmem, bu saatte çay içmesek araya dikenli tel gersen kapanıyor gözlerimiz. O, kulübeden çayları getirene kadar ben sehpaye güzel mi güzel bir pasta çıkaracağım. İlk kez doğum gününü kutlayacağım Burhan'ın.

İnkâr ediyor ama biliyorum. Haplarını aksatıyor Burhan. Ölesi var besbelli. Ama öyle yekten değil. Yavaşça olsun istiyor. Kolay değil her şeyi geride

bırakıp gitmek. Hem nereye gidecek? Eskisi kadar emin değil gideceği yerden. İnaniyor inanmasına da kafası biraz karışık. Tutunduğu dallar vardı eskiden, hepsi kurudu. Şimdi kendi makarasını sarıp çözen meczuplar gibi uç uca yarım sözler ekliyor. Cumalara gidiyor ara sıra. Diyor ki zamanında neye çok sarıldysak hepsi kayıp gitti elimizden. Kayıp giden nedir Burhan? Bilmiyorum diyor. Yitenlerin hangisi hakikatti hangisi safsata onu da bilmiyorum. Her şey ne kadar birbirine benziyor. Evden dışarı adım attığında apartmanı görüyorsun, bütün evler birbiriyle hizalanıyor. Doğrularla yanlışlar omuz omuza veriyor. Bir isim hatırlamaya çalışıyor sonra. Kimdi unuttum, diyor. Savaşan iki ordu uzaktan intihar eden tek bir ordu gibi görünür, demişti. Başını iki yana sallıyor. Eksik demiş. Daha uzağa gidince onun bir ordu değil, bir yalan olduğunu görürsün. Daha uzağa gidince yalan da anlamını yitirir. Sonra evrenin eskitilmiş sarhoşluğu. Biz neden buradayız? Bunu söyledikten sonra susuyor Burhan. O susuşlarda karanlığa bir bakması var Burhan'ın, sanırsın yavrusu Gayya kuyusuna düşmüş de onu arıyor. Ne arıyorsun Burhan? Gecenin içinde kim ne bulmuş, sen ne bulacaksın?

Yani demem o ki ölmese iyi olur Burhan. Haplarını aksatmasa. Karısını ve oğlunu dağ köylerinde ziyan etmese. Ölümü konduramıyorum yüzüne. Bir ölüm bir Burhan'a nasıl yakışsın? Onca yaşanmışlığın içine gelip baykuş gibi tünesin? Olacak iş mi şimdi? Ne zaman konu ölümden açılrsa -ki gece nöbetleri oldukça müsaittir ondan konuşmaya- bize bütün hataları ölüm yaptırdı, der Burhan. Sözün bir yerinde muhakkak bunu der. O anlarda kalkıp sarılasım gelir Burhan'a. Belli belirsiz anlıyorum ne demek istediğini. Tabii ne diye sarılır ki bir insan nöbet kulübesinin içinde arkadaşına. Üstelik gecenin bir vakti güvenlik kameralarının önünde. Dün gece, demliğin çöpünü nöbet kulübesinin arkasındaki ağacın dibine dökerken sesini yükselterek, ben artık karanlıkta cinlerden de korkmuyorum, dedi. Ah Burhancığım, Tanrı'dan korkmamayı öğrendiğin için onun seni koruduğunu düşündüğün şeylerden de korkmuyorsun, hepsi bu, dedim. Gücendi bunu işitince. Sustu epey. Kulübeye girip çıktı. Sonra ağzında sigarayla geçip karşıma oturdu. Gözlerini yumarak, hayır yanılıyorsun, dedi. Ondan ben de korkuyorum.

Burhan'la liseden tanışırız. Sonra gitti İstanbullara, bir on seneye yakın kaldı. Ben buraya güvenlikçi olduğum sene ortak arkadaşımız Necmi'nin çay ocağında karşılaştık. Eski günleri yâd ettik, söz açtık söz kapattık. Tam ona ne işle meşgulsün diye soracakken yumdu gözlerini yine, tıpkı dün gece yaptığı gibi, işsizim dedi, bir iş olsa iyiydi. Ertesi hafta tuttum elinden getirdim buraya. İçeri giremeyiz biz, bahçedeki ofisi biliriz. Orada kısa boylu, yüzünde hınzır bir kızarıklık gezinen kel bir adam var, Nurettin, onun karşısına oturdu. Kısaca görüştüler. Nurettin ilkin işkillendi. Ne olsa Burhan okumuş etmiş

biri. Büyükşehirde iş tutmuş, batmış çıkmış. Burada akıllı adam pek istenmez. Konuştukça baktı ki kendi kendiyle derdi olan garibanın teki bu Burhan. Ellerini nereye koyacağını bilemiyor. Tamam, dedi, yarın başla. Altı senedir gece vardiyasındayız Burhan'la. Bu hangarları bekliyoruz. Ortalığın ana baba gününe döndüğü, kamyonların tırtıl sürüsü gibi birbirini izlediği kimi geceleri saymazsak yaprak kımıldamaz nizamiyede.

Kulübenin arkasındaki seyyar masayı alelacele açtım, pastayı koydum üstüne. Mumları çakmağımla bir güzel yaktım. Şimdi Burhan bu sahneden çok etkilenecek biliyorum. Geçen kış kulübede radyodaki spiker doğum günlerinden bahsetmiş, Burhan da bugüne kadar hiç doğum günüm kutlanmadı demişti. Dokundu bana bu söz. O gecedan beridir gün sayıyorum. İlk doğum gününde ona pasta alacak, üzerine mum dikecek, şu saçma sapan hangarların önünde de olsa, bomboş bozkıra bakarak da olsa doğum gününü kutlayacağım, ahdim var. Ayakta her an neşelenmeye hazır bir yüz ifadesi takınarak Burhan'ın kulübeden çıkmasını bekliyorum. Mumlar yanıyor. Burhan kulübeden çıkmıyor. Mumlar söndü sönecek. Burhan kulübeden çıkmıyor. Burhancığım çıksana kulübeden.

MÜZEYYEN ÇELİK

ÜZGÜNLÜK

Bütün kırgın kadınlara.

Çok yönlü bir üzgünlük bu. Her neresinden baksan üzgünlüğe açılıyordu bütün kapılar. Elle tutulur her şey üzgünlüktü.

İyi şeyler de kötü şeyler de bir anda olurdu ve bu da bir anda oldu. Yavaş yavaş, sindire sindire değil pat diye. Ölmedi hayır. Doğduğunu sandı. Yeniden doğmuş olmalıyım, dedi hep içinden. Bu nasıl şey böyle? Kalbimin bu delirmesi ne? İçimin ılıması, yere göğe sığamamam, toprağın ayaklarımın altından kayması? Gözlerimin önüne sürekli onun yüzünün gelmesi, gözlerinin, dudaklarının...

Elleri ya! Ceplerine koyarken gördüm. İnceldi, kalem gibi oldu. Kim bilir, sıcacık, ipek gibi ve sımsıkı tutabilen elleri. Öyle miydi? Eli kalem tutan biri hem ne kadar kötü olabilir ki? Kendini avutmaya çalışıyordu. İçinden kopup gelen aşkı durduramayacağından ancak avutmakla yetiniyordu. Kendisi yorgundu çünkü. Yeniden başlamaya, umutlanmaya mecali yoktu. Aşka mecal bulmuştu ama evet. Durmaz, dinmez coşkun bir nehir gibi aşk, içine doğru çağlayarak akıyordu. Sen bu savaşta defalarca yenildin dese de içinde akan coşkulu suya set çekemiyordu. Kapıldı gitti elbette. Bu, o kapılmanın öyküsü.

Her şey aslında en başından kötüydü. Nasıl bir cendereye düştüğünü anlayamayacak kadar, düştüğünü, yaralandığını, kırıldığını, değersiz görüldüğünü anlayamayacak kadar sarhoştı. Göremedi hiçbir şeyi. Sustu bir süre. Anlamaya çalıştı. Hislerim ya, bu kadar yanıltmış olabilir mi beni? Yalan olabilir mi o iç yanmaları, sızılar, heyecanlar.

Onun bana olan sevgisi peki? Buna ne demeli? Madem sevmiyor neden benim yanımda? Madem seviyor neden bana eziyet ediyor?

Sen tam bir geri zekalısın, bunu biliyorsun değil mi?

Evi temizle, her yer leş gibi.

Bu aptallığıyla üniversiteyi nasıl okudun çok merak ediyorum?

Biraz yemek yapmayı öğrensen, insanın elinin hiç lezzeti olmaz mı?

Durmadan ona edilen hakaretler zihninde dolanıyordu. İştten gelmiş evi süpürürken bir yandan çok leziz, eşine layık yemekler yapmaya çalışıyor, delicesine yıpratdığı bedeni günden güne küçülüyor, genç, diri bir kadından cılız bir çocuk çıkıyordu âdeta.

Ruhunu hiç sormayın. İçinde uçuşan kuşlar ölmüş, rengârenk çiçekler bir bir solmuştu. Kendisini beğenmeyen, asla takdir etmeyen kocaman bir adamın korkusunun altında yok olmuştu.

Bazı günler bir tartışma esnasında söyleyeceklerini aklından ezberliyor; kavga kopunca kocasının iri cüssesinin, kendisine doğruldukça büyüyen ellerinin gölgesinde sesi içine kaçıyor, korkudan büzüle büzüle tortop oluyordu.

Uğradığı bütün hakaretlere, psikolojik ve fizikiye yönelmeye hazır şiddete tek kelime ses çıkaramaması mıydı kocasını cesaretlendiren?

Kavga neden kopuyordu peki?

Bu evi her gün süpüreceksin demedim mi sana!

Neden maaşın tamamını hesabıma havale yapmadın? Para benim hesabımda duracak diye anlaşılmadık mı, aptal kadın!

Para benim hesabımda, para... para... para... para...

Nefrete en kolay dönüşebilen duygu aşk olmalı. Ondan, kokusundan, yastıkta bıraktığı boşluktan, tezgâha bıraktığı bardaktan, televizyonun karşısında uyuyakalmasından, şampuanın kapağını sürekli açık bırakmasından, yatarken dişlerini fırçalamamasından, ceplerine girerken kalem gibi incelen ellerinin ona doğru kaldırılınca pençeye dönüşmesinden, sesinden, soluğundan nefret ediyordu.

Kendi ailesinden de tamamen kopmuştu. Derdini anlatabileceği Allah'ın tek bir kulu yoktu sanki. Annesi onu her gördüğünde boşanan insanların kötü durumlarından örnekler veriyor, konu her nasılsa bir şekilde oraya geliyor, bir şey söyleyecekse de söyleyemez oluyordu. Annesinin onu anlayamaması, süz-gün, neşesiz hâllerini görememesi içine daha fazla kapanmasına sebep oluyordu. Kocaman dünyada bir kimsem yok işte!

Demiordu ki bu kız eriyip sızıyor, bunda bir hâl var. Üstüne, başına, yüzüne, gözüne bakmaz oldu. Cıvıldayan kız sus pus oldu, benim neşeli, hayat dolu kızım nerede?

Kızım yuvana sahip çık, hadi akşam oluyor koş git evine, geç kalma, yemeğin var mı? Yoksa hemen yapiver bir şeyler, erkek kısmını aç bırakmaya gelmez. Yemeği önünde hazır olacak, üstüne hemen kahvesini de pişir. Sen alttan alacaksın bir de, durmadan hizmetine döneceksin kocanın.

Bir adım atması lazımdı ama nasıl? Ölesiye korkuyordu kocasından. O korktukça kocası daha da azgınlaşıyor, her zamanki hakaretlerine yenilerini

ekliyordu. Biraz cesarete gelsem dese annesinin sözlerini hatırlıyor sessizce içine dönüyordu yine.

Bir adım atmaya cesaret edemedi hiçbir zaman. Boşanmış olmanın toplumda kadına vurduğu prangayı ayağında sürüdüğünü hissediyor, çelimsiz bacaklarıyla onu sürüyerek bir şeyler yapabileceğine inanmıyordu. Çekip gidemiyordu.

İşi deliliğe vurdu bir süre. Kocasını sanki yokmuş gibi, konuşsa da duymuyormuş gibi davrandı. O televizyonun karşısında uyuyakaldığında sevindi, zira yanına gelmiyordu.

Üstümü niye örtmedin lan, donmuşum sabaha kadar!

Umursamadı.

Sakinlik dönemi başladı bir süre sonra. Sanki bir şeyler düzeldi gibi hissediyor, içi delicesine bir heyecanla doluyordu. Yuvam yıkılmadan sabırla bu işin üstesinden gelebildiği için garip bir gurur yaşasa da bir yanı tuhaf bir endişe de seziyordu ama o duygusunu bastırmaya çalışıyordu. Kendini iyi ve güçlü hissediyor, her akşam masayı donatıyor, evi sürekli derli toplu tutup temizliyor ve eşinin istediği bir hayat sunmaya çalışıyordu. İçine dolan heyecan bir çocukları olması düşüncesiyle taçlanıyor, lakin bu düşüncesini söyleyecek gücü henüz kendisinde bulamıyordu.

Kocasıysa onun kendi içinde yaşadığı duygu ve heyecanlara karşılık olarak, sus pus olmuştu. Yemeğini yiyip sessizce sofradan kalkıyor, aceleyle ortada çıkarılmış terlikler için karısına bağırıyor, kenara itip çalışma odasına geçiyor, bir kitap eleştirisi üzerine çalıştığını söylüyor saatlerce oradan çıkmıyordu ve o yazı bir türlü bitmiyordu. Adam çeşitli bahanelerle ortadan kayboluyordu.

Bu pazar sinemaya gidelim mi? En son nişanlıyken gitmiştik. Kahve içeriz bir yerde belki, sohbet de ederiz hem. Seninle sohbet etmeyi çok özledim.

Seninle ne konuşulur ki, hiçbir ortak noktamız yok bizim.

Gözleri büyüdü, zihninde dolanan düşünceler dondu kaldı birden, sıcacık hislerle dolu yüreği buz kesti, yüzü allak bullak oldu.

Günlerdir nasıl söylesem diye düşünüyorum sende zaten anlama yeteneği de yok. O yüzden artık adamakıllı konuşmanın zamanı geldi. Sana anlatmak zor ama deneyeceğim.

Ne diyorsun sen? Neyi anlatmak?

Senden boşanmak istiyorum. Zaten en baştan yanlış bir evlilikti. Olmadı, yürümedi, bundan sonra yürümez de. Bir de ben başka birine âşık oldum. Ona olan aşkıyı seninle aldatmak istemiyorum. Seninle evli kaldığım her gün ona ihanet etmiş gibi hissediyorum. Uzatmayalım, anlaşmalı boşanalım. Eşyalar senin olsun, altınlarını da al. Hesaptaki paranın yarısını da al. Beni bırak! Tek celsede halledelim, dayanamıyorum.

Aklı donup kalmıştı. Gözünün önünde kelimeler uçuşuyordu. Dayanamıyorum, tek celse, aldatmak istemiyormuş, uzatmayacakmış, hesaptaki para. İlk defa oldu bu. Aklını yitirerek bağırmaya başladı. Bir yandan duvarları, masanın ayaklarını tekmeliyor, bir yandan bağırıyordu. Çılgınlıklarına apartmandakiler kapılarını açmış sonra korkudan geri kapatmışlardı. Delirmiş gibiydi. Ne demekti bütün bunlar. Uğradığı hakaretler, özgürlüğünün kısıtlanması. Ailesinden, arkadaşlarından koparılması bu yüzden miydi?

Defol git, defol git diye bağırışları, gözyaşlarıyla buluştu. Saatlerce ağladı. Başka kadına âşık olup karısıyla sevgilisini aldatmak istemeyen kocası evden kaçtı gitti. Nereye gideceğini, kime yüz süreceğini bilemeyen kadın ağladı, ağladı, ağladı, kendi kendine söylendi günlerce. Rapor süresi bitince işine döndü. Mahkeme sürecini avukat takip etti. Eşyalarını spotçulara sattı. Kendisine eşyalı bir apart tuttu. Hayat devam edecekti. Sadece artık çok konuşuyordu, sürekli anlatıyordu. Anlatmasa ölürdü. Ölmedi.

YUNUS NADİR ERASLAN

AMERİ-KAN

Kaldırın artık şu koca popolarınızı, buraya tatile gelmediniz.

-Kıs şu televizyonun sesini Allah aşkına. Eve gelince şu telefonunu da ceketinin cebinden çıkar; zır zır ötüyor, ne duyduğun var ne ilgilendiğin. Annen arıyor.

-Alo anne, anne... Annecim... Kapattı.

Hey sen kocaoğlan; at o sigarayı ağzından yoksak közüyle birlikte yuttururum onu sana...

Sen ara bari. Yine film bitince mi arayacaksın? Kadıncağız o saate uyumuş olur. Yahu sen ne duyarsız adamsın. Ana bu ana! Bugün var yarın yok. Öf, ben de kime anlatıyorum ki!

Hadi artık uyusuk kediler; karşımda derin kolda ikişerle sıra olun.

Kumandanın “pause” tuşuna basıp hem görüntüyü hem sesi dondurdu. Televizyonda zaman durdu. Aslında bu yanlış bir cümle. Ortadoğu’da da zaman durdu mu? Jenerikte yüzlerce kamyon dolusu, adını, tahrip gücünü bilmediği binlerce silah ve onlara ait mühimmat gördü. Bu bir senaryo için fazla değil mi? Sakallı, sarıklı birçok parçalanmış ceset gösteriyorlar. Üstelik bu insanlar birbirlerini katlediyor. Aynı dili konuşan, aynı kıyafeti giyen belki de asırlardır o topraklarda yaşayan insanların çocukları... Baskın grubun postalları farklı; onlarınki Amerikan...

Ara şu kadıncağızı diyorum!

...

-Alo, anne.

-Annen şimdi uyudu oğlum. Telefonu elinden aldım.

-Babacığım yarım saat evvel konuşmuştuk. Her zamanki gibi yine dayımı sordu. Hastanede zannediyor. Ben de dayım iyi anne, doktorları bir haftaya taburcu ederiz diyorlar, dedim. Çok sevindi. On sene önce dayımın kullandığı ilaçların ismini dahi unutmamış. Ne kadar ilginç bir hastalık bu... Hastalık bile

demek istemiyorum.

-Bir alzheimer hastası için zamanın hiçbir önemi yok oğlum. Varsa yoksa sen ve rahmetli dayın... Ha bir de namaz... Bugün akşam namazını üç kere kıldı.

-Baba, annemi öp benim için.

-Tövbe tövbe! Eşşso... Babanla konuşuyorsun, edepli ol!

-Özür dilerim baba, ağzımdan kaçtı; selam söyle o hâlde. Selametle kal, geceniz hayrolsun.

-Ha şöyle, geline selam söyle, çocukların gözlerinden öperim.

Bombaaaa! Bombaaaa! Yere yaaaat! Yere yaaaat! Camiden uzak durun! Camiden uzak duruuuun!

Hey çavuş Taysın. Durum bildir. Bu gece sabah çok geç olacak. Kendinizi korumaya alın, kendinizi korumaya alın. Kimse yerini terk etmesin.

Annem yatsıya uyanmıştır. Ortadoğu'da yatsı kan gölü. Gülüyor domuz!

Zamanlamaya bak, secdede yakalamışlar.

ESRA ÖZDEMİR DEMİRCİ

MUHATAP

Kapı aralığından eşiğe doluşan kar taneleri gibi hızlıca geçiyor içeriye. İleride, koridorun sonundaki odaya takılıyor bakışları. Hemen ardından göz göze geliyoruz; gözlerimle durduruyorum onu. Sol elimle, soldaki ilk odayı işaret ediyorum. Direnmeye ihtiyaç hissetmeden, teklifimi başıyla onaylıyor.

Sağ taraftaki kanepenin ucuna çöküveriyor. Üşümüş ellerini birbirine kenetlerken uzanıyorum ellerine. İtirazsız ama mahcup kabul ediyor. Kısa bir tokalaşmanın ardından çay içmek isteyeceğini düşünerek mutfaka geçiyorum. Bacaklarımın titremesini durdurmak için yerden destek alarak, gıcırdayan parkelerin üzerine sertçe basıyorum. Yanından ayrılmamla birlikte, mutfakla salon arasındaki mesafe neden uzun ve ulaşılmaz bir yola dönüşüyor? Hem çay bardakları nerede? Aradığım anda ulaşamadığım her şey gibi canımı sıkıyor şimdi onlar da.

Nereye kaybolmuş olabileceklerini düşünüyorum. Kim bilir hangi saçma köşede durmuş, telaşla dalga geçiyorlar. Saydam yüzlerinde beliren alaycı gülümseyişlerini düşünmek deli ediyor beni. Neredeler?

**

İşin içinden çıkamadığım zamanlarda, uzun uğraşlar sonucu bulduğum kelimelerin birer kar tanesi gibi avuçlarımda eriyip yok olduğunu hissediyorum. Bulmamış olsaydım sorun yoktu. Üstünkörü geçerdim üzerlerinden. Ama aramıştım. Aramak ne büyük bir şeydir! Kaç geceyi o birkaç kelimenin ardına düşmekle geçirmiştım. Ömrümü alsa da bulacağım, demiştım. Büyük söz etmişim yine. Büyük lokma yiyememekle ilişkilendirebilir miydım şimdi bu durumu? Ama öyleydi, küçücük bir ilacı bile gözünde büyütüp, ağzında çoğaltan ben değil miydım? Elimde değildi. Büyük lokmalara dönüştü telefonda ki ses, büyük laflar ediyordu büyük ağzıyla. Yutamadım. Kustum.

-Dıttt! Dıttt! Dıttt!

**

Bacaklarımdaki titreme azalacağı yerde çoğalmıştı âdeta. Aradığını bu-

lamamış ellerimin tedirginliği ile içeriye geçtiğimde onu orada, o kanepede göremeyince... İçimde bir trenin istasyondan ayrılışı esnasında ortaya çıkan o sarsıntı belirdi ilkin. Tüm organlarım, o ani hareketle sallanarak iç içe geçti. Trenin kalkacağından emin olduğu hâlde, o ilk devinimle ürperen ve son kez geriye bakan yolcuların telaşlarıyla dolup taşım.

Neden sonra zihnimde çakan şimşeklerin aydınlığı eşliğinde koridorun sonundaki odaya koşuyorum. Orada işte! Elinde tuttuğu kitabın sayfalarını, zarar vermektan korkuyormuşçasına yavaş hareketlerle çeviriyor. Öyle ki yakınında olduğum hâlde tek bir hışırtı işitmiyorum. Birden, birinden emir almışçasına sayfaları hızlıca çevirmeye başlıyor. Bu kadar hızlı okuyacağına ihtimal veremiyorum.

Çok geçmeden arkasına dönüyor. Göz göze geldiğimizde şaşırmasını bekliyorum. Oysa dakikalardır o kapı eşiğinde kendisini seyrettiğimden eminmişçesine telaşsız bir tavırla, elindeki kitabın kapağını kapatarak bana doğru uzatıyor. Kitabın kapağında, çalışma odamın resmini görünce bir süre olduğum yerde donup kalıyorum. Kitaplık, masa, pencere, koltuk ve hatta masanın üzerindeki bile şimdiki yerinde. Salona geçerken, çenesinin titrediğini hissettirmemek istercesine bir şeyler mırıldanıyor. Bilmediğim yahut unuttuğum bir şarkının sözleri bunlar. Bilmediği yahut unutmak istediği bir şarkının.

**

Bir daha yaşanmayacağına inandığım o şeyin başlangıç anını anımsadığımda içime dolan sevincin, bir kar tanesi gibi kalbimde eriyip yok olduğunu hissediyorum. Tanımamış olsaydım sorun yoktu. Hızlıca geçerdim bir yabancının üzerinden. Ama muhatap olmuştum bir kere. Muhatap olmak ne büyük bir şeydir! Sanki bütün ömrümü o birkaç cümleyi işitmek için geçirmiştım. Öleceğimi bilsem de yine bulacaktım onu. Büyük konuşmuş ve söz vermişim kendime. Unutturamazdım da şimdi, hatırlatıp dururdu. Yeri geldiğinde lafı ağzına tıkayan ben değil miydım? Bu kez elimde değildi. İçimdeki arsız sesi susturamıyordum. Sıcacık çayla dolu bir cam bardağa dönüştü tüm cümleler. Kardan üşümüştü ellerim bir kere. Tutamadım. Kırdım.

Çıtt! Çıtt! Çıtt!

SONER OĞUZ

BİR EVİN MAKÛS TALİHİ

Vaktiyle Devlet-i Aliye'nin müşkil hesabâtından ve iktisadi mesâilerin zahmından yorulan, bunalan bir paşa için inşa edildim. Umulur ki paşa hazretleri sıkılıp bunaldıkça gelir, ser-i bitâbına çare bulur. Paşa hazretlerini hiç tanımam, görmüşlüğümden dahi yoktur. Zât-ı âlileri bir kez olsun gelip de şu sedef kakmalı canım kapıyı itmiş değildir. Yıllarca şu duvarlarda kendi sükûtumdan gayri yan-kım olmadı. Ben de zamanla taşradan herhangi bir münasebetle payitahta gelen memurların bir, bilemedin iki gece konakladıkları bir mekâna tahvil olundum. İktisadi buhran hasebiyle, umulur ki miri hazineye bir fâidesi dokunur kanaatiyle müzayede usûlünce musevi bir aileye satıldım. Bu, oldukça kalabalık ve zengin bir aile imiş. Ne var ki, bu koca aileden de ne bir kişi gelip kapımı açmış ne de şu güzelim bahçede birtakım tertibâta girişmiştir. Zemin kat penceresini sarmaşıkların bezediği, üst katın altına kiremitli kiliseye baktığı ahşap bir yapı olan kendimden bahsetmedeyim. Arnavut kaldırımlı sokağın köşebaşında su yeşiline boyalı bir evim şu yolu adımlayanlar için. Taş sokağın çember çeviren, topaç döndüren ve her geçen gün sayıca eksilen çocuklarını seyretmekle kederli...

Ahir ömrümde şöyle üç beş çocuklu bir aileyi ağırlayamazsam bil ki gözlerim açık teslim-i ruh eyleyeceğim. Evin ruhu mu olurmuş? Duvarlar ne anlar mış insandan? Ahşap ve cam; çocuk sesinden, bir ailenin cıvıldaayan saadetinden nasıl hisse çıkarırmış kendine?

Dinle!

Benim de kendime göre bir tarihçe-i hayatım vardır. Koca imparatorluğun yüz yılına tanığız ne kadar olsa! Onca kiracım oldu zamanla. Onca insan... Renk renk, çeşit çeşit insan... Kokularını ve anılarını bıraktılar bende.

Evvelen Behice Hanım'dan bahsetmem lazım gelir. Etine dolgun lakin asla şişman sayamayacağımız, uzunca boylu, alımlı bir kadıncağızdır. Menekşe gibi kokar Behice. Fransızca bilir. Taşrada bir mutasarrıf olan Lütfullah

Bey’le izdivâcını sonlandırmasının akabinde İstanbul’a gelerek kesesine uygun bir ev tutmaya karar vermesiyle başladı yârenliğimiz. Şu kuş kafesi kadar balkonda altı yıl çiçeklerini suladı. Hüzam nağmeleriyle doldurdu sofayı ve odaları. Çoğu yerde güfteyi yutarak söyleyeceği segâh şarkılara:

“Bahtı yokmuş sevgimin encâmı hüsrân oldu hep

Çiğneyip yıpranmadan kalbim perişân oldu hep”

ile başlar:

“Dil harâb-ı aşkının sensin sebep berbâdına

Bir teselli ver gelip bari dil-i naşâdına”

diye sürdürür:

“Düştü enginlere bir ince hüzün

Soldu güller gibi sevdalı yüzün”

dedikten sonra gözleri bulutlanır, kirpikleri çiğ düşmüş çimenlere dönerdi. Baktı ki ağlayacak, çiçeklerine koşardı hemencecik. Kendinden dahi saklardı gözyaşlarını. Hatıraları lüzumundan fazla çağıran ve hayli kedere sebep olan segâh şarkılardan vazgeçip Afrika menekşeleriyle koyu bir sohbete dalar, begonyagiller familyasında tüm benliğiyle konaklar, akşamsefalarını okşar, menekşeleri koklardı. Küpe çiçeklerine kendi yazgısına dair benzerlikten olsa gerek ayrı bir iltifat gösterirdi. Gözyaşıyla çiçek sulandığını Behice’de gördüm. Niçin ağlardı Behice? Bivefa kocasını mı özler; zâyî olan gençliğine, solan güzelliğine mi yanardı, kim bilir? Bir gün sessiz sedasız topladı barhanasını ve hiçbir komşusuna veda etmeksizin ayrıldı İstanbul’dan. Bende bir Behice yaşadığına dair saksılardan izler kaldı balkon taşlarında.

İkincisi kara kuru bir şair... Her daim tütün kokar. Evlilik çağının geçtiğine, o trenin -uzatmalı “a”larla- çoktan kaçtığına inanır; evlendiği vakit bir daha yazamayacağına iman ederdi. Gün ağarırken evden çıkar, koltuğunun altında bir şişe şarapla dönerdi her akşam. Bir sigarasını kül tablasına basmadan ötekini yakardı. Bilirim, sigarasını sigarayla tutuşturanlar, onulmaz bir derdi olan yahut onulmaz bir derdi olduğuna kendini inandıranlardır. Plaktan bir ney taksimi geçer; o içerdi. Tuhaf adamdı. Bektaşî desen ney dinler, Mevlevî desen şarap içer! Koltuğun ucuna emanet gibi oturur, sehpanın üzerine göremiyormuşçasına yüklenir, yazardı biteviye. Öyle abanırdı ki kimi vakit sehpanın ayakları çatırdar, o da kendini çekerek biraz. Bazen yazdıklarını yüksek sesle ve bir eli cebinde dolaşarak okurdu:

“Gözlerinde birlerim çokların yekûnunu”

“Ah” derdi ve “Zeliha”, kimdi Zeliha ve niçindi bu “ah”? Sabah olsaydı da saçaklardaki serçelerin cıvıltıları dolsaydı şu pencereden. Atsaydı kendini so-kağa, vursaydı yola! Tenhalık, bir şairi doğurandır elbet fakat bir şair ne çekerse kendini doğurandan çeker. Ucuz tütünlerin dumanında boğardı kendini. Kızaran gözleri küçülüp de başı kendiliğinden devrilene dek içerdi her gece.

Öksürükleri karşı evlerin camlarında çınlardı. Bir gün, mendilinde kara bir kan topağı gördü. O gecenin seherinde çıktı şu kapıdan, bir daha dönmedi.

Üçüncüsü asi bir kız çocuğuydu. Yeni yetme bir edebiyat muallimesi. Saçlarını boyatır, tırnaklarını cilalar, Fransız parfümlerinde yıkanırdı. Avrupai şiirler okurdu kimi zaman:

“Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş

Eşini gâib eyleyen bir kuş

Gibi kar

Geçen eyyam-ı nev-bahârı arar.”

Dalar giderdi.

Bir şiirin mısralarında yiterdi çoğu zaman. Pencereden simit satan, koşturan, kavga eden, çocukları izler; altın kiremitli kilisenin çatısına konan kuşları özlerdi. Kuşlar kanatlıydı. Ve insanın hiçbir zaman tadamayacağı kadar hür. Diledikleri vakit diledikleri yere uçabilirdi onlar. Her uçuş bir hicrânı söndürür. Her kuş sevdiğine kavuşurdu nihayet.

Eşyalarını senede iki defa büyük bir şevkle toplar, bavullara tıksı tıksı doldururdu. Bir yaz tatilinden parmağında bir alyansla döndü. Ne yalan söyleyeyim, heveslendim. “Belki,” dedim, “kocası olacak, düşer peşine de İstanbul’a gelir. Bebecikler büyür şu odalarda. Koşturur, kavgaya tutuşur; çağırıp bağırlar sonra. Çocuk sesleri yankılanır içimde senelerce.”

Mektebin tatile girdiği günün ertesiydi. Bavulları gecedan hazırlamıştı yine. Boyalı saçlarını taradı, gerdanına çiçek kokuları sürdü. Kapının tokmağını daha bırakmamışken şöylece baktı bana. “Ulan!” dedi, “İstanbul ağrısı!”. Sonra kilise sokağına döndü yüzünü. Taşları döven topukların tıkırtısı git gide uzaklaştı ve sustu sonunda. Bir daha dönmeyecekti. Bunu, henüz okullar açılmadan yeni bir kiracıya verilmemden anlayacaktım.

Tayin mi olmuştu, taşraya mı sürülmüştü? Yoksa ölmüş müydü?

Gitti. Bir mısra bıraktı içimde titrete bir genç kız sesinden yadigâr:

“Uçtunuz gittiniz siz ey kuşlar.”

Dördüncüsü yeni evli bir çift... İçimde bir ümidin doğuşuna imkân vermeden... Heves kursağa dahi yetişmeden... Çelik gibi bir ağıtın bahçeyi ve duvarları çınlattığı, Kerim’in Nadide’yi boğazladığı o akşamüzeri en büyük yaramdır benim. Karnında yavrusuyla gözlerini kapadı Nadide. Bir bıçak damlayan kanından utanırken insan olmadığımı, insandan doğmadığımı şükrettim. O günden beri bir evin makûs talihini yaşamaktayım. Çocuk sesinden, insan nefesinden ayrıksı şu duvarlar ev olabiliyor da yuva olamıyormuş demek! Yegâne yuvalığımı saçaklarımda şarkılar söyleyen serçelerle yaşadım. Ondan beridir ki kapalıdır kapım, mühürlüdür kalbim insana. Nadide’ye söylenen mersiyelelerdir insanlığa dair son bildiklerim.

Satılık bir evim. Kuzguncuk’ta.

MESUT DOĞAN

TEVİL

O kuru ve soğuk rüzgâr esmeden önce otların arasında sağ tarafıma yaslanmış uyuyordum. Aniden çıkan rüzgâr havanın tüm nemini alıp götürmüştü. Her şeye dokunan ve onu kurutan rüzgâr nefesime, etraftaki otlara ve ağaçlara usulca dokunarak onları hızla kurutuyordu. Kuru havayı solumaktan bir süre sonra uyanıverdim. Ortalık toz dumandı. Bütün sesler, renkler, kokular kaybolmuş, kurumuş ve yok olmuştu. Dünya uçurumun dibinde, çok aşağıdaydı. Öldüm zannedip çaresiz bir korkuya kapıldım. Ağaçların arasında, otların üzerinde gezinen ışık, yoğun kuruluştan boğuluyor ve çırpınarak uzaklaşıyor, nefessiz kalmış gibi pelte halinde olduğu yerde âdeta kekeme, sönmüş ezgilerle karanlık bir kabuğa dönüşüyordu. Simsiyah bir dumandan boğulan sesler, ağaçlar ve canlılar hızla ölüyor ve gittikçe kısılan nefeslerle katılıklarını yitiriyor ve küle dönüşüp kayboluyordu. Ağaçlar otlar kuşlar ve ışık soluksuz kalmışçasına boğuluyor, cılız sesler çıkarıyor, sapsarı kesiliyor ve yok olan canlılık, yaşama belirtisi olan her şey son nefesini veren birisi gibi hüznü bir sesle kısılıyordu. Uçurumun aşağısında birbirini kovalayan, bir zorba gibi sağa sola sataşan siyah külden adacıklar hızla birleşerek tüm ormanı yok ediyordu.

Sanki gizli bir el bir fırçayla her şeyi siyaha boyuyordu. Ufukta her akşam dünyayı boyamaktan yorulan ve kirlenen renkler âdeta iki ucundan tutularak çekilen uzun, siyah ve kalın bir halat gibi önüne gelen her şeyi yıkıyor, silip süpürüyor ve onları o yapışkan ağdalı bünyesinde topluyordu. Dünya, aşağılarda bir yerde bir kitap sayfası gibi açılmış ve içindeki tüm renkleri ve yazıları gizli bir ateş hızla yakmıştı. Belki de İsrail asırlardır dudağına götürdüğü sura birinci üfleliğini yapmıştı. Bir avuç küle dönüşmüştü dünya.

Bir uçurumun kenarındaydım. Orada, tam uçurumun yanı başında çaresizlik içinde, gözümden süzülen bir damla yaşa aldırmadan oturuyordum. Aşağıda uçsuz bucaksız bir ormanın siyah külleri vardı. İçimdeki boğucu hüznü bir rüzgâra dönüşüp esmeye başladı. Kim bilir nerelerde kara bulutlardan geçmiş, en soğuk dağların tepelerinde bilenmiş bu rüzgâr, önüne kattığı her

şeye iştahla saldırıp onları yok ediyordu.

Sonra oturuyorum karanlığın en koyu noktasına. Bütün çaresizliklerin dibine dek ilerliyorum. Bir kök ucu gibi karanlığı yoklaya yoklaya. Orada, acının tam ortasında gözlerim yanıyor kör oluyorum. Görenler ilerleyemez o noktadan sonrasına. Bir kör gibi kendimi bırakıyorum. Dilsiz ve ürkütücü bir boşluğa. Her şeyin sırrına dokunuyorum. İçimi çeke çeke ağlıyorum. Bu kadar emek, bu kadar insan, ağaç, diye kesik kesik konuşuyorum. Büyük bir çatırtı yükseliyor ormandan. Göz alabildiğine tüm orman simsiyah oluyor. Kuruyup ölüyor. Nefesim kesiliyor bir an. Kendi kendime “bu bir rüya olmalı” diye fısıldıyorum.

Bu sessizlik ve çaresizlik için sadece kendi işiteceğim kelimeler bulmam gerektiğini anlıyorum. Kendi işittiğim her şeyi işiten için yeni kelimeler. Korku dolu gözlerle aşağıya bakıyorum. Her insan kendi çölünü peşinde güçlkle sürüklüyor. Ve başkalarının uçurumuna bakarken üzerime çullanan sonsuz bir baş dönmesiyle büyük bir boşluk açığa çıkıyor. Buzdağının yükselmesi gibi. Bu boşluk tüm insanlığın içinden çıkmadan bu orman yeşermeyecek sanki.

Sonra o geliyor. Kurumuş otların içinden eğilip özenle aldığı bir kitapla. Kitabın sayfaları bomboş. Yazıları silinmiş. Kelimeler, cümleler yok olmuş. Otların arasına dökülen harfler ve kelimeler ayaklarına batıyor. Ayakları ince ince kanıyor. Aldırmıyor. Onları, o harfleri, kelimeleri alıp tekrar boş sayfalara koymaya çalışıyor. Ama hepsi tekrar dökülüyor. Sonra boş kitabı sıkı sıkı göğsüne bastırıyor. Öpüyor. Kokluyor. Gözlerinden bulgur gibi yaşlar dökülüyor. Elindeki kitabı nereye koyacağını bilemiyor. O kadar sıkı sarılmış ki elinden bırakmak istemiyor. Çaresiz dolaşıp duruyor etrafta. Sararmış otların arasında. Nereye saklayacağını bilemeden elindekini. Onun gözyaşlarında bir şeye inanmanın gücünü ve derinliğini görüyorum. Ürperiyorum.

Bu rüzgâr, bu deli durdurulamaz rüzgâr kitapları da sürüklüyor uçuruma. O kuruyan ve yok olan dipsiz ormana. Bütün sözcükleri ve kelimeleri yok ediyor. Görüntüler her şeye hâkim oluyor. Sesler ve kokular yaklaşmakta olan her şeyi sözcüklerden daha açık gösteriyor oysa.

Sonra tuhaf bir ses duyuyorum bu sonsuz kargaşada. Bir ney sesi gibi gökten üzerime dökülen bu ses omuzlarıma ve kollarıma dokunuyor. Her yanıma rahatlatıp yumuşatarak beni etkisi altına alan, ruha dokunan bir fısıltıyla. Karşı koyamıyorum. “Ne görüyorsun” diye soruyor. Konuşamıyorum. Ama o içimden geçenleri hemen anlıyor. Her şey bitti değil mi diye konuşuyor. Başımı ağlamaklı öne eğiyorum. Üzüldüğümü anlıyor. Birden sesi emrivaki bir şekilde boşlukta cınlıyor. “Şimdi küçül bir tohum gibi ve bırak kendini aşağıya, uçurumun en aşağısına” diyor. Korkuyorum. Birden küçülüveriyorum uçurumun kenarında. Sanki bedeninden kurtulan bir ruh gibi titrek adımlarla uçurumun

kenarına iyice yaklaşıyorum. “Korkma” diyor. Sesi beni bir el gibi güvenle kucaklayıp o küller ve siyah dumanlar savrulan boşluğa usulca bırakıyor. Yemyeşil bir ışık topuna dönüşüyorum birden. Gittikçe büyüyen ve etrafındaki her şeyi yeşerten ışıyla. Bir meltem gibi bütün havayı yumuşatan, boşluğu esnetip genişleten, yeşil bir sabun köpüğü gibi usulca aşağıya o sonsuz ormana doğru düşmeye başlıyorum. Bir tohum gibi dünyanın derinliklerine. Usul usul kabaran bir duygu gibi. Bir kök ucu gibi delerek boşluğu. Toprağı ve en sert kayaları da. Bir karahindiba tohumu gibi döne döne usulca.

Yeşillik, bir ışık seli gibi kuruyup taşlaşmış kırlara dokununca. Her tarafta sessiz gürültülerle öncekinden çok daha yeşil, derin ve gür bir orman yükseliyor. Bir ışık gibi gölgeleri hızla kovalayan yeşillik onları çok uzaklarda ufuk çizgisinde toplayıp sonsuz bir boşluğa süpürüyor. Ağaçlarda, dallarda, yapraklarda, havada ve her zerrede bir dirilişin ve çiçeklenişin sessiz ama güçlü gürültüleri, karmaşası duyuluyor.

Sonra bir nisan yağmuru gibi yere iniyorum. Uçurumun en dibine. Dünyaya. Ağaçların sonsuza uzanan dallarına, ovalara, insanların umutlarına. Karşımda öncekinden kat kat daha yeşil ve büyük, yenilenmiş bir orman uzanıyor. Sayısız kuş sesleri arasında.

Göklerden dökülen o gizemli ses omzuma tekrar dokunuyor. Nasıl oldu diye soruyor usulca. Çok daha iyi oldu diyorum. Öncekinden daha güzel, gür bir orman var artık. O gizemli ses omuzlarımdan bir ağırlık gibi çekiliyor sonsuz gökyüzüne. Bir kuş gibi hafiflediğimde. “Her şey bunun içindi” diyor. Yüklerinden kurtulsun diye dünya.

EMİN GÜRDAMUR

ÖYKÜ VE VİCDAN

Vicdanı tanımlarken sözü ne denli kısa tutarsak, eksiltirsek anlama dair şemsiye o kadar geniş açmış oluruz. Bu yüzden şöyle demenin isabetli olacağı kanaatindeyim: Vicdan bir yüzleşmedir. Bir aynanın karşısında olma durumudur. Her yüzleşme gibi pişmanlık, acı ve kırgınlık barındırır. Bazen toplumsal bazen bireysel tezahür eder ama böylesi bir tasnife tabi tutulamayacak kadar dokunaklı ve çok boyutludur.

Bireysel vicdan toplumun, toplumsal vicdan bireyin çocuğudur. En karakteristik yanı gecikmişliğidir. Vicdan bu anlamda gecikmiş bir iç konuşmadır. Neresinden bakarsak bakalım ruhsal bir vecheye sahiptir. Edebiyata yansıyan vicdan, pek çok açıdan onun tinsel yanına işaret eder. Öte yandan vicdan yazarla metin arasındaki saf ilişkinin de kuluçkasıdır. Herkes hakikatin aleyhinde beyanda bulunsa, bütün muhakemeler hakikate mugayir hüküm verse bile susmayacak olan, susmaması elzem olan sanatçının kalemidir. Bu yüzden sanatçının edebiyatın kendi gereksinimlerine olduğu kadar vicdanına karşı da sorumluluğu vardır.

Bir insan vicdanını susturabilir mi? Elbette, neden olmasın? Vicdanını susturmak isteyen kişinin bu tavrını Rasim Özdenören, “aynayı yüzüne kapatmak” olarak nitelendirir. Kişi aynayı bir kez yüzüne kapattığında vicdanını susturmuş, ebediyen öz saygısını yitirmiş olur. Aslında kapattığı kendi kimliği, kişiliğidir. Tarkovski, “*İlkelerine bir kez olsun ihanet eden insan, hayat ile olan saf ilişkisini yitirir.*” diyerek, insanın kendisine karşı işleyeceği en büyük cürümün bir kereliğine bile olsa kendisine karşı vicdansızlık yapması olduğunu belirtir.

Öykücü bu anlamda sadece kendi aynasının değil, başka insanlar adına, toplumun hemen her kesimine ait aynaların da arasında duran kişidir. Sanatçı duyarlılığı buradan başlar. Aynalar ona emanettir. O da bu emanetin bilinci içerisinde toplumsal vicdanın sesi olur. Dostoyevski’nin ölümsüz eseri *Suç ve Ceza*’da Raskolnikov’un, Sonya’nın önünde yere kapanıp af dilediği bir sahne vardır. Dünya edebiyatı açısından eşsiz bir vicdan sahnesi orada tezahür eder.

Üvey annesi ve kardeşlerini, açlığın pençesinden kurtarıp yaşatabilmek için dindar hayat kadını Sonya'nın önünde eğilir ve ayaklarını öper Raskolnikov. Bütün insanlık adına ondan özür diler. Sahne her şeyiyle dinseldir. Albert Camus, *Sisifos Söyleni*'nde Dostoyevski'nin bütün Tanrısal sorgulamaları en sonunda getirip Kierkegaard gibi bir sıçramanın, bir teslimiyetin, bir inancın kucağına bırakmasından duyduğu rahatsızlığı ifade eder. Ancak Dostoyevski için gidecek başka yol yoktur. Bu yüzden onun ciltler dolusu romanlarında, vicdana kaynaklık eden din ve kilise, temel unsur olarak yer alır. Bundan nasıl kaçabilir ki? Ona göre vicdanın kaynağı dindir. O kadar ki Tanrı yoksa her şey mubahtır, der.

Vicdan, anlatının derin katmanlarında yaşar. Görünen unsuru olmaz çoğunlukla. Çünkü hassastır. Mesaj kaygısı onu zedeler. Vicdan, öykünün görünür organlarından biri olmamalıdır. Aksi hâlde didaktizme kurban edilir. Onun saklanması, ikincil olması gerekmektedir. Fakat bırakacağı etki itibarıyla kollarını metinden sonrasına uzatır. Bu yüzden o, metinler üzerinde ciddi, duyarlı okuma yapanların daha net duyumsayabileceği, görebileceği bir olgudur.

Zaten nitelikli okurun metinle ilişkisi anlamlar üzerinde yatay bir gezintiden ibaret değildir. Roland Barthes bunu şöyle ifade eder: “Bir anlatıyı anlamak, öykünün çözülüşünü izlemek değildir yalnızca; aynı zamanda, anlatının içindeki ‘kat’ları saptamak, anlatımsal damarın yatay zincirlemelerini düşey bir eksene düşürmektir; bir anlatıyı okumak (dinlemek) yalnızca bir sözcükten ötekine geçmek değil, aynı zamanda bir düzeyden ötekine geçmektir.” (Enis Batur, “Anlatı Çözümlemesine Kuramsal Bir Yaklaşım” Dilbilim 1979, s. 133.)

Dino Buzzati'nin “Tanrı'yı Gören Köpek” öyküsü, Roland Barthes'ın dediği gibi dikey dalışlara, okumalara müsait metaforik bir öyküdür. Buzzati, bu öyküsünde vicdan ve toplumsal vicdan üzerine muhteşem katmanlara sahip bir anlatı koyar ortaya.

Aforoz edilmiş günahkârlarla dolu Tis adlı bir köyde geçer olay. Köyde dolaşan bir köpek vardır. Tepede yaşayıp ölen, beyaz ışıklar görülmesine sebep olan ermişin köpeğidir bu. Tanrısal bir yanı vardır. Simsarlar onun sesini duyar duymaz işçiyi kovmaktan vazgeçerler, sahtekârlar dururlar, erdemsizler kendilerine çeki düzen verirler, hırsızlar ondan bekçiden korktuklarından daha çok korkarlar. Hatta insanlar kiliseye gitmeye başlarlar. Kapıda uyuşuk köpek onları seyreder. İnsanlar köpeklerle göz göze gelemezler. Hayvanın bakışlarını sırtlarında iki sivri demir gibi hissederek. Köpek öyküde vicdanın ta kendisidir. Ve vicdan bizim içimizde Tanrı'yı gören köpektir. Bu bir yandan işkencedir de. Herkes ağır bir baskı altında yaşamaktadır. Tanrı'nın gözleri köyde dolaşmaktadır. Burada bir soru sorulabilir. Köpekten yani vicdandan kurtulmak mümkün müdür? Fırınıcı bunu dener fakat yanlış köpeği öldürür. Mesaj

nettir. Vicdan öldürülemez. Keşke yaşlansa diye beklerler ama yaşlanmaz da: *“Tanrının varlığı dayanılmaz bir yükü. Üstelik bu kez Tanrı lafta kalmıyordu; kilisede mumlar, tütsüler arasına yerleştirilmiş değildi, evler arasında geziniyor, bir köpek tarafından dolaştırılıyordu. Yaradan’ın küçücük bir parçası, bir nebze soluğu Galeone’nin içine girmişti, Galeone’nin gözleri aracılığıyla görüyor, yargılıyor, mim koyuyordu.”*

Öykü, vicdanın hem dinsel yanına açık göndermelerde bulunur hem de onun birey ve toplum üzerindeki tesirini, belirleyiciliğini gözler önüne serer. Vicdan evrenseldir. Shakespeare, *“Vicdanım binlerce dilden konuşur / Ve her dil bir öykü anlatır”* der. Vicdan, dil ve öykü arasındaki bağ daha güçlü nasıl ifade edilebilir ki? O bazen aynadır bazen içimizdeki ses. Bazen ahlak hocamız, yargıcımızdır. Kimi zaman da mahkemenin ta kendisidir. Örnek verecek olursak, 2. Dünya Savaşı çılgınlığının gerçek mahkemesi, Nürnberg duruşmalarında değil, Wolfgang Borchert’in öykülerinde kurulmuş ve görülmüştür. Vicdan çoğu kez en son gelir fakat hiç gitmez. Bu, tarihin hiçbir zaman diliminde ve hiçbir yerinde değişmez.

Yazar bazen toplum adına sesini yükseltir, edebiyatın kendi gerekliliklerini, muaşeretini bir yana bırakır ve çılgılığı basar. Vicdanları kanırtmak ister. Ahmet Hikmet Müftüoğlu’nun *“Turhan Nasıl Çıldırdı?”* hikâyesi bu nevi bir anlatıdır. İmparatorluk çökmek üzeredir. Toprak kayıplarını mütareke yılları izler. İdealist bir genç olarak Turhan, kendi medeniyetini bilimle, fenle ayağa kaldırmak, devletini diriltmek ister. İstanbul’da insanlar duyarsızdır. Frenkileşme modası almış yürümüştür. Münevver kesimin hâli onu daha da perişan eder. Şehre geldiğinde manevi huzuruna çıktığı Yavuz Sultan Selim’in türbesini ziyaret eder, minareye çıkar ve hayatına son verir. Turhan, gurup vaktinde suya düşen ve hüzünlü haleler oluşturan bir damladır. 1922 Nisan’ında yazar bu hikâyeyi Müftüoğlu, Milleti, başına gelen şeyle yüzleştirmek ister. Vicdanları kanırtarak harekete geçirmek, uyandırmak ister. İntihar eden Turhan değil, toplum değil, koskoca bir medeniyettir. Nitekim Ömer Seyfettin de *“Primo Türk Çocuğu”* adlı hikâyesinde Balkanlardaki trajik durumu, İtalyan mason kulübüne üye bir baba ve oğlu üzerinden haykırır. Masonluğun milletler üstü olmak fikrinin İtalyanların Trablus’u işgali sırasında nasıl iflas ettiğini anlatır. Kahramanın vicdanını harekete geçirir ve kendi kimliğiyle yüzleşmesini sağlar. Refik Halid, *“Yatık Emine”*’de toplumun vicdanına ayna tutar. Onu ikiyüzlülüğü, acımasızlığıyla baş başa bırakır. Değerlerindeki, davranışlarındaki çarpıklığı yüzüne vurur. Gerçekte yapayalnız ölen Yatık Emine değil, olayın geçtiği taşradır.

Kendi devrini edebiyata dâhil etmek ustalık gerektir. Yani duvar henüz yıkılmış ve toz toprak dağılmamıştır. Ama yazarın zaman kaybetmeye, tozun sinmesini beklemeye vakti yoktur. Toplumun vicdanıyla yüzleşmesi için kol-

ları sıvar, aynayı sıcağı sıcağına yüzüne tutar. Bu açıdan Fatma Barbarosoğlu'nun kimi ilk dönem öyküleri anılmaya değerdir. *Senin Hikâyen*'de yer alan "Kapanmayan Yaralar Antolojisi", başörtüsü mağduriyetinin anlatıldığı bir "dönem" öyküsüdür. Ailesinden uzakta genç bir öğretmen, meslektaşları tarafından ötekileştirilmiş, sürgün kararı kendisine tebliğ edilmiştir. Arkadaşları onun düşüncelerini yontmaya çalışırken ruhunda açtıkları yaradan habersizdirler. Acıyı, ikiyüzlülüğü toplumun yüzüne vurur âdeta. Aslında o bir an'ı, bir insanı, bir durumu durdurup genişletir, genişletir. Kendi devrinde hüküm süren bir akıl tutulmasını toplumun gözüne sokar. Vicdanları harekete geçirmeye davet eder. Bir insanın sadece başörtülü diye tanımlanmasında, bu ifadeye indirgenmesinde yatan çarpıklığı topluma haykırır.

Mesela Türk öykücülüğünün iki önemli kutbu olan Mustafa Kutlu ve Rasim Özdenören, temsil ettikleri üslup itibarıyla öykü ve vicdan üzerinde düşünmemize derinlik kazandırabilir. Biri biraz daha modern, biri biraz daha geleneksel anlatıya yaslanır. Poetikaları, öykü anlayışları farklıdır. İkisinin de ortak noktası nedir, ortak hissediş alanları ne olabilir diye dikkat kesildiğimiz zaman karşımıza bir cevap çıkar: Vicdan. Kutlu, dışa doğru bireysel ve toplumsal vicdanı yayarak öykülerine konu eder. Özdenören ise içe doğru derinleştirerek, sorgulayarak. Onları sahici kılan maya, toplumda karşılık bulmalarına vesile olan "değer" buradan beslenir. Yazmak eylemini sahici kılan şey, yazarın anlatacaklarını vicdan süzgecinden geçirmesidir. Tabiri caizse onu önce kendi vicdan aynasında seyretmesidir. Bunu yapmadığı takdirde metin insaniyet açısından teste tabi tutulmamış olacaktır. Özdenören'in *Kuyu* öyküsü, içe doğru Yusufça bir muhasebeyi, bir sorgulamayı esas alan ve baştan sona vicdanın konuştuğu bir öyküdür. Öte yandan Kutlu'nun *Hesap Günü* adlı hikâyesi, Paşazade Arif Bedir Bey'in musalla taşında yatarken hem kendisiyle hem de hayatından gelip geçen insanlarla hesaplaşmasını ihtiva eder. O da dışa doğru ama vicdan rehberliğinde bir sorgulama koyar ortaya.

Bir anlatının en güçlü yanı, onun kendinde evrensel-insani-vicdani gözenekler barındırmasıdır. Bu gözenekler sayesinde metin uzun ömürlülük kazanır. Elde ettiği güç ve soyluluk sayesinde zaman karşısında kolayca ufalanmaz. Aksi hâlde, siyasal atmosferin, gündelik mottoların, sokağın genel geçer dilinin kurbanı olur eser. Bu anlamda vicdan metne uzun ömürlülük kazandıran ruhtur da aynı zamanda.

NAGİHAN ŞAHİN

MODERN KISA ÖYKÜDE DİL

Bu yazıda fikir ve analizlerinden yararlanacağımız H. E. Bates, 1905-1974 yılları arasında yaşamış, Brittanica'nın tanımıyla "Büyük şöhret ve yaygın popülarlığı olan roman ve kısa öykü yazarı".

Bates'in, dilimize *Yazınsal Bir Tür Olarak Kısa Öykü* adıyla çevrilen¹ ve ölümünden iki yıl önce yayımladığı, bu yazıda temel aldığımız kitabın özgün adı *Modern Kısa Öykü* (Modern Short Story)

H. E. Bates, bu çalışmasında İngiltere'de (modern anlamda) kısa öykünün neden geç geliştiğini, dünyadaki kısa öykü gelişimini takip ve analiz ederek anlatmaktadır. Bu noktada kitap sadece İngiliz öykücülüğü hakkında görünse bile -ki son bölümler tamamen buna yöneliktir- bunu öykünün dünya edebiyatındaki gelişimini inceleyerek yaptığı için bu kitabı bütün bir kısa öykü tarihi üzerine kabul edebiliriz. (Poe'dan Gogol'e, A. Bierce'dan W. Saroyan'a, Çehov'dan Maupassant'a, Tolstoy'dan Turgenyev'e, V. Woolf'tan J. Joyce'a, Faulkner'dan Dickens'a birçok yazar burada yerini almıştır.)

Öncelikle Bates, kitabın başından sonuna kadar, İngiliz öykücülüğünün (ki romancılığı da bundan çok farklı değildir) iki ana sebepten dünya öyküsüyle eş zamanlı gelişmediğini öne sürüyor: İngilizlerin sert gelenek ve ahlaki kuralları ile ağdalı bir dil ve üslup kullanımından vazgeçmeyişleri.

Öykü meraklılarının artık bildiğini varsaydığımız, kısa öykünün temel özelliklerini, bu kitaptaki tarihi yolculukta bir kez daha ele almış oluyoruz ama bu seyrüseferin ana yolu olarak bu yazıda, öykü dilindeki sadelik ve yalınlığın gelişimi üzerinde kısaca durulacaktır.

Habil ve Kabil, hatta Adem'le Havva kıssalarından başlayarak insanlar hikâyeler dinleyip masallar anlatsalar da modern anlamda, edebî olarak öykünün tarihi romanın tarihinden de kısadır diyen Bates uzun okuma ve analizlerine göre öncelikle şunları söylemektedir: Yazarın istediği her şey bir kısa

¹ Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2005. Çeviren: Gökçen Ezber.

öykü olabilir. Bir atın ölümünden genç bir kızın ilk aşkına; hiçbir kurgunun bulunmadığı durağan bir betimlemeden hareketli ve hızlı olayların yer aldığı ve şaşırtıcı bir sonu olan hareketli bir düzeneğe; uyaksız yazılmış bir şiirden biçimin hiçbir önemi olmadığı doğrudan bir söyleşiye kadar her şey kısa öykü olabilir. Kısa öykünün yazınsal bir tür olarak tanımlanamıyor olmasının nedeni, gerçekten de yapısındaki bu sonsuz esneklikte yatıyor olmalı.

Bates'in bu esnekliğine karşı çıkıp belirgin ve katı sınırlar çizmeye çalışanlar olsa da, günümüzde onun bu "öykü tanımı" daha geçerli. Buna, metnin, okuyucuya geçirdiği bir duygu olmuşsa o artık bir öyküdür diyenleri de ekleyebiliriz.

Genel olarak "konu" noktasındaki bu esnekliğe rağmen kullanılan dilde çok daha ince eleyip sık dokunmalıdır. Bu incelik elbette dil ve anlatımın sade, yalın ve samimi olması noktasındadır.

Kısa öykünün gelişiminde bugün adını andığımız bütün isimlerin kendilerine has olarak gerçekleştirdikleri en önemli şey bu olmuştur. Bu isimler, Bates'in tabiriyle, "sözlerden oluşan bir tantananın", hassas bir yapıya sahip kısa öykü için uygun olmadığını göstermişlerdir.

Bu sözler tantanasının içinde sadece dolambaçlı anlatımlar ve tumturaklı tasvirler yoktur: "İçine görüşler, gözlemler, etik değerler, sahne süsleri doldurduğunuzda kısa öykü çöker."

Öykü içine farkında olarak ya da olmayarak katılan görüş, gözlem ve etik değerlerin, bir bakıma didaktizmin, öyküyü ne kadar sakil kıldığını başka zaman ele almak kaydıyla sözcükler tantanasına Bates'in sözleriyle geri dönelim:

Kısa öykünün, sadece, eğretilme ve benzeri söz sanatlarından bütünüyle arınmış, düz ve arı dile gereksinim duyduğunu söylemek yanlış olsa da, hiçbir kısa öykünün aşağıdaki paragrafta bulunan söz kalabalığını kaldıramayacağı kesin:

"Sevenlerinin, tuhaf ve sevecen bir duyguyla anımsadığı bir yerdi. Bunun nedeni gülümseyen çiçekler ve meyveler olamazdı, çünkü onlar sonsuza dek sürdürdükleri dengelerini, şu andan çok, daha iyiye ulaşmak için gösterdikleri varlık çabaları ile sağlamaktaydılar."²

Burada neyi dinliyoruz diye haklı olarak soruyor Bates. "Burada bir şey görmediğimiz ve yalnızca bir el kitabını dinlediğimiz çok açık. Ya da bir vaaz? Sıkıcı laflarla dolu bir rapor? Hardy bize bir resim çizmiyor, daha çok bir resmin betimlemesi hakkında konuşuyor. Bu başarısızlığı ise oldukça gösterişli. Bu, fırçasıyla resim yapmaya çalışan bir adamın değil, resmini bir sözlükle yapmaya çalışan birinin başarısızlığıdır."

² Thomas Hardy

Kısa öykü dendiğinde adını anmadan geçemeyeceğimiz, o müthiş sıçramalardan birini yapmış olan Çehov, “Geleneksel betimleme yöntemlerine katlanamaz. Yazdığı mektuplardan bunu bilinçli bir biçimde yaptığını anlıyoruz, *antromorfizm* olarak adlandırdığı, denizin soluduğu, gökyüzünün baktığı, bozkırların havladığı, doğanın fısıldadığı, konuştuğu, yas tuttuğu yoğun kişileştirmelere karşıdır. Doğadaki güzellik ve anlam yalnızca yalınlıkla elde edilir. Güneş battı, hava karanlıktı, yağmur başladı gibi sözler bu basitlik ve yalınlığın birer örneğidirler.”

Son olarak, kısa öykü ile yalınlık konusunda adı anılmadan geçilmeyen bir yazarla noktalayalım: Hemingway’e özgü bu yöntem nedir? Neden bir devrime yol açtı? Öncelikle, Hemingway elinde balta taşıyan bir adamdı. Kuşaklar boyunca -belki de yüz yıl ya da daha fazla süreden beri- yazılı İngilizce giderek daha gösterişli, karmaşık ve süslü olma eğilimi gösteriyordu. Hiçbir işe yaramayan birçok sözcük bir araya geliyordu ve bu sözcükleri biçmenin zamanı çoktan gelmişti. (...) Açıklamaları, tartışmaları ve hatta yorumları bir kenara bıraktı, mecaz söylemlerden uzak durdu, ölü ve kutsal klişeleri kullanmadı ve sonunda, güçlükle evcilleştirdiği sözcüklerin gerisinde, manzara göründü.

Hemingway’in ayırdına vardığı ve tüm kısa öykü yazarlarının ayırdına varması gereken ilke, birçok şeyi kâğıt üzerinde belirtmeden, onları aktarma olasılığının var olduğu idi. Bu anıştırma sanatını geliştirmek, tek bir tümcenin birden fazla şey söylemesini sağlamak, uzun betimlemelere girişmeden istenilen atmosferi ve duyguları aktarmak kısa öykü yazarlarının gerçek ve en önemli uzmanlık alanlarıdır.

Kısaca söylemek gerekirse, bir yazarın yöntemi kendisidir. Öte yandan, eğer kısa öykü ya da şiir yazıyorsa, biçimin dayattığı kısıtlamaları kabul etmelidir diyor ve ekliyor Bates:

Kısa bir öykü, sağlam bir sınamadan geçmelidir. Gereksiz bir tümce, hatta tek bir gereksiz sözcük bile, kısa öykünün dengesini bozabilir. Bir yazarın kurgusunu parça parça yerine oturtmasını izlerken, tıpkı oyun tahtalarını üst üste koyarak bir ev yapan bir çocuk gibi, yazarın da, hangi parçanın nereye konması gerektiğini ve oluşan yapının en fazla hangi yüksekliğe çıkabileceğini, hangi taştan sonra ağırlığı kaldıramayıp yıkılacağını, önsezileriyle bildiğini görürüz.

Bu aynı zamanda, biçimsel anlamda eleştirel bir sınamadır. Bu basit sınamadan geçen kısa öykü, ister nitelikli bir kurguya, kıvrak geçişlere ve eylemlere ya da sembolizme sahip olsun, tüm sınamaları da geçecek demektir. Ortalıkta, bu sınamayı yapabilecek yazarlar var olduğu sürece, kısa öykü de, hangi biçimde olursa olsun, varlığını koruyacaktır.

AYIN SÖYLEŞİSİ

Müslüman bir yazar olarak varlığa, zamana ve mekâna ilişkin cevap veremediğim ve beni anlam arayışına sevk eden sorularım yok. Bunu aforizma olsun diye demiyorum, benim her soruma verilmiş büyük cevaplar var.
Mustafa Çiftci

MUSTAFA ÇİFTCİ İLE ÖYKÜ ÜZERİNE

Konuşan: **Hatice Bildirici**

Hatice Bildirici: Merkezden uzakta bir yazar olmanız üzerine konuşurken “Burada edebiyat yapmak, uzakta çok uzakta bir fabrikaya parça başı işi yapmak gibi.” diyorsunuz. Hatta merkezdekilerin de size merhamet eder gibi yaklaşımlarını kastederek “İç içe mahrumiyet” diyorsunuz buna. Merkezde bir edebiyat çevresi içinde olsaydınız, bu sizin eserlerinize nasıl yansırı? Üslubunuzda belirleyici bir öge midir “bozkır”?

Mustafa Çiftci: Bozkır benim ana yurdum baba ocağımdır. Merkezde olsam nasıl olurdu? İçime kapanacağım kesin. Burada da küçük bir hayatı inzivada yaşıyorum. Eserlerimde mekân farkı olurdu ama insanlardan bana kalan şeylerde bir değişiklik olmazdı herhâlde. İnsan her yerde aynı. Merkezin insanına has özellikler yok mudur? Vardır tabii ama benim gözümde bu gözlükler olduktan sonra nereye baksam aynı insanı, zamanı, mekânı görecektim herhâlde...

2005’ten beri yazdıklarınız yayımlanıyor. Öyküleriniz Türkiye’nin önemli edebiyat ödüllerine layık görüldü. Bu on üç yılda neler değişti, yazıyı düşünmek hayata bakışınızda bir farklılık yarattı mı?

Evet, epeyce bir zaman geçti. Böyle sorularla karşılaşan sanatçılar; “çalışmakla geçti günlerim” derler. Yalandır. Kimse o kadar çalışmıyor bu ülkede. Düşse kalka geçti dersek daha doğru olur. Şikâyet anlamında değil. Hepimizin başında malum. İş hayatı, çocuklar, sağlık problemleri daha nice şeyler ile dolu bir on üç yıl. İşte bu geçmiş yıllardan geriye hikâyeler ve hatıralar kaldı.

Hantal bir vücutla top oynanmaz ya aynen öyle, yazarak yaşamının da sizden bekledikleri oluyor. Okumak, notlar almak, yazıyı merkeze alarak zaman planlaması yapmak ve çok şey beklememek. Yazmak sizi az şey bekleyen bir insan yapıyor. Neden dersiniz edebiyat az okunmayı az takipçiniz olmasını size icbar ediyor ve böylelikle ağzınızla kuş tutsanız da çok şey beklememeyi öğreniyorsunuz. Daha ne olsun...?

Sevda ve yoksulluk öykülerinizdeki iki ana damar. Bu iki temanın yaşadığınız toprakla ile ilgisi hakkında neler söylemek istersiniz? Yoksa bunları sadece evrensel insani meseleler olarak mı değerlendiriyorsunuz?

Sevda bizim belimizi büker. Yoksulluğa şerbetliyiz ama sevdik mi yıkıcı oluyor. Bozkır adamını açlıkla korkutamazsın. Hele hele kızlarını fakirlik hiç korkutamaz. Buralarda cefakâr ve becerikli kızları anlatmak için “Garip Yiğit Avraddı” derler. İfade yanlış anlaşılmasın ne olur. Yani kocası yiğit ama garip ve bu kadın da o garip yiğide yoldaş olmuş demektir. Et bulamasa ekmeği kızartır ama yine de sofraya misafir ağırlar bu hanımlar. Erkekler de satar savar akşama ekmek getirir. Ama sevdaya düştüler miydi sen o bozkır insanını bir gör. Yüreğin acır. Etmeyin sevdiğini verin yoksa bu kişi ölmez belki ama beter olur, sürünür dersiniz... Yokluk zor sevdalık daha zor...

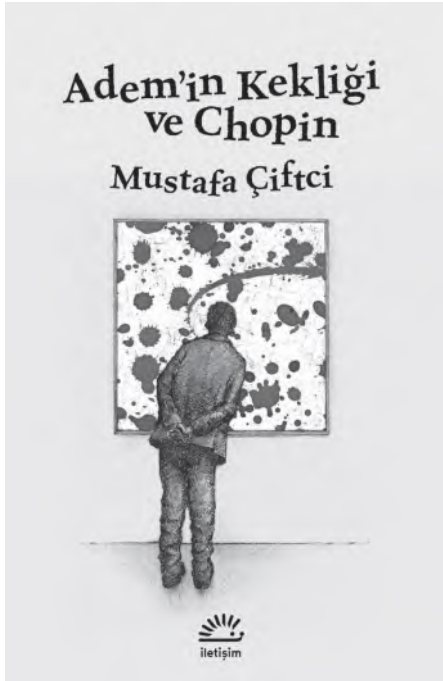
Karanlık ve kapalı metinleri sevmediğinizi ve hatta okumadığınızı söylüyorsunuz. Bunun sebeplerini bize anlatır mısınız?

Kapalı metin okumaktan hoşlanmamamın Türkiye özelinde anlaşılması gereken bir durumu var. Bizim edebiyatımızdaki kapalı metinler gerçekten

bir varlık sancısı çekenlerin bu sancısına tercüman olan metinler değil de sanki mızımızlanan metinler olması sebebiyle bu metinlerden uzak duruyorum. Bir insan kendi derdini kurmaca olarak size sunuyorsa mızımızlanmış oluyor. Eğer bir sıkıntın varsa günlük tut, psikoloğa git, arkadaşına anlat ama hikâye ve romanın yakasını bırak. Okur olduk diye senin içini dökmeni takip etmek zorunda mıyız? Benim itirazım romanmış gibi yapıp aslında yazarın derdini anlattığı sayfalar dolusu laf kalabalığıdır. Yoksa hikâye anlatan ama bunu biraz kapalı, karanlık yapanlara hiç itirazım yok. O da bir tür olarak saygıyı hak ediyor. Ama mızımızlanmak saygı duyulacak bir şey değildir. Ve ben mızımızlandığını hissedersen o metni okumam.

Bir söyleşinizde ontolojik bir bunalımla can sıkıntısının birbirine karıştığı yere değinerek -kanaatimce- Türk öykücülüğünün tıkanıdığı bir noktaya parmak basıyorsunuz. Yani can sıkıntısına dayalı iç dökmeyle varlığı kavrama bunalımının işlendiği metinlerin farkını işaret ediyorsunuz. Bu iki hâl birbirinden nasıl ayrılır, biraz açabilir misiniz?

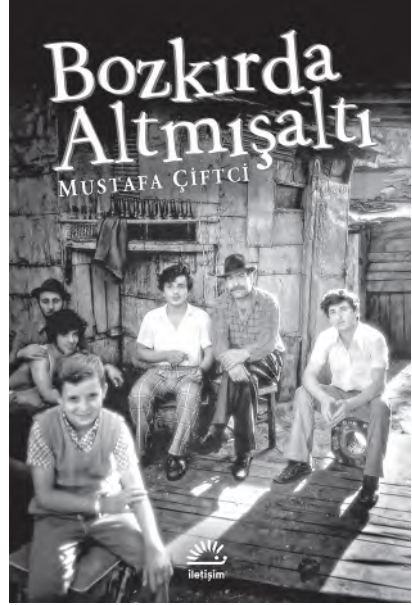
Müslüman bir yazar olarak varlığa, zamana ve mekâna ilişkin cevap veremediğim ve beni anlam arayışına sevk eden sorularım yok. Bunu aforizma olsun diye demiyorum, benim her soruma verilmiş büyük cevaplar var. Kafam kalbim bu kadar net ise neden yazıyorum? Ben hikâye anlatıyorum. Fitri bir şey bu. İnsan hâlini hikâye eder ve hikâye dinlemeyi sever. Yoksa anlam arayışımı hikâye ve roman üzerinden yapacak kadar çaresiz değilim şükür. Eğer

işimiz romana, hikâyeye kaldıysa Allah yardım etsin. Ne roman ne hikâye bu anlam arayışını, ontolojik bunalımı taşıyabilir. Düşünün hele Türk romanı hikâyesi hiç taşıyamaz. İdeolojik körlükle kaleme alınmış roman ve hikâyeler üzerinden kendine anlam devşirecek kişiye acırım. Düşünün, o romanları hikâyeleri yazanların çoğu gömleğine dökmeden yemek bile yiyemeyecek kadar aciz adamlardır. Onların yazdığı metin senin varlık sancına nasıl merhem olur, aklın alıyor mu?

Bu açıdan bakınca yazarımızın canının sıkılmasında bir hikmet aramayı biraz boş bir çaba olarak görüyorum. Bir söyleşide okur bir hanım,

o kadar sancılı o kadar sıkıntılı sorular soruyordu ki sanki biz yazarlar hakikatin sırrına malikmişiz ve o hanım da bizden bu sırrı öğrenmeye gelmiş gibiydi. Ben bu hale itiraz ediyorum. Yahu biz çeşme başında gevezelik eden, hikâye anlatan, yarı deli yarı geveze ama çokça hikâyeli adamlarız, bizde hikmet ne arar? Bu kadar! Bunu abartıp da mesela öyküden çok şey bekleyenler var. Yahu öykünün her yeri hikmet olsa ne olacak, kuş kadar canı olan bir metne bu kadar anlam yüklerseniz onu yazan da kendinde bir numara var zanneder. Hayır, biz sadece hikâye anlatıyoruz. O kadar! Okursun geçersin.

Şimdi mesela sinema üzerinden büyük okumalar yapanlar var. Yahu bu sinema dediğimiz şeyi millet çekirdek yiyerek seyrediyor. Sorarım size çekirdek yiyerek hikmet ve hakikat yolculuğu yapılır mı? Yapılmaz. Olmaz yani. O bir filmidir seyrederek geçersin o kadar. Peki, sanatın manası nerde kalıyor dersiniz? Mana iyi film ile kötü film arasındadır. İyi bir filmle aynı zamanda iyi bir eser vermişsin demektir. Ve eser sahibi olarak takdir edilirsin. Ama kusura bakma senin filmin dünyayı kurtarmaz, acılara son vermez, medeniyet kurmaz. Mesele esasen bu kadar basittir ama insanoğlu yaptığı işi mühim göstermeyi sever.

Uzatmayayım işin özü bence yazarların çoğunun sadece canı sıkılıyor ama onlar bu can sıkıntısını varlık sancısı diye makyajlayıp satıyorlar, hadise budur. Ve kimse kusura bakmasın ben falanca yazarın can sıkıntısını okumaya göz nuru dökmem.

“İnsanı kıymetli kılan samimiyetidir.” diyorsunuz. Öykülerinizdeki anlatıcı dil de samimiyetiyle dikkat çekiyor. Bu samimiyet, metinle okur arasında nasıl bir etkileşime, alışverişe vesile oluyor?

Bolca ağlaşıyoruz. Uzak yerlerden telefonlar alıyorum. Mesajlar gönderenler oluyor. Beraberce konuşup, dertleşip ağlıyoruz. Bir de hikâyenin samimiyetinden hareketle hepsini yaşanmış olay zannedenler oluyor. Mümkün mü böyle bir şey? Onlara da usulünce izah ediyorum. Bunlar benim uydurduğum hikâyelerdir. Aslı astarı yoktur. Hikâye uyduruk ama “hissiyat essahtır” diyorum.

Sözlü tahkiye geleneğimizin devamı gibisiniz? Böyle tatlı tatlı anlatmayı nereden öğrendiniz? Çevrenizdeki “anlatma” hâllerini bununla nasıl ilişkilendiriyorsunuz?

Rahmetli annem büyük anlatıcıydı biz onun eline su dökemeyiz. Ona da dedemden kalmış idi. Anlatmayı seviyorum. Ama bu zannedilmesin ki kimi bulsam deve gibi ıhtırıp anlatıyorum. Hayır, sevdiklerime anlatırım. Ortamı sevmezsem benden kapalı kimse olmaz. Muhabbet ortamı varsa hikâye de var yoksa susar kalırım. Küstüm çiçeği gibi olurum yani. Çevremdeki iki büyük anlatıcı annem ve dedem artık baki âlemdeler. Onlardan el aldım ben herhâlde. Şimdi kızım da oğlum da güzel anlatıyorlar. Henüz yaşları ufak el içine çıkacak durumları yok. Bakalım kısmet... Onlar da bizden miras diyerek sahip çıkarlar belki bozkırın hikâyesine...

Öykülerinizi ağlayarak yazdığınızı söylüyorsunuz; böyle kederli bir yazma sürecinden, okura kederin üstünü özenle örtmüş bir neşe, umut hatta teselli sirayet ediyor. Okuruza karşı merhametle yaklaşıyorsunuz sanki ve ona keyifli bir okuma süreci hediye ediyorsunuz. Bu bir tercih mi yoksa kendiliğinden mi böyle?

Keder penceresizdir. Kederli olmak değil de hüznülü olmak tercihimdir. Bir dere kenarında da hüznülü olabilirsiniz. Hüznün bir yüzü sürur olur. Her işin hayırlısını isteyen bir millete hikâye yazıyorsanız farkında olmadan hüznün bir tarafı tevekkül oluyor herhâlde.

Kitaplarınızla ilgili sizce hakkıyla eleştiri metni yazıldı mı? Burada anmak istedikleriniz var mı?

Eleştiri zaten zor iş bir de hakkıyla olsun demek çok şey istemek olur. Camilerde diyorlar ya verenden de Allah razı olsun, vermeyenden de razı olsun diye. Ben de öyle diyorum eleştiri yapandan da yapmayandan da Allah razı olsun. Eleştirmenlerinki de can değil mi? Hangi birimizle uğraşsınlar?

Okuma serüveninizi bize anlatabilir misiniz?

Okumak bana şeker yemek gibidir. Bıkmam, yorulmam, vazgeçmem Allah'ın izniyle... Okurken vaktin nasıl geçtiğini bilmediğim kitapları okurum. Beni sıkın şeyleri okumam. Nasıl olsa makale yetiştireceğim bir yer yok. Be-

nimkisi bilgi okuması değil his okuması hissiyatım gelişsin yeter. Makale bile okusam beklentim muhayyilemin zenginleşmesidir.

Yayınevinizin ve editörünüzün okurunuzla ulaşmanızda belirleyici bir rolü var mı? Bir yazar için bunun önemini nasıl değerlendirirsiniz?

Editörümü pek severim. Yayınevimle de gayet mutluyum Allah bozmasın. Çok mühim bir meseledir yayınevi. Editörlük ise Türkiye’de adı var kendi yok bir iştir. Çok azdır gerçek editörlerin sayısı emin olun.

Kültür dünyamız için önemli bir hizmet olarak gördüğüm Yengeler Cumhuriyeti’ni sormak istiyorum size. Bu sıra dışı çalışmayla Tanıl Bora ile birlikte Anadolu’ya dair örtük bir ayrıntının altını çiziyorsunuz. Hangi saikle yola çıktınız? Kitap ilgi gördü mü ve benzerlerini bekleyelim mi?

Ben bir dönem Afrika’da yaşadım. Oraya yerleşmiş gurbetçiler vardı. Bazıları Hintli Müslüman hanımlarla evlenmişlerdi. Biz o hanımlara doğal olarak “yenge” diyorduk. Bu o kadar hoşlarına gidiyordu ki anlatamam. Yani kendi pozisyonlarına özel bir isim konulması onları mutlu ediyordu. O zaman fark ettim ki ne çok yenge var hayatımızda. Tanıl Hoca’ya söyledim kitap fikrimi o da beğendi o şekilde yola çıktık. Bir enişte kitabı yapsak kötü olmaz aslında ama bakalım kismet...

Üzerinde çalıştığınız, yakında yayımlanacak bir kitap var mı?

Yayın tarihini bilemiyorum ama bir uzun hikâyem var, bakalım hayırlısı...

İLK KİTAP SÖYLEŞİSİ

*Yazarken insan kendinden kaçamıyor. Gözlemlediğiniz bir kişinin üzerinde ger-
çekleşen bir olayı yazsanız bile yaşanan olayın hissiyatını
aktarabilmek için kendinize dönmeniz gerekiyor.*

Yunus Nadir Eraslan

YUNUS NADİR ERASLAN İLE ÇIRAK ÜZERİNE

Konuşan: Esra Özdemir Demirci

*Öncelikle kitabın ismiyle başlamak istiyorum. “Çırak”ı, bir ilk kitap ismi olarak çok beğendim. Kitabın içerisinde aynı isimde bir öykünüz var. Ancak ben mütevazılığı-
nıza yordum bu isim seçimini. Bu konuda neler söylemek istersiniz?*

Öncelikle çok teşekkür ederim beğeniniz ve Çırak’a gösterdiğiniz ilgi-
den dolayı. Dosyayı hazırlama süreci çok sancılı geçti. İlk kitap hazırlığı ko-
lay olmuyor. Önce bir ayıklama süreci yaşadım. Dosyaya koyduğum öyküle-
re baktığımda öz yaşam öyküsel bir dizin ortaya çıktı. Bunların çoğu çeşitli
dergilerde birkaçı edebiyat sitelerinde yayımlanmış öykülerdi. Dosyaya birkaç
yayımlanmamış öykü de koymak istiyordum. Dosyanın iyice belirmeye başla-
dığı günlerdi. Bir muhabbet ortamında şair Erdal Çakır dosyanın durumunu
sordu. İyice belirdi abi dua et, dedim. Adını sordu. O güne değin bir isim dü-
şünmemiştim. Adı yok, dedim. O hâlde bir isim koy da öyle dua edelim dedi. İlk
kitabın adının bir kelimedenden ibaret olmasını istiyordum. Akılda kalıcı olması
da önemliydi benim için. Mesela sizin eserinizin ismi de enfestir; “Kıyı” harika
bir isim. Erdal Çakır “Çırak” ismini önerdi. Çarpıldım birden. Çok beğendim
lakin bu isimde bir öykü yoktu dosyada. Birkaç gün içinde Çırak’ı yazıp dosyayı
tamamladım.

Evet, çırak ismi anlam itibarıyla kendi içinde bir mütevazılık barındırıyor;
başka bir isim seçseydim yine mütevazı huylu bir isim seçerdim.

*Otuz yılı aşkın bir öykü serüveniniz olduğunu biliyoruz. Kitap neden Eylül 2018’i
bekledi?*

İlk öykümü 1987’de Sivas İmam Hatip Lisesinin yayın organı *Sesimiz* dergisinde yayımladım. 89’da tiyatro tutkusu başladı bende. Bu tutku uzun süre devam etti. Üniversite yıllarımda üç oyun sahneledim. Haldun Taner ve Sabahattin Ali’yi bu dönemde keşfettim. Bu iki isim de dramaturg olarak karşımıza çıkar. Haldun Taner *Ay Işığında Şamata* adlı tiyatro eserini “Ay Işığında Çalışkur” adlı öyküsünden uyarlamıştır. O yıllarda kaleme almaya çalıştığım tüm tiyatro metinleri tiyatro metninden ziyade öyküye benziyordu. Şimdilerde o parçaları küçürek öyküye dönüştürmeye çalışıyorum. Bu parçaların bir kısmı uzun öykü olmayı da hak ediyor aslında. Öykü serüvenime 86’da Sivas’ın Ulaş ilçesinde tanıştığımız öykücü Sadık Yalsızuçanlar’ın katkısı çoktur. Bana rehberlik etti. Birçok ismi ondan öğrendim, hâlâ da öğreniyorum ya. Sonra Ankara’da yollarımız bir kez daha kesişti Sadık Yalsızuçanlar’la. Uzun yıllar *Edebiyat Ortamı* dergisi bünyesinde yayımladığı öykü yıllığı projesine katkı sunmaya çalıştım. Bu proje benim genç yazarları keşfetmemde, günümüz genç öykücülerinin öykü evrenlerini tanımamda çok yardımcı oldu. Yazmayı da bir yandan sürdürüyordum ama zamanımın büyük bölümü okumakla geçiyordu. Sık olmasa da *Edebiyat Ortamı* dergisinde öykülerimi yayımlıyordum. 2015 Haziranından itibaren *Heceöykü*’de yayımlamaya başladım öykülerimi. Dostum Dinçer Eşitgin’in iteklemesi ve sevgili Ali Karaçalı ağabeyin editöryal titizliği neticesinde iki kapak

arasına girdi Çırak. Her kuş kaderle uçar; kitaplarda da bu böyle.

Kitapta açıkça ortaya konulan bir “çocukluk” anlatımı var. Öykülerde okuduğumuz çocuklarda sizin çocukluğunuzu da okumuş oluyor muyuz?

Yazarken insan kendinden kaçamıyor. Gözlemlediğiniz bir kişinin üzerinde gerçekleşen bir olayı yazsanız bile yaşanan olayın hissiyatını aktarabilmek için kendinize dönmeniz gerekiyor. Benzer bir durumda kendinizin neler hissedeceğini düşünmeden edemiyorsunuz. Eğer aktardığınız, olay ya da durum için benzer yaşantılarınız varsa bir film şeridi gibi gözünüzün önünden geçiyor. O olayı yeniden yaşıyorsunuz âdeta. Bu durumda kendinizden bir şey vermeden yazmak mümkün olmuyor. Doğallıkla kurmacanın içinde kendime de bir yer ayırdığımı söyleyebilirim.

Öykülerinizde geçen din temelli yaşamışlıklar ve bunun neticesinde ortaya çıkan bir düzen sorgulaması mevcut. Geçmişten bugüne “düzen” ile aranız nasıl?

Gözümü açtığımda misafir odasının bir köşesinde üç sıra rafta dizilmiş bir yığın kitap vardı. Çoğu dinî içerikli bir kısmı da siyasi kitaplardı. Babam akşamları mütemadiyen raftaki kitaplardan birini çeker ve birkaç saat okurdu. O kitap okuduğu zaman evde çıt çıkmazdı. Çoğu zaman anlamasak da bize de okurdu. Bu düzen uzun yıllar böyle devam etti. Kitaplar rafa sığmaz oldu. Bir kitaplık yapıldı sonra bu kitaplık ikiye üçe çıktı. Anneme göre daracık evde düzen bozulmuştu. Kadıncağız nice dantel dokudu kitaplığın raflarını süslemek için. Kitaplar çoğaldıkça eve giren çıkan da arttı. Babamın arkadaşlarıydı bunlar. Sürekli yaşanan sistem eleştiriliyor; beğenmedikleri kişilere düzenin adamı diyorlardı. Annem erkek misafirleri karşılamaz, onlardan uzak dururdu. Doğallıkla bütün hizmet bana kalırdı. Ben de misafirlere mihmandarlık yaparken bir yandan da anlatılanları dinlemek zorunda kalırdım. Çocuk da olsanız ister istemez etkileniyorsunuz. İlk gençlik yıllarımda bu sohbetlerden çok etkilensem de sonradan yoğun ve farklı çevrelerden yaptığım okumalar beni çok rahatlattı. Şimdilerde daha çok kendimi tanımaya içime bir çeki düzen vermeye çalışıyorum.

“Dede” anlatımı öykülerinizde sıkça geçmekte. Aile büyüklerinizin öykünüze katkısı olduğunu düşünüyorum. Yanılıyor muyum?

Dedem ve ninem beni çok severdi. Sevginin sınırsız ve karşılıksız olduğunu onlarda gördüm. Bir de ninem iyi bir masal anlatıcısıydı. Ninem Karakalpak ağzıyla konuşur ve çok masal bilirdi. Çocukluğum ve ilk gençliğim onların yanında geçti. Bu iki güzel insanın bıraktığı derin boşluğu hâlâ hissederim. Nur içinde yatsınlar.

“Kaset Seansları” adlı öykünüzde “Ah bu korkutan nasihatler... Benim şizofren anılarım...” diyorsunuz. Yine öyküden mülhem “korku” hakkında bize bir şeyler söylemelisiniz sanki...

Bu ülkede korkudan bol ne var? Evde ebeveyn, okulda öğretmen, askerde

komutan, işyerinde idareci sürekli korku pompalardı. Seksen ihtilalinde on yaşında bir çocuktum ama aklım her şeye yetiyordu. Büyüklerimiz yüzlerindeki korku emarelerini gizlemeye çalışsalar da onların başları üzerinde Demokles'in kılıcının sallandığının farkındaydım. Onlar başka ihtilaller de gördüler elbet. Bu korku terbiyesinden bizler de nasibimizi aldık.

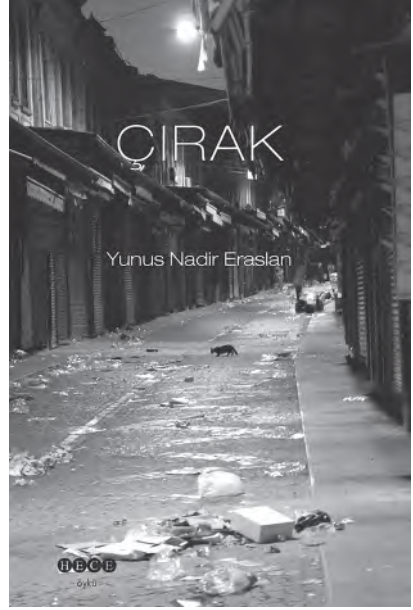
Öyküleri okurken, birçok kahramanı resmedebildim. Zihninizdeki görüntüleri söze dökerken nasıl bir yol izliyorsunuz?

Öykü zihnimde bitmeden kaleme sarılmıyorum. Kâğıdı önüme koyduysam, öykü tamam demektir benim için. Bilmediğim bir malzemeyi öyküde kullanmıyorum. Kullanmam gerekiyorsa eğer hakkında teferruatlı bilgi topluyorum. Bazen işin ehline sorduğum da oluyor. Şen Berber'i yazmadan önce ustura bileme bölümü için babama başvurdum mesela. Görüntü tüm canlılığıyla zihninizde tecessüm etmeye başlayınca iş kelimelere ve sizin anlatma gücünüze kalıyor artık.

"Çırak" deyince ister istemez; kalfa, usta silsilesi oluşuyor zihnimde. Yazı serüveninizde okuru neler bekliyor?

İkinci kitabın adının "kalfa" olmayacağı kesin. Dört uzun öykü düşünüyorum. Bunlardan üçü zihnimde bitti. Birine başladım; epey ilerledim. Kitabın ismi de hazır. İki kelimedenden oluşuyor. Şimdilik bu kadar bilgi yeter sanırım.

Teşekkür ederim.

TOPLANTI

EKSİK BİR SEREMONİ ÜZERİNE

Yöneten: Ali Necip Erdoğan

Katılanlar:

*Mehmet Narlı, Ertan Örgen, Emin Gürdamur,
Tuba Dere, Yunus Nadir Eraslan,
Sema Bayar, Fatma Aydar*

Ali Necip Erdoğan: Arkadaşlar merhaba. Bu toplantımız Soner Oğuz'un *Eksik Bir Seremoni* kitabı üzerine. Bu toplantımızda misafirlerimiz de var. Hocalarımız Sayın Mehmet Narlı ve Ertan Örgen. Katılımlarından dolayı kendilerine teşekkür ederiz. Soner Oğuz'un öyküleriyle ilgili söyleyeceklerimiz var ve ilk olarak Sayın Gürdamur'la başlayalım.

Soner Oğuz öykücülüğü hakkında hem genel olarak hem de dil, üslup ve seçilen temalar hakkında neler söylemek istersiniz? *Eksik Bir Seremoni*'de sizi en çok etkileyen öykü/öyküler hangileridir? O öyküyü sizin için özel kılan nedir?

Emin Gürdamur: Soner Oğuz geleneksel anlatıya, tahkiye türüne yakın öyküler yazıyor. Bu üslup sanki kahramanlarını da belirliyor gibime geliyor. Taşranın, taşrada yaşayan insanların iç dünyalarında geziniyoruz. Dili genel olarak özenli, dergilerden takip edebildiğimiz kadarıyla gittikçe daha da özenli hâle geliyor. Bu, bir yandan da yazarı güvende tutuyor. Belki kahramanlar bağlamında bir miktar cesarete, biraz daha derin kazılara ihtiyacımız var. Çünkü ben şahsen, korunaklı dilin edebiyatı yaşattığını ama kahramanları yaşatamadığını düşünüyorum. Etkileyen öykü sorusuna gelince. “Şehir-zede” öyküsü diyebilirim. Nesnel bir gerekçem yok. Muhtemelen, zamana ve mekâna karşı yabancılaşma duygusunun bende tekabül ettiği bir açık var. Öyküde bu konu başarıyla işlenmiş.

Tuba Dere: Soner Oğuz'u ben önce öykülerine verdiği güzel adlarla anıcağım sanırım, sonra da öykülerde kullandığı büyük harflerle. “Kalemin Çıt Deddiği”, “Kıraathanenin Kaçınıcı Ölüsü Nazmi Amca” “Mumya Tamircisi” gibi isimler gayet ilgi çekici ve özgün.

Sema Bayar: Soner Oğuz, bir yönüyle taşra öyküleri yazıyor. Ama geleneksel tahkiye dilini yer yer zorlayarak metinde yeniliklere kapı aralıyor. Bu yenilikler, öykülerine misafir ettiği taşra kahramanlarının durağanlığına hareket kazandırıyor. Kahramanlar genellikle yalnızlık gibi evrensel bir hisse yaslanıyor. Öyküler boyunca hüznü ve melankolik bir dilin egemen olduğunu söyleyebiliriz. Bu dil samimiyet açısından bir imkânı, gerçeklik açınsındansa bir riski barındırıyor. Soner Oğuz'un öyküleri bu kıyılarda geziniyor bence. "Süheyl Acıkmıştır" öyküsünü beğendim. Çünkü burada, diğer öykülerinden daha cesur adımlar atılıyor ve anlatımda da başarı sağlanıyor.

Fatma Aydar: Soner Oğuz'un öykülerinde benim görebildiğim genel olarak; hüznü, kırılgnalık ve hayal kırıklıkları basit ama sıradan olmayan bir dil ile okuyucuya aktarılıyor.

Toplumdan soyutlanmış kahramanların gündelik acıları, tüm gerçekliğiyle işleniyor.

Bazı öykülerde başarıyla işlenen çocuk teması, söz konusu öyküleri diğerlerinden ayırmış, işlenen hüznü, umutsuzluk ve kırılgnalıklar bu öykülerde yerini umuda, neşeye ve iyimserliğe bırakmıştır.

Eksik Bir Seremoni'de "Süheyl Acıkmıştır", "Kıraathanenin Kaçınıcı Ölüsü Nazmi Amca", "Tokat" ve "Kalemin Çıt Deddiği" isimli öyküler gerek seçilen temalar, gerekse anlatma biçimi ve bağlandığı son itibarıyla beni etkilemiştir.

Yunus Nadir Eraslan: Henüz ilk eserini yayımlamış bir yazarın öykücülüğünden bahsetmenin çok erken olacağını düşünüyorum. Bu soruyu "Soner Oğuz'un metinlerinin öykü değeri açısından karşılığı nedir?" sorusuyla değiştirmek istiyorum. Eserin sonuna ulaştığımda yetenekli bir kalemin çok az bir malzemeyle öz bir iş çıkarma gayretine şahit oldum.

İyi pişmiş yavan bir pilavdan aldığınız lezzet ile iyi pişmiş, eti, sebzesi bol bir Özbek pilavından aldığınız lezzet aynı olmayacaktır. Hatta Özbek pilavı bir ana yemek mesabesinde. Yanında sunulan bir bardak ayranla dahi -hiçbir bezentiye gerek duymaksızın- damağınızda bıraktığı eşsiz bir tatla size güzel bir gün yaşatmaya yetecektir.

Bu bağlamda eserdeki tüm öykülerin dil ve üslup açısından pürüzsüz bir anlatımla ilerlediğini söyleyebilirim. Eserin bu özelliği şüphesiz yazarın teknik açıdan çok iyi bir seviyede olduğunu gösteriyor lakin kimi öykülerde seçilen konu ve malzeme yazarı dar alanda paslaşmak gibi bir engelle baş başa bırakmış. Hâl böyle olunca upuzun monologlar bir konuyu ya da anı genişletme işlevinden ziyade metni kısıltıdan kurtarma aracına dönüşmüş.

“Pilav ve İntihar Meseleme Dair”, “Kıraathanenin Kaçınıcı Ölüsü Nazmi amca” ve “Şundan İbarete” adlı öyküler kısa öykünün tüm fazlalıklarından arındırılmış şekliyle okuru bir odakta tutmayı başarması, ilgiyi diri tutması açısından başarılı bulduğum ve önemsedğim öykülerdir.

Ertan Örgen: Özellikle öykü malzemesi olarak yaşantının kullanılması alışılmış bir önceliktir. Öykülerde bunu görmekteyiz. Bu kanaatimizi besleyen bolca nostalji içeren iç konuşmalardır. Hatırlayışlar, iç geçirmeler, siyah beyaz fotoğraflar, yaşlı kahramanlar, genç olsalar bile maziye karışmayı seven figürler var öykülerde. Emekli memur, yaşlı arkadaşlar, kendilerinden ziyade geçmişle bitişik düşünen kişiler öne çıkmış.

Öyküler henüz yerlerini aramakta gibi geldi bana. Bazı ritmik anlatımlar “Mumya Tamircisi”ndeki gibi bir noktayı işaret etmekte ancak henüz oraya varılmamış gibi görünmekte. Çünkü benzetme ve şaşırtmacanın rüya hâlinde kullanıldığı öyküde bazı ironiler yersiz.

Mehmet Narlı: Sadece *Eksik Bir Seremoni*’deki öykülerden yola çıkarak “Soner Oğuz’un öykücülüğü” şeklinde bir değerlendirme yapmam çok zor. Böyle değerlendirme için anlatım tekniklerinin, biçimsel özelliklerin ve niteliklerin iyice tebarüz etmiş olması gerekir diye düşünüyorum. Ancak kitaptaki öyküler bağlamında farklı anlatım tekniklerini deneyen, kurgusal farklılıklar bulmak isteyen, entelektüel dil düzeyi ile samimi ve pratik dil düzeyi arasında gidip gelen bir öykücüdür diyebilirim. Kitapta diğerlerinden daha fazla beğendiğim öykü “Pilav ve İntihar Meselesine Dair”dir. Öyküyü diğerlerinden özel kılan, teması değil elbette. Bence bu öyküde kesik ve atlamalı ve olayı bütünlüştirmek için okurun dikkatini isteyen dilin kurguyla uyumlu olmasıdır.

Erdoğan: *Soner Oğuz’un öykü karakterleri “hüzünlü ve yalnız”, diye bir tespiti var. Bu yüzden iç konuşmalarıyla duyuyoruz onları. Bu hususta neler söylemek istersiniz?*

Sema Bayar: Evet. Öykü kahramanları bu iki his üzerinden birbiriyle ak-

rabalar gibi. Olaylar değişiyor, mekân değişiyor, yaş ve cinsiyet değişiyor. Fakat bu derin ilinti değişmiyor. Bu açıdan yeknesak bir atmosferden bahsedebiliriz. En azından okurda bıraktığı iz itibariyle. Bu bir bütünlüğün, yazar açısından bir insicamın da göstergesi sayılabilir. Fakat burada bir hususun altını çizmek istiyorum: Kahramanların duygu, düşünce ve davranışlarındaki öngörülebilirlik. Bunu kimi yerde aşmayı başarıyor Soner Oğuz. Taşra ya olumsuz anlatı kalıplarıyla ya da alabildiğine yüzeysel hikâyelerle edebiyatın konusu olmuştur. Onda ki derinliği, içeriden bakışla sağlamak bu aşamada büyük önem kazanıyor. Soner Oğuz'un taşra anlatısındaki ısrarı, böyle bir açılıma, böyle bir derinliğe kapı aralayabilir. Tabii bunu zaman gösterecek.

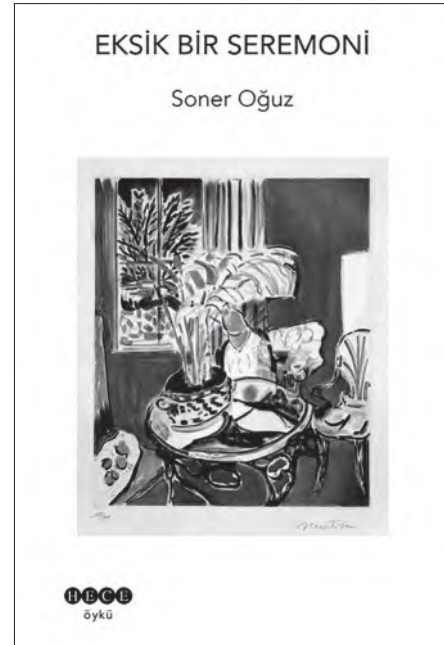
Fatma Aydar: Toplumdaki pek çok insanı temsil ediyor bu kahramanlar. Sokaklar, caddeler, siteler, konutlar “hüzünlü ve yalnız” insanlarla dolup taşıyor. Çağımızın hastalıklarından diye nitelendiriliyor hüznün ve yalnızlık. Yalnızlığın bir göstergesi olarak da iç konuşmalar kaçınılmazdır. Yazarın bu karakterleri çoğu öyküde başarıyla işlediğini görüyoruz.

Yunus Nadir Eraslan: Hüznün ve yalnızlığı kısa öyküde iç konuşma tekniğini kullanmadan nasıl anlatabilirsin ki? Zira diyalog mümkün değil çünkü çoğunda karakterler yalnız. Bunun dışında çoğu metinler yaşanmışlığa değil de daha çok gözleme dayalı bir anlatımla ilerliyor. Asıl sorun da burada kendini gösteriyor.

Ertan Örgen: Burada dil bahsi etrafında gözüme çarpan tipik tarafı şöyle ifade edebilirim. İç sese bağlı duygusal kelime tercihleri, yer yer ironi ile sarsılmaya çalışılmıştır. Ama günümüzdeki şiddetin ve görsellüğün dışında kalan bir ses bu. Tercihin çeşitlendirilmesi üzerinde durmak lazım.

Mehmet Narlı: Öykü kişileri genellikle hayatı anlamlandırma sıkıntısı olanlarla hayatı yaşama arzusu olan orta sınıf insanlardan oluşuyor. Belki bu yüzden kişilerin derinliği de orta düzeyde kalıyor.

Erdoğan: *Öykülerdeki ana temalardan biri de “ölüm” ve onun yanında bir “yaşam.” Ölüm ve yaşam üzerinden olay/durum anlatmak üzerine neler söylersiniz?*

Emin Gürdamur: Ölümle yaşamın yan yana anılmasını önemsiyorum. Bu yanyanalık benim de üzerinde hayli kafa yorduğum meselelerden biri. Birbirini ayartan iki olgu. Kavramsal olarak da gerçeklik olarak da birbirini besleyen, doğuran, sınırlandıran... Yazar bunu ilk öykülerinden itibaren fark etmiş. Fark etmekle kalmayıp öykülerinde zihinsel arka plan olarak konumlandırmış. Ölüm ve hayatın birbirine sürtünüşü, Soner Oğuz'un anlatım tekniği için verimli bir kriz alanına dönüşmüş. Kitabı bir bütün olarak düşündüğümüzde bu tavrın devam edeceğini, yeni öykülere de kuluçka olmaya devam edeceğini düşünüyorum.

Tuba Dere: Ölüm ve yaşamdan kastımız dünya hayatının, hırslarının geçiciliğiye evet; Soner Oğuz, öykülerinde böyle bir mesaja yükleniyor, ölümün varlığı yanında yaşamı değersizleştiren bir bakış hissediliyor öykülerinde. Mesele kitaba adını veren "Eksik Bir Seremoni" öyküsü böyle bir öykü. Dünyaya aldandığı için seilmeyen, geride kötü izler, kırgınlıklar bırakan, ölse bile bunları unutturamayan bir adamın trajik sonu anlatılıyor. "Pilav ve İntihar Meseleme Dair" öyküsü de böyle bir iç hesaplaşmanın ürünü. Hem kahramanın hem diğerlerinin bakış açısıyla iki cepheli yorum içeriyor; kurgu olarak da başarılı bir cinayet/intihar öyküsü.

Yunus Nadir Eraslan: Öykülerde ana temanın "ölüm" olduğunu düşünüyorum. Ölüm aslında kaçınılmaz bir son, kalemin tükenme noktasına geldiğinde yazarın imdadına yetişen bir son olarak karşımıza çıkıyor. Bu durumu yazar "Üç Basamaklı Bir Leyla Öyküsü" adlı öyküsünde açık ediyor zaten. Bir üst kurmaca tekniğiyle kaleme alınan metinde anlatıcı Leyla karakterine bir son düşünürken sürekli öldürmeyi planlar: *"Kafası mı yarılsa, 'ölse' mi, hâline gülüp de kalksa mı Leyla? Ne olsa? Kemal mi görse yerdeki Leyla'yı? Korksun mu, tutulsun mu, anında yardıma mı koşsun? 'Koşsun ve bir de dudakları kurusun.' yazıyor kalem, tutmasam devam edecek."*

Mehmet Narlı: Soner Oğuz'un büyük harfler kullanma, iki uçlu kurgu oluşturma ve kurgunun atölyesini gösterme gibi çabaları var. Biçimsel arayışlar için bu önemli. Ama Oğuz'un bunu biraz abarttığını düşünüyorum; daha doğrusu bu arayışlar tam oturmadığı için abartılmış gibi görünüyor.

Erdoğan: Öykülerle ilgili olarak olay, zaman, mekân ve anlatıcı bağlamında söylemek istedikleriniz var mı? Yazarın biçimsel arayışları hakkında neler söylemek istersiniz?

Emin Gürdamur: Biçimsel arayışlar herkes için bir risk. Yazmak başlı başına riskli bir eylem. Toplum adına, birey adına öne çıkıp söylenmeyi söylemek, geçirtilene dikkat çekmek, küçücük bir sahneyi dilin ve kurgunun imkânlarından yararlanarak genişletmek, parlatmak bir yazar için tehlike içerir. Bunun yanı sıra, metne biçimsel yenilikler, hareketler ilave etmek isterseniz, fazladan bir riski peşinen kabullenmiş olursunuz. Soner Oğuz kimi öykülerinde deney-

sel diyebileceğimiz çıkışlara baş vurmuş. Bunların nereye varacağı hususunda konuşmanın erken olduğunu düşünüyorum. İlk kitaplar bu açıdan, yazara dair bir gönyeyi temsil ediyor. Okur, yazarın daha sonra nereye doğru ilerleyeceğini, arayışlarının hangi merkezlerde yoğunlaşacağını o gönyeden hareketle anlamlandırmaya, değerlendirmeye çalışıyor. Bu açıdan Soner Oğuz'un biçimsel arayışları hakkında konuşmanın erken olduğu kanaatindeyim.

Tuba Dere: Genel olarak büyük harf kullanımı bize Leyla Erbil, Sevim Burak gibi yazarları hatırlatsa da ben bu kullanıma biraz mesafeliyim. Çünkü (yine genel bir bilgi) büyük harf, kısa ifade ve cümlelerde kullanıldığında dikkat çekici. Ama uzun cümlelerin anlamını öldürüyor. Bazı yerlerde büyük harf yerine italik yazım ya da başka yazı karakteriyle yazımlar tercih edilse daha mı iyi olurdu acaba? Mesela kitabın ilk öyküsündeki büyük harfler benim öykünün derinliğine girmemi engelledi. Büyük harfle yazılan bölümleri neredeyse okumadan geçme isteği uyandı içimde. Önce anlamadan geçtim, sonra dönüp tekrar okudum. Diğer öykülerde de benzer bir durum yaşadım.

Soner Oğuz yeni bir öykücü olması sebebiyle öykülerinde farklı tarz ve üsluplar deniyor. Büyük harfleri de farklı amaçlar için kullanmış zaten. Mesela “Süheyl Acıkmıştır” öyküsünde kurgudışılıkta kullanılan büyük yazımlar bence anlamlı olmuş.

Yunus Nadir Eraslan: Biçimsel arayış açısından yazarın “Üç Basamaklı Bir Leyla Öyküsü” yukarıda da bahsettiğim gibi diğer öykülerden farklı bir forma sahip.

Ertan Örgen: An ve hatırlayışlar etrafında, iç konuşmalar ile anlatıcının seslenmeleri bariz bir teknik olarak gözükmekte. Araya giren oyunsu sözler, postmodernle bitişik durmakta ancak büyük harf seçimi çok da yerinde bir anlam paylaşımı sağlayamamaktadır. Teknik olarak bu belirgin. Nostaljinin anlatımında neşe hâli neredeyse yok. Birkaç sahne bu şekilde kurulabilirdi.

Başarılı bulduğum kısım her öyküde az ya da belirgin kapı tokmağı, zil sesi gibi dışarıya ait ses yansımalarıdır.

Erdoğan: *Öykülerin başlangıçları ve finalleriyle ilgili neler söylemek istersiniz?*

Tuba Dere: Bazı öyküleri okurken kurguyu sona taşıyan ayrıntıların yeterince işlenmediğini düşündüm. Birden sona gidilmiş. “Yine Eksik Bir Seremoni” öyküsünü örnek vererek izah edeyim. Numan Bey’e herkes neden bu kadar kızgın, paragöz ve hesapçı bir adam olduğu için mi? Kendisine yöneltilmiş şiddetli kinin sebebi sadece bu mu? Daha güçlü bir gerekçe olması lazım sanki. Numan Bey benim gözümde bir anlamda delil yetersizliğinden beraat etti, yakınları ona haksızlık etmiş gibi görünüyor.

Soner Oğuz’a yol açıklığı diliyorum.

Fatma Aydar: Öykülerin başlangıç ve finallerinde okuyucu, farklı duygu-

lar yaşayabiliyor. Birçok öyküde aslında beklenen sonu öyküde yaşamamıza rağmen yine de hüzünleniyor ve belki de iç sesimizle itiraz ediyoruz. Özellikle hüzünlü sonlarda olay akışından belli olan, beklenen sonu, şaşırtıcı olmadığı hâlde kabullenmek istemiyoruz. Buna rağmen “Süheyl Acıkmıştır” öyküsünde olduğu gibi beklenmedik ama istenen sonla bitiriliyor. Burada da okurdan kahramana karşı bir iç ses şunları söylüyor: “İşte en doğru seçim, sana da bu yakışırdı.”

Yunus Nadir Eraslan: *Eksik Bir Seremoni*'de “Şundan İbaret” adlı öykünün finali şaşırtıcıydı; çarpıcı da diyebilirim. “Bun” adlı öykünün başlangıcı da öyle; bir epigraf değilse eğer.

HANDAN ACAR YILDIZ

SADIK HİDAYET'İN "AF TALEBİ" ÖYKÜSÜ ÜZERİNE

Adından da anlaşılacağı gibi bu öykü insanın arınmışlık duygusuna yönelik arayışını ifade eder. Fakat öykü kişisi bu arınma duygusunu tek başına kendi içine yapacağı bir yolculuk yerine kabileyle yapar. Bu toplu arınma yolculuğu, tarihte yaşanan bir hadisenin (Kerbela Olayı) yine toplumun vicdanında yer etmiş bir derin pişmanlığın simgesine yönelik yapılacaktır. Kendi yaşamlarındaki münferit olayla ilgili nedamet getiren kişiler arınma duygusunu, bütün bir milletin geleneğinde yer eden bir vicdan hadisesi üzerinden gerçekleştirmek için yola çıkarlar. Arınmak için yol ve yolculuk sembolü bütün sanat dallarında kullanılmıştır. Çünkü insan ömrü bir nevi yolculuktur. Sadık Hidayet'in bu öyküsünde başvurduğu klasik gösterge rutine dönüşmez. Pişmanlık olgusunun söz konusu olduğu çekirdek ve tekil hadise ile kocaman bir milletin yaşam kodlarına denk gelen, âdeta gelenekselleşmiş bir pişmanlık öyküde paralel olarak ilerlemektedir.

Hint Aryan ırkından gelen İran toplumu, bugün fizik anlamında (gen olarak) Batı, metafizik anlamında (inanç) ise Doğu ile ilişkilidir. İran toplumunun inanca eklemlendiği nöronlardan biri olan Kerbela Olayı; pişmanlık, kendini suçlama duygusu ve en nihayetinde tövbe ile ilişkilidir. Bu pişmanlık kuşakları aşarak bir milletin yapı taşı hâline gelmiştir. Bu yas geleneğinin varoluşsal çimentosundan, sonraki kuşaklar da nasibini alacaktır. Yasın geleneğe dönüşmesi bir topluluk açısından elbette önemlidir. Yeni yılın, nevrusun milattan önce iki binlerden itibaren kutlandığı, İslamiyet'ten sonra Müslüman coğrafyadaki bütün acılara rağmen Kurban ve Ramazan bayramlarının vazgeçilmezliği dikkate alındığında "kutlamak"ın insanlık tarihindeki birleştiriciliği gözümüzün önündedir. Kutlamalar, ister cemaat ister cemiyet olsun insanları eğlendirmenin, güzel vakit geçirmelerini sağlamanın çok ötesindedir. Kutlama dediğimiz sosyal gerçeklik bir yapı çimentosudur. Birleştirir ve kenetler. Toplumsal acılar, yas da o topluluğu oluşturan insanları birleştirmekle kalmaz kenetler. Kerbela ise özel gerçekliğiyle ele alınmalıdır. Kerbela, bugün İran'da yasın törensele

dönüşmüştür. Kerbela ile yas hem tören hem de töre hâline gelmiştir.

Hidayet'in neredeyse tamamının intihar konulu öykülerden oluşan kitabı Üç Damla Kan'da yer alan "Af Talebi" isimli öyküsü ise ölümden ziyade arınmayı, dönüşümü, yeniden doğmayı konu alır. Kerbela'daki toplu pişmanlık ile öykü kahramanının kişisel nedametini birleştirmiştir.

Günlerdir, kum ve toz fırtınalarına rağmen zorlu yolculuğuna devam eden kafilenin içindeki en saygın kişilerden biri Hanımağa'dır. Fakat yol kısaldııkça Hanımağa'nın huzursuzluğu azalacağına bilakis artmaktadır. Yolcular buna anlam veremeseler de kahramanı bu kadar huzursuz edenin sakladığı bir sır olduğu, öykünün sonunda açığa çıkar. Hidayet'in okuyucuyu şaşırttığı en sürprizli öykülerinden biridir bu.

Gençken çocuğu olmadığı için hırsları yüzünden kumasının iki bebeğini daha beşikteyken öldüren öykü kişisi Hazreti Hüseyin'in karşısında arınıp yeniden doğmak istemektedir. Fakat suç işlenen kişi ile af dilenen kişi farklıdır. İşte bu durum suçlunun vicdanında büyük boşluk açmaktadır. Tövbe edeceği mekâna yaklaştıkça huzur bulacağı yerde keyfi kaçmakta, hatta sağlığı bozulmaktadır. Öykü kişinin bu gerilimi aşması ise itiraf şeklinde olacaktır.

Hanımağa, hiçbir şey söylemese hiçbir şeyden haberleri olmayacak yol arkadaşlarına kendini ifşa eder. Bu ifşa yöntemiyle suç işlenen ve özür dilenen arasındaki boşluk kapanmış olur. Öykü kişisi, af talebi ile suçun bilinmesini arzu etme arasındaki korelasyonu gösterir. Öykü kişisi için içler dışlar çarpımı şu şekildedir: Eşitliğin bir yanında Allah tarafından affedilse dahi toplumun bu suçu bilmesi gerektiği düşüncesi; diğer tarafta ise suçu yüksek sesle itiraf edip onun gerektirdiği utancı yaşamak şartıyla Tanrı'nın kendisini affedeceği düşüncesi vardır. Affın, en başta kişinin kendisini affetmesiyle ilgili olduğu, bunun ise pişmanlık kadar itiraf ve utancı da gerektirdiği alt katmandaki mesaj olarak hissedilir. Baş tipin itirafından sonra diğer yolcuların da büyük suçları olduğu ortaya çıkar. Birbirlerinin suçlarını öğrenince ise rahatlarlar.

Genel olarak iç sesi önemseyen ve bu sese değer veren Sadık Hidayet bu öyküde kahramanın ruh karmaşasını dış ses ve diyaloglarla yansıtır. Öykü yoğun diyaloglu bir öyküdür. Birinci öykü kişisine sorular soran ikinci kişi ise bunu tam bir çocuk saflığıyla, sadeliğiyle yapar.

Öykünün başlangıcında kervanın nereye yolculuk yaptığından söz edilmez. Fakat yolculuk şartlarının ağırlığından yolcuların ortak noktalarının olduğu anlaşılır: "Kervan otuz altı gündür yol alıyordu. Ağızlar kuru, vücutlar yorgun, cepler tamtakırdı."¹ Zira, yolculuğun şartları ne kadar ağırsa yolcuların birbirine benzeme ihtimali o kadar yüksektir: "*Geniş grup kimliğinin ve onun*

¹ Üç Damla Kan, Sadık Hidayet, Yapı Kredi Yayınları, 8. Baskı, s.45

kaynaşmışlığının devamını sağlayan en önemli etkenlerden birisi seçilmiş örselenmelerdir.”² Bu örselenme ilk kuşak tarafından seçilmiş olmayıp bir doğal sonuçtur. Sonraki kuşaklar için ise hem öncekilerle kendilerini ilişkilendirme hem de gelecek nesiller nezdinde “önceki kuşak” şeklinde algılanmak için “seçilmiş” bir örselenmedir. Onun dışına çıkılmaz. Yas, bir devamlılık şeklidir. “Bu tıpkı Hristiyanlıkta İnsanlığın kurtuluşu için çarmıhta acıyı ve ıstırapı seçen Tanrı’nın oğlu İsa’nın kendini feda edişi gibi tarihin seyrini değiştiren önemli vakadır. Hz. Hüseyin’in iktidardan vazgeçişi ve kendini ölüm kucaklarında buluşu yeryüzünde adalet için zulme uğrayan kutsal bir direnişin hikâyesi olarak kavramsallaştırılacaktır.”³ Önce kumasının iki bebeğini öldüren sonra kumasını zehirleyen öykü kişinininki de bir nevi iktidar (hayatta kalma) savaşıdır. Kocasının gözünde saltanatı tehlikeye giren kadın üç cinayet birden işler. Maktul Hazreti Hüseyin’in kabrinin başındaki öykü kişisi bir katil olarak yaptığı duada şunları söylemektedir: “Kimse benden şüphelenmedi ama içim içimi yiyordu. Üç cinayet işleyen bu kişi ben miyim diye soruyordum kendi kendime. Aynadaki yüzümden korkuyordum. Yaşamak haram olmuştu bana. Ravzalara gidiyor, ağlıyor, fakir fukaraya sadaka veriyordum ama gönlüm bir türlü huzur bulmuyordu.”⁴

Doğu’ya karşı Batılı yanını fiziksel, Batı’ya karşı Doğulu yanını ise metafiziksel olarak tanımlayan Pers kültüründe Kerbela Olayı, omurilikte yer alan bir sinir nöronudur. Etkisinin zayıflaması ise toplumun kendini felç hissetmesiyle ilişkilidir. İslam devriminde önce de böyleydi. Yazarın kaleme aldığı 1920-30 yıllarına kıyasla öykü bugün okuyucu için daha anlamlıdır. Bu durum şöyle açıklanabilir: “1979 İran devriminden önce bir İranlı kendisini bir solcu, bir milliyetçi ya da bir muhafazakâr olarak tanımlayabilirdi oysa İran devrimiyle birlikte artık bir İranlı yalnızca İranlı bir Şii’dir. Bu kimlik İran/Fars olmakla Şii olmak arasındaki kopmaz bir bağa sahiptir. Bu yüzden de bir yönüyle etnik diğer yönüyle ise teolojik bir kimlik olarak etno-teotik şeklinde adlandırmayı uygun.”⁵ Sadık, devrim öncesi yazarıdır. Toplumdaki bir çimentoyu konu alması metni güncel tarihî gelişmeler sonrasında daha geriye değil daha öne çekmiştir. Bir yazar için çimentonun (toplumu kaynaştırıcı din, gelenek gibi sosyal kurumların) iyisi kötüsü olmaz. Gevşemiş, yoğunluğunu kaybetmiş çimento ve onun dağılma nedenleri, en az kuvvetli olan kadar edebiyatın merkez konusudur. Sadık Hidayet’in eserinin bugün, yazıldığı güne göre daha önemli hâle gelmesi edebiyatın zaman aşan

² www.dunyabulteni.net, 14 Ağustos 2018, İran Jeopolitiğinde Kerbela Sembolizmi ve Hegemonya İnşası, Prof. Dr. Hilmi Demir

³ www.dunyabulteni.net, 14 Ağustos 2018, İran Jeopolitiğinde Kerbela Sembolizmi ve Hegemonya İnşası, Prof. Dr. Hilmi Demir

⁴ Üç Damla Kan, Sadık Hidayet, Yapı Kredi Yayınları, 8. Baskı, s.53

⁵ www.dunyabulteni.net, 14 Ağustos 2018, İran Jeopolitiğinde Kerbela Sembolizmi ve Hegemonya İnşası, Prof. Dr. Hilmi Demir

gücünün ispatıdır. Bir eserin çağlar aşabilmesi, yazıldıktan sonra yazarından bağımsız bir iradeye sahip olabilmesiyle ilgilidir. Bu irade esere aittir ve yazarın iradesinin üzerindedir. Yazarın böyle bir eseri ortaya çıkarabilmesi ise gözlem gücüne bağlıdır. Yaşananı, zaman ve mekanın içinde analiz edebilme gücüne sahip yazınlar, geniş tarihsel süreçte zaman ve mekânı aşmakla kalmayıp yazarın iradesini de aşar. Böylece eser maksadını aşmamışken zaman ve mekânı aşarak tam da maksadına ulaşmıştır.

HATİCE BİLDİRİCİ

BEYAZ GECELER

Beyaz geceler, kuzey ülkelerinde ortalama bir ay boyunca neredeyse hiç kararmayan yaz gecelerinin adıdır. Bu geceler gündüze kıyasla çok uzundur ve asla zifirî karanlık olmaz, en karanlık olduğu saatte de gün doğumunun aydınlığına sahiptir. Beyaz geceler ismi en çok St. Petersburg’la ve bu şehrin yazarı Dostoyevski ile bilinir. Bir doğa olayının ilk önce bir şehri ve bir sanat eserini düşündürmesi, iz bırakmakta ve akılda kalmakta sanat ve şehrin önemli iki kavram olduğunu gösterir. Bu noktada biz de bir uzun öykü ve onun uyarlaması bir film olan Beyaz Geceler’e odaklanıyor; şehri insanla, insanı da şehirle tanımlayan Dostoyevski’ye ve ondan ilham alan Luchino Visconti’ye çeviriyoruz bakışlarımızı.

George Steiner, *Tolstoy mu Dostoyevski mi?* adlı eserinde Dostoyevski’nin Rus çağdaşları içinde Avrupa edebiyatını en iyi bilen ve ondan en çok etkilenen yazar olduğunu, büyük bir kenti hayaletimsi ve yabancı kılık-larda gösteren yazarların içinde bunun en başarılı örneklerini veren yazarın da o olduğunu söyler ve Dostoyevski’nin ilk dönem eserlerinden olan uzun öyküsü *Beyaz Geceler*’in özellikle ilk sayfalarını da buna örnek gösterir. Ayrıca Steiner; Dickens ve Balzac gibi yazarların Dostoyevski’yi etkilediklerini, onda kent kavramı ve melodram teknikleri için gerekli alt yapıyı oluşturduklarını belirtir. Gerçekten *Beyaz Geceler* Dostoyevski’nin eserleri içinde kent ve melodramın iç içe geçtiği en iyi örneklerden biridir. Dostoyevski 27 yaşında sürgüne gitmeden önce son olarak 1948’de *Beyaz Geceler* adlı bu

uzun öyküsünü St. Petersburg’da yayımlar. Onun, Batı edebiyatı okumalarının en yoğun olduğu dönemine denk gelen bu eserde bu etkilenmelerin olduğunu düşünmek mümkün. İnsanın sırrını çözmeye çok genç yaşlarda karar veren Dostoyevski, *Beyaz Geceler*’de bu sırrın çelişkilerle dolu yüzüne “şehir, yalnızlık ve aşk” temaları üzerinden ayna tutar.

Dostoyevski *Beyaz Geceler*’i yayımladığında kitaba iki alt başlık ekler. Bunlardan ilki “Duygusal Bir Roman”dır. İkincisi ise “Bir Hayalperestin Anılarından”dır ki bu anlatıcı kahramanın da diğer öykü kişisi Nestenka’nın da hayalperest olmasına yapılan atıfla ilgilidir. Burada ilk alt başlığı ele alarak Dostoyevski’nin eserine roman demesi üzerinde duracak olursak Birsen Karaca’nın *Dostoyevski Okumaları* adlı eserindeki notlarına başvurmamız gerekir. Karaca, bu roman sözcüğünün iki şekilde çözümlenebileceğini söyler. Bunlardan ilkinin “roman”ın Rusça konuşma dilinde kadınla erkek arasındaki aşk ilişkisi, aşk bağı anlamında kullanılması olduğunu belirtir. İkincisinin ise yazıldığı dönemdeki tür algısıyla çağdaş edebiyat biliminin sınıflandırma ölçütlerinin uyuşmamasına bağlı olarak adlandırmanın böyle gerçekleştiğini söyler ve ekler: *Günümüzde de yayıncıların netleşmediği bu hususta, eserden toplanan verilerden yola çıkıldığında bir roman sınıfına dâhil edilmesi zordur.*² Eser, Türkçe çevirilerindeki yaklaşık 14 bin kelimelik söz varlığıyla novella sınırlarının da altındadır. Bu noktada *Beyaz Geceler*’in öykü, roman ya da novella olarak nitelendirilmesini bu yazı için bahsi diğer bulmakla birlikte elimizdeki baskılarının birçoğunda roman olarak adlandırılmasına rağmen hem tahkiye unsurları bakımından hem de hacim olarak Filmöykü’nün konusu olma-ya uygun olacak kadar romandan ve novelladan çok öyküye yakın olduğunu söylemek mümkün.

Öykünün kişilerinden biri sayılabilecek olan St. Petersburg’un, kurulduğunda Venedik ve Roma’dan esinlenildiği rivayet edilir. Rusya’nın Batı’ya

açılan kapısı sayılan bu şehir, dingin suları ve köprüleriyle de kuzeyin Venedik’i olarak anılır. St. Petersburg’dan Venedik’e uzanan bu rivayet yolunda karşımıza bir “Beyaz Geceler”³ daha çıkar. Luchino Visconti’nin yönetmenliğini yaptığı bu Dostoyevski uyarlaması, Venedik’in kanalları ve köprüleri üzerinde can bulur. Stüdyoda çekilen filmde adı geçmemekle beraber kastedilen yer kanallar, köprüler, evler ve diğer yaşam mahalleriyle Venedik’tir.

“Beyaz Geceler”in Visconti’dan başka Rus, Amerikan, Fransız ve Hindistan uyarlamaları da bulunur. Visconti, Dostoyevski’nin eserini yayımlanmasının üzerinden 110 yıl geçtikten sonra 1957’de bu filmi çeker. Çok sayıda opera ve tiyatro oyununu da sahneyeleyen Visconti’nin filmlerinde Marksist sinema anlayışının izleri vardır. Bilhassa aristokratların, çöken sınıfların dağılmalarını ve çaresizliğini ele aldığı filmlerinde sosyal gerçekliğe bağlı kalır, toplumsal ilişkilerin çözümlenmesi ve olduğu gibi yansıtılmasını hedefler. Tutku, Yer Sarsılıyor, Leopar, Ludwig, Masumlar, Lanetliler gibi önemli filmlerin yönetmeni olan Visconti’nin filmografisinde “Beyaz Geceler”in ayrı bir yeri vardır. Visconti’nin yeni gerçekçilikten vazgeçişinin en önemli işaretlerinden birisi olarak kabul edilen⁴ “Beyaz Geceler” için eleştirmenler, çarpıcı bir ara dönem filmi olduğunu, filmleri içinde en uç noktada yer aldığını söylerler. Çünkü onun filmleri çoğunlukla insanın iç dünyasını, mutluluğa duyulan özlemi ve cesareti işaret eder ve yenilgiye uğramış insanın karşısına toplumsal bilinçlenme sürecine girmiş insanı öne çıkarır. Hâlbuki “Beyaz Geceler”in öncelikleri arasında mutluluğa duyulan özlem bulunmakla birlikte büyük bir cesaret sergilemeden ya da toplumsal bilinçlenmeden eser yoktur. Film, Visconti’nin sinema anlayışına aykırı duruşu ile başlangıçta büyük tepkiler alır.⁵ ancak zaman içinde Visconti’nin yeni romantik döneme geçişin ilk işareti olarak kabul edilir.⁶

Film ve öykünün ortak olay örgüsünü kısaca şöyle ifade edebiliriz: Yalnız bir genç adam olan anlatıcı kahramanın öyküde ismi verilmez. Filmde Mario olan kahraman, kasvetli bir gecede kendisi gibi yalnız bir genç kız olan Natalia (öyküde Nastenka) ile karşılaşır. Bu genç kız, ayrıldığı sevgilisi ile o gece köprüde buluşmayı ummaktadır. Bu iki yalnız insan birbirlerine ilgi duymaya başlarlar. Beklenen sevgili o gece gelmez. İkisi üç gece daha buluşurlar. Bu buluşmalarda adam kıza hikâyesini değil ama hayallerini ve iç dünyasını öyle içten anlatır ki Nestenka da ona açılma gereği duyar. Gençliğinin nasıl boşa harcadığından bahseder, kiracıları olan adama nasıl âşık olduğunu anlatır. Âşık olduğu bu adam, bir yolculuğa çıkıp bir yıl sonra döneceğine söz vermiştir. İki gece daha bu sevgili gelmez, ikisi arasında gelişen bu yakınlık adam için büyük bir aşka dönüşür. Dördüncü gece beklenen gizemli yabancı ortaya çıkınca genç

kız hemen kendini onun kollarına atar.

Bahtin, *Dostoyevski Poetikasının Sorunları* isimli eserinde Vyaçeslav İvanov tarafından yapılan şu değerlendirmelere yer verir: *Dostoyevski'nin yapıtlarında trajik felaketin merkezinde bir karakterin bilincinin tekbenci bir şekilde bütünden kopuşu, kendi kişisel dünyasına sıkışıp kalması, orada hapis olması yatar daima. ... Kahramanlar ötekini gönülden olumlayamadıkları, "sen varsın" diyemedikleri için mahvolumurlar. Bir başkasının "ben"inin kahraman tarafından olumlanması (ve olumlanmayışı) Dostoyevski yapıtının teması budur.*⁷

İvanov'un bu yorumu aslında tam da *Beyaz Geceler*'in kahramanını işaret eder. Filmde Dostoyevski'nin psikolojik çözümlemeleri için erken bir dönem olmakla beraber, bütünden kopan yalnız bir adam olan kahraman, kendi kişisel dünyasında sıkışıp kalmış gibidir. Hayalimde öyle romanlar yaratıyorum ki⁸ der Nastenka'ya ve sohbetleri ilerlediğinde bir tip olduğundan, "tip"inse kimseye benzemeyen kendine özgü bir tabiat ve gülünç bir adam olduğundan bahseder.⁹ Sosyal hayatın içinde, en çok da sokaklardadır fakat kendi dünyası içine kapanmıştır. Nastenka'nın dünyasına, hayallerine ve beklentilerine karşı getirdiği olumlama ve kabullenişle ona bağlanır. Ancak kısa zamanda büyük bir aşkla adandığı Nastenka'dan bu kabullenişin bir sonucu olarak hayallerinden kopmak zorunda kalışı ile ilişkileri neticelenir. Burada aşk ve ayrılığın sınırındaki kahraman, İvanov'un "*Dostoyevski'nin dünyasında her şey tam zıddının sınırında yaşar.*"¹⁰ sözü yerini bulur.

Öykünün filmle arasında olay, zaman akışının kullanımı ve diyaloglar bakımından nerdeyse birebir diyebileceğimiz bir örtüşme bulunur. Visconti senaryoyu oluştururken metnin aslına hemen hemen sadık kalır. Kendine ait özel bir yoruma başvurduğunu söylemek de mümkün değildir. Kahramanların iç dünyaları ve hayallerinin kurguya yedirilişi, şehrin kahramanlar üzerinde bıraktığı etki ile anlatımdaki şiirsellik, öyküyü bir sanat eserine dönüştürür. Ancak film, bunları bize aktarabilme gücünden yoksun kalır. İki eserin olay örgü

sünde ayrıldığı en belirgin yer, öyküde bulunmadığı hâlde filmde on iki dakika yer tutan bir müzikholdeki dans sahnesidir. Danstaki çekingenlik, birbirlerine yaklaşıp sonra birden birbirlerinin uzağına düşmeleri ilişkilerinin bir göstergesi olarak

okunabilir." Öykünün dünyası ile filmin dünyası arasında geçen yüzyıldan fazla zamanın en belirgin işareti 1950 yılların atmosferini yansıtan bu dans sahnesidir. Filmi melodram hâline getiren birçok romantik an burada art arda yaşanır.

Dostoyevski'nin öyküsündeki St. Petersburg ile Visconti'nin filmindeki Venedik'i karşılaştırdığımızda ilk önce Venedik'te geceler beyaz olmadığı gibi muhtemelen stüdyo filmi olması sebebiyle öyküdeki tabiat tasvirlerine dair bir iz de yoktur. Öyküde kahraman anlatıcı hayalperest olduğunu kanıtlarcasına hayallerini, şehri

ve kendisinin şehirle dost olduğunu, onu çok iyi tanıdığını, ondan nasıl etkilendiğini okuru doğrudan muhatap alıp "Sevgili okurum" diye hitap ederek ayrıntılı bir biçimde anlatır. Şehri cılız hastalıklı bir kıza benzetir. Ona göre şehir de bu kız gibi aniden parlayıp kaybolan güzelliklere sahiptir. Kahramanın bu şehri kendine dost edinmiş ama insanlardan kendini sakınan ve yalnızlığı tercih etmiş genç bir adam olduğunu tam da burada anlarız.

Petersburg'la dost olan yalnız adam, bu şehre benzeyen Nestenka ile kanalda karşılaşır. Bundan sonra biz okurları değil hep onu muhatap alır. Ona hayalperestliğine dair romantizmin kol gezdiği ayrıntıları, acı bir dille anlatır. Film, bu edebî anlatılara karşılık gelecek ayrıntılardan doğası gereği yoksundur. Müzik ve şehrin görüntüleri kahramanın iç dünyasını, özellikle de hayalciliğini ifade etmeye yetmez. Filmde kahramanların, gerçeklerden hayal dünyasına kaçışları teatral bir anlatımla ele alınır. Başrol oyuncularını tasarlanmış dekorlarda bütün dikkati üzerlerine toplarlar, diğer oyuncular da dekorun bir parçası gibi hareket ederler. Hızlıca görünüp kaybolurlar. Bu sebeple filmin geniş bir sinema imkânına sahip olmadığını, bir tiyatro sınırlılığı içinde kaldığını söylemek mümkün. Film; loş ve kasvetli dış ve iç mekân çekimlerinden oluşur. Bu kasvetin sağlanmasında, filmin siyah beyaz çekilmiş olması kadar çekim mekânı olarak şehrin izbe yerlerinin tercih edilmesi, yıkık dökük duvarlar önünde daha çok umutsuzluğun kol geziyor olması ve içe dönük iki yalnız insanın iç dünyalarının teatral bir anlatımla ele alınmış olması etkili olur.

Hem filmde hem de öyküde dikkati çeken bir diğer bölüm de kızın beklediği sevgilinin, geriye dönüşlerle dönülen zamanda kızı ve onun büyük annesi-

ni Sevil Berberi isimli operaya götürmesidir. Visconti sinemanın imkânlarını kullanarak Rossini'nin bu eserinden kıza öğüt olabilecek bir bölümü görüntüye aktarır. Böyle bir seçim öyküde yer bulmaz. Öyküde Dostoyevski İtalya'ya duyduğu özleminden bahsederken Visconti filmde Natali'ye İtalyan değil Slav olduğunu söyleyerek öyküye selam gönderir.

Kahramanlarının yalnızlığı, bu iki eserin temel meselesi olmakla beraber ilk bakışta “beni seveni ben sevmedim sevdiğim beni sevmedi” konulu bir aşk öyküsü ile ikisi de başlangıçta basit bir melodramı andırır. Ancak öykü, insanın imkânsızla mücadelesini yani evrensel trajedisini Dostoyevski dehasıyla okuruna sunar. Filme göre öykü çok daha derin ve duygu doludur. Kahramanlar daha samimi, tasvirler sahici ve edebîdir. Böyle bir metne dayanmasına rağmen film sıradan sayılabilecek bir melodram olurken öykü realist özellikleriyle ön plana çıkar.

1 Türkiye İş Bankası Yayınları, 2015, s. 195.

2 Prof. Dr. Birsen Karaca, Hece Yayınları, 2018, s. 58,59.

3 Film 1957'de ilk kez gösterime çıktığı Venedik Film Festivali'nde Gümüş Aslan ödülüyle ödüllendirildi. Türkiye'de ise ilk olarak Nisan 1994'te 13. Uluslararası İstanbul Film Festivali'nde gösterildi.

4 Age, s. 325.

5 Tarık Dursun Kakinç, Ünlü Sinema Rejisörleri, Elif Yayınları, 1963, s. 130

6 Mihail Mihayloviç Bahtin, *Dostoyevski Poetikasının Sorunları*, Metis Yayınları, 2015, s. 54.

7 Dostoyevski, *Beyaz Geceler*, Çev. Nihal Yalaza Taluy, 2005, Varlık Yayınları, s.13

8 Age, s.20.

9 Bahtin, s. 249.

10 Henry Bacon, *Visconti/Güzelliğin ve Çürümenin Keşfi*, Çev. Nilgün Şarman, Payel Yayınları, 2013, s. 320.

MEHMET AYCI

CENGÂVER

Defalarca aramış, Cumartesiydi, aradım, fareden bile küçük dedi, gözleri kapalı dedi, yeni doğmuş dedi, evin arka garajının arkasında beş metrelik bir duvarımsı yer var, oradan düşmüş, ölmemiş, kapıcı Mehmet Amca sesine uyanmış, Merve de uyanmış, eve almışlar, sabaha kadar ağlamış, veterineri götürdük, kedi maması verdi dedi, biberonla besleyemiyoruz, ne yapacağımızı şaşırdık, yavrucağ ağlaya sızlaya ölecek, bir çare bulalım, Tarkan'ı arayamaz mısın dedi, Tarkan'ı aradım, Kedi Hastanesinde bütün yataklar dolu dedi Tarkan, ben sana yavru kediye nasıl bakılır makalemi göndereyim dedi, linki gönderdi, ben de linki gönderdim ve aradım, Kurtuba'da oturuyordum, Can kahve içiyor Vali'yle yarenlik ediyordu, makaleyi okudular, tekrar aradı, biz bunu besleyemeyiz dedi, elimizde ölecek dedi ağlamaklı, Can yüzümdeki ifadeden bir şey mi var diye masama geldi, durumu anlattım, getir bizimkiler bakarlar dedi, sizinkiler kim dedim, Birsen ve Oğuz dedi, aradım, yavruyu hemen getirin dedim, İzmir Caddesi üst geçidin ayağının dibinden alırım, Merve de seninle olsun dedim, bakıcı buldum, bunlar işin ustasıymış dedim, hemen hazırlanıyoruz dediler, Adliye'nin oraya gelince aradılar, bir koşu bulvarın karşısına geçtim, gelmişler, kutuyu aldım, üst geçitte baktım, yeşil bir bezin üstünde yatıyor, fare gibi, gözleri kapalı, sarman, içim cız etti, yanında da pet şişeye ılık su koymuşlar, annesi sanıyor, durmadan miyavlıyor, miyavlamıyor ağlıyor, yeni doğmuş çocuk gibi ağlıyor, getirdim, garsonlar yavrunun başına toplandı, Oğuz yavruyu eline aldı, ben bakarım dedi, masrafı neyse karşılarım, yeter ki hayatta kalsın dedim, biraz sonra karnını doyurdular, pet şişedeki suyu değiştirdiler, altındaki örtü değişti, kutuya delik açtılar, yavrulu bir kedi vardı Kafé'nin yan karanlık odasında, kabul etmez mi ona verin dedim, yabancı bulur boğar dediler, ertesi gün durum raporu verdim, adı ne olsun, ne olsun, Cengâver olsun dedik, Birsen'le Oğuz nöbetleşe akşam evlerine götürüyorlar, işe gelirken yanlarında getiriyorlar, her gün görmeye gidiyorum, bazen emzirme

ayinine ve çış yapma törenine denk geldiğim de oluyor, ne zor şeymiş insanın yeni doğmuş kedi beslemesi, çocuklar hiçbir masrafı paylaşmamı istemiyorlar, en son Oğuz kedi benim artık dedi, masrafları da benim, adı da Cengâver değil Bop, neden Bop olduğunu da öğrendim, üşenmedim, James Bowen'ın Sokak Kedisi Bop kitabını bulup bir solukta okudum, olsun ben ona Cengâver Bop demeye başladım, her gün kedi bulucumuza rapor verdim, her gün görmeye gittim, elime alıp sevdim, her gün defalarca Oğuz'a ve Birsen'e dua ettim, yüzlerine onların çok ince olduklarını, çok iyi olduklarını, alabildiğine insan olduklarını söyledim, Birsen'i koltuğunun altında Cengâver'in evi olan karton kutuyla eve giderken gördüm, kapağı açıp baktım, zamanla biraz hareketlendi, kutunun üstüne kitap koydular, yandaki kediler boğmasın diye tedbir aldılar, derken gözleri açıldı, gözleri açılınca daha bir hareketlendi, kutuyu tırmalıyor, kapağı açınca kendisi çıkıyor, uyurken ayrı güzel, tırmanırken ayrı güzel, tek elimde ayrı güzel, iki elimde ayrı güzel, Birsen'in ve Oğuz'un bende cep telefonları yok, bazen Çağatay'ı arayıp Cengâver'i soruyorum, Allah'ım bu çocuklar ne iyi çocuklar, bir ara süt anne de aradılar, buldular da, sonra süt anne galiba bizim yumurcağa yüz vermedi, hafta sonları gittiğim Kurtuba'yı onu görmek için yol ettim, tam büyüdü, kurtuldu, gözü açıldı derken bir gün, o bir günden önce iki gün Adana'ya gitmiştim, dönüşte uğradım, dışarıda Lütfi abi dedi, Cengâver öldü, Birsen abla çok kötü, iki gündür ağlıyor, sakın bir şey sorma, Birsen'i o güne kadar öyle kötü görmemiştim, bir şey diyemedim, Oğuz'un yüzünde de matem vardı, ona da bir şey diyemedim, içimde bir sızı, ilk bulanı aradım, sana bir kötü haberim var dedim, Cengaver mi öldü dedi, evet demeden başladı ağlamaya, uzun uzun ağladı, az kalsın ben de ağlayacaktım, birkaç gün sonra Oğuz'a da Birsen'e de başımız sağ olsun dedim, sonra Oğuz aniden gelen, elinde gelen, hiçbir şey yokken gelen ölümünü anlattı, geçenlerde Birsen'in elinde bir yavru kedi daha gördüm, tekirdi, aklımızda Cengâver, tek kelime ondan bahsetmeden yeni yavru kedinden bahsettik, nezleymiş, baytara götürmüşler, sonra tekrar sordum, iyi olmuş, sahiplendirecekmiş, taliplisi varmış filan, bunları niye yazdım, bugün Bahçeli'de otururken sokaktan geçen bir sarman sebepsiz yere geldi, ayaklarıma dolandı, kucağıma tırmandı, sevdim onu, aklıma geldi, Cengâver yaşasaydı...

BAŞKA DÜNYALARIN ÖYKÜLERİ

Ç a ğ d a ş R u s Ö y k ü s ü

VARLAM ŞALAMOV¹

Türkçesi: Merve Ay Karakuş

MARANGOZLAR

Gün boyunca ortadan kalkmayan beyaz sis o kadar yoğundu ki, iki adım ötedeki insan dahi görülemiyordu. Ancak uzak yerlere yalnız gitmek de mümkün gözükmüyordu. Yemekhane, hastane, vardiya değişikliğinin yapıldığı yerler gibi görülemeyen yönler ise içgüdüsel olarak öğrenilmiş, tüm hayvanların sahip olduğu ya da uygun şartlarda insanların da içinde uyanan bir yön bulma duygusu edinilmişti.

Sıcaklığın derecesi işçilere gösterilmiyordu fakat bu çok da gerekli değildi. Ne de olsa, sıcaklık her ne olursa olsun iş başı yapmak zorunluydu. Ayrıca eskiden beri burada yaşayan insanlar, termometreye ihtiyaç duymadan soğukluğun seviyesini neredeyse kesin bir şekilde ölçebiliyorlardı: Eğer ki havada dondurucu bir sis varsa bu, dışarıda sıfırın altında kırk derece bir soğuk olduğunun göstergesiydi. Eğer sesli bir biçimde soluğunuzu dışarıya verdiğinizde, nefes alıp vermek zor olmuyorsa hava eksi kırk beş derece, yine aynı şekilde sesli bir biçimde nefes alıp verirken bu sizi biraz olsun zorluyorsa hava eksi elli derece demektir. Hava eksi elli beş derecenin altında olduğunda ise tükürüğünüz anında donardı ve iki haftadan beridir tıpkı bu şekilde çalışanların tükürükleri donuyordu.

Potaşnikov, her sabah bu dondurucu soğukun düşmüş olma ihtimaline karşı umutla uyanırdı. Birçok kış geçirmişti ve geçen kıştan da biliyordu ki hava çok soğuk olmasa bile, sıcaklığı hissedebilmek için ani bir fark gerekiyor-

¹ Varlam Tihonoviç Şalamov (1907-1982): Rus yazar ve şair 1 Temmuz 1907'de Vologda'da dindar bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelir. 1924'te Moskova'nın Kuntsevo kasabesindeki bir deri fabrikasında tatabaklama işinde çalışır. Bu sırada sürekli kitap okur, şiir yazar ve edebiyat çevrelerinin çalışmalarına katılmak için uğraşır. Aynı zamanda toplumsal siyasal olaylara karışınca 1929'da tutuklanır. 2 yıllık mahkûmiyetin ardından Moskova'ya döner 1937'de kadar dergilerde çalışır ve o yıl Troçki yanlısı faaliyetleri nedeniyle tutuklanır, 5 yıl toplama kamplarında çalışır.

1936 yılından itibaren öyküleri dergilerde yayımlanmaya başlar. Sonradan öyküleri kitaplaşacaktır.

17 Ocak 1982 tarihinde Moskova'da yaşamını yitirir.

du. Eğer ki sıcaklık eksi kırk- kırk beş dereceye kadar düşerse, sonraki iki gün sıcak olacak demekti fakat daha sonraki iki gün için ise herhangi bir fikre sahip olmak, plan yapmak ne yazık ki mümkün değildi.

Fakat bu dondurucu soğuk biraz olsun azalmadı ve Potaşnikov, buna daha fazla dayanamayacağını anladı. Kahvaltı en fazla bir saatlik çalışma için yeterliydi sonrasında ise bir yorgunluk başlıyordu ve dondurucu soğuk baştan aşağı tüm vücuda nüfuz ediyor, iliklerine kadar kendini hissettiriyordu. (Bu ifade kesinlikle geleneksel bir deyim olarak algılanmamalıdır.) Öğle yemeği vaktine kadar donmamak için ayaklar ritmik bir şekilde sallanabilir ve bir ayaktan diğerine zıplatabilirdi. İki kaşık lapa ve dillere destan(!) yuşkadan² oluşan sıcak öğle yemeği ise biraz olsun güç kazandırır ve herkes az da olsa ısınırdı. En azından bir saat çalışmak için yeteri kadar güç kazanılmış olurdu. Sonrasında ise Potaşnikov ya ısınmaya çalışır ya da yalnızca dikenli, soğuk taşlar üzerine uzanıp ölümü beklerdi. Yemekhanede tek bir işçinin bile çorbanın yanında ekmek yiyemediği ve işçilerin yalnızca su içmekle yetindikleri akşam yemeği sonrası gün hemen sona ermişti. Potaşnikov ise yemeğini barakasına götürmüş, hemen yatmıştı.

Potaşnikov tabii ki de üst ranzada yatıyordu, zira alt taraftaki yatak âdeta bir buz mahzeni gibiydi. Kimileri ise alt ranzada kalıyordu ve gece yarısı sobanın yanında bir süre duruyorlar, sıcaklığını az da olsa koruyan bu sobaya sırayla ellerini koyuyorlardı. Odunlar hiçbir zaman yetmezdi: Onları getirmek için de işten sonra dört kilometre yürümek gerekiyordu ve herkes mümkün olduğunca bu sorumluluktan kaçınıyordu. Üst tarafın daha sıcak olmasına karşın, uyurken tabii ki de tıpkı çalıştıkları zamanlarda olduğu gibi şapka, ceket, vatnik³ ve içi pamuklu ceket ve pantolon giyilmeliydi. Evet, üst taraflar daha sıcaktı fakat burada bile saçlarınız gece yarısı yastığın üzerinde buz tutardı.

Potaşnikov her geçen gün gücünün daha da azaldığını hissediyordu. Otuzlu yaşlarında bir adamdı ve onun için üst ranzaya çıkmak da, inmek de oldukça zordu. Daha dün komşusu öylece ölmüştü, uyanamamıştı. Sanki ölümünün herkes tarafından bilinen tek bir sebebi varmış gibi, hiç kimse onun neden öldüğüyle ilgilenmemişti. Nöbetçi, bu ölümün akşamleyin gerçekleşmemesine sevinmişti ne de olsa sabahleyin, ölen kişinin günlük azığı ona kalmıştı. Herkes durumu anlamıştı, Potaşnikov ise cesaretini topladı ve nöbetçiye yaklaştı: “Ekmeğin ucundan bir parça versene!”. Fakat tam da o anda oldukça ağır bir küfürle karşılaştı. Böylesine ağır bir küfür güçlü olmaya çalışan ve bu küfrünün kendisini dokunulmaz kıldığını sanan zayıf bir insan edebilirdi an-

² Ukrayna mutfağına özgü geleneksel bir balık çorbası.

³ Oldukça ucuza mal edilen, içi pamukla doldurulmuş bir Rus ceket.

cak. Yalnızca olağanüstü durumlarda zayıf olan güçlü olana küfrederdi ve bu durum umutsuzluğun getirdiği bir cesaret göstergesiydi. Ne yazık ki bu cesareti onu yeise düşürmüş, Potaşnikov hiçbir şey söylemeden öylece uzaklaşmıştı.

Zamanla zayıflamış olan beyniyle bir şeyler düşünmeli, bir çıkış yolu bulmalıydı. Aksi takdirde ölecekti. Potaşnikov ölümden korkmuyordu. Fakat gizliden gizliye, belki de son bir başkaldırı olarak sayılabilecek arzusu vardı. Hastanede bir yerde, bir yatakta, diğer insanların yanında hatta devlet gözetiminde ölmek istiyordu. Ölümü sokakta, ayazda, muhafızların ayakları altında, küfürlerin, pisliğin ve tüm bu kayıtsızlığın ortasında kalmış bir barakada olmamalıydı. Uzun zaman önce bu ruhsal körlüğün, soğukluğun nereden geldiğini anlamıştı. Tükürüğü bile anında buza dönüştüren ve insanın ruhuna işleyen “Ayaz!”. Eğer kemikleriniz de donarsa, beyniniz donup aptallaşabilir, ruhunuz da donabilir. Ayazda herhangi bir şey hakkında düşünmek imkânsızdır. Her şey oldukça basittir. Soğukta ve açlıkta beyniniz de oldukça kötü beslenir, hatta beyin hücreleriniz kurur ve bu gerçekten gözle görülebilen bir süreçtir. Tanrı bilir ki bu süreç tıpta da dendiği gibi bir döngüden ibarettir. Tıpkı soğuktan donmak ya da ebedi olarak yok olmak gibi... Öyle ki ruhunuz da bir süre donar, içine kapanır ve belki de sonsuza dek böyle soğuk kalacaktır. Önceleri Potaşnikov’un böyle düşünceleri vardı fakat şimdi onlardan geriye eser kalmamıştı. Yalnızca bu soğuğa dayanabilmeyi ve hayatta kalmayı diliyordu.

Elbette bir kurtuluş yolu bulmak lazımdı. Ne yazık ki fazla seçenek de yoktu. Ancak çavuş ya da bekçi olup şeflerin etrafında tutunabilirdiniz. Ya da mutfağın etrafında. Ancak mutfakta yüzlerce rakibi bulunmaktaydı. Burada farklı bir insanın hâkimiyet kurmasına müsaade etmeyeceğine dair kendine söz veren Potaşnikov, bir yıl öncesine kadar çavuşluktan vazgeçmiş görünüyordu. Hatta ölen arkadaşlarının ona beddua edeceğini düşündüğünden kendi hayatında mutlu olmayı da istemiyordu. Potaşnikov her geçen gün ölümü bekliyor, tıpkı doğacak yeni bir gün gibi kendisine yaklaştığını düşünüyordu.

Sıcaklığını tam anlamıyla yitirmemiş olan çorbayı hızlıca içip, ekmeğini de ağzına attıktan sonra ayaklarını sürükleye sürükleye çalışma yerine gitti. Birlik, çavuşun önünde sıra sıra dizilmişti. Yakutlara özgü torbasa⁴ ve beyaz, kısa bir mont giymiş, başında ise geyik derisinden şapka olan şişman, kırmızı suratlı bir adam sıra boyunca gidip geliyordu. İşçilerin bir deri bir kemik, kirli ve ilgisiz görünen suratlarına bakıyordu. İnsanlar yerlerinde sessizce kıpırdanıyor, bu ani gecikmenin son bulmasını bekliyorlardı. Nihayetinde çavuş geyik derisinden şapka takmış bu adama saygıyla bir şeyler söyleyerek ayağa kalktı:

–“Aleksandr Yevgenyeviç, sizi temin ederim ki öyle işçilerim yok. Sobolev’e

⁴ Geyik derisinden yapılan, dışı kürk ile kaplı yumuşak çizme.

ve bu işe bakan ilgili kişilere gidiniz. Bu aydınlar çevresi tam bir baş belasıdır Aleksandr Yevgenyeviç.”

Geyik derisinden şapka takmış bu adam insanlara bakakaldı ve sonra çavuşa döndü:

-“Çavuşlar kendi işçilerini tanımazlar. Ne tanımak, ne de yardım etmek isterler!” dedi adam hırıltılı bir sesle.

-“Sizin takdiriniz Aleksandr Yevgenyeviç.”

-“Gösteririm ben sana! Soyadın ne senin?”

-“Benim soyadım İvanov, Aleksandr Yevgenyeviç.”

-“Bak şimdi! Çocuklar dikkatlice bakın! ” Geyik derisinden şapka takmış olan bu adam çavuşun önünde ayağa kalktı. “Yönetime, toprak taşımada kullanılacak kutuların yapılması için marangoz lazım.”

Herkes sustu.

-“Görüyorsunuz işte Aleksandr Yevgenyeviç.” dedi çavuş fısıldayarak.

Potaşnikov aniden kendi sesini işitti.

Bir adım öne çıkarak, “Var evet. Ben marangozum.” dedi.

Sağ kanattan da bir adam sessizce öne çıktı. Potaşnikov onu tanıyordu. O Grigoryev’ di.

-“Pekâlâ!” Geyik derisinden şapka takmış olan adam çavuşa döndü, “Sen de tıpkı şapkam gibi değersizsin.” dedi. “Çocuklar, beni takip edin.”

Potaşnikov ve Grigoryev ayaklarını sürükleye sürükleye bu adamı takip ettiler. Adam, bir süre için durdu.

-“Eğer böyle yürüyeceksek öğle vaktine kadar varamayız.” dedi hırıltılı bir ifadeyle. “Şöyle yapalım. Ben önden gideyim, siz de ustabaşı Sergeyev’in marangozhanesine gidin. Marangozhanenin nerede olduğunu biliyor musunuz?”

-“Biliyoruz, biliyoruz.” diye bağırdı Grigoryev. “Bir sigara ikram edebilir misiniz?”

Dişlerinin arasından mırıldanarak “Bunu hep isterler. ” dedi ve kutuyu cebinden çıkarmadan iki sigara verdi.

Potaşnikov yoluna devam etti ve yoğun bir şekilde düşünmeye başladı. Marangozhanenin karanlığında balta bileyecek ve balta sapı yapacaktı. Ve testere bileyecekti. Acele etmesine gerek yoktu. Öğle vaktine kadar aletleri alacaklar, oradan da ambarcı aramaya koyulacaklardı. Akşama doğru, balta sapı yapamayacağı ve testere kullanmayı beceremediği açığa çıktığında ise onu kovacaklardı. Sabah olduğunda da birliğine dönecekti. Fakat en azından bugün sıcakta olacaktı. Eğer ki Grigoryev marangozluğu biliyorsa, oda yapabilirdi ve belki de hem yarın sabah hem de sonrasında orada kalabilirdi. Grigoryev’ in çırağı olarak çalışabilirdi. Kış sona eriyordu fakat yaz ise oldukça kısa sürüyordu ve o bir şekilde hayatta kalmalıydı.

Potaşnikov durdu ve Grigoryev 'i bekledi.

Ani bir umutla nefesini tutarak “Sen bu marangozluk işinden anlıyor musun?” dedi.

Grigoryev gülerken “Moskova Filoloji Enstitüsü'nde yüksek lisans öğrencisi olduğumu görmüyor musun?” dedi. Düşünüyorum ki beşerî bilimlerde yüksek eğitimi görmüş her insan balta sapı yapabilmeli ve testere kullanabilmelidir. Hele ki bunu sıcak bir sobanın yanında yapacaksa.”

-“Yani sen demek istiyorsun ki...”

-“Hiçbir şey demek istemiyorum. İki gün boyunca onları kandırırız, sonra da... Amaann boşver sonrasını.”

-“Onları yalnızca bir gün kandırırız. Sonra birliğe gönderirler.”

-“Hayır. Bir gün içinde marangozhanedeki sayım işini tamamlayamayız. Öncelikle ilgili verilerin listesini vermemiz ve sonrasında ya yeniden hesaplamamız gerekiyor...”

İkisi de soğuktan donup yapışan kapıyı zorlukla açtılar. Marangozhane-nin ortasında demiri sıcaktan kızarmış bir soba vardı. Onlar gibi vatnik giyip ve şapka takmadan, kendi tezgâhlarında çalışan beş marangoz vardı. İçeri girerler, sobanın açık kapısı önünde yani deyim yerindeyse insanlığın ilk tanrı-larından biri olan, ateş tanrısının önünde diz çöküp kalakaldılar. Kolçaklarını⁵ çıkarıp ellerini ateşe yaklaştırdılar ve sonra doğrudan ateşe soktular. Defalar-ca soğuktan donmuş ve artık duyarsızlaşmış parmakları, sıcaklığı hemen hisse-dememişti. Bir dakika sonra Grigoryev ve Potaşnikov, ayağa dahi kalkmadan şapkalarını çıkarıp montlarının önünü açtılar.

Marangozlardan biri, pek de samimi olmayan bir ifade ile “Ne için geldiniz?” diye sordu.

-“Biz marangozuz. Burada çalışacağız.” dedi Grigoryev.

-“Aleksandr Yevgenyeviç 'in emriyle” diye hızlıca ekledi Potaşnikov.

Aletlerin yapımıyla ilgilenen ve o esnada köşede bir küreğin sapını yontmakla meşgul olan yaşlı adam Arnştem “Demek ki ustabaşı baltaları verin der-ken sizden bahsediyordu.” dedi.

-“Evet, evet. Biziz...”

-“Alın bakalım.” dedi Arnştem şüpheli bakışlarıyla onları inceleyerek. “İşte size iki balta, testere ve zımpara. Fakat zımparayı geri getirin. İşte bu da benim baltam, bunun da sapını yontun.”

Arnştem gülümsedi.

-“Aslında kural olarak, günde tam otuz adet balta sapı yapılmalıdır.” dedi.

Grigoryev Arnştem'in elinden ağaç kütüğünü aldı ve yontmaya başladı.

⁵ Yalnız başparmağı ayrı, diğer dört parmağı bir örülmüş yün eldiven.

Öğle yemeği için paydos düdüğü çaldı. Arnştem önlüğünü çıkarmadan, sessizce Grigoryev'in çalışmasına baktı.

-“Evet, sıra sende!” dedi Potaşnikov’a. Potaşnikov elindeki odun parçasını ağaç kütüğünün üzerine koydu, Grigoryev'in elinden baltayı aldı ve yontmaya başladı.

-“Bu kadarı yeterli.” dedi Arnştem.

Diğer marangozlar çoktan öğle yemeğine gitmiş, marangozhanede üçünden başka kimse kalmamıştı.

-“Bu iki balta sapını alın.” dedi Arnştem ve hazır iki balta sapını Grigoryev'e verdi. “Bunların ucuna baltaları geçirin. Testereyi bileyin. Bugün ve yarın sobanın yanında ısının. Yarından sonra oraya, geldiğiniz yere gidin. İşte öğle yemeği için size bir parça ekmek.”

O gün ve sonrasında sobanın yanında ısındılar. Ardından ise ayaz biraz olsun azalmış, hava sıcaklığı aniden eksi otuz dereceye kadar düşmüştü. Kış nihayet sona ermişti.

SEMA BAYAR

TAHTA KAŞIKLAR

Her an yıkılacakmış gibi duran ama yıkılmayan, yıkılmayı duvardaki çatlaklar boyunca içinden geçiren, ipince, sızım sızım geçiren bir evde doğdun. Rüzgâr vurdukça nefes nefese kalan, inleyen, kireç duvarlarında hırıltılar gezinen bir evde. Güve vurmuş ceviz beşikte salladılar seni. Burnunun ucunda gidip gelen nazar boncuğu, kimsede uyandırmadığı savrukluğu sende uyandırdı. Gözlerin o gün bugündür tetikte. İnsan kimseye sığınamayınca kendi kendine sığınmayı da öğreniyor, biliyorsun. Yürüdüğün yollar, girip çıktığın işler, dikiş tutturamadığın dostluklar sadece senin bildiğin bir gölgeden besleniyor.

Yüzleşmek için mi buradasın? Adımların seni bir yarayı deşmek için mi bu dağ başına sürükledi? Emin değilsin. Bahçe kapısının mandalını usulca çevirdin. Zamanı burgaçlar gibi döndüren bir çınlama, çocukluğunun üzerinden hızla geçti. Avludaki kızıl toprak, babanla cüz oynadığınız taşlık, yaşlı ahlata seni gam yemez adımlarından tanıdı. Genç kavakların omuz verdiği sundurmanın altından esrik bir tavırla geçtin. Pencere pervazları, demir kapı, kapının ağzındaki o taş basamak, hepsi birden dişlerini gıcırdattı. Ev homurdanmaya başladı. İnsanlar değişir, evler de öyle. Hatıralar ise mihlanıp kalır. Dökük sıvaların, aşınmış sövelerin çentiklerinde.

Bütün cesaretini topladın. Eşikten girer girmez, ninenin ayakta tutmak için ömrüne ömür kattığı, çalışıp didindiği bu ev, yıllardır sakladığı kasveti üzerine boca etti. Bir emaneti sahibine ulaştırmanın rehabetine kapıldı, dişlerini gevşetti. Sofanın toprak zemini seni kendine çekti. Her adımda yüklendiğin ağırlığın altında ezildin. Adımlarını büyük odaya çevirdin. Belin büküldü. Sırtında aşına olmadığın sızılar duydun. İki büküm divana oturdun. Ellerinin titreyişine mâni olmadın.

Aynı evde birbirinden ayrı yaşanmış onca hayat. Hangisi senin? Havada asılı kalan hatırlardan birinin ucunu yakaladın. Niyetin iz sürmek. Evin, ruhunu hapsettiği bu yaşlı bedenden çıkıp çocukluğuna varmak. Yıllar önceydi.

Fakat zihninde canlanan geçmiş, şimdi sana her şeyden, herkesten çok yakın geliyor.

Çocukluğun tandır başında, dar sofada, karyola diplerinde geçti. Sevecenlikten uzak, dikenli ağlarla örülü. Oysa baban en iyi arkadaşındı. Seninle misket oynar, bebeğin için kavak ağacından beşik yapardı. Kırpık saçlarını taramana izin verir, her oyunda ebe olmayı kabul ederdi. Bir zaman sonra bu oyunlarda ters giden bir şeylerin olduğunu gördün. Babanın saflığında, hiçbir şeyi doğru düzgün aklında tutamamasında bir yanlışın izi vardı.

Anneni bilmedin. Aklın erdiğiinde dört tahta kaşık dizdin sofraya. Biri Hasan için. Hasan, saçları ağarmış kilimlere uzanır, leylak rengi yastıktan başını bir türlü doğrultamazdı. Gözleri her an seni arardı. Ocaktaki ateş, koca diliyle yüzünü yaladıgında, işte tam o anlarda bedeninde sahte bir sıhhatin izleri dolaşır, sonra o canlı pembelik kaybolur, gözleri acıyla küçülür, göğsü ürpertiyle inip kalkardı. Diğer kaşık Ninen içindi. Alnına derdin tasanın, derin çizgiler çektiği bu yaşlı kadın, günün her anında, geceleyin içgüdüsel olarak usulca yürüyen insanların ağırkanlılığıyla hareket ederdi. Ev her gün biraz daha ona benzerdi. Ev mi onu yutuyor o mu evi, bilemezdin. Gözleri, ışısız odalara benzerdi. Ellerinden korkardın. Kim bilir hangi mahzene gelişi güzel yığılmış anılardan örülmüştü elleri. Duyarsız iki tutamacı andırırdı. Ninenin elleri hiçbir habere şaşırmaz, utançla yüzünü perdelemez, kederden dizlerini dövmez, ah vah etmezdi.

Bir gün, Hasan'ın morarmış yüzü ve iki yana düşmüş kollarını görünce bir çığlık koyuverdi. Nineni ilk kez ağlarken görmüştün. İlk kez acıyla dövünürken. Sıhhiyecı Çavuş'u bulup getirdiler. Taş ocakta ıgneler kaynatıldı. Kocakarılar yakılar hazırlandı. Hiçbiri eskisi gibi derman olmadı Hasan'a. Şehrin yolunu tutup hastaneye vardığınızda doktorlar, ince kemikli parmaklarıyla kardeşinin çelimsiz bedenini didiklediler. Sana anlamsız gelen kelimeleri ağızdan ağıza dolaştırıp parlak dişleriyle çiğnediler. Âdemelmaları yukarı aşağı kayıp durdu. Onca sözü aniden ninenin eteğine bıraktılar. Onlar dudaklarını ege büke konuşurken babanın gözleri, saatlerdir avuçlarında sıkıdığı kasketinin astarına ilişti. Ufacık bir söküük bütün dikkatini emmiş, onu hastanenin genizde acımtırak bir tat bırakan kokusundan da doktorların sayıp döktüğü hastalıklardan da ötelere götürmüştü. Açılan gedikten önce işaret parmağını geçirdi. Sonra şapkasını evirdi çevirdi. Tavandan hücum eden bembeyaz ışığı seyretti. Köye döndüğünüzde ninenin sükûneti bilenmiş, baban artık misket oynamaz olmuştu.

Sonbahar gelip akranların mektebin yolunu tutarken baban koyunların ardına düşerdi, sense babanın. Tepeleri aşar, ıslak çimenlerde gezinirdin. Yükseklerde hava serin olurdu. Daha son güz gelmeden ellerin üşümeye başlar,

ayağına geçirdiğin yün çoraplar parmaklarının uyuşmasına mâni olamazdı. Mera, çirkin tüylü benleri andıran çıplak tümseklerle, yerli yersiz beliren çalılarla yüzü didik didik edilmiş yeşil, dalgalı bir denize benzerdi. Hasan da iyileşse, seninle gelse, koyunlar yayılırken senle koşup oynasa isterdin. Çok geçmedi ki ninen seni evde eğleştirmeye başladı. Bütün saatlerini Hasan'la geçiriyordun. Bir zaman, gören gözü tutan eli oldun. Yetmedi ayaklarını da verdin Hasan'a. Günden güne eksildin. Bir gün öyle bir an gelecekti ki bir sen kalmayacaktı geriye, bitip tükenmekten korkuyordun. Günler haftalar uç uca eklendi. Mevsim dediler adına. Zemheri dediler, harman dediler. Ertesi yıl Hasan'ın mektep vakti geldi. Bir başına geçemediğin yollardan omuzunda yükünle geçtin. Yüzüne kapanan kapılar açıldı. Ninen inadını kırıp seni yoldaş etti Hasan'a. Kardeşini esir eden illet, senin şifan oldu. Okul yolu göründü. Harfleri belledin. Hesap öğrendin. İçten içe sevindin kardeşinin hâline.

Sabaha karşı kaç kez seccadesinin üstünde dua ederken buldun nineni. Büyük odada, seccadesinin üzerinde, önünde Mushaf'ı, Hasan'ım diyordu, ellerini açıp. Kapalı gözlerinin ardında Allah'tan şifa diliyordu. Ya duası kabul olursa, ya Hasan iyileşirse diye ipince bir ürperti sıralandı bedeninde. Düşünmek istemedin. Ninen kalktıktan sonra bir günaha yürür gibi yürüdün seccadeye. Rahlede duran Mushaf'ın sayfaları çevirdin. O kargacık burgacık yazılar parmak salladılar sen fısıltıyla konuşurken. Sayfalara eğildin. Yaklaştın iyice. Nefesin kâğıdın üzerine düştü. Verme, dedin usulca. Soluk alışların yavaşladı. Yük benim yüküm, dedin. Okul bitsin hele, yaz gelsin, vereceksen de şifasını o vakit ver. Hızla kapattın kitabı. Utançla kızaran yüzünü daha fazla görsün istemedin.

Toprağın parmak kadar oyuklarına günahını sıkıştırdın. Boynuna taşıyamayacağın bir vebali asmıştın. İstedtiğin oldu. Şifa kapıları bir bir kapandı yüzüne Hasan'ın. Kardeşinin feryatları gündüzü kırk yerinden böldü, gecenin huzurlu çemberini yırttı. Her şeye sebep kendini gördün. Kimseyle göz göze gelemeyen oldun. Bahçe duvarlarını aşan, teklifsizce avluda dolaşan bir kedi vardı. Bir tek o, gözlerinin içine bakardı. Eve alınmazdı ama çok sevilirdi. Ona verilecek bir yudum sütü, bir dilim ekmeği kapıya bir kaç metre mesafedeki ahlat ağacının dibinde saatlerce beklerdi. Bazen ninenin ayaklarına dolanırdı, o da onu "Eeeh, git şimdi!" diye iterdi. Kedi anlardı bu itmelerin gerçek bir itme olmadığını. Her seferinde yine gelirdi. Bir gün ortalıkta gözükmesine ninen meraklanırdı. Nerede kaldı şu kedi? Başına bir şey gelmedi inşallah, derdi. Beş altı yaşlarındaydın. O kediye çok üzülüydün, neden içeri almıyorlar diye. Yine de o kedinin yazgısında ruhundaki kırıkları onaran bir şey vardı. Bazen onunla göz göze gelirdin. Bir sefer onunla bakışmıştın. Aklında sadece o bakışma kaldı doğrusu. Acaba dedin, o benim gözlerimin içine bakarken ne düşünüyor? Tam

olarak ne? Ağlamak istedin. Meğer o sana acıyormuş. Onun kaderinden kaderine bir pay düşecekmiş. Meğer kapılarda bir yudum süt, bir güleç yüz diye beklemek varmış yazgında, o kedi bunun farkındaymış.

Her yanda, yüzleri yaşmaklı kadınlar belirdi. Küçük sivri çenelerini insanı hayrete düşüren bir biçimde koca koca açıp karanlık ve ıslak çukurları andıran ağızlarıyla kapı önlerinden ve yarı aralık pencerelerden sokağa ağıt boca eden kadınlar. Avlunun kapısında bekleyen kalabalık. Ahlat ağacını altında yakılan bir ateş. Ateşin üstünde bir bakraç su. Bu defa ninenin elleri iki yana düşmüş, eprimiş teni daha bir soluklaşmıştı. Kitlenen çenesini tahta kaşıkla güç bela araladılar, bileklerini ispiroyla ovdular. Arada ipince bir hıçkırığı andıran ağlaması olmasa bir heykelden farksız yüzüne, bütün pişkinliğiyle bakabilir, yaşananlara bigâne bir köşede her şeyin geçmesini bekleyebilirdin. İlk defa ürkütmeye yetmedi o eller seni. Gücünü tüketmiş iki yılan gibi koyun koyuna kıvrıldılar. Derken babanın kollarında beyaz patiskalara sarılı, küçük bir bez bebeği andıran Hasan'ı gördün.

Minareden okunan ezan, traktörün homurtusu, incelererek bir çocuğun iniltilerini çağrıştıran rüzgârın uğultulu sesi, sanki hepsi bir mezar kılığına büründü de olanca dikkatiyle seni seyretti. Mezarın yağmurdan ıslanmış nişanesine bakarken, yerde su damlalarını yoklayarak irili ufaklı taşların üzerinde sıralı yürüyen karıncaları fark ettin. İçlerinden biri, en geride kalanı, yağmurdan incineni, belki ayağı zedelenen karınca dönüp sana baktı. Sinsi bir sataşma mezarın yüzünden gözlerine sıçradı. Burada ne işin var, der gibi belerdi karıncanın gözleri.

ALİ NECİP ERDOĞAN

ZAMAN TACİRİ

Beni telefonla arayan ve isminin Zahir Eksen olduğunu söyleyen genç bir yazar, yazmış olduğu öyküsünün göstergebilimsel çözümlemesini yapıp yapamayacağımı sordu. Bir dergide yayımlanan önemli bir yazarın çokça okunan bir romanı ile ilgili yazmış olduğum göstergebilimsel çözümlemeyi okumuş ve çok etkilenmiş, kendisinin en son yazdığı “Zaman Taciri” isimli öyküsünün de böyle bir çözümlemesi yapılabilirse, bunun kendisine çok fayda sağlayabileceğini düşünmüştü. Üstelik sarf etmiş olduğum emeğin karşılığını da ödeyecekti. Doğrusu ne diyeceğimi bilemedim. Yayımlanmış bir kitabı olup olmadığını sordum. “Şimdi...” isimli bir öykü kitabının yayımlandığını söyledi. Ne bu yazarı ne de kitabını daha önce duymuştum. Kitabını ve bu yazmış olduğu “Zaman Taciri” isimli öyküyü bana kargo ile göndermesini söyledim. Kitabını ve “Zaman Taciri” isimli öyküsünü okuduktan sonra bir çözümleme yapıp yapamayacağımı söylerim, dedim. Posta kutusu numaramı söyleyip kapattım telefonu.

Üç gün sonra bir kitap ve içinde bilgisayar çıktısı olan “Zaman Taciri” isimli öykü elime ulaştı. Gerçekten de kitabın ismi “Şimdi...” yazarı da Zahir Eksen’di. 120 sayfalık bir kitaptı ve içinde on dört öykü vardı. Öykülerin tamamı “Zaman” üzerineydi ya da zamanla ilgiliydi ve bir de bilgisayar çıktısı olan, göstergebilimsel çözümlemesinin istendiği şu “Zaman Taciri” öyküsü. Kitap Veche Yayınları isimli bir yayınevinden çıkmıştı. Böyle bir yayınevini de hiç duymamıştım.

Elimdeki işleri bitirdikten sonra okumak üzere kitabı ve öyküyü masamın üzerine bırakmıştım ki, telefonum çaldı. Arayan Zahir Eksen’di. Gönderdiği kitap ve öykünün elime ulaşıp ulaşmadığını soruyordu. Ulaştığını, elimdeki işleri bitirir bitirmez okuyacağımı, bunun da yaklaşık iki hafta kadar bir zaman alacağını söyledim. Teşekkür edip kapattı telefonu.

Yaklaşık on gün sonra kitabı okuyup bitirdim. Daha önce de söylediğim gibi “zaman”ı konu edinen ya da zamanla ilgili on dört öyküden oluşuyordu

kitap. Öyküler gerçekten etkileyiciydi. Hepsi “ustaca” kurgulanmıştı. Birkaç öykü birbirinin devamı olarak yazılmış olmakla birlikte bütün öyküler özgündü. Özellikle “4.boyut” isimli öykü (kitabın da dördüncü öyküsüydü), zamanın 4.boyut (en, boy ve yükseklikten sonra) olarak “ne ifade ettiği, nasıl bir örüntü oluşturduğu, zaman nedeniyle oluşan ağ’ın kişiyi nasıl şekillendirdiği” anlatılmıştı ki, kitabın en dikkate değer öyküsüydü.

Bütün öyküler üçüncü kişi tarafından anlatılmıştı. Felsefi ve metafizik öğelerle yüklüydü. Öykülerin kahramanı, çok hissedilmese de hep aynı kişiydi. Yazar ve kitapla ilgili bir kanaat edinmiştim. Zaman’a kafayı takmış bir yazarla karşı karşıyaydım. Şimdi çözümlememi istediği “Zaman Taciri” isimli öyküyü okuyabilirdim.

Öykünün girişi şu şekildeydi:

“Çömelerek sırtını duvara yaslamış yaşlı adama, “Niye böyle boş boş oturuyorsun?” diye sordu. Yaşlı adam, “Boş oturmuyorum evladım, işimi yapıyorum.” diye cevap verdi.

-Nasıl bir işmiş o? Hiç iş yapıyormuş gibi durmuyorsun.

-Ben zaman alır, zaman satarım evladım.

-Zaman alıp, zaman mı satarsın? Hahaa... Nasıl bir ticaretmiş o?

-Senin gibi aylakların boşa geçirdiği zamanı alır, ihtiyacı olanlara satarım.

İrkilerek açtı gözlerini. Rüya gördüğünü anlayıp şaşırdı. Oysa gerçek olduğuna yemin edebilirdi. Ama rüyaymış işte. Fakat o da ne? Sol yanına cenin pozisyonunda yatmıştı ve karşısındaki dolabı ilk defa görüyordu. Üstü açılmış, üşümüştü de biraz. Yavaşça sırtı üstüne dönüp tavandan sarkan lambaya baktı, tavana baktı, sağındaki pencereye, ayakucundaki masaya baktı... Gördüğü her şey yabancıydı. Yavaşça doğruldu yatakta. Perdesiz pencereden giren ışıqla aydınlanan odaya tekrar göz gezdirdi. Evet burası kendi odası değildi. Hani bir misafirliğe gidersiniz, orada geceleme zorunda kalırsınız. Sabah uyanınca bir an nerede olduğunuzu hatırlayamazsınız, sonra misafirliğe geldiğiniz yerde gecelediğinizi hatırlayıp rahatlırsınız. Ama öyle bir şey değildi bu! Yattığını bile hatırlamıyor. En son nerede olduğunu hatırlamıyor. Pencereye gidip dışarı bakıyor. Alacakaranlık ama sabah vakti mi yoksa akşam vakti mi kestiremiyor. Pencereyi açmak istiyor fakat pencerenin açılabilir bir kanadı yok. Kapıya yöneliyor ancak kapı da kilitli. Başını ve sonunu bilmediği bir “an”da hapsolmuş gibi... Bir ağırlık çöküyor üstüne gözleri kapanmak üzere, kendini zorlukla yatağa atıyor ve hemen uyuyor.

-O hâlde zaman sat bana.

-Karşılığında ne vereceksin evladım. Var mı kıymetli bir şeyin?

Biraz önce bir odaya hapsolmuşken, şimdi bu ihtiyarın karşısında durup ondan kendisine zaman satmasını istemesi, çok tuhafına gidiyor.”

Kâğıdı masaya bırakıp arkama yaslanıyorum. Bu nasıl bir öykü böyle? Za-

man alıp satan kişi kimi temsil ediyor? Rüyadan başka bir rüyaya uyanmak ve tekrar aynı rüyaya geri dönmek!.. Hemen bilgisayarı açıp, şimdiye kadar yapmış olmam gereken şeyi yapıyorum: arama motoruna “Zahir Eksen” ismini yazıyorum. Zahir kelimesi ve eksen kelimesi ile ilgili yüzlerce sonuç çıkıyor ama “Zahir Eksen” isimli bir yazardan eser yok. Kitabın adını yazıyorum, bu sefer de “şimdi...” ile başlayan binlerce sonuç... Veche Yayınları yazıyorum yine Veche ve yayın ile ilgili binlerce sonuç çıkıyor. Ne böyle bir kitap ne böyle bir yazar ne de böyle bir yayınevi var.

Okumaya devam ediyorum.

“Sabah kalktığında karmakarışık bir rüya gördüğünü biliyordu ancak hiçbir şey hatırlayamadı. Banyodan çıkınca odaya şöyle bir baktı, darmadağınikti oda, gece geç saatlere kadar bilgisayar oyunu oynamıştı ve sosyal ağlarda çok zaman geçirmişti. Hâlbuki akşam geldiğinde evi toparlayıp temizlemeyi planlamıştı. Ortadaki sehpa yemek artıkları, bulaşık tabaklar, kirli bardaklar ve halının üzerindeki kırıntılar...

Hızlıca hazırlanıp çıktı evden, yolda bir simit ve krem peynir aldı. İş yerine henüz kimse gelmemişti. Çayı hazırlayıp simit peyniri yedikten sonra kendini işine verdi. Oldukça yoğun bir gündü. Öğle arası bir arkadaşıyla yemeğe çıkacakken telefonu çaldı, arayan annesiydi ve babasının kalp krizi geçirdiğini söylüyordu, yoğun bakıma almışlardı. İşyerinden izin alıp yola çıktı. Yaşadığı şehirden 120 km uzakta oturuyordu ailesi. Lütfen Tanrım, babama bir şey olmasın, diye dua ederek sürüyordu arabayı ve çok hızlıydı. Bir ara hız göstergesine baktı 160 km’yi gösteriyordu. Yol boştu, tek tük birkaç arabayla karşılaşılıyor ve onları sollayarak ilerliyordu. 90 km gitmişti ki, çok tuhaf bir şey oldu. Direksiyonu sıkıca tutarken kafası birdenbire önüne düştü. Hani bazen şekeri düşer ya insanın ya da aniden içi geçer oturduğu yerde, onun gibi... birkaç saniye içi geçti ve kafasını kaldırdığında yolun solundan şarampole yuvarlanmak üzere olduğunu gördü ve ani bir hareketle direksiyonu sağa kırdı. Hız ibresi 150’yi gösteriyordu. Aniden direksiyonu sağa kırınca araba sol yanına doğru savrulup yolun sağındaki tarlaya doğru taklalar atarak yuvarlanmaya başladı. Allah’tan emniyet kemeri takılıydı ancak bu taklaları anbean hissediyordu, ağır çekimdeymiş gibi... tam bu esnada, kendisini bir sahilde dizlerinin üstünde dururken buldu. Önünde uçsuz bucaksız masmavi bir deniz uzanıyordu ve arkası ormanlıktı. Ellerini birbirine vurup çırparak kumları silkeledi. 5-6 metre ilerde bir kayanın üzerinde yaşlıca bir adam oturuyordu. Yavaşça doğrulup ona doğru yürüdü ve dün akşam rüyasında gördüğü ihtiyar olduğunu fark etti, “Neler oluyor?” diyebildi belli belirsiz.

İhtiyar gülümseyerek, “Hâlâ takla atan arabanın içindesin.” dedi.

Hafif bir baş dönmesi hissediyordu, ne diyeceğini, ne yapacağını bilemiyordu, rüya gibiydi... “Siz” dedi, “dün akşam.. sizi, rüyamda gördüm zannediyordum... ya da hâlâ rüyada mıyım?..”

“Hayır” dedi ihtiyar, “rüyada değilsin ama bir nevi rüya gibi de.. sana söylediklerimi hatırlıyor musun?”

Zihni çok berraktı, ancak bir havuzun içindeymiş gibiydi, hareketleri yavaştı. Rüyayı düşündü.. “Siz... zaman tacirisiniz.. bana zaman satmanızı istemiştım” dedi.

İhtiyar, “evel” dedi, soran gözlerle bakıyordu.

“Karşılığında benden bir şey istediniz!..”

İhtiyar, “verdin” dedi, “şimdi eğitim zamanı!”

“Ne eğitimi?” diye sordu.

“Zamanın kıymetini anlayamadığın için, burada sana bir dizi eğitim vereceğim. Öncelikle şunu belirtiyim; içinde bulunduğun arabayla yapmış olduğun kaza yaklaşık 7 saniye sürüyor. Araba sol yanının üstüne yatıp durunca senin de eğitimin bitecek. Burası dünyanın dışında bir yer ve dünya zamanı ile buradaki zaman arasında büyük bir fark var. Dünyadaki bir saniye burada yaklaşık 15 güne karşılık geliyor. Yani burada 15 gün geçtiğinde, dünyada bir saniye geçmiş oluyor. Bu hesaba göre burada kalma süren 105 gün. Zamanlar arasında fark olsa da zamanı yaşama süren dünyadaki ile aynı. Yani burada da 24 saat bir güne eşit. Yani dünyadaki 105 günü yaşıyormuş gibi yaşayacaksın burada. O yüzden epey zamanımız var. Bunun otuz gününü bu sahilde hiç konuşmadan oturarak geçireceksin. İkinci otuz günü sırtüstü uzanıp yeryüzünü arkana alarak gökyüzünü seyredeceksin. Üçüncü 30 günü şu arkamızdaki ormanın içinde okuyarak geçireceksin. Son 15 günü ise,.. neyse onu o zaman öğreneceksin!”

Sahilde durup önündeki uçsuz bucaksız denize baktı bir süre, sonra yavaşça bağdaş kurdu kumların üstüne. Tatlı bir rüzgâr yalayıp geçti yüzünü. Gözlerini kapatıp kendini rüzgâra verdi. Rüzgâr, ona açtı kalbini, geçtiği yerlerin kalbinde bıraktığı izleri gösterdi, geçip gittiği yerlerde kalan parçalarının boşluğunu,.. şaşırarak açtı gözlerini.. karşısında mavi deniz. Mavinin güzelliği zihnini çeldi, tam “ne güzel” diyecekti ki, sustu. Susar susmaz akışkan bir sıvıya dönüşüp maviye aktı, her şey her yan mavi oldu... ellerini kaldırıp baktı, elleri maviydi.. ayakları, dizleri... gömleğinin bir iki düğmesini açtı, göğsü maviydi.. bir rengi hiç böylesine hissetmemişti. Düğmelerini iliklerken denizle gökyüzünün buluştuğu ufka takıldı gözü, sanki gökyüzünü ve yeryüzünü ilikliyordu... Gün batmak üzere hazırlanıyordu ve böyle bir kızılığ hiç görmediğini düşündü. Aktı, aktı da kızılık, Güneş sanki içine battı ve onu geceye dönüştürdü, siyahın hiç çaresi olmayan tonuna... Yukarı kaldırınca kafasını birer lamba gibi yanan yıldızları gördü. Her birini kendi kalbi tutuşturuyordu. Bazı yıldızlar kora dönüşüyor ve diğer yıldızlarla birleşiyorlardı ve büyüdüler, büyüdüler de Ay oluverdiler. Annem görseydi keşke diye geçirdi içinden, sonra susturdu içini... Gece simsiyah bir sıvıya dönüşüp ciğerlerine doldu, bilinci bir kuyudan aşağı düşer gibiydi. Uyudu.

Sabah uyandığında sırtüstü kumların üzerinde olduğunu gördü, tam doğrulacaktı ki, tepesinde beliren ihtiyar “ikinci otuz günün başlangıcı” deyip gitti. Öylece kaldı uzandığı yerde. Arkasına yer yüzünü almış gökyüzüne bakıyordu. Birkaç bulutun kendi aralarında konuştuğunu gördü. Bulutlardan biri, “taşıyacağımızdan fazlası yoktur!” dedi. Beriki, “O istemedikçe, sen isteyemezsin” dedi. Bu esnada en irice olanı onlardan

yavaşça uzaklaşıyordu. İlk konuşan bulut, ona seslendi, “Bu gidiş nereye?”

Bulutlar anlamadığı bir dilde konuştukları hâlde anlamın kalbine dolduğunu fark etti. İnzal, diyecek oldu, sustu. Gökyüzü çok büyük olduğu hâlde sınırlı gözüküyordu. Gökyüzündeki sınırın gözündeki kusurdan kaynaklandığını fark etti, tüm sınırların kendisinden kaynaklandığını anladı. Gözleri büyüyüp, tüm gökyüzünü kapsıyorken birden gökyüzü küçüldü, küçüldü de içine doldu. Yavaşça kapattı gözlerini. Uyudu.

Uyandığında ihtiyar yine yanındaydı, başıyla ormanı işaret etti. Doğrulup ayağa kalktı ve ormana daldı. Dalmak kelimesi bütün anlamlarıyla tecelli etti. Ağaçlar, çalılar, çimenler... Kurtlar, kuşlar, böcekler... Dikkat kesildiler. Titredi, ürperdi, üşüdü... Herkesin her şeyin sesi uğultu halinde kulaklarına akıyordu. Önce hiçbir sesi ayırt edemedi. Sonra her sesi, her çıkırtıyı algılamaya başladı. Kalbine iniyordu her ses ve bir süre sonra tek bir sese dönüştüler. Duymanın ne demek olduğunu anlıyordu. Dinlemenin nasıl bir şey olduğunu... Duyduğu her sesi cevaplıyordu hiç konuşmadığı hâlde. Ormandaki bütün canlılar kendisinde toplanmıştı. Orman olmuştu, ki, takla atan araba sol yanının üstüne durdu. Kazayı gören bir araba yolun kenarında durdu ve bir adam ve kadın koşarak kaza geçiren aracın yanına geldiler. Her taraf toz dumandı. Kazazedeyi arabanın yolcu koltuğunun olduğu taraftan dikkatlice çıkardılar. Bilinci yerinde değildi, bayılmış gözüküyordu. Adam hemen 155’i arayarak durumu polise bildirdi. Yaklaşık on dakika sonra bir ambulans geldi ve kazazedeyi alıp hemen hastaneye kaldırdılar. Hastaneye getirildiğinde hâlâ baygındı. Sadece başını sol kapı camına çarptığı için bayılmış gözüküyordu. İç kanama olabileceğinden şüphe ettilerse de bir sıkıntı olmadığı görüldü. Üç gün hastanede tuttular ve on iki gün de evde dinlendikten sonra normal yaşamına döndü.”

Öykü burada bitiyordu. Doğrusu ne düşüneceğimi, ne söyleyeceğimi bilemedim.

SERCAN CEYLAN

KAMANLI BİR EDİTÖRÜN KAYIP GAZETECİ
KİTABINDAN

İşte bu da oldu.

İhtiyar kadının yarım asrı beraber geçirdikleri değerli kocası ölmüştü. Mayıs'ın o ılıman Cumartesi gününden iki yıl önce. Hâlâ ne yapacağını bilemiyor, açık pencereleri kapatıp balkonu süpürüyor, komşuya göndermek için hazırladığı keklere iri taneli çikolata parçacıkları koyarak takdir ve ilgi bekliyordu.

“Tutanaklara göre tanık Z.O. olay mahallinde bir... Zanlı, polisler gelene kadar kıpırdamamış, elinde yuvarlak bir cisim... Maktulün iç cebinden düştükten sonra...”

Oysa yeniden evlenmesi gerektiğini söylüyordu herkes. Hem şuracıkta ne kadarlık ömrü kalmıştı, hastalansa ilacını verecek kimi kimsesi var mıydı, çarşıya pazara ve bir yığın faturaya şöyle iş bilir, akıllı bir koca olmazsa olmazdı. Bu sözlerden ihtiyar kadının midesi ekşiyor, kulakları kaşınıyor, çenesi sıkışıyordu. Tanışmalarını, o an bir kelebek etkisiyle şehrin bambaşka bir âleme açılışını, o akşamüzeri yedikleri zeytinyağlı baklayı hatırladı yine. Koşullanma, yalnızlık, eprimiş eşyalar, birtakım hastalıklı akran ve akrabalar, Tanrı'nın ağaçlardan fırlattığı kasım kozalakları. Bunlar belleğine kazılıydı tıpkı iki yıl önce, “şeytan karanlığı” dediği bir gecede, o haberi aldığında hissettiklerinin içine kazılı olması gibi.

Fatma sık sık uğramaya başladı, yemeği yoksa yapabilirdi, canı sıkıldıysa dolaşabilirlerdi, onun henüz okula gitmeye başlayan yedi yaşındaki kızı, Cemre de ilgi bekleyen meraklı gözlerle ihtiyar kadını seyreliyordu. Dantelli masadaki sarı, mavi, kırmızı hap kutuları, çok geçmeden Masal'ın dikkatini çekiyor, merakını yeni bir oyun kurmaya hazırlıyordu.

“Beyaz olan ne.”

“Ağrı kesici.”

“Pembe olan daha güzel.”

“Kalp için o da.”

“Kırmızılarrrr, kırmızılar tatlı mı peki! Sizin yüzünüz de kırmızı. Ben esmerim.”

“Acı hepsi, hepsi acı.”

Nafile. Gün batımı bir yırtık biçiminde sökülmeğe başlıyordu artık. Ona, yeniden ele geçemeyecek muhteşem bir hazineye vedanın yaklaştığını, geride bıraktığı ganimete dair söyleyecek pek çok sözü, bitişin zorunluluğu karşısında suskunluğu, kendinden sarmaşıklar ve lalelerle bezeli evin gıcırdayan tahtaları gibi yükselen çıtırtıları ve daha da dayanılmazı, gün batımı tüm olan bitene ezilerek katlanmayı haber veriyordu. Gençken kocasına “sırlı” derdi. Kocas da böyle zamanlarda “süslü” deyiverirdi ona. Ardından bunlar isimlerin yerine geçti. Aralarındaki âşıkları sözlüğü hızla erginleşiyordu. Bir sözlük bir mağaraydı. Devlet gibi bir mağara ya da kıtaların yükselişinden kalan ezikler gibi, evet kıtaların yükselişinden... “Derin”, belki geniş değil ama kesinlikle “derin”, kocası olsa bunun için “kesif” demeyi daha uygun görürdü, kesif sözcükler seçmek geçmişte kaldı.

“Demirci’de bir köy varmış, geçen dedi, Ekrem’e haber gelmiş. Üç gün evvel kanat sesi duyulmuşmuş.”

“Ne kanadı?”

“Dört buçuk beş metrelik, boğuluyor gibi öksürmüş, o Ahi Evren Cami’sine ne yuva yapmış.”

“On sene önce yıkılan mı?”

“Bizim antropolog, Cavit böyle bir olay daha anlatmıştı, Romanya’da bir şarap mahzeninde, o öğle üzeri görülmüş. Gagası yerinde boynuz. Sık tüylü dört kanat. Ucu çatallı bir de bembeyaz kuyruğu varmış.”

“...”

“Onlar diyor, ben bir şey demedim.”

Sırlı yoktu. Tartıştıktan sonra alınganlık yapmamış olmak için, büyüklük gösterme telaşının çocukça acemiliğinden sonra sevgi dolu uykuları.

“Perdeleri değiştirelim mi Fatma?”

“Zaten yeni gibiler. Kalsın bence masraf yapmayalım hiç.”

“Ünlü bir marka vardı, geçen reklamına gülmüştü Cemre.”

“Boş ver bak tertemiz.”

“Yarın bir bakalım. Geyikli olsun.”

İki yıl önce, Demir Kapı ve Bengi sokaklarının -bademli dondurma yemek için sık sık geçerlerdi o taraflardan- köşesinde, balıkçının hemen arkasında olmuştu olmuş olan. Rıfat’ın balıkçısı gece ikiye kadar açık olmasıyla bilindiğinden, bazısı geç saatlerde atıştırmak için uğrardı ama o gece, arka sokakta olan biteni fark edecek kimse yoktu. Tam olarak işlerine geldiği zaman uyanık olurdu herkes. Sonra uyurlardı. *Küçük ölüm* uykusu, uyku karanlığı bir elektrik ke-

sintisi kadar ürkütmüyordu kimseyi, bundan olsa gerek hiçbir mum aydınlatmak için yanmıyordu bu zamanda, hiçbir tekerlek hiçbir tümsekten sekmiyor ve kimse en küçük bir sarsıntıyı bile duymuyordu. Ürperdi. Elma doğrayayım derken bir çizik attı bileğine. Akşam akşam, rastgele bir bıçağın tam ortasından, tamamlanmamış bir kan yavrusu doğdu ortalığa.

“Bizim küçük korktu, evde mum da yok, geç saatlere kadar ayakta.”

“Tabii Levent Bey doğrudur. Çocuk işte. Buyurun, bir tane kalmış şurada.”

“Vallahi yaşı. Diyor ki bembeyaz bir kuyruk gördüm, bizim pencere taktadır ya tam kapanmaz, aradan sarkmış güya, kafasını kaldırıncı da göz göze gelmişler, kanatlı bir şey uçup gitmiş, geyik diyor çocuk. Eşinize selamlar.”

“Hay Allah, ufaklığa bak sen. Olur öyle, siz de selam söyleyin.”

“İnşallah gelir şu elektrikler, Fas’a gidecek bin kutu var depoda, yarına bir yığın iş, kahvaltıda bağlarınız gibi.”

“İnşallah.”

Kadın bu işe delice öfkelenmişti, o gece kimse fark etmemişti arbedeyi. Gerçekten balıkçıda oturan ya da eczane arayan ya da eşini, sevgilisini uğurlayan ya da yöneticiyle kavgaya tutuşan ya da bebeğini doyumaya kalkan... Yok muydu kimse ortalıkta? Mesela ben o sırada şişmiş boğazlarımın ağrısıyla kaskatı kesilmiş ateşler içinde kıvranıyordum ve rüyalarımın giren çekicilerin altında bükülüyor, tek başıma yaşadığım bu yere bir kadın elinin değmesi için bilmem kaçınıcı kere dua ediyordum. Buna rağmen bir gün sonra, değilse de üç dört gün sonra tamamen iyileşmiş olarak kalkacak ve biri kulağıma zamanını fısıldamış gibi ihtiyar kadınla tanışacak, ondan dinlediklerimi -sizin de beklediğinizi sandığım- uygun bir dille anlatabilmeyi deneyecektim.

“... tanık M.Ç. bir geyiğin hızlıca... 02.00’da başka bir evden küfür ve bağırmalar işitiliyor ve ardından...”

Unutamıyordu. Sırlı, Kosova’dan döndükten ve orada günlerce yazar ve şair arkadaşlarıyla vakit geçirdikten sonra suskunlaşmış, arkadaşlarından o uzun bıyıklı, kısa ve sinsi olanından -Cavit adını unutturdu hep- aldığı akılla olacak tüyleri sert, gagası keskin, gri bir papağan almıştı. Ne yeri ne de zamanıydı ama ihtiyar kadın, Süslü buna razı oldu. Aylardan Ocak, kış kemik gibi sert ve merhametsiz. Kadın içten içe papağanın meydana çıkaracağı hayat enerjisini, becerebilirse tabii, kendi lehine kullanmak istiyor ve sanki papağana gösterilecek ilginin kendine de paylaştırılacağına inanıyordu. Bunu bir fırsata çevirebilsindi bari. Kuş alındı. Malzemeleri, kafesinden yemliğine, tül perdesinden plastik dallarına kadar her şey tamamı. Derken bir anlaşmazlık başladı.

“Neden ceviz yediriyorsun hayvana? Yemi yok mu?”

“Var.”

“Canım o dokunur ona.”

“Bir şey olmaz.”

“Kosova’da mı böyleymiş?

“Evet.”

Surat asmaya hazırdı adam. Söylenenleri bir bir dinler, mekanik bir robot düzeniyle aynı cevapları verir, kararlı bir bilim adamı dikkatiyle kabuğundan çıkardığı cevizleri kuşa uzatırdı. Kosova’dan döndükten sonra. Kadın ithal ve sağlıklı olduğundan, mağazadan alınmış yemlerin kullanılması gerektiği vurguluyordu. Daha pahalıydılar çünkü. Üç kilo kırmızı et fiyatına bir paket yem alıyordunuz ve kırmızı et fiyatlarının yıllarca el yakmakta olduğu bir memlekette yem oldukça kaliteli olmalıydı. Adama kalsa sadece cevizle beslemek yetiyordu. Kuş birkaç kelime söylemek ister gibi ötmeye başlayınca, kanatlarını da büyük büyük açarak cevizden hoşlandığını gösteriyordu sanki. Ya da adam böyle düşünüyordu. O ketum gülümseyişine bakılırsa işine geliyordu bu. Adam, büyük büyük büyük büyük dedesinden büyük büyük büyük dedesine, ondan da büyük büyük dedesine sonra büyük dedesinden dedesine ve nihayet babasına kalan cevizden yalnızca evlendikleri gün bahsetmişti. Hiç bir zaman kırılmamış, sapasağlam, mandalina iriliğinde bir cevizdi bu. Osmanlı’nın önde gelen vakanüvisleri bile bu konuya değinen risaleler kaleme almışlardı. Mustafa Efendi’nin *Ravzatü’l-Hüseyn fi Hülsatü’l-Ahbârü’l-Hafikiyn* adlı eserinde, Vasıf Efendi’nin *Mehâsinü’l-Asâr ve Hakaikü’l-Ahbâr* adlı risalesinde, remizler ve çizgilerle cevizin hakikati anlatılıyordu. Hatta Vasıf Efendi’nin risalesinde bu işin tehlikeleri vurgulanıyor, hadisenin kaynakları tartışılıyor, cevizin hakikatine akl-ı müstefâd ile değil akl-ı heyûlânî ile varılacağından bahsediliyordu. Ailenin ileri gelenleri durumu fark etmişlerdi. Konudan söz eden ne kadar risale varsa orijinal nüshaları bulunup gerekli kısımlar özenle imha edildi. Zaten görüntüsü yetiyordu. Yalnızca görünüşte bile cevizin cazibesi seziliyordu. Diğer cevizlerden farkı oldukça açık kahverengi hatta neredeyse beyaz olmasıydı, benekleri ona bir koyuluk kazandırıyor da yeterince uzaktan bakıldığında kahverengi diyemezsiniz. “Bin yıllıkımış, istediğin kadar salla çıt çıkmıyor, belki içi boştur ama oldukça ağır, kırılmasın diye ne canlar verilmiş, gemiler kırılmış, yangınlar çıkmış, hepsinden ilginç bir geyiğin karından çıkmış bu.” Adam böyle anlatmıştı o gün. “Merak etmiyor musun? Açıp baksan.” Cevap kadına bir anlam ifade etmedi. “Sabır, elbet zamanı gelir, bana miras bu.” O günden sonra bu konu açılmadı hiç. Zaten kadının da konuşmak istediği başka şeyler vardı. Canı sıkındı. Adamı yakından tanımak, ailesiyle tanışmak istiyordu.

Neden ceviz yediriyorsun hayvana? Yemi yok mu? Var. O dokunur ona. Bir şey olmaz. Kosova’da böyle miymiş? Evet.

Eve papağanın gelişinden yedi hafta sonra, kadın kuşun ötmeyi kestiğini fark etti. Ötmeyi kesmiş ve âdeta biçim değiştirmişti. Bir tilki gibi bakıyordu. Bir sansarın dikkati ve bir pitonun kalınlığıydı o. Önemsemedi. Günler geçer, hayvan uçup yemeğini yer, televizyondaki haberleri dinledikten sonra yatıp uyur, kocasına “Senin adını unutacağım ve yalnız Sırlı kalacak.” diye takılır, her şey bilindik seyrine devam ederdi. Ancak kuş biçim değiştirmeye devam etti. Bir miting alanını yönetir gibi hareket ediyordu, plastik dallar üzerinde gururla yürüyordu, kapalı kanatlarında ceviz kırıntıları saklıydı hep, ara sıra kadının gözünün içine baka baka yerd, bu manzara karşısında kadın derin derin düşündü. Bazı geceler yalnız uyanırdı, biraz dinleyince tıktırtılar duyardı salondan. Yavaş adımlarla yaklaştığında ise adamı, “geyik” sözcüğünü vurgulayarak kuşa bir şeyler fısıldarken bulurdu. *Geyik*.

Ben mesela, bunları duyunca artık söylenenleri dinlemenin gerekli olmadığına inandım çünkü bunlar düpedüz uydurmaydı. Martı yumurtasından kanatlı bir timsah çıktı diyen çılgın köylünün kötü bir taklitçisiydi kadın. Haberlerden öğrenmiş olmalıydı. Yaşlılıktan bunların ve hatta daha beterlerinin olabileceğini gördüm. Günlerce uykusuz dolaştığımı söyleyen Serap abla oğlunu örnek gösteriyor, onun vaktinde uyuyup sabah erkenden kalkarak sağlıklı kaldığını söylüyordu, tarihe merakından beni “şehzade” diye çağırırdı ve ben de, gazeteci kimliğimle, sürekli iyi ya da sağlıklı önerilerle karşıma geçmesine rağmen onu epey severdim sanıyorum. Ama duyduklarım resmen uydurmaydı.

Kadın herkese, özellikle sıklıkla alışverişe gittiği tuhafiyeci Semra ve gümüşçü Bekir’e bunalı ve sabırsızlıkla bakıyor, bir de bunu belli ediyordu. Günlük alacaklarını alıyor ve bir an önce eve giriyordu. Onu bekleyeni varmış gibi “çabuk çabuk, acele” diye hareket ediyordu. Bu böyle giderken, Fatma’nın ziyaretleri, esnafın acıyan bakışları, akran ve akrabaların sönmüş heyecanları ve bitmek bilmez acayip bekleyişlerin arasında elektrikler gitti. Elektriklerin gidişi bir anlama karşılık geliyordu, kadına göre elektriklerin gidişi bir zamanlamanın ayarlanmış büyüydü, dolunay ya da karanlıklı bulutlar bu dünyanın gizemli kapılarını gösteren yegâne işaret değillerdi. İşte kasıtlı karanlık! “Gizem” dedi sonra. Gizem. Bu sözcüğü garipsedi çünkü yabancıydı, ağıza ilk kez ağlamış çocuğun tecrübesiz debelenmesini yerleştiriyordu, bir denizci düğümü gibi hayata tutunacağı limanlara bağlıyordu kadını, ondan öğrenmişti, bu sözcüğü de adam öğretmişti ona, türlü hikâyeler ve haberler anlatarak yapmıştı, belki de bugün için, hepsi bugün içindi... Elektrikler gider gitmez ayaklandı. İki üç adım atayım derken bir kuyruk darbesi...

“ ... ”

“Kim var orda?”

“ ... ”

“Fatma?”

Elektrik geldiğinde salondaki aynaya yaslanmış olduğunu gördü. Pencere açık olmasına rağmen içerisi sıcacıktı. Üst kattan kahve kokusu geliyordu. Ayağına bir şey... Çizgili defter yaprağını yerden kaldırdı. Gözlüğünü burnunun ortasına yerleştirip yavaşça okumaya başladı.

*Hâlbuki korkulacak hiçbir şey yoktu ortalıkta
Her şey naylondandı o kadar
Ve ölünce beş on bin birden ölüyorduk güneşe karşı.
Ama geyikli geceyi bulmadan önce
Hepimiz çocuklar gibi korkuyorduk.*

*Geyikli geceyi hep bilmelisiniz
Yeşil ve yabanî uzak ormanlarda
Güneşin asfalt sonlarında batmasıyla ağırdan
Hepimizi vakitten kurtaracak*

*Bir yandan toprağı sürdük
Bir yandan kaybolduk
Gadyatörlerden ve dişlilerden
Ve büyük şehirlerden
Gizleyerek yahut döğüşerek
Geyikli geceyi kurtardık*

Bunları bana anlattıktan sonra durup etraftaki güvercinleri izledi kadın. Berrak bir gökyüzü açmıştı, esinti temiz kokular getiriyordu, ileride bir bebek ağlamaya başladı. Duygulanmış, bocalamıştım, kesin bildiklerimden tam olarak emin değildim. Yanında genç bir kadınla geldiğinden onu bekletmek istemiyor ve bir an önce kalkmaya çalışıyordu artık. Küçük bir kıza simit yediriyordu genç kadın, kız güvercinlere koşmak istiyordu, annesi olmalıydı o, genç kadın hırkasının düğmelerini ilikledikten sonra kızı bıraktı.

Belki de adını son kez anacağım Süslü, “Biricik kocam yazmış olmalı, aniden önümde belirdi, yerde.” deyip suyundan içti. Defter yaprağını bir kutuya yavaşça koyup bana verdi, güya bin yıllık cevaz de içindeydi. “İyi bak bunlara.” diye tembihledi ve ardından ayrıldık. Sonra yalnız kalacağım, böylece bazı taşları yerine oturtmakla sabahlayacağım eve gittim. Yorgundum. Etrafı düzeltmekle ve yarım kalan işleri tamamlamakla oyalanmadan odaya geçip uykuya teslim oldum. Bir an önce sabah olacak diyordum. Yumurta kokusu ve çaydanlık sesiyle yeni bir başlangıç yapmalıydım.

Derken gecenin bir yarısı çok daha yorgun olarak uyandım. Omuzlarım ağırlaşmıştı ve dizlerim sızlıyordu, birkaç küçük hareketten sonra doğruldum. Oda zifirî karanlıktı. Işıkları açmak için düğmeye uzandığımda anladım. Elektrikler yoktu. Galiba bu, gecenin bir yarısı gözleri kötürüm bırakan hiçliğin ortasında şüphelenmeme yetti. Yavaş yavaş kıpırdanmalar duymaya başladım ama belki de beni hayal gücüm kışkırtıyordu. Kıpırtılar, tok bir nesenin hareketi, sıcak bir esintiyle birlikte yaklaşmakta olan çizgiler, hantal bir kavrayışla karşıyı görme isteği, merakımı tetikliyordu bunlar. Az sonra cesaret edip ileri atılınca...

“...”

Kutudan gelen bir çatlama sesi.

MUSTAFA UÇURUM

YARIM KALAN HÜZZAM FASLI

Sokaklar arasında ilerlerken köşeyi döndüğünüzde eğer dalgınsanız karşınıza ansızın çıkan bir el ve arkasından otomatığe bağlanmışçasına “1 lira versene, 1 lira” diyen görüntüsü genç ama yüzüne dikkatle bakıldığında yaşını ele veren Hüzzam.

Adının Hüzzam olması da ayrı bir mesele ama önce şu 1 lira konusunu anlamak gerek. Aradan geçen uzun yıllara rağmen değişmeyen 1 lira. O parayı ne yaptığını, neden istediğini kimse bilmezdi. Soranlara da cevap vermezdi zaten. Onun ağzından çıkan kelimeler sınırlıydı. En çok da “1 lira” derdi yerli yersiz.

Bir gün mahallenin çocukları takip etmiş. Girdiği dükkândan 1 lirasını almış, cebinden çıkardığı kesesine koymuş, hızlı adımlarla evine doğru yürümeye başlamış. Hüzzam önde çocuklar arkada. Kendilerini fark ettirmeden, takip eve kadar sürmüş. Hüzzam eve girmiş, çocuklar oyunlarına dönmüş. Birkaç kez daha sürmüş bu takip macerası. Başlangıç ve bitiş hiç değişmemiş.

Hüzzam’ın hiç unutmadığım bir sözü daha var. Yıllar önceydi. Hüzzam hep bildiğimiz gibi. Mahalleye iki jandarma geldi. Elllerinde kâğıt, birini aradıkları belli. Biz jandarmaları görünce hemen toplandık jandarmaların etrafına. “Hüzzam Sarı bu sokakta mı oturuyor?” dedi jandarma. Bütün çocuklar birbirimize baktık. Bir süre bir şey diyemedik. Sonra ben ; “Evet, şurada oturuyor.” diyerek Hüzzam’ın evini gösterdim.

Jandarmalar eve girdiler. Bir süre durdular. Daha sonra kapıdan önce Hüzzam’ın annesi ağlayarak çıktı. Sonra iki jandarmanın arasında Hüzzam. “Ben doğuştan askerim, ben doğuştan askerim.” diyor başka bir şey demiyordu Hüzzam. Hüzzam’ın konuşacağına, böyle bir cümle kuracağına şaşırان herkes hayretle olup biteni izliyordu.

Güç bela köşede bekleyen jandarma arabasına bindirdiler Hüzzam’ı. Arkasından da annesi bindi arabaya. Akşama doğru annesiyle mahalleye döndü Hüzzam. Doktor raporları falan derken Hüzzam’ın askere gidemeyeceği anlaşılmış. Bugüne kadar rapor almak akıllarına gelmediği için de Hüzzam’ın as-

kerlik yaşı gelip geçince jandarmalar dayanmış kapıya.

Hüzzam birkaç hafta “Ben doğuştan askerim.” diyerek dolaştı durdu. Annesinden öğrendik ki önce eve gelen jandarmalardan daha sonra da karakoldaki komutandan da 1 lirasını almış Hüzzam. “Ben doğuştan askerim.” sözünü duyan diğer askerler de 1 lirasını vermişler Hüzzam’a.

Maç yaparken kaleye geçerci Hüzzam; tabii ki 1 lira karşılığında. Öyle bir kalecilik yapardı ki hayran olurduk hepimiz. Mahalle maçlarında yaşı büyük diye onun kaleye geçmesine izin vermezlerdi. O da kenarda maç izlerken sanki kaledeymiş gibi bir o yana bir bu yana uçar dururdu.

Mahallemize sonradan geldi Hüzzam ve annesi. Babası Hüzzam iki yaşındayken onları bırakmış gitmiş, bir daha da uğramamış eve. Annesi de daha küçük bir ev aramış, bizim mahalledeki evi bulunca oradaki evlerini satıp bizim mahalledeki küçük evi almışlar. Büyük evden artan para ile epey bir zaman geçirmiş anne ve oğlu. Hazır para bitince anne evlerde temizliğe gitmiş. Bir taraftan da sigortasını ödemeyi ihmal etmemiş. Şimdi emekli. Aldığı maaş ile geçinip gidiyorlar anne oğul.

Hüzzam’ın adı hepimize ilginç gelse de annesine sormak hiç aklımıza gelmemişti. İlk defa duyduğumuz bir isimdi Hüzzam. Bir gün kadınlar otururlarken müzik bölümünde okuyan Ayfer, Hüzzam’ın annesine sormuş birdenbire; “Çocuğunuzun adını neden Hüzzam koydunuz?”

Bir süre cevap vermemiş, uzaklara bakmış, aklından gelip geçenler yüzüne yansımış; herkes merakla cevabı beklerken önce derin bir “ooooff!” çekmiş anne başlamış anlatmaya.

Kocam çocukluğundan beri klarnet çalarmış. Beni de bir düğünde klarnet çalarken görmüş, beğenmiş, ailemden istemeye geldiler. Hem de defalarca. Babam ilk başta vermek istemedi. Ben zurnacıya kız vermem dedi. Ama inatçı idi kocam. Sonunda evlendik. Düğünümüzde de klarnet çaldı kocam hem de babamın karşısında. Bir ara babama yaklaşıp “Baba, bu zurna değil klarnet.” bile demiş.

Çevrede kocamı tanıyan çoktu. Hele de klarneti ile çaldığı hüzzam faslı dillere destandı. Başka şehirlerden bile kocamın hüzzam faslını dinlemeye gelenler oluyordu. Eve geç gelirdi, çok fazla konuşmazdı kocam.

Çocuğumuz olacağını öğrendiğimizde ikimiz de havalara uçtuk. Kocam “Kız da olsa erkek de olsa adı Hüzzam olacak.” dedi. Benim de çok hoşuma gitti bu isim. Çocuğumuz oldu, Hüzzam’ımız. Erkek olduğu için daha çok sevindi kocam. “Benim yerimi alacak oğlum.” dedi. Hüzzam’ı öptü, kokladı. Eve daha erken gelmeye başladı. Kucağında gezdirdi, ona klarnet çaldı. En çok hüzzam faslı. Bebek uyumayınca babasının klarnet sesini duyunca bir ninni duymuş gibi dalardı uykuya.

Aradan zaman geçtikçe Hüzzam'da bir farklılık olduğunu hissettim ben. Anneyim ne de olsa. Çok söyledim doktora götürelim diye ama "Benim oğlumda hiçbir şey yok." dedi, başka şey demedi.

Konuşmadı Hüzzam. Boş boş baktı her yere. Sonunda zorla da olsa doktora gitmeye razı ettim kocamı. Gittik, bir sürü test yapıldı, tahlil yapıldı. Sonuçlar çıktı sonunda. Doktor bizi yanına çağırdı. Anlamadığımız bir sürü şey söyledi. O konuştu, biz anlamadık. Doktorun sözleri bitti. Kocamla göz göze geldik. Ben konuştum ilk olarak; "Yani doktor, çocuğumuzun rahatsızlığı nedir?" dedim. Kocam da atıldı hemen; "Bizim anlayacağımız dilden söylemeniz doktor bey." dedi.

Doktor derin bir nefes aldı ve "Çocuğunuzun birçok zihinsel faaliyeti işlevsel değil. Yani zihinsel engelli." dedi. Ne diyeceğimizi bilemedik. "Çocuğumuz deli mi yani doktor?" dedi bir çırpıda kocam. "Öyle demeyin, her şey Allah'tan..." gibi birçok şey söyledi doktor ama bizim duyacak durumumuz yoktu.

Kocam tamamen sessizliğe büründü bu haberden sonra. Bir gün de çekip gitti. Evi benim üzerime yapmıştı. Meğerse bugünleri düşünerek yapmış bunu da. İşte bizim Hüzzam'ın hikâyesi. Hayatımız da bir hüzzam faslı gibi zaten.

Böylelikle öğrenmiştik Hüzzam'ın hikâyesini. Hayatımız da hüzzam faslı demesi annenin, ağır bir beste gibi dokunmuştu hikâyeyi dinleyen herkese.

Hüzzam bir sabah ağır bir baş ağrısı ile uyanmış. Annesi ne yaptıysa dindirememiş ağrıyı. Doktora da götürememiş Hüzzam'ı. Mutfakta yemek yaparken seslenmiş birkaç kez nasılsın Hüzzam diye. Yine ses yok soluk yok. Hızlı adımlarla gitmiş Hüzzam'ın odasına. Uyuyor sanmış önce. Yaklaşmış yanına, bakmış ki nefes almıyor Hüzzam.

Bir anda sokakta "Hüzzaaaaaamm!" diye bir çığlık koptu. Sesi duyan koştu Hüzzamların evine. Kapının önüne toplandık. Birkaç kişi girdi içeri. Elindeki telefonla evi tarif etti birileri. Belli ki ambulans çağırılmıştı.

Ambulans geldi, Hüzzam'ı götürdü. Bir kişi de gitti ambulansla.

Öğleden sonra haber geldi. Kalp krizi dediler. Hüzzam kendine yakışır şekilde bir anda çekip gitti aramızdan.

Birkaç gün sonra annesi sokağa çıktı. Birkaç arkadaşla köşede konuşuyorduk. "Buraya gelsenize." diye bizi çağırdı. Gittik. Bizi alıp bodrum kattaki depoya götürdü. "Bakın ne var burada?" dedi. Oda çuvallarla doluydu. Baktık. Çuvallar ı liralıklarla doluydu. Neredeyse 30 yıl öncesinin bile paraları vardı.

"Beni buraya hiç sokmazdı." dedi. "Meğerse paralarını buraya saklamış." Sonra başladı içli içli ağlamaya.

"Ahh Hüzzam Ahh. Yarım bırakıp gittin beni. Hüzzam faslım yarım kaldı." dedi ağladı, dedi ağladı.

TUBA DERE

SIR ÇEKİLMİŞ PENCERELER

Pencereden baktığında deniz görünüyordu. Bakmadığında cam. Denize sırtını döndü balık.

Yan yana dizilmiş pencerelerden bakan birkaç göz vardı. Kimi perde arkasından, kimi apaçık. Yaşlandıkça birbirine daha sıkı sarılmış, âdeta duvarları birbirine geçmiş evler ve uzayıp giden bakışlar, binaların ortasında küçücük kalmış parkı çevreliyordu. Camlar üstüne geliyor parkın içindeki küçük denizin, herkes eninde sonunda suyu arıyor.

Deniz küçük bile olsa üstüne üstüne gelen bakışlara aldırmaz.

Parkın ortasındaki heybetli söğüt kesilmiş. Kimse farkında değil. Değil mi gerçekten? Ne zaman?

Gece olduğunda gizleniyor park, pencerelere sadece perde değil, zifirî karanlık bir sır çekiliyor. Gece, balık dışında kimse pencereye yaklaşmaz. Gün batarken, en güçlü renklerini almaya başladığında, aynalardan kaçır gibi pencerelerden uzaklaşır insanlar. Kimse o kadar güçlü renklere gözleri kamaşmadan bakamaz. Israrla bakmaya devam edenler oldu geçmişte ama onlar da rüyalarına giren korkutucu yüzlere ve gece boyu süren kâbuslara dayanamadılar.

Karanlık bastırıldığında başka camlar, gözler hatta başka gözlükler arıyor herkes. Televizyon, klavye ya da tuş sesleri geliyor geceleri evlerden. Arkadaşları ya da sevgilileriyle sohbet ediyorlar. Tanımadıkları kişilerle yazışmayı tercih ediyor bazıları. Gece körleşen pencerelerden kimse hoşlanmaz. Bu nedenle insanlar, evlerin arka odalarına saklanıyorlar.

Ardına sır çekilmiş camda, güneşten daha parlak gözlerine ısrarla baktı balık. Sırtında bir kalkan gibi dikilmiş yüzgeçlerine, yüzgeçlerinin pullarıyla bağlandığı yere. Balığın içinde hayat var.

Pencereden bakıyordu. Yan yana uzayıp giden evleri dikkatle takip etti karanlığa alışkın gözleri, sonunda çember olup parkı kuşattı. Parkın içindeki küçük denizi, denizin içindeki yüzlerce süs balığını. Kucaklar gibi, saklar gibi kuşattı.

Tekrar kendine baktı, ellerine. Kolunu takip etti bakışları. Bağlandığı yeri dikkatle inceledi. Omuz başı. Orada hiç dinmeyen bir sızı var. Peki ya sonra? Dönüp parka yeniden baktı. Ağaçların arasından karşı evlere. Camda biri mi var?

“İnelim mi?”

Ses, uzaktan geldi kulağına. Arkasına döndü, arkasını döndü cama. Bir film oynuyordu içerideki camda. Gölgesi başka camlara yansıyor. İnelim mi, diye soruyor biri karşıdakine. İnsek mi?

Havuzun kenarında oturan yaşlı adam, balıkları seyre dalmış. Bayat ekmek parçalarını ufalayıp atıyor ara sıra. Ne etrafında dolaşanları görüyor, ne de parkın karanlık bir köşesinde, et üzerine yapılan pazarlığı işitiyor. Ayaklarını bastığı yerde, hemen önündeki kan izlerini takip etse ağacın dibinde, kırıltısız yatan cesetleri bulacak. Sidik kokusu, kurumuş tükürük izleri, kırık bira şişeleri, çekirdek kabuklarına rağmen bu gece, çok güzeldi burası. Yemyeşil ağaçlar ve ortadaki mavi deniz, gri tülde bir örtüye sarınmış.

Nedense kimsenin oturmadığı bir bankın dışında dopdoluydu park. Çimenlere uzananların varlığına alışılmış. Biraz korku, biraz umursamazlık. Herkes birbirini yok sayıyor, ne tuhaf. Sadece yaşlı adam, buranın yabancı. Hemen anlaşıyor.

Gözündeki gözlüğü çıkarıp özenle kılıfına yerleştirdi. Gördüklerini saklama kabına koydu, ağzını kapattı. Karşı binada öylece durup etrafa bakan biriyle göz göze geldiğini hissetti. İnsem mi?

Herkes eninde sonunda suyu arar, hiç olmazsa suya düşen hayallerini görmek için. Zira toprağa düşerse ölür hayal, balık gibi suda yüzmeyi öğrenebilirse yaşar. Özgürce yüzememiş balıkların, kanat açıp uçmamış kuşlar gibi omuz başlarında hiç geçmeyen bir sızı var.

Boğulur gibi şiddetle öksürdü biri. Boğazına kılçık mı battı, ne var?

Açlıktan gözü dönmüş, iştahla ağızlarının suyu akan adamların önüne attı etini. Ve aralık pencereden kaçtı balık. Kimse görmedi, kayıp gittiğini.

Arkasına dönüp bakıyordu balık, korku ve umutla. Belki adamlardan biri, bir anlık ışık çakımıyla fark edebilirdi, balığın kaçtığını. Belki bu parkta şimdi, açlıktan karnı sırtına yapışmış köpeklerden biri, bir kalp burkulması yahut ruh sızısıyla barışsever bir kediye dönüşebilirdi. Balık umutla bekledi. Balıksever bir kediyle biraz oyalanabilirdi. Ancak bir an evvel kaçması gerekiyordu bu hırıltılı köpeklerden. O yüzden sıçrayışlarını hızlandırdı.

Kimseye görünmemeliydi. Zaten herhangi bir görüntü için bu ten karanlığının içinde, mutlaka bir parça aydınlık gerekirdi. Kalpten sızacak bir ışık. Yoksa görünmezdi balık. Karnının üzerinde zıplayıp taşlardan yaralanarak, toza toprağa bulanarak kaçıyor. Bir su birikintisine atlamalı, adamlardan

bir an evvel kurtulmalıydı. Hatta kanalizasyon mazgalı bile olur. Tabii en güzeli parkın ortasındaki küçük deniz.

Buz gibi kaygandır balıklar, elle tutulmaz ve yakalanmazlar. Hele böyle, bu kılıkta, tam da şimdi, dokunulmazlığı vardı balığın. Üstelik henüz renksizdi de. Pullarının rengini ve güzelliğini ancak su ortaya çıkarabilir. Biraz su. Damlalar hâlinde. Az ya da çok ama su...

Önce ihtiyar adamı fark etti balık. Yaşlı bir ateş böceğine benziyordu ve korkulacak biri gibi görünmüyordu, yanından sessizce geçip gitti. Burnuna güçlü bir deniz kokusu geliyordu. Tam atlamak üzereyken, telaşla bakınırken gördü, camın ardında kendini izleyen gözleri. Biri aceleyle bir sigara yaktı. Bir kibritin alevi parlayıp söndü.

“Aman Allah’ım! Acele et.” Sayıklar gibi söyledi bunu. İçinde bir kahkaha boy gösterdi birden. Sessiz olmalıydı. Gülmesini tuttu. “İşte” dedi gururla. “Az kaldı. Siz yakalayıp tuttuğunuzu zannetseniz de daima elinizden kaçan renksiz balıklar vardır, bu parklarda. Eninde sonunda, bu çetin pazarlığın arasında. Onlar için hep bir kaçış planı mevcuttur. Dokunduğunuz etin içerisinde aslında balık yoktur.”

İşte o anda olan oldu, omzuna bir el dokundu. Tam da sızım sızım sızlayan o yere, omuz başına.

Çılgın bir kadın kahkahası duydu, camdan bakan bir çift göz. Titreşimlerden anlaşılıyordu. Sevince benzeyen. Ama çok acı bir çığlık da olabilirdi, az evvel işitilen.

GÜLAY ÜNSAL BULDUK

ADEM'İN HİKÂYESİ

Çocukluk zamanlarımda, nenemle annem güneşin altında yünleri ince bir sopayla çırparken, sundurmanın gölgesinde, başımı dizlerine koyduğum dedemden dinlediğim o tuhaf masal bilinçaltımda öyle bir iz bırakmış olmalı. İncir ağacının altında düğün yapan periler, gecenin bir yarısı evin oğlanını çağırıyorlardı da oğlan uykuyla uyanıklık arası sıcacık yatağından çıkıp perilere karışıyor bir daha da gören duyan olmuyordu, anlattığı masalda. Şimdi de ben, rüyamda beni çağırın o seslerden muzdaribim. Ya uyacağım bu davete, ya delireceğim.

Alnından düşen bir damla terin toprakla buluştuğu ve tam da bu son hamle olsun, diye niyetini bozduğu, gerilmiş kasları ve terlemiş avuçlarıyla varlığını anlamlandırdığı kazmayı son bir kez toprağın karnına sapladığı anda çıktı o ses. “Tak!”. Bir an öylece donakaldı. Kazmayı ayaklarının yanına uzatıp, toza bulanmış nemli alnını hafifçe öne eğerek beyaz gömleğinin eteği ile sildi. “Gerçek!” diye haykırdı, bastırmaya çalıştığı bir heyecanla. “Gerçek! Rüyamdaki sesler gerçeği işaret ediyormuş!” Açtığı çukurun başında, dizlerinin üzerine çökerek elleriyle toprağı hızlı hızlı kazmaya başladı. Bir süre sonra pürüzsüz ahşap bir yüzeyle buluştu elleri. Henüz büyüklüğünü kestiremediği o şeyi ortaya çıkarabilmek için üzerindeki toprağı temizlemeye başladı. Tüm kenarlar belirince, bunun bir sandık kapağı olduğunu anladı. Kazma yardımıyla sandığın kenarlarını iyice temizledi. Ay ışığı, üzerinde parladığı iki pirinç kulpu işaret etti. Adem, kulplara sıkıca asılıp sandığı yukarı çekmeye çalıştı ama nafiye. Anlaşılan toprak, Adem’den çok istiyordu onu. Savaşacaktı öyleyse. Sandığın etrafını kazma ile biraz daha gevşetip tekrar denedi. Kulpları iki yanından kavrayan elleri alev alıyor, çelik birer halat gibi gerilen kollarındaki damarlar şişip kabarak tenini terk edecek bir yol arıyordu. Ancak olmadı. Güç almak için tuttuğu nefesini havaya patlattı sonunda. Çömeldiği yerden bu işi beceremeyeceğini anlayınca çukurun başında, bacaklarını iki yana açıp tabanlarının bir ağaç gibi toprağı sağlamca kavradığından emin olunca, eğilerek

kulplara var gücüyle bir kez daha asıldı. Birden, az önceki uğraştan ötürü iyice gevşemiş olan toprak Adem'in direncinden yılarak sandığı fırlatıverdi. Tüm gücünü kulplara veren Adem, sandıkla birlikte birkaç metre geriye fırlarken, açılıveren kapaktan yüzlerce kemik parçası üzerine döküldü. Adem, hâlâ kulplarından sıkıca tuttuğunu fark ettiği sandığı kenara savurup, korkuyla ayağa fırladı. Kemiklerden üzerine bulaşmış olabilecek bir lanetten kurtulmak istencesine, hızlı hareketlerle üstünü başını silkeledi. Başını arkaya çevirip birkaç kez yere tükürdü, sonra şaşkın şaşkın yerdeki yığına baktı. Birden, kulağına rüyalarındaki ses çalındı:

“Birleştire!”

“Neyi?”

“Kemikleri, ahmak!”

“Saçmalık!”

“Birleştire!”

“Aptalca!”

“Birleştire!”

Hemen hemen iki saatlik bir uğraş gerekti. Çene kemiğinden omurlara, uyluk kemiğinden kafatasına kadar neredeyse her şey tastamamdı, içinden, gelenin bu saatinde lanet bir pazıl oyununu oynamaya zorlayan sese söve söve parçaları birleştirdiğinde. Son olarak serçe parmağına ait küçük bir kemiği yerine koyduğu anda, iskelet hafifçe kımıldandı, ardından hızlıca doğrulup ayağa kalktı. Önce çenesini takırdattı, sonra elleri, kolları ve bacaklarını. Aşağıdan yukarıya gezdirdiği bakışlarla kendini incelemeye koyuldu en son. Her şeyinin tastamam olduğunu görünce bir hayret çığılı koyverdi. Adem, beti benzi atmış, dili tutulmuş hâlde tam karşısında dikilip duruyor, kocaman açılmış gözleriyle, birleştirdiği kemik yığınına bakıyordu. İskelet, çoktan havaya girmişti. Bir ölüden beklenmeyecek rahatlıkla, toprağın üzerinde yana devrilmiş vaziyette duran sandığı düzeltip takırdayan parmaklarıyla kapağını kapattı ve bir güzel üzerine oturdu. Bacak bacak üstüne atarak, ileriye doğru uzattığı elini Adem'in gömlek cebine sokup, sigara paketiyle çakmağını aldı ve bir dal yakıp bir tane de hâlâ donmuş vaziyette kendisini izleyen Adem'e uzattı. Ardından, güçlü bir nefesle içine çektiği sigaradan, göğüs kafesinden dağılmadan yakalayabildiği bir parça dumanı havaya üfleyerek sordu:

“Neden?”

“Ne neden?”

“Neden öldürdün beni?”

“Sen kimsin?”

“Ben... benim...”

Adem, iskeletin az önce ikram ettiği ve hâlâ elinde tutmakta olduğu siga-

rayı yaktı, derin bir nefes çekip ağzından kesik kesik çıkan dumanın eşliğinde cevap verdi:

“Yeterince güçlü değildin.”

“Denedim , biliyorsun.”

“Hayır! Başarabilirdin!”

“Tuttum! İki elimle birden. Ama o bana, hayata tutunmak istemedi. Balkon demirlerine kaburgalarımı dayadım, bak işte burada, çatlakları kendi gözünle gör! Yukarı doğru asıldıkça ben, o ağırlığını aşağıya verdi. Direndim...yalvardım... bırakma dedim... başaramadım... kayıp gitti ellerimin arasından...”

“Güzel! Çok güzel! Harika! Kayıp gitti ha? O kayıp gitti, sen kaldın öyle mi..? Bir eylemsizlik, bir başarısızlık olarak varlığını sürdürecektin! O, boşluktan beton zemine doğru akıp giderken gözlerine naksettiği acı ile yaşayıp gidecektin demek? Hah! Ben de öyle kenardan izleyecektim seni, öyle mi? Öldürdüm! Evet, öldürdüm seni! Pişman değilim! Hak ettiğin muameleyi gördün, o kadar!”

“Acı, öyle mi? Beni öldürünce acıyı da öldürmüş oldun demek? Beni ortadan kaldırıncı acının tüm izleri hayatından silinip gidecek, hiçbir şey yaşanmamış olacak ve sen varlığını, sığındığın o sırça fanusta hafızasız ve mutlu bir balık gibi sürükleyip duracaktın... Aptal! Ben seni bir basamak yukarı taşıyacak anlamdım! Ben senin tekâmülündüm! Ben seni sen yapacak olan şeydim! Ben...”

“Tak!”

Lafını bitiremeden kafatası omuzlarından ayrılıp bahçenin bir kenarına fırladı. İskeleti oluşturan diğer tüm kemikler de çözülüp yere yığıldı. Adem, elinde kazma, hırsıyla soluyordu. Yuvarlanarak incir ağacına çarpan ve oracıkta sesi kesilmiş vaziyette duran kafatasını ve diğer tüm kemikleri bir bir toplayıp, öfkeyle sandığa doldurdu, açmış olduğu çukura yeniden yerleştirip toprakla üzerini kapadı ve hem düzlemek, hem de hırsını almak için toprağın üzerinde tepindi. Soluk soluğa kalmıştı. Kafasını toplayabilmek için bir sigara daha yaktı. Önce incir ağacına, sonra ayakları altındaki toprağa, ardından da göğe baktı. Gözleri, zifri karanlıkta ışıldayan birkaç parlak yıldıza takıldı. Bir tanesi kendisine göz kırpmıyor gibi geldi. Omuzlarını silkti, yere tükürdü, nihayet eve girip yatağın rahmine, yün yorganın güven telkin eden ağırlığına sığındı ve uzun zamandan sonra ilk kez deliksiz bir uyku çekti.

O geceden sonra Adem’in rüyasında duyduğu sesler kesilerek kaynağına, ahşap sandığın içine çekildi.

CAHİD EFGAN AKGÜL

ÇALINTI ŞİİRLER

Yunus Nadir Eraslan'a

Kış güneşi kurutulmuş çoban çantalarının, mekke güllerinin, at kuyruğu otlarının üzerine vuruyordu. Dükkândan içeri girdiğinde çay bardağının sıcaklığına yapışmış sabah simitimi yiyordum. Önce selamlarcasına fötr şapkasını indirdi, sonra paltosunun cebinden çıkardığı hikâye kitabını tezgâha bıraktı ve gitti.

Hikmet ustaya onu tarif ettiğimde gelenin Asım Mütercimoğlu olduğunu söyledi. O an yüzüm papatyalar gibi sarardı, içim çoban çökerten otları gibi kuruyup çer çöpe döndü.

“Çalıntı Hikâyeler”¹ hadisesinin üzerinden birkaç ay geçmişti sadece.

Asım Mütercimoğlu, Hikmet ustanın çok eski bir dostuymuş meğer. Zaman zaman gelir, çeşitli otlar alır gidermiş. Hiç denk gelmemiştim nedense. Anlaşılan ustam da *Çalıntı Hikâyeler*’i okumuş, hevesim kırılmasın diye konusunu hiç açmamıştı.

Hikâye yazmaya cesaret edemiyordum artık. O sıra imdâdına şiir yetişmişti. Şiir diyordum da başka bir şey demiyordum. Yazdıklarımı henüz kimselere göstermiyordum. Sanat sayfalarına göndermeye de korkuyordum ama

¹ Çalıntı Hikâyeler: Ferdi Kendirci, küçük yaştan beri Almacı Pazar’ında Aktar Hikmet ustanın çırağı olarak çalışmaktadır. Babası ölünce Hikmet usta ona sahip çıkmış, babalık etmiştir. Annesi ve kız kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Ferdi, okumaya ve yazmaya meraklıdır. Yazdığı hikâyeler, gönderdiği gazetede yayımlanmaz bir türlü. Yazılarını gönderdiği gazetede, çoğunlukla Asım Mütercimoğlu’nun hikâyeleri ve Raif Murtaza’nın tefrika romanları yayımlanmaktadır. Ferdi bir gün, çalıştığı dükkânda turuncu renkli bir bitki bulur. Bu bitki, çeşitli otlarla karıştırılıp demlendiğinde görünmezlik etkisi göstermektedir. Ferdi, bunu keşfettiği bir gece, Asım Mütercimoğlu’nun evine girip henüz yayımlanmayan hikâyelerin bulunduğu bir klasörü çalar. Dosyadaki öykülerin üzerinde bazı değişiklikler yaparak, Ferit Attargil adıyla gazetede yayımlatmayı başarır. Elindeki hikâyeler tükenince aklına babasının yazdığı hikâyeler gelir. Ferdi, babasının hikâyelerini o öldükten sonra kilitli bir dolapta bulmuştur. Bu sefer de onları yayımlatmak ister, ancak başarılı olamaz. Bir sabah gazeteyi açtığı anda, Asım Mütercimoğlu’nun “Çalıntı Hikâyeler” adında yazdığı bir hikâye ile beyninden vurulmuş döner. Asım Mütercimoğlu, Ferdi Kendirci isminde bir gencin çaldığı öyküleri, kendi adıyla yayımlatma macerasından bahsetmektedir.

akşamları odama kapanıp, yorulmaz bir hırs ve tükenmez bir iştahla defterime onlarca şey yazıyordum. Sonra da ayıkladığım, beğendiğim yerleri babamdan kalan daktiloda temize çekiyordum. Bu sefer çalmıyordum. Hepsini içimden gelen, beni anlatan, duygularıma tercüman olan mısralardı.

Ertesi sabah, Asım Mütercimioğlu tekrar geldi dükkâna. Bıraktığı kitabı okuyup okumadığımı sordu. Artık ne hikâyeye yazıyorum ne de hikâyeye okuyorum, şu aralar sadece şiirle ilgileniyorum, dedim ona. Şu aralar şiir sadece. Sen yine şiirler yaz ama senin dilin hikâyeye yazmaya daha yatkın, dedi. Beni evine davet etti. Yeni hikâyeler yaz, getir, üzerinde çalışalım, deyip gitti yine. Hikâyelerini çaldığım, çalmakla kalmayıp -takma da olsa- adıyla yayımladığım adam, bana hikâyeye yazmam konusunda ısrar ediyordu. Belli etmesem de çok şaşıyor ve içimden ona karşı derin bir mahcubiyet duyuyordum. Oysa beni yerden yere vurması gerekmez miydi yaptığım şeye karşın? Gerçi beni, yazdığı hikâyeye ile cümle âleme reklam etmesi yetmişti Mütercimioğlu'nun.

Asım Bey'in davetine o gün icabet etmedim. Akşam eve döndüğümde verdiğim kitabı bir tarafa atıp, şiir çalışmaya devam ettim. Bir aşk şiiri ve demli bir çay vardı masamda. Radyodan sözsüz müzik çalan bir istasyon buldum.

Çocukken, İstasyon Mahallesinde oturduğumuz zamanlar -ismi bende kalsın- bir polis kızına âşık olmuştum. Bir bahar günüydü haliyle. Âşık olmak için en müsait havalardı. Onunla ne tanışmaya ne de konuşmaya cesaret edebiliyordum. İşte bu karşılıksız aşktan yola çıkarak yazacaktım yeni şiirimi. Önce şiirin başlığını koydum: "*Platonik Sancılar Makamında*". Şiirin girişi şöyleydi:

Aşk olur, yüzüm gözüm aşk olur / Demli bir yaş vurur gözlerime / Sessizliğin senfonisi / düşen bir yaprakta durur / İçimden sarhoş bir sensizlik geçer / Aşk olur yüzüm gözüm aşk olur

Yüzümden hüznün damlar taşar yüreğim / Keskin bir sızı dolandır gecelerime (...)

Bu şekilde başlamıştım ilk mısralara. Devam etmeliydim. Ama nasıl? Şiirimin içinde mutlaka geçmesi gereken kelimeleri bir kenara not etmiştim: Bahar, Yağmur, İstasyon, Hüznün, Seveda... Uzun süre uğraştım. Yazdım, karaladım, yazdım, karaladım. Şiirimin ikinci bölümü şekillenmeye başlamıştı:

Ey benim her bahara geç kalan kalbim / İnce yağmurları gibi köhne istasyonların / Çaresiz sevdalarından geçtin / Hüznün yüzünle karıştığı yerde / ve karşılıksız sevmelerin kavşağında duran kalbim (...)

diye devam edip gidiyordu. Şiirimin son kısmı da karşılıksız aşkımın bu mahalleden gidişini anlatmalıydı. Gerçi konuşmaya ve tanışmaya hiç cesaret edemediğim için "karşılıksız" sayılır mıydı bilemiyorum. Belki açılabilseydim... Ama geç kalmıştım. Yaz sonu geldiğinde babasının tayini Eskişehir'e çıkmıştı. Eşyaları kamyonla gönderip kendileri trenle gitmişlerdi.

Bir tren hüznün seferlerinde / Yol alır gurbet gözlerine / Bir bulut adını yağar adı-

mın üstüne / Sesimin sesine en yakıştığı yerde / Aklım ve kalbim seni tartışır / Hüzün seferlerinde bir tren uzaklaşır / Kara gözlerinde bitiren bir aşk taşır.

Bu şiiri demlenmeye bırakıp başka bir şiir üzerinde çalışmaya başladım. Parça parça not aldığım mısralar vardı. Mesela:

Sevmek bir soluk gibi / Beklenmemiş bir rızık sanki

Sonrasında “sevmek” kelimesini “sevilmek” olarak düzelttim. Sevmek insanı daraltan, sevilmeğe insana ferahlık veren bir duyguydu çünkü. Şu mısra da çok hoşuma gitmişti:

yağmura açtım yaralarımı / ki yağmur rengini açar insanın

Bu mısralara eklemeler, çıkarmalar yaparak bir bütüne ulaşmaya çalıştım gece boyunca. Bu şiire de “*Sevilmek Bir Rızık*” başlığını verip daktilo ettim.

Saat gece yarısını geçmişti. Yatağıma gitmeye niyet ederken Asım Mütercimoğlu’nun paltosundan çıkarıp verdiği kitap gözüme çarptı. Hikâye yazmaya ve okumaya özlem duyduğumdan mıdır bilemiyorum, dayanamayıp kitabı elime aldım. Kapağında “*NIKOLAY GOGOL - SEÇME HİKÂYELELER*” yazıyordu. İçindekiler kısmına göz gezdirdim. Eski Zaman Beyleri, Palto, Burun... şeklinde gidiyordu liste. İçimden, yarın akşam okurum diye geçiriyordum ki kitabın ortasından turuncu renkli bir şeyler düştü. Eğilip aldığımda tekrar doğrulamadım. Olduğum yere çivi gibi çakılmıştım. Bu benim daha önce dükkânda bulduğum ve Asım Mütercimoğlu’nun evine girerken kullandığım “*görünmezlik otu*”ydü. Evet, bu turuncu bitkiye “*görünmezlik otu*” ismini vermiştim. Peki, Asım Mütercimoğlu’nun bu otla ne işi vardı?

Bunu öğrenmek için Mütercimoğlu’nun davetini kabul etmeye karar verdim.

Ertesi gün akşama doğru dükkândan izin alıp Asım Mütercimoğlu’nun Bey mahallesindeki konağına doğru yol aldım. Yağmur başladığında, pencere-leri, kararmış ağaç kütüklerinden yapılmış olan o alçak damlı konağı uzaktan görmüştüm. Konağın kapısı açıktı. İçeri girdiğimde yabani kiraz ağaçlarının ve sıra sıra bodur meyve ağaçlarının arasından geçip, taş merdivenden yukarı doğru çıktım. Merdivenin başında Asım Mütercimoğlu’nun heyecanla beni beklediğini gördüm. Kahverengi takımı ve kravatıyla bir Gaziantep beyefendisiydi beni karşılayan. Yanılmıyorsam altmış yaşlarında falandı. Yüzündeki kırışıklıklar öylesine hoş bir şekilde dağılmıştı ki bir ressam olsaydım, herhâlde onu çizmekten kendimi alamazdım. Sanki yüzünden bütün bir yaşamını okuyabilirdiniz. Basit ve aynı zamanda zengin ailelerde görülebilecek saf ve huzur dolu bir çehresi vardı.

Asım Mütercimoğlu, çalışma odasında ağırlamıştı beni. Bir gece yarısı evine girip öykülerini çaldığım odada yani. O karanlıkta fark etmemiştim ama üç duvarında da tavana kadar yükselen kitaplıklar ve önünde ceviz ağacından

yapılmış ihtişamlı bir çalışma masası vardı. Yardımcısına çay ve atıştırmalık bir şeyler getirtmişti.

Asım Bey'in karşısında hâlen mahcup bir şekilde oturuyordum. Bana gençken asker olduğundan ve binbaşı iken istifa ettiğinden falan bahsetti. Zengin bir aileden geldiği için geçim sıkıntısı yoktu. Günlük harcamalarını, gazeteye yazdığı fıkra ve hikâyelerden kazandığı paralarla yapıyordu. Karısını beş yıl önce kaybetmiş ve sonrasında evlenmemiştir. Onun ölümünü anlattığında, bunun müthiş bir hikâye olabileceğini düşünmüştüm.

Karısı Zerrin Hanım, bahçede çalılıkların arasında bir kara kedi görür. Kedi kör, çok zayıf ve açlıktan neredeyse ölecek bir hâledir. Kediye acır ve onu beslemeye başlar. Asım Bey'e bu kedinin kendisini almaya gelen ecel olduğunu söyler. Asım Bey ciddiye almaz Zerrin Hanım'ı. Hatta istihza ile güler ve ona evham yaptığını söyler. Kedi gün geçtikçe, Zerrin Hanım sayesinde obur ve besili bir hâle gelir. İlginç bir şekilde gözleri de görmeye başlamıştır. Ancak kedi kendine geldikçe, Zerrin Hanım zayıf düşmeye başlar. Önce gözleri kör olur, bir süre sonra da vefat eder.

Asım Bey bunları anlattıktan sonra asıl konuya geldi. Bana hikâye yazıp yazmadığımı sordu. Ona tekrar, artık hikâye yazmadığımı, kendimi şiir yazmaya verdiğimi söyledim. Bana ısrarla hikâye yazmamı öğütlüyor, bu konuda bana yardımcı olabilecek bazı inceliklerden bahsediyordu. Ona, okuması için yanımda getirdiğim şiir defterimi gösterdim. Bazı şiirleri okudu ve bunların şiir değil, geçici ve gençlik hevesiyle yazılmış bazı iç dökmelelerinden dem vurdu.

Bana kendi öykülerini çaldığım için hiç kızmadığını söyledi ve ekledi: *"İyi sanatçılar kopyalar, büyük sanatçılar çalar!"*

Sohbetimizin sonunda, bana bıraktığı kitabın içinden düşen turuncu bitkiyi sordum. O bitkiyi kendi bahçesinde özel ve gizli olarak yetiştirdiğini, tohumunu Hindistan'dan elleriyle getirdiğini ve kitabın arasına benim göreceğimi bilerek koyduğunu söyledi.

Bitkiden haberi olan sadece üç kişiymişiz. Kendisi, ben ve Hikmet usta. Ona verdiğim *"görünmezlik otu"* ismini çok beğenmişti. Otu keşfettiğinden beri, onu sadece hikâye yazmak için kullanıyormuş. Meşhur bir hikâyeci olduğu için, girdiği ortamlarda sağlıklı gözlem yapamadığından, insanların, onun yanındayken yapmacık davrandığından bahsetti. Bu ot sayesinde, halkın içine rahatça karışabiliyor, böylece, görünmez olduğu için, insanlık hâllerini kusursuzca gözlemleyebiliyormuş. Hikâyelerindeki başarının da bu gözlemler olduğunu belirtti. Sonra da gür sesli bir kahkaha atarak, bu anlattıklarının birer latife olduğunu söyledi. Aslında karısını kaybetmenin üzüntüsü içinde olduğu günlerde, Hindistan'a gittiğini ve bu otun teskin edici etkisini keşfettiğini ve

içine düştüğü kederli hâlden bu ot sayesinde sıyrıldığını anlattı. Asım Bey'in konuştuğu şeylerin hangisi doğru, hangisi latife pek anlayamamıştım. Yine de uzun zamandır, bir sohbetten bu kadar haz almamıştım.

Zaman bir hayli geç olmuştu. Müsaade isteyerek konaktan ayrıldım. Al-laben Deresi'nin kıyısından, Asım Bey'in ilginç hayat hikâyesini düşünerek yürüdüm. Eve vardığımda şiir defterimi Asım Bey'in evinde unuttuğumu fark ettim.

Yeniden hikâye yazmak konusunda beni ikna etmişti sanki. Şiir defterimi unuttuğum için o gece evde *"Asım M. ve Karısının Tuhaf Hikâyesi"* isimli bir hikâ-ye yazmak için daktilo başına oturdum.

Birkaç gün sonra, dükkânı açarken kepengin altına sıkıştırılan gazeteyi elime aldım. Artık dostum diyebileceğim Asım Bey'in yeni hikâyesini okumak için kültür-sanat sayfasını açtım.

Açmaz olaydım. Sayfanın üst kısmında iri puntolarla *"Şehrin Sesi gazetesi iftiharla sunar. Meşhur hikâyecimiz Asım Mütercimoğlu'nun, ilk kez gazetemizde oku-yacağınız gençlik şiirlerini yayımlamaktan kıvanç duyarız."* yazıyordu.

Hemen aşağısında söz konusu şiirler vardı. İlk şiirin başlığı *"Platonik San-cılar Makamında"* ismini taşıyordu. *"Sevmek Bir Rızık"* isimli şiire göz gezdirir-ken Asım Mütercimoğlu'nun bana söylediği şu söz, gür sesli bir kahkaha eşli-ğinde kafamda patlıyordu:

"İyi sanatçılar kopyalar, büyük sanatçılar çalar!"

İBRAHİM HALİL ÇELİK

DİRGEN ALİ

Serinliğin dilsiz, sıcaklığın şakır şakır öttüğü günlerdi. Hafif bir rüzgâr sarıya bürünmeye başlayan ovada yaşlı, son anlarını yaşayan bir hastanın soluğu gibi ölgün ölgün akıyordu. Çiğ renklerin cümbüşünde bir yalım çökmüştü ovanın üzerine. Rüzgâr vurdukça ekinler sallanıyor, uzun bir sallanıştan sonra sabitleniyor ve o yakan, eriten yalım tekrar ovaya hükmediyordu. Rüzgâr ve bu sarı sıcaklar hem dünün hem bugünün hem de yarının görünmeyen yaralarını taşıyordu insanoğluna. Durmaksızın. Nöbetleşe. Ağaçsız, gölgesiz; rengini geçmiş zamanların katillerinin döktüğü kandan alan kırmızı topraklar nice insanı doyuruyor, nicesini örtüyordu. Zenginlerin icat ettiği yoksulluk ise toprağın, rüzgârın, sıra dağların üzerinde buğulanan sarı sıcaklar gibi kalplerde ağır bir sızı oluşturuyordu. Kırmızı topraktaki çatlaklara bakan Ali, bu çatlakları yaraya benzetiyordu. Toprağın da yarası var, bu kadar acının gömüldüğü toprak çatlamayıp da ne yapsındı, diye düşünüyordu. Yüzünde ışık olmayan, kara kuru bir anneydi toprak. Rüzgâr, yorgun ve beceriksiz bir kurtarıcıydı. Ekinler ekmeğiymiş yoksulların.

Ovaya tekrar baktı Dirgen Ali, düşündüklerini mırıldanarak. Uzakta, ovanın güneyinde içrek bir şarkı gibi dumanlar yükselince ayağa kalktı. Gözlerinde sevincin ışıltıları parladı. Gördüğü, bozkırın sıcak buğusu muydu, yoksa gerçekten duman mıydı? Başka yöne baktı aynı görüntüyü görüp görmeyeceğini düşünerek. Yoktu. Sevindi. Dönüp baktı güneye, duman daha bir koyu, daha bir geniş yükseliyordu. Sevinci katlandı. Demek başlamışlardı. Hayret, nasıl aramamışlardı onu, niye haber verilmemiş ola ki? Bekleyecekti, nasılsa haber gelirdi, telefon çalar, “Ali ocağına düştüm, yetiş.” derlerdi. “Kurbanın olam, kül olacak mahsul, yarından tezi yok gel.” Bekleyecekti. Bu hayalle içeri geçti Ali. Eski yazmaları, renkli puşileri, siyah şalvarını ve kuşağını çıkarıp bir kenara koydu. Karısı, başladı mı, diye sordu.

“Başladı, ilk duman yükseldi, kara tren dumanı gibi Allah’ıma.”

“Hemencecik çıkarmışsın giyitleri, seni çağırırlar mı ki?”

“Dirgensiz olur mu, ilk duman çıktı mı hemencecik çalar telefonum, yetiş Ali, yetiş Dirgen derler. Allah’ıma kitabıma bu işte benden üstünü yok.”

Böbürlendi.

Gözü oğluna değdi Ali’nin bir an. İçinde bir şeyler kımıldadı. Oldum bittim dayanamazdı oğluna. Tüp bebekti o. Biriciğıydi. Zamanın, çileli günlerin yıllar sonra armağanıydı. Şımarık büyütmüşlerdi bu yüzden. Çok koşar, çok yaramazlık yapar, babasının dibinden ayrılmaz, bulduğu serin bir yerde hemen uzanır; uzanır uzanmaz da uyuyuverir, uyanmayı bilmezdi. Bu, onu tatlı kılardı.

“Gel bakim aslan.” diyerek açtı kollarını Dirgen. Çocuk babasına koştu. Babasının sert, dalgalı saçlarını tutup eğlendi oğlan. Çekti, ısırıldı, okşadı; sıkılıp indi kucaktan. Dirgen Ali, bahçeye koşan oğlunun arkasından gülümseyerek baktı. Çocuk ne güzel nimetti böyle. Sevgi, yoksulların mal varlığı. Çocuğuna sevgiden başka verecek neyi vardı ki Dirgen’in? Babası o daha küçükken ölmüştü. Annesiyle bir başına kalan Ali, o yaşta aldı eline sabanı tarlalar sürdü, sarıldı dirgene samanları batöze attı, ağaç köklerini belledi, çapaladı çatalak toprağı; kimin ne işi olduysa bu yetimi çağırdı. Kimine karın tokluğuna, kimine yevmiyeyle gitti Ali. İş ayrımı yapmadı. Çalıştı. Çalıştı ama el işiyle de adam olunmazdı. Ne çare! Fakirlik zengin icadı. Çalışmalıydı. Şu oğlan, şu dili pabuç avrat olmasa gamlanmazdı bu kadar. Canı sıkılınca bırakırdı işi, o çok sevdiği keklık avına çıkardı. Gider kozun içinde saatlerce gizlenir, meri kekliğin ötüşünü dinlerdi. Erkek kekliğin bu ötüş karşısında fazla direnemeyeceğini sezinler, bunun verdiği hazla kozda sessizce beklerdi. Meri keklik, erkek kekliğe bir sanatçı edasıyla nağmeler söyler, tüm dişiliğini ötüşüne katıp onu tahrik eder, kayalıklarda yankılanan sesiyle şuh bir tad sunardı erkeğine. Bu ötüşün güzelliğı, büyüğü ve şehvetine karşı koyamayan erkek keklik dişisine kavuşmak, içindeki hasreti dindirmek için meriye yaklaşır, tuzağı düşerdi. Dirgen Ali onu alıp kafese koyar, mutluluktan gözü dünyayı görmezdi. Ama Maviş’i vardı işte. Çalışmalıydı. O esmer, mavi gözlü oğlan içindi çabası. Okusundu. El işine muhtaç olmasındı. Onlar yaşlanınca onlara baksındı.

Bir sıkıntı bastı Ali’yi, ya bu yıl çağırmasalardı onu, maviş oğlanına üzüldü. Oyuncaklar, kıyafetler alacaktı ona. Bu yevmiyesi yüksek iş için diğer işleri kabul etmemişti. Avradın da diline düşerdi. “Kıymete binip iş mi beğenmez oldun sen, gideydin sarımsak toplamaya, çalışaydın bir ay, illa firiğe mi gidecen, dirgen mi sallayacan alevlere?” Bunu düşününce içindeki sıkıntı daha da büyüdü. Telefonuna bakıp hadi çal be yiğidim, diye iç geçirdi. Telefon o gün çalmadı.

Sabahın 5’inde kapı çalındı.

“Ali, Ali uyan. Dumanı görüp de uyur musun sen Dirgen Ali. Kocadın mı yoksa?”

İçerden ses yok.

“Ali, Ali, hadi be Dirgen, oyun mu oynarsın bizle, ilk duman göğşe kavuştu mu senin şalvarla, başında puşıyla yattığını cümle âlem bilir. Ali, Ali hey koca Dirgen, eyleme bizi.”

Çıt yok içerden.

Birkaç dakika sonra Ali, başında renkli puşisi, belinde kuşağı ve elinde tülbendiyle gülümseyerek çıktı. Neşesi yüzünden okunuyordu. Ameleler, Ali’yi görünce bizi çok beklettin, hadi atla Dirgen, deyip Ali’ye takıldılar. Ali içine sığmayan sevinciyle traktöre atlayacaktı ki traktörü sürenin Hamza olduğunu gördü. Yüzü ekşidi. Geçen seneden beri kavgalıları. Ne ölüme ne dirime, deyip küsmemişler miydi? Şimdi kapıma gelip beni işe mi götürecek? Gitmem, diye düşündü. Elindeki çıkını sırtına atıp eve gitmeye yeltendi. Arkadaşları, Dirgen küslük bitsin, Hamza da pişman, de gel gayrı, barışın artık, deyip Ali’den anlayış beklediler. Dirgen Ali bu isteğe kayıtsız kalmak istemiyordu ama Hamza’dan da küçük bir af gayreti bekliyordu. Bunu hisseden Hamza, direksiyondan inip Dirgen’e doğru geldi. “Kusurum affola. Bir kavgaydı, geçti bitti. Küslükten kimseye yarar yok.” deyip Ali’ye elini uzattı. Ali de bu küslüğün manasız olduğunu düşünerek Hamza’nın talebini kabul etti. Böylece firik tarlasına doğru yola koyuldular. Traktöre binerken aklı oğluna gitti. Delilik yapıp tarlaya gelmesindi? Bu yazı yabanda nice olurdu hâli! İçi bir garip sıkıntıyla doldu Ali’nin. Kimseye belli etmedi.

Tarlaya geldiler kısa süren yolculuktan sonra. Orakla biçilip köm yapılan buğday şelekleri yakılmaya hazır. Ateşi harlandırıp en doğru anda söndürmek ustalık gerektirirdi. Dirgen Ali ustaların ustasıydı. Hemen işe koyuldu. Dirgenle karıştırmaya başladı şelekleri. Kibriti çıkarıp ölü rüzgârın estiği yönden kömü tutuşturdu. Harlandırıp iyice. Yabanıl, tatlı bir tınıyı dinliyor muşçasına dirgeni ekinlere saplıyor, çeviriyor, dirgenle dans edercesine sağa sola hareket ediyor, ateşi harlandırıp söndürüyordu. Büyülü anlardı bunlar Ali için. Seslenseler sağırdı Ali, dokunsalar kayaydı, cansızdı, yiyip içmezdi, yorulmazdı, ruhsuzdu.

“Baba!”

İşte bu ses bütün bunların tek galibiydi. Maviş’i gelmişti. Şaşkındı Ali. Bu çocuk tarlaya nasıl gelmişti?

“Aslanım nasıl geldin buraya?”

“İşi öğrensün diye ben getirdim.” dedi Hamza pişkin pişkin gülümseyerek. Gözlerinde intikamın ısıltıları vardı. Yediği yumrukların acısı geçmişti işte şimdi. Ali kızdı, kızdı ama ne fayda. El işi! Dut ağacını gösterip, git o gölgede otur, bir yere ayrılma, diye tembihledi oğlunu. Hamza’ya olan öfkesini hissettirmede kimseye. Ağaca baktı. Kırılancık cıvıltıları geliyordu ağaçtan. Dirgen

Ali yanan kömü karıştırırken durup oğluna bakıyor, onun geleceği için katlanıyorum bu sığağa ise, dumana diye iç geçiriyor, babasının düşüncelerini okuyorcasına oğlu da ona en tatlı haliyle gülümsüyordu. Gün tepede bekleyen zalim bir bekçiydi. ‘Hey güneş! Tez sönesin.’ diye söylendi dirgeni hızlıca tınaza saplarken. “Tez sönesin!” Maviş’ine bakıp muzipçe seslendi sonra:

“Sucu sucu, yandı amelenin bir ucu! Su getir, çok getir; derdi tasayı tez götür.”

Oğlu termostan soğuk su getirdi. Gulp gulp içti Dirgen. Oğluyla gülüştüler. Oğluna dönüp “Haydi Maviş’im git ağacın gölgesinde otur bir yere kaybolma.” dedi.

Dirgen Ali, dut ağacına uzak buğday yığınının doğru gidip harmanı yakılacak düzene getirdikten sonra bir sigara yaktı. O sırada oğlu ağacın gölgesine birkaç tane şelek çekip üzerine uzandı. Sinekler sokmasın diye buğday sapı attı üzerine. Hemen uyudu. Top patlasa uyanmazdı artık. Şelekleri toplayan traktör, ağacın gölgesindeki bu şelek yığınının gayriihtiyari -belki de kasti- aldı. Dirgen Ali’nin karıştırdığı köme kattı. Cigara molasında olan Ali, kalkıp köme doğru gitti. Sönmüş ateşi harlandırı. İsin yüzünde bir misafir değil de yüzünün bir parçası, üst derisi gibi olduğu Dirgen Ali, dirgeni yakılmış ekin yığınlarına her saplayışta acının, kederin, yoksulluğun da böğrüne saplıyor gibi hissedirdi. Aynı hisle traktörün yeni döktüğü buğday şeleklerini karıştırırken yumuşak, canlı, narin bir şeye sapladı dirgeni. İçine bir ateş düştü Ali’nin. Ellerri kolları boşandı. Bir umutla dut ağacının gölgesine baktı. Maviş’i yoktu. İnce, yanık bir ses çığığa dönüşüp Ali’nin kulaklarında patladı. Ali, dizlerinin üzerine düştü. Kalkacak mecali yoktu.

“Küstüm sana Hamzaaa!” diye acıyla inledi.

“Küstüm sana!”

O sırada göz göze geldik.

“Sana da küstüm gözlüklü.” dedi. “Başka türlü de olabilirdi. Nasıl kıydın bize?”

Sustum. Gerçekten daha farklı olabilirdi. Suskunluğuma sinirlendi.

“Konuşsana, ne susuyorsun, elinde kalem her şeyi değiştirmek senin elinde. Oğlumla mutlu mesut eve dönebilirdik. Kalem sensin, hâkim sen!”

Haklıydı. Ve bu yüzden daha çok sustum. Ben sustukça o konuştu. Küplere bindi.

“Şeytan diyor ki, dirgeni al; tam karnına sapla, görsün acı neymiş!”

Suskunluğumu bozup “Şeytan değil, bunları sana söyleten benim! Masal değil bu, mutlu son olamazdı. Bu coğrafyada kaç çocuk tarlada öldü biliyor musun sen Dirgen Ali?” dedim.

Sonra ikimiz de sustuk. Yaraya benzeyen çatlak toprağa bakıp sustuk. Ekin yığınının kan sızıyordu toprağa. Rengini, katillerin döktüğü kandan alan kırmızı toprağa. Bakıp sustuk.

HECE ÖYKÜDE İLKLER

ZEKİYE YALDIZ

ÖLÜM DÖŞEĞİ

Saliha Hanım, son altı ayını kıpırdamadan geçirdiği yatağında, başını hafifçe kaldırıp bir süredir bakıp durduğu tavandan gelen biriyle konuşur gibi: “Hayat benim için artık masmavi bir okyanus.” diyor. Altı aydır her gece ellerini, ayaklarını ovan, Saliha Hanım uyuduğunda, öldü mü yoksa diye korkuyla nefesini dinleyen Hazar’ın, “Efendim anne, ne dedin anlamadım.” dediğini elbette işitmiyor Saliha Hanım. Hazar’la değil, tavandaki yabancıyla konuşuyor çünkü.

Ölüm zamanları, ölümle hayat arasında dolaşıldığı zamanları ancak yaşayan bilebilir ve anlatabilir. Oysa ölüm döşeginde kimsenin aklına hayattakilere bu bilgiyi sunmak gelmez herhâlde. Bir dağa tırmanmak gibidir ölüm zamanları. “Hayatta mı kalmalı, yani dağın eteklerindekiyle; yoksa zirveye, dağın arkasına mı geçmeli?” sorusuyla baş başadır onlar. Bir kere yola çıkılmıştır ve Azrail rehberliğinde zirveye varılacaktır. “Annem galiba Azrail’le konuşuyor.” diye düşünüyor Hazar. Fakat düşüncesini dillendirmeye korkuyor. Normalleştirmeye, annesini dağın eteklerine çekmeye çalışıyor. “Kiminle konuşuyorsun anne?” Cevap vermiyor Saliha Hanım. “Kim geldi anne?” Ölüm döşegindeki-leri ahirete göç etmiş yakınlarının ziyaret ettiği, karşılamaya geldiği söylenir. “Acaba” diyor Hazar “en sevdikleri mi geldi?” Ne acayip, annesinin gördüklerini neden göremiyor? Nerde saklanıyor gelenler? Tavana baktığına göre acaba çatı kalkıyor da onların gözünde göğe doğru mu yükseliyorlar? Ölüler toprağa gömülür gömülmez göğe mi yükselirler yoksa? Demek ki o dağın zirvesine ulaştı annesi ve önü masmavi bir okyanus. Zeus Altarı’ndan Edremit Körfezi’ne bakar gibi mi hissediyor şimdi? Gökova Körfezi gibi mi yoksa?

Saliha Hanım tekrar hırıltılı nefeslerle tırmanışa başlıyor. Nefes nefese kalınca Hazar oksijen maskesini takıyor annesinin burnuna. Bir yandan kar- nında biriken suyu boşaltmak için taktığı iğneden plastik idrar torbasına dolan sarı suyu inceliyor. Annesinin özsuyu akıp gidiyor sanki damla damla. Her gün

biraz daha eriyen annesi torba torba su olup akıyor sanki...

Gündüz ziyaretçilerinin gelmesine daha birkaç saat var. Sabah, baldan tatlı uykunun göz kapaklarını en fazla ağırlaştırdığı bu saatlerde bir an bile gözlerini kapatsa annesinin son nefesine tanıklık edemeyeceğinden korkuyor ve parmaklarıyla göz kapaklarındaki tatlı uykuyu kovmaya çalışıyor. Yüzüne konmuş sinek muamelesi yapıyor uykuya. O dakikalarda ne peşinden koştuğu idealler ne özgürlük ne de aşk önemli oluyor. Sadece uyuklamamayı başara-bilmek en büyük başarı. Ne sınav gecelerine benziyor bu zamanlar ne işkence günlerine... Hayata ait ne varsa yapılıp edilip çoktan bitmiş, bir deftere yazılmış ve defter kapanmak üzere. Bir zaman sonra, başka bir evrende, başka bir âlemde açılacak bu defter. Şimdi tek mesele son dakikalarda defterde kalan boş sayfaları anlamlı şeylerle, başka âlemlerde de anlaşılabilecek, değeri olabilecek şeylerle doldurabilmek. Uyku düşman, uyku siliyor tüm belleği. Beyin travmalarında hastanın uyutulmamasını ister doktorlar, öyle bir şey; hayatının en büyük travmasını yemiş durumda ve uyursa her şey bitecek. Direnmesi gerekiyor. Kahve mi içse?

Kapıyı aralık bırakıp arkasına baka baka mutfığa geçiyor. Zehirli şubat soğuğu dolduruyor odayı. Soğuk koşarak annesinin yarı çıplak bedenini ısırtıyor. Kadın ürperiyor, hâlâ canlı olan kollarındaki tüyler kirpi gibi dikenleşip soğuğu içeri sokmamak için direniyor. Bir kahve fincanıyla Hazar geri döndüğünde annesinin yorganı üzerine çekmeye çalıştığını görüp seviniyor. Hayatı istiyor diyor içinden.

Saliha Hanım bir yabancıya bakar gibi gözlerini açıp Hazar'a bakıyor. Gülümseyerek "anneciğim" diyen bu aydınlık yüzü bir yerlerden tanıyormuş da bir türlü çıkaramıyormuş gibi bir süre bakıp gülümsemesine karşılık veriyor. Bir alışkanlıkla, başka türlüşünü bilmezmiş gibi "Üstümü ört kızım." diyor. Hazar sevinçle kahve fincanını sobanın üzerine bırakıp annesinin üzerine yorganı çekiyor. Karnındaki su çeken iğne, kolundaki serum veren iğne, burnundaki nefes veren maske örtünün altında kalıp eşitleniyor. Kar yağdığında taşların, ağaçların, çukurların, çatıların eşitlenmesi gibi, her yer bembeyaz bir örtüyle örtülüyor. Saliha Hanım'ın kara gözleri kalıyor örtünün dışında sadece. Başındaki beyaz tülbent de beyaz örtüyle birleştiğinden sadece ateşli magma gibi derin çukur gözler bu dünyaya ait kalıyor.

Cenk'in boşanma tehditlerine aldırmandan bu ücra kasabaya, annesini bir bakıcı soğukluğuna terk etmemek için geldiğine bir kez daha seviniyor Hazar. "İnsanın hayatında annesinin ölümünü beklemekten daha önemli ne işi olabilir ki?" diye düşünüyor. İnsan neden yaşar? İçi geçmeye başlayan sobayı hareketlendiriyor birkaç odunla ve kedi gözü gibi kapaktan sızan alevi izliyor. Oradan annesinin birer kor parçası olmuş gözlerine kayıyor bakışları. Yatağın

kenarına oturup tekrar ellerini tutuyor Saliha Hanım'ın. Ellerini hafif hafif ovuyor. Kan hareketlensin istiyor vücudunda, canlılık biraz daha sürsün. Bir gün, bir dakika... Ne kadarsa biraz daha biraz daha...

Morfin bandının süresi doluyor ve acı inlemeler başlıyor tekrar. Bandı değiştiriyor Hazar. Göğüs kafesinin altındaki flaster görünümlü bandı çıkarıp yenisini takıyor. Morfin'i bulana da helal olsun diyor içinden, yoksa ne yapardık bu çılgık çılgığa bırakan acılar karşısında öyle çaresiz...

Gerçi artık bir morfin bağımlısı olan annesinin gözaltlarındaki mor hal-kalar, her bakışında içinde yumruklar atıp kalbini morartsa da en azından acı çekmiyor ya gerisi önemli değil diye seviniyor. Acı çekmek... Dünya acı çekme yerinden başka ne ki? Cenk'i hatırlıyor tekrar. Cenk'in bencilliğini... Yıllarca beklediği adam, uğruna işkenceler çektiği adam, şimdi biricigi, hayatındaki tek kıymetli şeyi, annesi bu dünyadan geçerken "gidemezsin, gitsen de çabuk dön, bu işler profesyonellere bırakılmalı, sen ne anların hasta bakmaktan..." diye karşısına dikilip nasıl da büyük bir hayal kırıklığına dönüşüverdi... Ulaşılmaz, asla kimselere benzemez, insanlık için çok önemli adam Cenk... Aşk... Şiirler, gözyaşları, şarkılar, uykusuz geceler, telefon başında geçen bitmez günler, haftalar, aylar... Dağın dağa kavuşması kadar görkemli buluşmalar, kucaklaşmalar, alev alev sevişmeler, birbirinde eriyip yok olmaları...

"Boza var!" Sert geçen kışın en sevimli seslerinden biri geliyor dışarıdan. Bozacı geçiyor. Hazar'ı sımsıcak, mutlu çocukluk günlerine götürüyor bu ses. Mısır patlatılmış, televizyonda Türk filmi, büyük ihtimal melodram bir Türkan Şoray-Kadir İnanır ya da Hülya Koçyiğit-Tarık Akan filmi izlenecek bir cumartesi akşamı... Herkes birbirinden gizleyecek gözyaşlarını. Bozacının evdeki film ağırlığını dağıtacak sesi... Otuz yıldır hiçbir şey değişmemiş gibi, her şey yerli yerinde gibi... Birazdan annesi bir tabakta mandalina getirecek sanki... Hayır, annesi derin kuyulara dönmüş gözleriyle başka âlemlere gidip geliyor. Kalkmayacak, meyve soyup sevgiyle pay etmeyecek çocukları arasında. Mutfaktan etli kuru fasulye kokusu gelmeyecek. Hamur açılmayacak artık bu evde. Belki hazır yufkayla börek yapanlar olacak ama leğende hamur karma, nohutlu maya tutma faaliyetleri devrini kapatacak. Hazar için bir evin yuva olabilmesinde en önemli kriter o evde kuru fasulye pişirilmesidir. Cenk'e bunu söylediği akşam Cenk "Öyle saçma şey mi olur?" diye terslemese belki de birbirlerine daha güçlü bağlanabilirler, annesinin yerine Cenk'i bile tercih edebilirdi Hazar.

Yeni morfin bandı etkisini gösteriyor ve Saliha Hanım derin bir uykuya d alıyor. Doktor'un dediği morfinin solunumu durdurma etkisi tedirgin ediyor Hazar'ı ve yine kulağını annesinin göğsüne dayayıp cılız nefeslerini dinliyor. Nefes dinleme seansı diye yaptığı bu, annesinin göğsüne kulağını dayama işle-

mi aslında annesine doyabilme umudu, onun göğsünde yeniden çocuk olabilme, her şeyi sil baştan değiştirebilme, yeniden başlayabilme umudu...

Komşu kadınların gelmesine yine de saatler var. Hasta başında, acıda ve gelmeyeceği beklemede ne de nazlı oluyor saatler, geçmiyor bir türlü. Saat daha gecenin onu... Gün erkenden karardığından ve gözlerine uykunun yapışkan ağırlığı şimdiden çöktüğünden çok zaman geçmiş gibi geliyor Hazar'a. Oysa kardeşinden nöbeti devralalı daha üç saat olmuş.

Annesinin acısız bir uykuya dalması Hazar'da küçük de olsa bir ferahlama sağlıyor ve perdeyi aralayıp kış gecesine bakıyor. Pencerenin dibindeki elektrik direğinden sızan sarı ışık koyu geceyi kızıl gezegene çeviriyor âdetâ. Başka bir gezegende hayal ediyor kendini. Olmaz mı? Olur. İnsan en çok kaçmak istediğinde, olduğu yerden memnun olmadığına hayallere sığınmaz mı?

Küçük bir çocuk gibi çaresizce ağlıyor. Ne zamandır unuttuğu Allah'ı hatırlamaya çalışıyor. Unuttuğu dualarla seslense, Allah'ın dili midir dualar, diye düşünüyor. Kendi dilinde söylese anlamaz mı Allah? Dua nedir? Neden o dilde edilmesi daha makbuldür? Komşu teyze her gün Yasin okuyor annesinin başında. "Yasin öyle etkilidir ki yedi günün sonunda iki iyilikten birini getirir." diyor. Nedir hikmeti, neden öyledir? Bunları soramıyor Hazar. Sorarsa tuhaf tuhaf bakarlar çünkü. Öyle inanılmıştır, öyledir. Asla sorgulanmaz. Sorgularsan kâfir olursun. Kâfir olmaktan çok korkuyor Hazar. Hayır, sorgulamıyor sadece özelliğini öğrenmek istiyor, ne diyor ki bu kadar etkili oluyor hastaya iki iyilikten birini sağlayabiliyor? Ölülerin arkasından da Yasin okunuyor, neden? "Tebareke 52. gün, burnun düştüğü gün acı çekmemesini, yükünün hafiflemesini sağlar." diyor teyze. "Mülk Suresi" değil mi Tebareke? Burnumuz en önemli mülkümüz mü yoksa? Bütün mesele burun direğinin sızlaması mı yoksa? Acı çekerken, acıya tanıklık ederken nasıl da en büyük ihtiyaç Tanrı oluveriyor. Ne zamandır unuttuğu bir dostu biraz da utanarak, suçlulukla çekine çekine ziyarete gitmiş gibi usulca Fatiha okumaya başlıyor Hazar. Bir sureyi okumanın aklına geldiği gibi dua etmekle aynı şey olmadığını hissediyor. Bir tören, bir saygı, bir hazırlık, bir içtenlik gerekiyor. "Annem de ben de seniniz, senden geldik, yine sana döneceğiz, bizi koru, acı verme, iyilik ve güzellik ver, alıp götüreceğin her yerde bizi merhametinle karşıla, merhametinle muamele et." diye yalvarıyor. Dua ettikçe gözyaşlarına boğuluyor. Gözyaşları, annesinin karnından akan sarı öz suyu gibi Hazar'ın içindeki karanlık, çürümüş, zehirli yerleri yıkayıp temizliyor, göğsüne saplanan hançeri yavaşça çıkarıyor ve göğsü ferahlıyor sanki. Nefesi rahatlıyor. Annesine bakıyor, onun da nefes alışları daha düzenli sanki. Bu sefer başka sureler okuyup daha farklı dualar etmeye başlıyor.

Artık sabah olmasın istiyor. Komşu kadınlar ziyarete gelmesin. Bu büyü-

l  hava hiç bitmesin. Bu gökyüzünün açık kapıları hiç kapanmasın... Ya bir daha ağlayamazsa? Cenk'i bile unutuyor. Cenk'in Tanrı'yla mesafeli sözlerini hatırlayıp öfkeleniyor. Şimdi Őu anda, bu en dipte olduğu zamanlarda hangi söz ferahlatabilir ki zaten diyor. Gelse, elimi tutsa, özür dilese, ben ettim sen etme dese gene de kıymeti yok sanki artık. Bu ne garip Şey! Uğruna ölmeyi düşündüğü o değilmiş kadar uzakta. Sönmüş bir yıldız artık Cenk. Saliha Hanım'ın küçük ölümle kapanmış gözleri büyük  l me hazır gibi... Hazar, "Allah var gam yok" der gibi...

Her Şey gibi gibi... Hakikat değil, hakikat gibi...

VİLDAN GÜRSOY

DAĞILAN SIRRI AYNANIN

“Gölün kızları gölün kızları, gelin alın bu kızı. Üzmem vallahi sizi, bozmam oyununuzu.”

Her gün yankılanırdı bu ses ormanın içinde. Ses kuş olur yuvalanırdı kuytuda. Dirliksiz bir atmaca gelir dağıtırdı yuvayı. Kaybolurdu Tutya'nın ince buğusu. Tutya berdelacuzun çocuğu. Bir kış günü düşmüş dünyanın rahmine. Anasını babasını bilmez, bir nenesi bir üvey amcası var hayatta. İkisinin de eli üzerindedir ya amcasını sevmez. Üveyliği Tutya'nın istemediği yerlerine değmesini meşru kılmaz. Tutya koyar aklına, demek erkekler böyledir, yaparlar yapma denileni. Uzak durmalı öyleyse onlardan nesine lazımdır? Nenesi görmeden sever onu, gözleri âmâdır. Gencecik gelinken bir parça kor atlamıştır gözüne. Ateşi toprakla değil de suyla söndürüp yakmış bir gün suyun canını. Ateş iyisi musallat olmuş o zaman ona. Ya canını alacakmış ya gözünü. Gözünü almasını seçmiş nenesi. Tutya bazen onun parmaklarının ucuyla gördüğünü sanır. Öyle ya tığ oyasını köyde ondan güzel yapan var mıdır?

Tutya'nın köyde hiç kız arkadaşı yoktur. Topladığı teleklerle uçacağına inanır. Oğlanlarla bir arada olmaktan sıkılır. İçlerinden biri ona yanıktır. Bu oğlan da aynı amcası gibidir. Hep Tutya'nın istemediği yerlere değmek ister. Misal, sürekli saçını çeker. Sevdığını söyler onu ama canını acıtan sevgiyi Tutya ne yapsın? Ona acı vereni sevme tuzağından vakti gelmemişse kaçsın... Oğlan kovalamaya devam eder usanmadan. Hacdan gelenlerin evinden yüzük alıp ona getirir. Tutya köşe bucak kaçır. Bir gün yakalanır. Çocuk “kaçma kız” derken saçını çeker. Üç beş tel elinde kalır. O telleri yıllarca boynundaki muskada saklar. Zaman akar kimse önünde duramaz. Tutya sevmediğinin sevgisiyle büyür. Kızlar onu sevmez, arkadaş bulamaz. Oğlanları sevmese de yanlarında durur bir zaman, olmaz. Mısır püskülünden sigara içmek istemez. Çuldan çaputtan yapılan topla oynamaz. Kuma çakıla elini sürmez. Yalnız kendi diktiği bebekle oynar. Elinde olsa canını ona verir. O bebeğin yerinde olmak ister. Nasıl istemesin, onunla oynayan biri var.

Yalnız insanın kalabalığını, kalabalıklar bilmez. Onun gördüklerini başkası görmez. Her masala inanır tutunacak gerçeği olmayan. Çok masal vardır Tutya'nın inandığı. Ama en çok Kızlıgöl'ü sever. Kızlıgöl köylerinde bir sudur. Kızları vardır görünmeyen kimseye. Başlarında da ağabeyleri dokuz dev oturur. Gölün başındaki mağaralarda yaşarlar. İyisi kötüsü kızların bir arada dururlar. İyileri çocuklarla göl kenarında oynar. Kötüleri çocukları çalıp mağara götürür, taş hapseder. Tutya küçüklüğünden beri iyilerini görmek ister. İster de kaçır kaçır göl kenarına gider. Nenesi ona kızar.

“Kız sakın aşmayasın kapının eşliğini. Görmesem de duyarım bilirsin. Vazgeç bu Kızlıgöl sevdandan. Hem ben uydurdum hepsini bilmez misin? İnanma her yalana, sen saf mısın?”

Saf ne demek bilmez Tutya. Nenesine karşı gelemmez. Ama az uykuya daldı mı nenesi, soluğu soluk alabildiği yerde alır Tutya. Çünkü emindir bir gün görecektir. İstedliğini göremeyecekse gözleri niye vardır? Bıkmadan usanmadan bekler muradını. Bazılarının ömürleri beklemekten değildir.

Tutya'yı bekleyen de vardır ya umuru değildir. Oğlan ara ara yolunu keser. Bir gün bir beddua bıraktı Tutya'nın yoluna. “Hüda seni nasip etmesin benden başkasına.” Tutya atlayıp geçerim üstünden savuştururum sandı. Duayla büyüünün yan yana duracağını ne bilirdi? Oğlan çıkarıp muskasından saç tellerini Cinci Emine'ye verdi. Cinci Emine az su koydu kazana. Adını bilmediği otlar serpti içine. En son saç tellerini attığında bir ağrı saplandı Tutya'nın yüreğine. Geçti sonra elbet geçer. Bir insan geçmez insan olmaktan. Benim olmayan kimsenin olmasın ister. Emine der: “Kimseye yar olmayasın da sonun gelsin bilinmezle. Madem yetinmezsin gördüğünle Tutya kız, inan ömrünce görmediğine sualsiz.” Kim bilir kimin isteği makbuldür? Tutya habersiz yaşamaya devam eder.

“Gölün kızları gölün kızları, gelin alın artık bu kızı. Bakın vallahi vazgeçecek, gayrı dayanamaz. Yaşı geldi geçecek, masallara ömür boyu inanamaz.”

Ömür boyu masallara inanmaya mahkûmdu Tutya, saftı. Yıllar geçti, on beşine bastı. Yaşıtları çoluk çocuğa karıştı Tutya durur evinde. Görücüleri görmek istemez onu, büyüyle mühürlenmiştir kısmeti. Hâlâ her gün göl yolunu aşındırır. İnsan yaşam dâhil her şeyden bir zaman usanır. Bağbozumu zamanıdır. Tutya bir gün göle gitmekten vazgeçer. Çatlamıştır artık göğsüne bastığı sabır taşı. Ayağı çekmez dışarıyı. Akşama kadar camın kenarında oturur. Gece olunca sıkıntıyla uykuya dalar. Gece insana yaşayamadığını yaşatır. Rüyasına gelir gölün kızları.

“Niye gelmedin kız bugün yanımıza? Yoksa sevmez misin bizi doğruyu söyle. Gözümüz yolda kaldı, gönümüz yokluğunun yanında geceledi. Sanmıştık ki sen o insanlardan değilsin, beklersin bizi. Beklemedin mi? Son kez kalk

gel. Kalkar gelirsen şu vakit sana görünürüz. Acele et gün doğumuna kalmayız biz.”

Ter içinde uyandı Tutya. Gözünü açtı mı açmadı mı anlamadı. O denli karanlıktı etraf geceleyin. Her geceden korkardı ya gün doğmazsa diye. Akli almazdı, nenesi nasıl korkmazdı karanlıkta? Cevabı basit, kabulleniriz değişmezi. Yoksa aklımızı oynatırdık dünyayı tanır tanımaz.

Kalktı yerinden bir örtü aldı başına. Sendeleyle sendeleyle vardı göl kenarına. Oynaşır buldu gölün kızlarını. Aydan aydınlıktı yüzleri. Renk renkti elbiseleri. Saçları gölden almıştı dalgalarını. Onu görünce aralarına aldılar. Tek söz etmeden ona onca söz ettiler. Sevindi Tutya kucakladı onları. Eşi var bildi ömründe ilk. Gözü bir aralık mağaralara kaydığında mihlandı kaldı yerinde. Dokuz devin dokuzu yan yana. En büyükleri oturur en başta, durmuş ona bakıp gülümser. Tutya korkar gitmek ister. Saflığı bırakmaz onu orada kalır. İnsan bunca beklediğini nasıl bırakıp gider?

Dokuz devden en büyüğü iner mağaradan aşağıya. Seslenirler ardından, adını öğrenir; Altemur. Ölene kadar unutmaz Tutya bu adı, kelime-i şehadetten önce tekrarlar. Göle ayak basar Altemur, su dizine gelmez. Üç adam boyudur gölün derinliği, dokuz devin en büyüğüdür Altemur. Yürür olanca heybetiyle iki adımda kıyıya varır. Kardeşleri içindeki kızı fark eder.

“Sen de kimsin inci tanesi? Anka’nın gagasından mı düştün? Çöl rüzgârıyla mı savrulup geldin? Hangi olmaz masalın kızısnı? Gel şöyle otur avucumda, seni ait olduğun yere çıkarayım. Bir bulut parçasının üzerine bırakayım. Sen bu diyara ait olamazsın.”

Dili tutuldu Tutya’nın Altemur karşısında. Bunca güzel söz işitmemişti ömründe. Amcasına benzemiyordu hiç Altemur, acaba erkek değil miydi? O an düşünmedi bunu, sonra geldi aklına. Kim bilir hangi fikre han olur insanın akli, bir devin gözlerindeyken gözleri. Söz korkusunu aldı Tutya’nın, bir gömü değerince sandı dünyadaki değerini. Sevincinden titredi. İçinin avlusuna çıktı onca yıl gizlediği. Altemur’a bakıp gülümsedi. Altemur’a bakmak göğe bakmak gibiydi. Tutya konuşmuyor ama bakıyordu. Sevgi bakışlardaydı.

“Lâl mi yoksa bal peteği dilin? Niye sözünü benden esirgersin? Korktun mu yoksa cüssemden? İşte, şuraya yüzükoyun uzanayım. Bu bedende bulunmak en büyük suçum. Günahkâr doğmuşum ben ne yapayım? Gün be gün gördüm uzamasını elimin ayağımın. Ürktüm bir vakit ya dünyaya sığmazsam? Sıgıdım ama yaşayacağım varmış, sığındım bu mağaraya. Bir cenin kadar küçüldüğüm olur gören olmamıştır. Görmek istersen sabahı bekle yanımda. İstemezsen var git ardından bakayım, saçları kına çiçeğim.”

“İstemez değilim ya nenem yalnız. Uyanır göremezse beni figanını buradan duyarız. Üzmek istemem ben onu çok vakit üzülmüştür. Bir sevdiği ben

kalmışımıdır. Herkesin bir sevdiği olmalı şu dünyada. Yoksa nasıl dayanır yaşamaya? Bazı ağaçlar yalnızlıktan ölür bilmeyiz. Şimdi gidiyorum ama yine gelirim. Sen dokuz devin en büyüğü Altemur'sun, öğrendim. Ben de Tutya'yım, unutma yüzümü, beni bil. Bazen bilmek bilmemekten iyidir."

Koşa koşa eve döndü Tutya. Günün ilk ışıkları yaprakları yaldızlıyordu. Ahşap pencereleri kapalıydı evin, içerisi karanlıktı. Hemen kendini yatağa bıraktı. Biraz sonra nenesi odaya girdi. Nefesini dinledi, uyuyor. Odadan çıktı, içi rahat. Tutya kıkırdadı arkasından, sessiz. Düşe bıraktı kendini, tek kahramanı Altemur.

Kabul oldu oğlanın kargışı, tuttu Cinci Emine'nin tılsımı... Yaşamaya nedeni birdi Tutya'nın on oldu. O sene köyde şiddetli don oldu. Yaza meyve sebze yetişmedi. Bir uğursuzluktur geldi çörekledi başlarına. Kimse sezmedi denk olmayan davulların çalmasını yan yana. Rab, insanı yetinememekle lanetledi. Tutya insanı sevmeyi iraksadı. Bile isteye olmazı seçti. Tuttu Altemur'u gizli-den sevdi.

Daha çok gider oldu göl kenarına. Onu aradı toprakta suda. Gözünün yaşını saydı bekledi. Bine varınca "göreceğim" dedi. Vardığı gece koştı vuslata. Ateş böcekleri aydınlattı yüzünü. Altemur onu uzaktan gördü. Koşar adım gölü geçti. Geldi başında dikildi. Unutmamıştı onu. Sevmek suçu unutulur mu?

Bir günahı bölüştüler. Gecenin yükünü Altemur sırtladı, gündüzler Tutya'ya kaldı. Altemur koca adam, karşı duramadı sevmeye. Olacak iş mi bir devin insana tutulması? Tutulur. Güneşler tutulur âlemde. Tutya eğleyemez gönünü, olmaz bir sevda uğruna tükenir. Telef olmazsa âşık, âşık mıdır? Aklını yitirdi derler ardından. Kendi kendine konuşur, çiçeklerle gülüşür. Ne derlerse desinler. Tutya kimseye tek söz etmez. Ederse derman ararlar, bazı yaralar derman istemez.

İkisi de kimseye açmadı derdini. Yalnız birbirlerini bildiler. Örttüler üzerlerini sırlarıyla, gizlendiler. Sığındılar birbirlerinin duldalarına. Ödleri koptu değmekten birbirlerine. Bilmek yeter sandılar. Yetmedi. Güneşin ısıtamadığı bir günde buluştular. Altemur kucaklayıp Tutya'yı mağaraların önüne getirdi. Tutya kekeleyerek konuştu. Oysa söz olmasaydı o gün yanlarında ne iyi olurdu. Etmeseydi o sözleri Tutya, duymasaydı Altemur. Uzatmasaydı elini, mutlu sonla bitseydi öyküleri...

Tutya'nın dediğidir: "Sen, anızıyla yanmayı düşlediğim bahçeme girdin. Şikâyet etmedim, kimseye anlatmadım. Cüssenden de büyüksün kalbimde. Nasıl olur deme. İçime düştün daha cenindin. Yaşarız beraber sonsuza bildim. Yaşar mısın? Altemur beni tutsun, beni bırakmasın. Sol elin başımın altında dursun, sağ beni kucaklasın!"

Altemur'un yaptığıdır: Uzatır sol elini Tutya'nın boynuna. Boynu bir kuş-

konmaz dalı, Altemur'un soluğu titretir onu. Dokunduğunda çıt eder kırılır. Tuzla buz olur, incecik bir ayna gibi. Sırrı Altemur'un eline dağılır, ne yapacağını bilemez. Kurtlar ulur acıdan, Tutya'nın sesi çıkmaz. Göze almasa ölümü âşık, âşık olmaz. Altemur tutmaz, bırakır onu. Kayalara çarparak göle düşer bedeni. Parça parça olmuştur kalbi. Vallahi ölmekten değil ölmekten değil. Bilmemekten bildim sandığını. Tutya, ölümünü saklar bilirdi Altemur. Saklamadı. Kaldıramadı Tutya'nın küçücük gövdesini. Küçük bir çocuk getirdi köye haberini.

Tutya kız Kızlıgöl'de boğuldu, çocuk görüp geldi. "Düştü mağaralara çıkayım derken, çıkmadı sesi" dedi. Cinci Emine mağrur gülümsedi, oğlan şükretti kabul olan duasına. İki de ölümü bilmezdi, ermezdi akılları acısına. Köylüler koştular göle, Tutya'nın bedeni aheste yüzer. Nenesi duyup olanları yalın ayak koşar. Elleriyle yoklar yüzünü, kalbinin sessizliğini dinler. Evvelinde koysa göğsüne kulağını Altemur'u duyardı. Duymadı yazık, sevdiğinden oldu. Gözünü ateş iyesi aldığında bu denli yanmamıştır canı. Ağıdı çevre köylerden duyulmuştur. Adı o günden Kara Nene kalmıştır. Dokunduğu çiçeğin artırmıştır hüznünü. Kapısında biten ak güle o vermiştir al rengini. Ateş iyesi iyilik etmiştir ona gözünü alarak. Dayanamazdı yüreği o günleri görmeye. Bağladığı karalar bir ömür çözölmeye!

Tutya kız Kızlıgöl'de boğulmadı, ben bilirim. Onlar gözleriyle gördü ben bildim de dedim. Hakikat görmekte mi, siz karar verin. Bazı şeylerin olmaması, imkânsız olmasından iyidir. Anlatanınız varsa öykünüzü, yaşadınız demektir. Yoksa dünyadan geçtiğinizi kim duyar? Kışın başlayan öyküler kışın biter, bu bilinir. Öldürmek sizi ölmeye alıştıtır, bu söylenmez. Altemur dokuz devin büyüğü, eridi günden güne. Gölün kızları üzüldüler ağabeylerinin hâline. Çaresiz kaldılar, ellerinden bir şey gelmedi. Bir insanın ölümünün bir devi öldürmesine kimsenin aklı ermedi. Altemur öldüğünde insan kadardı derler, o kadar küçülmüştü. Ömrü bir insanın uğrunda yanıp ölen devleri yakarlar. Dirisi sığmamıştır dünyaya ölüsünü ne yapsınlar? Küllerini rüzgâr acır da sürür ebedî diyarlarına. Altemur'un külü gelir Tutya'nın mezarında birikir, görmez bunu kimse.

"Gölün kızları gölün kızları gelin kaldırın bu kızın ölüsünü. Bilin ki onu Altemur sevdi Altemur öldürdü. Gölün kızları gölün kızları üzölmeyin sakın, bu kız şuncacıktır. O bağışladı Altemur'u, sevmek ölümünü bağışlamaktır."

İZZET EŞEN

DEĞİŞEN BAKIŞ

“Üsküdar’a giderken aldı da bir yağmur...”

Yağmur düştü yeryüzüne. Sokakları taradı, toz kabardı genizlere kadar ulaştı. Şehrin sokaklarındaki insanları yakaladı. Telaş sardı. Islanan saçlar, ıslanan yüz hatları, ıslanan kıyafet, ıslanan ayaklar vardı. Göğe baktı, gözleri birbiri peşine inen damlalara takılı kaldı. Yağmur yağdı. Kirinden, pasağından arındı her yer. Yağmur yağdı toprak şenlendi, bitkilerin damarlarında yoğunlaştı. Arabaların sayısı arttı, silecekler hızla çalıştı. Dışarıya çıkmaya hazırlanan çocuk kapıdan içeriye üzümlere dönüş yaptı.

Ayten teyze yağmuru geç fark etti. Yıkadığı, kurumak üzere olan çamaşırları tekrar ıslandı. Kendi kendine kızmaya başladı. “Ah akılsız kafam ah! İnsan bakma mı hava durumuna? Şimdi tekrardan yıka, tekrardan as, tekrar tekrar tekrar. İçtiğim çay da boğazıma durdu.” Bir hışımla balkon demirliklerine asılı çamaşırları topladı. Toplarken gök gürledi. Gözleri alan şimşek dilinin ucundan “Lailahe illallah” fırladı. Yüzü yağmur damlalarıyla ıslandı. Koşar adım içeriye kaçtı.

Rasim balıkçı teknesinin üzerindeki ipoteği kaldırmak için açıldı Karadeniz’e. Korkuyordu lakin elden ne geliverir. Oğlanı evlendirmek için yüklüce borcun altına girdi. Aldığı paraya karşı ekmek teknesini karşılık gösterdi. Havanın patlayacağını bilirdi. Babasından öğrenmişti, bulutların rüzgârın lisanını. Gerçi meteoroloji artık saat başı ölçüm yapıp her şeyi ayan beyan gösteriyordu. Çıkılmazdı bu havada. Sefersiz her gün teknedeki ayrılıştı. Hem ne yapardı denizsiz. Başka elinden ne gelirdi. Ya nasip deyip açıldı. Mavi düzleme. Her şey hızlı gelişti. Hava patladı. Dümeni sımsıkı tuttu. Dalgaların üstünde salındı, salındı. Yüreği ağzına geldi. Eşi Nesibe’nin bekleyişi, oğlu, gelini. Gözlerinin önünden geçti sevdikleri. Ekmek teknesi daha fazla dayanamadı su almaya başladı. Rasim dalgaların arasında canhıraş bir hâlde kulaç attı, kulaç attı. Yoruldu kendini bırakıverdi. Dönemedi. Yağmur ve dalga. Çaresizliğin

vurduğu bir insan daha kayboldu.

Fevzi simitleri topladı üstüne naylonu kapadı. Başının üstüne aldığı tepsiyle yakındaki kahveye doğru yol aldı. Kaldırımında hızla kaçan bir gençle çarpıştı simitler yere saçıldı. Polis yetişti, genci yakaladı. Teşekkür etti Fevzi'ye. Fevzi habersiz, kızgın, düşünceli. Fevzi'nin simitlerine ne olacak? Kim kurtaracak onları. Yerde suyun içinde, çamura bulanmış şekilde. Hepisini topladı nimet yerde kalmaz, dedi. Kediye, köpeğe verelim. Demek nasibim değilmiş, dedi. Yağmur devam ediyordu, polis otosu yanından geçerken üzerine pis sular sıçradı. Fevzi kendini tutamadı. Sokağın ortasından avazının çıktığıınca bağırdı. Rahatladı.

Elif sadece yağmur yağdığında açtığı kitabı eline aldı. Okumaya başladı. Kitabı elinden bıraktı, pencereden dışarıya baktı. Damlaların camdaki hareketlerini takip etti bir süre. Birleşen damlaların aşağıya doğru hızla hareketine şahit oldu. Pencerenin uzandığı sokak sakindi, fazlaca ıslanan gri tüylü köpek ıslaklığını hafifletmek için gövdesini titretiyordu. Hoşuna gitti, tebessüm etti, gamzeleri ortaya çıktı. Masanın başına geçti birkaç satır bir şeyler karaladı. Sözcüklerle yağmura dokundu. Bol sulu cümleler ortaya çıktı. Sonrasında yazdığı şeylerin hepsini büyük bir sinirle karaladı. Yağmur ayrıldı, yağmur hü-zündü, gözlerine hücum etti duyguları, göz yaşları yanağından usulca iniverdi. Diliyle süzülen göz yaşlarını yaladı. Islandığı tüm yağmurları geride bıraktı. Geride bıraktı B-U-R-A-K... Gececek bunların hepsi, hayat kaldığı yerden yeniden yeniden çoğalacak benim için, dedi.

Sarıca köyü duaya çıktı. Yağmur duasına. Toprak susuzluktan kırılıyordu, uzun zamandır gökten tek damla düşmedi. Köy halkı her gün göğe umut dolu gözlerle bakıyorlardı. Azıcık bir karartı gördüklerinde, ha şimdi yağacak diyorlardı, böyle çokça gün geçti. Köyün çocukları kurbağa buldular, onu da eleğe koydular. Üstüne ince bir örtü. Gödeye çıktılar. Göde ne diyecek olursanız, çocukların yağmur duasıdır. Kurbağayı ilk doğan çocuklar taşıdı. İlk olmayan çocukların hepsinde derince bir üzüntü vardı. Evlerin kapılarını sırayla çaldılar. Kapıyı açanlar çocukların torbasına pirinç, yağ koydular. Sonra ellerine aldıkları bir maşrapa suyun birazını kurbağanın üstüne, birazını da çocukların üzerine serptiler. Çocuklar ıslandıkça eğlendiler. Hep bir ağızdan "Yağ yağ yağmur. Teknede hamur. Ver Allah'ım ver. Sicim gibi yağmur." dediler. Tüm kapıları gezdikten sonra toplanan pirinç köy meydanındaki geniş kazanda pişirildi. Köy halkı duayla kaşıklamaya başladılar. Az bir kısmını da kuşların yiyeceği yerlere koydular. Sonra imamla birlikte köyün büyükleri dualar ettiler, Kuran okudular. Yalvardılar yakardılar yağmur için.

-Ahmet gelsene. Ahmet hadi ama. Bak ne güzel yağmur yağıyor.

-Ben sevmem ıslanmayı.

- Hadi bırak nazlanmayı, benim için. Hiç hatırlım yok mu?
- Ahmet isteksizce Melda'nın koluna girdi.
- Çok güzel öyle değil mi?
- Ya ya...
- Hadi bana güzel bir şeyler söylesene.
- Söyle deyince söyleniyor mu hem. Kıyafetlerim ıslandı, ayaklarım çamur oldu. Üşütüp hasta olmasam bari.
- Ne kadar kabasın. Biraz romantik olmayı dersen, kendini akışa bıraksan.
- Olamıyorum. Gerçekçiyim. Bir sürü iş çıkacak şimdi.
- Ne gibi?
- Aman neyse, boş ver daha fazla tadımız kaçmasın.
- Hani şu geçen karaladığın şiiri okusana, gözlerime bakarak.
- Of. Ezberimde değil.
- Ne diye yazıyorsun o vakit?
- Bilmem güzel geliyor, dinlendiriyor, boş konuşmaktan boş kalmaktan iyi.
- Boş konuştuğumu mu ima ediyorsun?
- Yok öyle bir şey. Aaa, bak kuşlar da pineklemişler sıra sıra!
- Hemen konuyu değiştir zaten.
- Uzatmasak yağmurun tadını (çıkarsan) çıkarsak.
- Yağmurlar yağdı. Yüreklere dokunan sayısız melek indi. İnsan her şeyi kendince anladı. Bazıları yağmuru da yargıladı. Bazıları yalvardı yakardı tek bir damla için. Anlamadı insan, her şey onun için...

VELİ DÖNMEZ

KARATE

Evde bayram havası var. Nasıl olmaz? Osman geliyor. Hacı Rasim Ağa erkek hindi gibi kubarıyor ama pek de belli etmek istemiyor. Tabii oğlanı şımartmamak lazım ama büyük iş başardı. Hem çok büyük iş, koskoca köyde tek okuyan oğlan... Aferin ülen eşşoğlu, aferin! diye geçirdi içinden. Osman nasıl mı? Okudu. Küçükken ateşli hastalık geçirmiş. Çelimsizin teki, biraz da safça... O zamanki köyün ilkokul müdürü Mürsel Hoca, Hacı Rasim Ağa'yla ahbaplar. Mürsel Hoca çok ısrar etmiş; gel, Osman'ı okut, diye. Rasim Ağa önceleri diretmiş. Okuyamaz, saf çocuk şehirlerde heder olur gider, demiş. Fakat Mürsel Hoca söz vermiş, her şeyiyle ben ilgileneceğim demiş. Rasim Ağa da bakmış oğlan çelimsiz; tarlada çiftte çubukta çalışamaz, peki demiş. Sağ olsun, Mürsel Hoca da sözünü tutmuş. Okulundan tut da kalacağı yurda kadar her bir şeyiyle yakından ilgilenmiş.

Şerife ana, sekiye oturmuş. Köyün tozlu yoluna bakıyor. Biraz gözleri yaşlı ama sevinç gözyaşları bunlar. Mavi Bedford otobüs tozu dumana kata kata geliyor. Çok şükür bu sefer bozulmamış. Otobüs evin önünde durdu. Osman otobüsten indi. Elinde tahta bavulla gittiği gibi gelmiş. Çelimsiz oğlan anasını görünce kara çipil gözleri parladı. Şoför Sırrı sigaradan sararmış paslanmış inşaat çivisi gibi dişleriyle sırtıyor. 'Gözün aydın Şerife bacı.' dedi. Şerife ana önceden hazır ettiği gazete kâğıdına sarılı oyalı çemberi camdan Sırrı'ya uzattı. 'Bunu Hatçe kızıma ver, örtünsün. Göz aydınlığı âdettendir.' dedi. Sırrı 'Sağ olasin.' deyip bastı gaza. Osman anasını elini öptü, iyice bir sarıldı ana oğul. Hacı Rasim Ağa, Osman'ı görünce hiç istifini bozmadı. Öyledir eski babalar, çocuklarını ne kadar sevseler de belli etmezler. Osman da büyük bir edeple babasının elini öptü. Severdi Osman babasını. Birazda minnet borcu vardı. Köyde kimseler oğlunu okutmazken babası onu ele güne muhtaç etmeden okut-

muştı. Ziyadesiyle de korkardı; çünkü hiç yüzüne gülmemişti babası. Hoş beş edildi, yemekler yenildi. Sofra da esaslıydı hani. Şerife ana döktürmüştü oğlan geliyor diye.

Osman müsaade isteyip Ali'nin evine koştı hemen. Ali Osman'ın çocukluk arkadaşıydı. Gariban oğlan, geçen sene anası Osman'ın teyzesinin kızı Gülizar'ı münasip gördü ve everdi. Gülizar biraz çirkince ama akıllı kızdı. Ali'yi de derledi, topladı. Az da olsa mal mülk sahibi yapıyor. Ali'yle Osman öz kardeş gibi birbirlerine sarıldılar. Gülizar da çayları, kahveleri, meyveleri, yemişleri ardı ardına kotardı. Gülizar da kardeş gibi sever Osman'ı. Ne de olsa teyze çocukları. Ali Osman'a laf arasında, 'Yarın kasabada Pazar kurulacak. Biz de gidelim, gezelim.' dedi.

Ertesi gün kasabaya indiler. Kasaba pazarlarını bilirsiniz. Köylüler bağ bahçelerinden topladıkları domatesleri, biberleri, salatalıkları, patlıcanları, kabakları, üzümeleri, erikleri, kayısıları kısaca sebze ve meyveleri sepetlere doldururlar. Patpatlarla traktörlerle gün doğmadan sökün edip tezgâhlarını kurarlardı. Bu kasabanın pazarı çayın hemen kenarına kurulurdu. Köprü'nün başında kasabadan köylerden gelen genç kızlar ile oğlanlar süslenip püslenir, arzıendamlar edip keşişirlerdi. Oğlanlar, kızlardan biraz yüz bulsalar analarını dünür gönderirler. Önceleri kızlar biraz niyaz yaparlar, sonra düğün dernek kurulurdu.

Osman'la Ali de tam köprübaşına gelmişlerdi ki Osman bir kıza baktı kaldı. Nerdeyse mail oldu. Hatta Osman sendeleyip az kalsın çayın içine yuvarlanıyordu. Allahtan imdadına Ali yetişti. Kız yanındaki kızlarla kikir dedi. Sonra Osman'a bakıp burun kıvırdı ve yürüdüler. Tam Osman'la Ali'nin yanından geçerken Osman'a tekrar bakıp bir de 'Salak!' demesin mi? Osman'ın yüzü kıpkırmızı oldu. Osman Ali'ye 'Kim bu kız?' diye sordu. 'Çilli Hatçe.' dedi Ali.

Evet, evet doğru tahmin ettiniz. Hikâyenin başında bahsettiğimiz Şoför Sırrı'nın kızı Hatçe. Osman görmeyeli köyün çilli Hatçe'si serpilmiş, çilleri kaybolmuş. Bembeyaz yüzüne boncuk mavisi gözler, hilal kaşlar ayrı bir güzellik katmış. Hatta kimler dünür olmuş da beğenmemiş.

Sonraki günlerde Osman tutturdu Şerife anaya, 'Hatçe'yi bana alın.' diye. 'Senin neyine köyün en güzel kıızıyla evlenmek oğlum?' demeyin. Gönül bu! Kimi seveceğini sormaz. Rasim Ağayla Şerife ana Hatçe'ye dünür oldular. Sırrı sever Rasim Ağay'ı. Ona göre olur; lakin Hatçe bir zalim çıktı ki sormayın gitsin. 'Ben o çöp oğlana mı kaldım? Almam.' deyip diretti. Osmancık yıkıldı. Zaten zayıftı, on ila on beş gün içerisinde iyice eridi. Şerife ana da gece gündüz ağlar oldu. Oğlunun bu hâline Rasim Ağay'nın da içi yandı fakat umursamazdan geldi. 'Olsa iyiydi ya olmadı işte. Yarın bizim deli oğlanın da ataması çıkar, gider. Münasip bir kızla da eveririz, unuttur.' dedi.

Yüce yaratan yazıp çattıysa yok yerden bir şey sebep olur. Oldu da. Gülizar, ‘Nesini beğenmezmiş Osman gardaşımın. Kurban olsun çilli hasbam.’ deyip meseleye el attı. Daha önce söylemiştik Gülizar yaman kız. Hatçe’yi bir kenara çekip başladı konuşmaya. ‘Hatçem! Boncuk gözlü, hilal kaşlı bacım... Güzellik sofraya konup yenmez. Hem makbul olan kalp güzelliğidir. Osman gardaşımı bilirsin, herkes bilir. Kalbi temizdir. Hem ben seni de düşünüyom. Köyde birine varıp şalvar, kara lastik giyip tarlada tapanda çiftte çubukta sürüneceğine memur karısı ol! Güzelliğine yakışır etekler, mantolar, üstü kurdeleli ayakkabılar giy. Hem Ali abinle evlendiğimizde bir şey bilmezdi. Avrat ol! Çek çevir benim gibi. Hiç değilse sözünden çıkmaz.’ dedi. Gülizar’ın söyledikleri Hatçe’nin aklına yattı; fakat dedik ya zalim diye. Mırın kırın, naz niyaz etti ama Gülizar burnundan girdi, ağzından çıktı, razı etti. Hatçe, ‘Peki Gülizar abla. Gelsinler, istesinler babamdan.’ deyince Gülizar Şerife anaya koştı, müjdeyi verdi. Bizim Osmancık da bayram etti. Gülizar’a da memur olunca üstü kurdeleli ayakkabı sözünü verdi. Akşamına Rasim Ağa, Sırrı’dan Hatçe’yi istedi. Sırrı, ‘Verdim, gitti!’ deyince sütlü kahveler, şerbetler içilip lokumlar, bisküviler yenildi. Sözler anıldı, sözler verildi.

Osman’ın ataması yakındı. O yüzden iki ay içinde düğün olacaktı. Sonraki günlerde dünürler birbirlerini sık sık ziyaret ettiler; lakin Osman’la Hatçe birbirlerini nerdeyse hiç görmediler köyde dedikodu olmasın diye.

Sayılı gün çabuk geçer demişler. Düğün günü geldi, çattı. Kınalar yakıldı, gülündü, oynandı, yemekler yenildi, alayla gelin alındı. Ali’yle Gülizar da sağdıçları oldu. Buralarda âdet. Damatla sağdıç yatsı namazını camide kılar. Sonra damat gerdeğe girer. Osman’la Ali de camiye doğru yol aldılar. Ezan okundu. Biraz sonra cemaat namazı bitirip tekrar düğün evine döndüler. Fakat Osman’la Ali yoklardı. Rasim Ağa misafirleri ağırlamak için camiye gitmemişti. Cemaate Osman’la Ali’yi sordu. Camide olmadıklarını söylediler. Rasim Ağa’yı bir telaş aldı. Biraz bekledikten sonra köyün gençlerini Osman’la Ali’yi aramaya gönderdi.

Saatler geçti, damatla sağdıç yok. Aramaya gönderdiği gençler de bulamadılar. Bu kez sadece Rasim Ağa değil bütün köylü telaşlandı. Rasim Ağa ve üç beş ihtiyar haricinde tüm köy damatla sağdıç aramaya koyuldular. Onlar araya dursunlar.

Vakit gece yarısına yaklaşıyordu ki Hatçe gerdek odasında başladı boncuk mavisi gözlerinden boncuk boncuk yaş dökmeye. Hatçe, ‘Bu iş böyle olmaz. İlk günden beni bırakıp gitti. Beni babamın evine götürün.’ diye tutturdu. Haliyle Rasim Ağa da sinirinden küplere bindi. Çok şükür ki Osman’la Ali hızlı adımlarla eve doğru geldikleri görüldü. Rasim Ağa Osman’a ‘Neredesin ülen deyyus?’ diye çıkıştı. Osman Ali’nin ardına sindi. Üç beş ihtiyar Rasim Ağa’yı

tuttular. Biraz sakinleştirdiler. Rasim Ağa Osman’a “Neredeydin ülen köpoğlu, adam gibi anlat!” dedi. Osman biraz kem küm etti. Baktı ki Rasim Ağa tekrar sinirleniyor, başladı anlatmaya.

“Baba, camiye giderken Kahveci Rüstem’in kahvesinin önünden geçiyorduk. Namaza vakit var diye bir bardak çay içelim dedik. Sonra Rüstem, ‘İyi ki geldiniz gençler, siz burada durun. Ben bir eve gidip geleyim. Size de videoya film koyarım, seyredersiniz. Alın anahtarı da. Ben gecikirsem kapıyı kitler, paspasın altına koyarsınız,’ dedi. Sonra filme dalmışız, vaktin ne çabuk geçtiğini anlamadık. Sonra Rüstem gelip ‘Siz hâlâ burada mısınız gençler? Nerdeyse gece yarısı oldu. Çabuk gidin eve.’ deyince aklımız başımıza geldi.”

Rasim Ağa sinirli sinirli ‘Ne filmi ülen bu, it herif?’ diye sordu. Osman’ın gözleri parladı.

“Karate filmi baba, karate...”

YUNUS NADİR'İN "ÇIRAK" I

SADIK YALSIZUÇANLAR

Yunus Nadir Eraslan'ın ilk öykü kitabı Çırak, Hece Yayınları'nca yayımlandı. On dokuz öykünün yer aldığı kitap, 111 sayfa-dan oluşuyor. Bu rakkamın özel bir gön-dermesi var mı bilmiyorum ama kitabın her yerinde özel bir gönderme aramamızı gerektirecek bir yoğunluk söz konusu.

Turgut Uyar, "korkulu ustalık"tan söz etmişti. Genelde yazarın, özelde şairin "us-talaşmak"tan korkması gerektiğini vurgu-lamıştı. Eraslan'ın kitabına "çırak" adını verdiğini görünce ilk bunu hatırladım. O "ustalık"tan kaçınılması gerektiğini insan belirli bir olgunluğa erişince anlıyor gali-ba. Eraslan bu olgunluğa erken yaşlarda ulaşmıştı.

Kitabı okudukça zaman zaman Sivas Ulaş günlerine gittim... 1985 yılında Ulaş Lisesi'ne Türkçe-Edebiyat öğretmeni olarak atanmıştım. Yunus Nadir'i, sevgili babası-nı orada tanıdım. Yunus'un, Üç Kafa Üçü de Kel Kafa öyküsünde hışımını anlattığı o güzel adamı. Bir yandan Ulaş Devlet Üret-me Çiftliği'ndeki berber dükkânında saç traşımızı yapar bir yandan da İslam düşün-cesinin sorunlarından söz ederdi. Öyküde-ki üç kel kafadan biri olan bu özü sözü bir adamın enerjisi biz gençleri dahi yorardı.

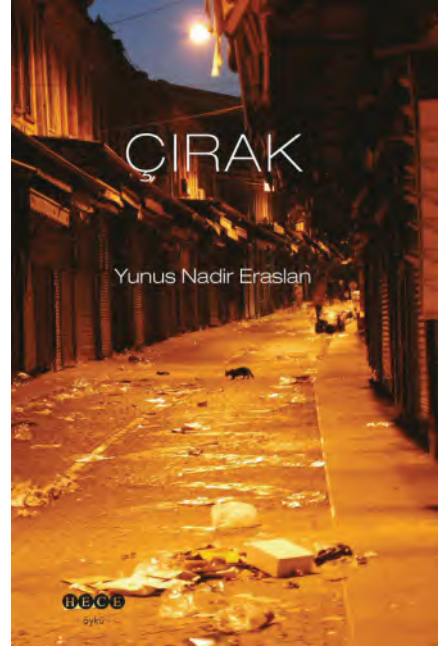
Eraslan, hikâyede ne güzel anlatmış; hid-detini, samimiyetini... Ne kadar gerçekçi yansıtmış. Tanıdığım birinin hikâyede bu denli gerçekçi pozlanması beni heyecan-landırıyor ama tanımayan bir okuru benim kadar coşkulandırabilir mi? Fazlasıyla, di-yebilirim. Kellik ve "kafa" üzerinden üç ayrı karakteri bu kadar güzel yansıttığı için peşi-nen O'nu kutlamam gerekiyor. Türkiye'de, hele o dönemde örneğini fazlasıyla görebil-diğimiz çığ, sözüm ona laikçi okul müdürü ve yine oldukça tanınmış bir karakter olarak Şerafettin hocanın arasında asabi mizaçlı Baba. Üçünün zahiren ortak yanı kellik ama üç ayrı zihniyeti veya mizacı da yansıtıyor sembolik olarak üç kafa. Eraslan'ın dili ne kadar güzel. Hele bu öyküde. Karaçalı haklı: "Eraslan sahici bir dile yaslanıyor. İnandırıcı-lığını, samimiyetinden ve doğallığından alıyor. Bir kahvede ya da bir dost meclisinde oturup konuşur gibi yazıyor. Ölçülü biçili, ince işçilikle yontulup inceltilmiş bir dille kurmuyor öykülerini; oldukça serazat ve ha-yatın içinden sesleniyor..."

"O Gece, Kalbim Buz ve Paramparça" öyküsü, yakın Türkiye'nin en nadide par-çalarından birini oluşturuyor. Yine Baba var sahnede. Bir görünüp bir yitiyor ama gizil kahramanların en etkini. Ali hoca eleştirel ama âdil ve gerçekçi pozlanıyor. Tanımaktan hüznün duyduğumuz bir ka-rakter. Benna'nın o yakıcı sözleri ne kadar

güncel! Bu, Yunus'un öykülerinin tümünde gözleyebildiğimiz bir özellik. Geçmiş, bugün, gelecek iç içedir, der T. S. Eliot. Bir görüşmemizde Kediler Kitabı'ndan söz ettiğimiz Eliot'ı Eraslan'ın çok sevdiğini ve sıkı okuduğunu biliyorum. Aslında O'nun arı duruluğu bana Eliot'ın Paz'ın redaksiyonundan geçmiş şiirlerine benzer bir duygu durumunu çağrıştırıyor. Şâkir adı Yolcu'da olduğu gibi burada da karşımıza çıkıyor.

Eraslan, bize, "adamlığın ancak bir adamın yanında öğrenilebilecek bir şey olduğunu" Çırak'ın en başından sonuna değin duyuruyor.

Hüseyin Pala'ya adanan, kitaba adını veren bu muhteşem öyküde bir kez daha görünüp yitiyor Baba. Eraslan, sıkı bir "iletişim" kuramadığını düşündüğü babasından bence fazlasıyla etkilenmiş. O güzel adamdan kim etkilenmez ki! Adanmanın, Sokrates'in ifadesiyle, "bir düşünce uğruna hayatı hiçe saymanın" en canlı örneklerindendi. Di'li geçmiş zaman kullandığıma bakmayın. Geçmiş zaman hülyası gibi andığım bu adamı ilk tanıdığım, dinlediğim, konuştuğum o güzel günlerdeki gibi tekrar tekrar hatırlıyorum. Hatıralar, insanı daima yeni kapılara iter. Bizi dinamik kılar. Yunus, kasaba ve şehir pazarının farkını böylesi bir canlı, etkin dilin içinden yansıtıyor. Sonra babayı yitirme sahnesi... O korkuyu hatta dehşeti iliklerimize kadar hissediyoruz. Elma şekerinin karpuz saplanması ne kadar şiirsel bir görüntü. Görüntü dedim de, Yunus Nadir'in öykülerinde -laf olsun diye söylemiyorum- gerçekten görsel yanı baskın bir anlatım dikkati çekiyor. Yönetmene, görüntü yönetmenlerine özgü sanılan bu hâl, hayatı algılama/görme biçimimizle

ilgili daha çok. Kimi yazarlar böyledir. Hayatı görsel yanı baskın bir dille ifade ederler. Eraslan, özellikle bu öyküsünde, hem öykünün ifade imkânlarını kullanıyor hem de bir sinopsis yazar gibi anlatıyor. O ünlü deyişle, anlattıkları gözlerimizden film kareleri gibi geçiyor. Kitabın birbirinden güzel öyküleri arasında en çok etkilendiğim Çırak oldu diyebilirim. Her cümlesi, her sahnesi apayrı bir güzellikte olan bu büyümlü anlatıda sol bacağına sağ bacağının altına koyarak oturan ve ayakları uyuşmayan babanın aynayı, Yusuf yüzlüyü, Yusuf'un bizatihi kendisini hatırlatması, "paslı çakı"yı, "kabuk bağlamış yara"yı hatırlatan kısa pantolonu, annenin, "oğlanı bu yaşta kendine benzettin" sitemini, "kurban"ı, hâsılı o gizemli geçmişin hatırlandıkça insanı melâle boğan bütün ayrıntıları bulabiliyoruz. Kenan Usta, hem kitabın hem de öykü dağarımızın unutulmaz karakterlerinden biri olmaya aday. Küçük bir hasır iskemle

getiriyor ve “seyret” diyerek, ilk derse başlıyor. Usta-çırak ilişkisi denilen bu muazzam olgu, ancak bu kadar güzel anlatılabilir. Bu, insanoğlunun kadim ve kıyamete değin sürececek kemal bulma biçimidir. Öyküyü okurken, Kayseri’li bir meczubu, Mavi Boncuklu Baba’yı hatırladım. Kendisine oldukça pahalı birtakım elbise armağan ediyor bir zengin. Alıyor, omuzlarından, yanlarından söküyor. Çuvaldız gibi büyük bir iğneyle üstünkörü dikeyiyor. “Ne güzel oldu değil mi?” diyor şaşkınca bakanlara, “aşkın iğnesiyle dikilince böyle güzel oluyor işte” diye ekliyor. Kenan usta sadece terzilik öğretmiyor. Hayatın bütün şubelerine ait teferruatı, onlara ruh veren özü yansıtıyor. Bu, dünden bugüne olabilecek gibi değildir, yıllar alır. Sabır gerekir. Dikkat lazımdır. “Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır” diyen Hz. Yunus’un Tapduk dergâhında yaşadıkları bunun en etkileyici tablolarını yansıtır. Eraslan’ın Çırak öyküsü, bize bu sırrı aktarıyor. Ve Bahri Usta. Kenan Usta’nın yansıttığı dünyaya eşlik eden Bahri Usta, Çırak’a, “erenlerin lokması”ndan söz eder. Babanın ölümü bir göktaş gibi düşer. “Hiçbir terzinin onaramayacağı kadar büyük bir parça kopmuştur” çocuğun içinden. Babanın ölümü geride bir kaos bırakır. İğneden, kumaştan, tekmeden geçen Çırak, mezun olduğu okulun müzik öğretmeni olur. Bu maceranın içinden geçen herkes, en çok da okur tekamül eder.

Çırak’ta neler yok ki...

Tanıdık şairler, Gariplerin Kitabı, TRT’den emekli canlar, onlardaki Ehl-i Beyt aşkı, Bakkal Gâzi, Ve acı ve oyun ve ölüm... -Ki kitabın diğer en güzel bir öyküsüdür- Hakkari’nin dağları, Niyazî Usta,

Hamiyet Yüceses, Ulaş mezarlığının gecesi, Mevdudî, Demirel, Ecevit, vakıflar, dernekler, berberler, kar, kış, kıyamet, soğuk, yalnız, uzun geceler, masallar, Dudular, secdeler, Fethi Babalar... Âşinası olduğumuz ne varsa resmigeçit yapıyor.

Bu zaman zaman masalsı bir edaya bürünen içten, sade, insanı saran dilin cıvıldaştığı öykülere editör olarak emek veren Ali Karaçalı’ya şükran borçluyuz : “Yunus Nadir Eraslan, Çırak’ta bize çocukluğumuzun iz bırakan dünyasından sesleniyor. Öykülerinde genellikle günümüzün genel öykü eğiliminin dışında bir çizgi izleyen Eraslan, henüz gerçek anlamda öyküsü yazılmamış tanıdık bir mahalleye yöneliyor bakışlarını ve oradan yaşantılara ses veriyor. Evden, sokaktan, çarşıdan, esnaf dükkânından, dost meclisinden el alan bu öyküler, mahallenin sokaklarında büyüyen bir çocuğun, bir gencin yaşantısından kesitlerle ve sahici bir yaşamışlık duygusuyla veriliyor. Gerçek hayatla örtüşen bu anlatılar okuyucuda otobiyografik öykü sanısını uyandırıyor. Eraslan, bir çocuğun penceresinden anneyi, babayı, masalcı nineyi, sakalı mis gibi kokan dedeyi, camideki müezzini, terziyi, berberi, çarşı esnafının muhabbetini, idealist genci, düzeni değiştirmek isteyen dava peşindeki öğretmeni, ustayı ve çırağı anlatırken sakınmasız ve içerden bir dil kullanıyor; perdelemiyor, örtmüyor, simgeselliğe başvurmuyor. Bazen ironiye bazen gülmeceye kapı aralıyor. Kötünün içindeki iyiyi gösterirken de, iyinin içindeki kötüyü gösterirken de aynı duygu evreninden sesleniyor.”

NOHUT ODA

FATMA AYDAR

“Yaşamın ilk çabası kabuk oluşturmaktır.” diye başlayıp “Kendini bildi bileli kabuğunu arayanlara... En çok kardeşime...” diye girişine epigraf düşülen *Nohut Oda*, Melisa Kesmez’in geçtiğimiz Eylül ayında Sel Yayınlarından çıkan üçüncü öykü kitabı.

Melisa Kesmez bir söyleşisinde “Yazarlık, galiba kendini serbest bırakıp çırpınmadan durgun bir suda yüzer gibi yazmaya devam ettikçe kendiliğinden büyüyüp gelişen, yazdıkça öğrenilen bir şey.” diyor. *Nohut Oda*’da yer alan, birbiriyle ilişkili olduğu izlenimi uyandıran beş öykü okunduğunda, hayattaki her bir anın ve hemen her türlü eşyanın hikâye konusu olabileceğine ikna oluyorsunuz. Ömrünü yan yana geçirmiş birbirine yabancı insanlar, hayata kırılgan olanlar ve yaralarının sarılıp kabuk bağlaması için türlü sebeplere bel bağlayanlar, ölümün insan duyarları üzerindeki küçümsemeyecek hükmü, söz konusu hikâyelerde başköşeye oturtulmuş, incelikle işlenmiş meselelerden bazılarını oluşturuyor.

Bütün hikâyelerde “an”ın tahlili ve mekân tasviri, okuru hikâyenin içinde hissettirecek kadar ince ayrıntılarla sunuluyor. Koltukların duruşundan, halının rengindeki solukluğa, perdelerin kadifemsi dokusundan fincanın kenarındaki desene, duvarlardaki çatlaktan, duvarın pütürlü sıvasına, dantel örgünün kıvrımlarından, gardıropta asılı paltonun genişlemiş iliğine, belediyenin şuursuzca budadığı kel çınar ağacından ölen anneden

kalan elbisenin soluk sarı detayına kadar tüm tasvirler, kahramanların kimlikleri ve hatta kişilikleriyle doğrudan ilişkilendirilmiş.

Öykülerin kahramanları, uzaklara gidişin ya da terk edilişin dilde bıraktığı kekremsi tadı sürekli duyuyorlar. Her öyküde, bir ucu uzaklarda olan kırılmaların, her gidiş sonrasında oluşan derin fay hatlarının arasından yüzeye çıkmaya çalışan kahramanlarla tanışıyoruz. Kahramanların üzerinde parmak izlerini görebildiğimiz mekânın ve mekândaki eşyaların varlığı kimi yerde kurguyu bile gölgesinde bırakıyor.

“Ailemizi aynı çatı altında kenetleyen şey eşyaydı sanki: tek sandalyesini kullanmadığımız dört kişilik yemek masamızı, odalarımızı birbirine bağlayan koridorlardı, yüzümüzü birbirimizin ıslaklığında kurduğumuz havluydu, paltolarımızı birbirine sarılma mesafesinde muhafaza eden portmanto, çamaşırları-

mızı birbirinin kirlı sularında döndürüp duran çamaşır makinesi...”

Melisa Kesmez, kaleminin ucunda eşyanın, mekânın, anın tüm ayrıntılarını görebileceğimiz bir mercek takılı olduğı düşüncesini uyandırıyor. Kitaptaki ilk öykü “Kalanlar”ın girişinde bu gözlem gücü şöyle kendini gösterir: “Bir fotoğraf yolladı gittiğinin ikinci günü. Kaldığı odanın penceresinden çekmiş. Üzeri karla kaplı kiremit çatıların arkasında sivri doruklarıyla bembeyaz görünüyor. Kuzeyin buradakilere hiç benzemeyen dağları. Fotoğrafın altına “Dünyanın bittiği yerdeyim. Şu dağların ardında hayat var desem inanır mısınız?” yazmış. Kumaşının yünlü olduğunu hayal ettiğim turuncu perdenin kenarı görünüyor, pervazda bir fincan duruyor; yarısı boş ya da dolu, sıcaklığıyla cam buğulanmış.”

Hemen her öyküde aynı derdin farklı renklerde dokunmuş elbiselerini sırtına geçiren kahramanlar en çok da ait olma duygusunda birbirlerine yaklaşıyorlar. Ev her zaman sığınılacak kuytu bir yer vazifesini üstleniyor.

“İki insanı birbirine sevdiren şey melsela, onların birbirlerine anlattıkları hikâyeyi sevmiş olmalarından başkası değil gibi geliyor bana...” diyen Melisa Kesmez, bu beş öyküde birbirinden uzak gibi görünen her şeyin birbirine hikâyelerle bağlandığının altını çiziyor.

Her şeye rağmen kendi kozasının örtmekten vazgeçmeyenlere *Nohut Oda*’nın söyleyeceğı çok söz var.

ALLAH HER YÜREĞE DOKUNUR

AYŞE SENA ER

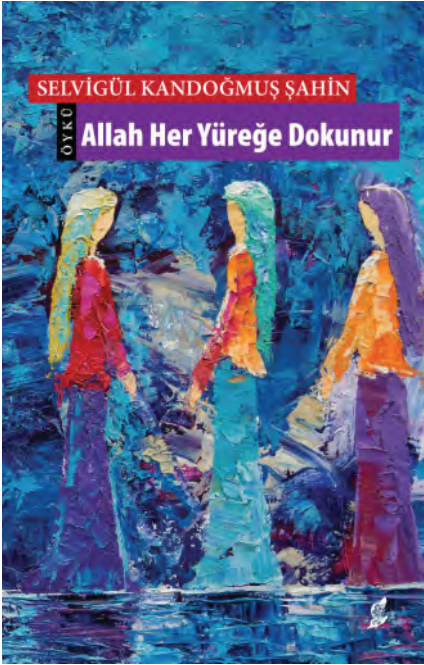
Selvigül Kandoğmuş Şahin’in beşinci öykü kitabı olan *Allah Her Yüreğe Dokunur* geçtiğimiz aylarda okuruyla buluştu. Yazarın ustalık eseri sayabileceğimiz, içinde on bir öyküyü barındıran kitap 125 sayfadan oluşuyor. Eserde üç ana bölüm bulunuyor: *Allah Her Yüreğe Dokunur*, *Sarı Yıldız Mavi Yıldız* ve *Nefes Al Ölmeyeceksin*.

İsmiyle okuruna umudu hatırlatan kitapta kadın ruhunun tüm çalkantılarına rastlamak mümkün. Sevilen, seilmeyen, bekleyen, hastalanan, terk eden ve terk edilen birbirinden farklı birçok kadınla tanışıyorsunuz:

“Aslında hep o kızı aramak için düştün yollara, tüm çırpınışların onu bulmak içindi. Ama bir türlü bulamadın. Hep yolları şaşırdın, hep dünyalıklar çıktı karşına ve yalan dünyanın oyalayan duraklarından bir türlü adım almadın. Ah Gülnihal sen böyle olsun istemedin oysa.”

Kitabın ilk öyküsü “Yaralanmış Duvarlar”da; acıyı, aşkı ve pişmanlığı aynı kazana atan yazar, “Dölsüz” adlı ikinci öyküsünde ise “bekle-yişten” bahsediyor. Sezilenin hatta bilinenin bekleyişinden: “Zaman yitti avuçlarımda oysa eridi zaman. Kaç yıl, kaç ay, kaç mevsim geçti ben hep seni bekliyorum...”

Selvigül Kandoğmuş Şahin’in dikkat çeken öykülerinden biri ise sandıkta duran bir gelinliğin ağzından anlatılan “Kırık Beyaz Bir Gelinliğim” öyküsü. Bu öyküde evin annesi Gülnihal’in eski gelinliği evin kızlarıyla ve Gülnihal’le konu

şuyor. Evde yaşanan her şeyin tanıdığı olan gelinlik, kahramanların tüm iç dünyasını kendine has üslubuyla anlatıyor.

Öyküleri okudukça yazarın çevresine duyarlı, daima kalbinin kapısını aralık bırakıp dünyayı hisseden bir yapıya sahip olduğu ve öykülerini sadece ana kahramana değil tüm kahramanlara hâkim bir anlayışla yazdığı anlaşıyor. Selvigül Kandoğmuş Şahin'in öykülerinde yaşanan olaylardan etkilenen yalnızca anlatıcı değil. Zaten bu öykülerde anlatıcı da bir tane değil. Kitap birbirinden bağımsız öyküler olarak devam ederken "Gitti Nilüfer" adlı öyküden sonra gelen üç öykü aynı konu etrafında toplanıyor. Aynı olayı farklı anlatıcılar tarafından anlatan yazar, okurun farklı açılardan bakabilmesine de yardımcı oluyor.

Kitabın *Nefes Al Ölmeyeceksin* bölümündeki öyküler ise toplumsal duyarlılığı

ele alan öykülerden oluşuyor. Yazar, Şehit Ömer Halis Demir'e ithafen yazdığı "Otuz Yağlı Kurşun" adlı öyküye şöyle başlıyor: "Yağmurlar yağmaz oldu Allah'ım. İçimde derinlerde bir yanma. Temmuz yığın, buntan nemle yakıyor, kavuruyor." Eserin son öyküsü Her Adım Ölüm'de ise İbrahim adlı imamın 28 Şubat döneminde yaşadığı sıkıntılar ve çektiği eziyetler anlatılıyor: "Ayaklarımın altı yaralardan, iltihaplı yaralardan kabuk bağlamıştı. Ellerim önümde yüzüm nasıldı bilmiyorum. Boşluğa bakar gibi, yürümüyör gibi gittim."

Selvigül Kandoğmuş Şahin: "Yazmak dertlerime deva gibi... Yazmak yüreğimi yakan kor ateşten yangınlara deva gibi." diyor. *Allah Her Yüreğe Dokunur* kitabı, okurunun yüreğinde tesirli izler bırakacağı benziyor.

KRİSTAL SAPAN

AYŞEGÜL ÖZDOĞAN

Öykücülüğümüzün yeni seslerinden Merve Büyükkıpar'ın *Kristal Sapan* isimli ilk öykü kitabı Temmuz 2018'de Şule Yayınları'ndan çıktı. Eser yüz üç sayfa ve yirmi öyküden oluşuyor. Bütün karakterleri çocuklardan oluşan bu öykülerde farklı çocukların iç konuşmalarına tanık oluyoruz. Kimi zaman şaşırtıcı, kimi zaman hüznü, kimi zaman da hırçın bir hisle oluşturulmuş bu konuşmalar okuru çocuk karakterlerle baş başa bırakıp tekil bir bakış açısı hazırlıyor. Bu tekil bakış açısı da okurun dünyasını bir müddet ters çevirmeye, küçük bir çocuk sandalyesine

oturtup olan biteni izlemeye davet ediyor. Herkes kendi çocukluğuna dair bir duyguya dokunabilsin diye de bu yirmi öykü yirmi farklı pencereden geçmişe dönme imkânı sağlıyor. Bu öykülerin en dikkat çeken tarafı ise karakterlerin her birinin birer hayali ve amacı bulunmasıdır. Kimi saçlarının kesilmesini arzu ediyor, kimi bayramda giyeceği cicili bicili bir kıyafeti, kimi dantelden bir yakayı, kimi vişne ağacını, kimisi de oyuncak bebekleri. Hiçbir karakter hayalsiz ve amaçsız çizilmemiş. Ancak hepsinin önünde de belirli engeller mevcut. Hayallere ulaşmaya giden yolda koca koca engeller. Bazısı bunu aşıyor bazısı aşamıyor.

Bu öyküleri okurken “Sabun Çiçekleri ve Papatyalar” öyküsündeki küçük esmer karakterimizin bir gün gerçekten beyaz tenli olup olamayacağını onunla birlikte merak ediyoruz. “Bayramlık Elbise” öyküsünde karakterin hayalinde kurduğu bayramlık elbiseye ulaşip ulaşamayacağını heyecanla düşünüyoruz. “Horoz Şekeri” öyküsünde mutsuz aile çocuklarının iç burkan hâlleri ile baş başa kalıyoruz. Esasen bu kitapta bütün öyküler küçük çocukların büyüklerle kurduğu veya kurmaya çalıştığı küçük birer dünyadan ibaret. Çoğu zaman büyükler onların karşısında birer engel gibi dikiliyorlar ve muhtemelen hiçbiri büyüğünün ne yapmaya çalıştığını pek anlayamıyor. Bu yüzden de küçüklerin ve büyüklerin dünyası olmak üzere iki farklı düzlemde inceleyebileceğimiz bu öyküler birer çocuk monoloğu olarak oldukça başarılı bir noktaya varıyor.

Dünya üzerinde ne türlü insan varsa o türlü de çocuk var demektir. Bu yüzden çocuk kavramını tekilleştirip kullanırken aslında onların kendi içlerinde ne kadar farklı planlanan oyunlarını oynadıklarının ayırdına varamıyoruz. Oysa onların pencerelerini ansızın önümüze açan bir öykü kitabı bize bütün bunları gösterebilir. Nitekim Merve Büyükçapar’ın bu ilk kitabı oldukça geniş olan çocuk kavramını alıp ince parçalara ayırıyor ve bizi çocuk karakterlerinin bakış açılarından hayata bir daha bakmaya çağırıyor.